P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBRI XV.

Ab Andrea Naugerio castigati, & Vict. Giselini scholijs illustrati.

Reliqua proximè sequens pagella indicabit.

LONDINI.

Excudebat Richardus Field impensis Iohannis Harrisoni.

1589.

Transformationum series compēdio excerpta, per Gulielmū Canterum, Nouarū lect. Lib. cap. xx.

Argumenta Luctatij Grammatici, aliquot locis è vetustis libris emendata.

Additi singulis libris versuum numeri, tum ad iuuandam hominum memoriam, tum vt loca in lexicis & alibi hinc producta facilius quærenti sese ostendant.

Varietates lectionum ex Aldina editione Anno 1516.

Index fabularum.

V. GISELINVS GEORGIO FABRICIO CHEMNICENSI. S. D.

QVAMQVAM & nuper admodum tibi, Fabrici, innotuerim; neque etiamnum ita multæ ac singulares mutui inter nos amoris caussæ intercesserint; te tamen potius, quàm alium quemquam meorum omnium multis de caussis hic mihi affandum esse existimaui: inprimis, quòd hoc tempore neminem hic cognouerim, aut alibi terrarum esse acceperim qui æquè atque tu, huius nostri elegantissimi poetæ scriptis capi soleat. id quod nemo inficias ire audebit; qui vel primoribus labris degustârit felicia tui ingenij monumenta, meros è Sulmonensium fontibus deductos riuulos: neque item ille, qui tuis studijs ac laboribus adiutus gratulari sibi meritò potest, breuissimo in spatio illud sibi iter confectum esse, quod plerique alij etiam iniquissimos viarum ambitus perreptantes, multis annis nequiuerunt. Huc accedit, quòd ipse, vt ad me scribis, ante annos XXV. in eodem poeta emendando nonnihil, id est, tuo more, &

accuratissimè elaboraueris, omniaq; eiusdem opera cum plurimis & optimis exemplaribus, quibus tum Germanicæ Italicæq; bibliothecæ erant instructissimæ, nauiter contuleris. videbas nimirum multo, quàm nos, rectius, veterum monumenta, quò frequentiùs ab ineptis librarijs descripta sunt, & hostium suorum manibus obiecta; hoc pluribus & fœdioribus, quàm plerique suspicantur, vulneribus esse deformata: inq; eo numero Ouidij scripta, vt quæ maximè, annumeranda esse ex eo facilè intelligebas; quòd & mediæ ætatis captui longè præ alijs fuerint accomodatiora: & nulla alia exstarent quibus plus adulterinorum versuum in editis vulgò & recentiore calamo exaratis exemplaribus sit inculcatum. Vtinam vero amico illi tuo, qui tecum certè non amicè, nobiscum verò planè impiè egit, tantum adhuc reliquum sit bonæ mentis, vt surreptas tibi tuas emendationes restituat; aut alioquin nos quouis modo immortali illa opera non defraudet. Hæc cùm ita sese haberent; nihil dubitaui, quin mihi ab alijs amicis grauis, à te verò multò grauissima aduersaria constituta esset, & parata exspectatio planè incredibilis: tum quòd propter ingenium longo vsu, & hoc præsertim laboris genere exercitatissimum acerrimus harum rerum existimator esse soleas: tum quòd prima statim inspectione

ctione plus, quàm ceteri omnes, sis in meis animaduersurus, vtpote cui, quidquid in hoc auctore maculosum, deforme & mutilum dicendum est, sit notissimum, & quasi in promptu. Ad hæc veniebant in mentem illa quæ nuper in meis ad te literis de hac mea Metamorphoseon editione satis magnificè pollicebar, fretus cùm pluribus veteribus manu descriptis libris, in his duobus maximæ antiquitatis, quos humanitate optimi & doctissimi Cornelij Walteri è Germania nactus eram, tum quodam à Gryphio excuso codice; quem Carolus Langius, singulare nostræ Belgiæ ornamentum, ad vnas atq; alteras membranas antiquiss. sedulò collatum lectionum varietate impleuerat, & mihi eius poetæ emendationem cogitanti lubentissimè, vt solet, commodauerat. de cuius libri fœcunditate illud obiter narrabo, ex ipsius ore, quouis glebæ vbere fertiliore, arte & fide nescio qua inspecta, iudicem Lucretianum, quia hac parte ab editis Ouidij libris deficiebatur, sexaginta admodum emendationibus benignè, vt videtur, instructum esse & ornatum. Ex ijs ergo verbis cùm mihi viderer posse cogitatione assequi quantam tu præ alijs omnibus de hac editione spem concepisses; ne quem ea spes falleret, decere, immo necesse esse existimaui & ob hanc & ab alias caussas, consilij mei mutati

rationem, & quam fidem porrò meis promissis haberi velim, tibi omnium primo exponere. Ac principio vt occupationes meas ac studia graniora mittam; quod hæc vulgaris sit, & vbique vsitata excusatio: ea est totius Ouidiani operis natura & ingenium; vt omnia eodem tempore, eademq; manu absolui debeant: ea negotij moles & varietas; vt meritò longissimum temporis spatium requirat: ea est deniq; horum temporum infelicitas, dicam an improbitas? vt in vastissimo opere paucula tantùm vel neglecta, vel minus intellecta, alteriúsque obseruationi destinata, sæpe omnem hominis diligentiam, etiam summam inobscurent. que omnia tibi, mi Georgi, eo liquidius & penitiùs sunt perspecta, quo ætate, ingenio, iudicio, eruditione, ceterisq; rebus omnibus me multis millibus antecedis. His solis tam iustis rationibus si promissæ editionis tempus mihi prorogari cuperem; neminē credo tam mihi fore iniquum, vt non concedat. Quid si etiam addam, formam libri, quam decimamsextam vocant, minus esse idoneum, vt ab ea diligentem maioris alicuius scripti emendationem auspicemur? nam & additamenta emendationum, rationes paulò largius explicantia respuit; & neminem hodie credo tam esse incogitantem, aut rerum imperitum; vt non malit, si quam alicuius monumenti mutationem alieno in

scripto

ſcripto molitur, ei mutationi à firmis rationum neceſſariarum momentis, quàm à ſolo ſuo nomine auctoritatem accedere. Iam nec illud hic prætereundum, quòd, ſi Typographo tamdiu exſpectandum fuiſſet, quoad hoc exemplar ex animi ſententia procuraſſem, maximo ipſi ea res detrimento fuiſſet; æmulis verò ipſius nihil minus quàm de re litteraria ſollicitis maximo lucro: quod nemo bonus & boni publici amans exoptaret. Conſultò igitur illam accuratam & quaſi poſtremam operam, in commodius tempus reieci: & ſatis habui nunc temporis, Aldinum, ſeu potius Naugerianum exemplar, omnium quæ exſtant longe optimum, Plantino exprimendum dare. &, quoniam ille lubenter formarum diuerſitate ſua exornat; prope omnia, quæ me Metamorphoſes raptim percurrentem primo ſuo occurſu pauliſper conſtiterunt; ea ne alijs, præſertim rudioribus, negotium faceſſerent, partim è Regio, Micyllo, alijs partim ex noſtris Notationibus faciliora & magis peruia, breuibus quibuſdam notis in libri margine aſſcriptis reddidi. Numeros etiam verſuum cuiuſque libri adpingi primi omnium curauimus: quo omnes lexicorum commoditate fruerentur iucundius; & loca hinc aliò adducta & explicata, minore negotio ſuis ſedibus reſtituerent. Quod autem ad Luctatij veteris grammatici argumenta attinet;

quæ à Coloniensibus malè Donato inscripta esse doles; quæque in nostris codicibus antiquis speras multo legi correctiora, quàm in Italicis & Germanicis, vbi ais esse deprauatissima: ea argumenta conati sumus, tuo præsertim hortatu; ex vestigijs Walterianorum codicum in pristinum restituere. Sed cùm in his libris ea quibusdam locis mutila sint, adeoq; magnam partem euarient ab Heruagij, Brickmannorum, & Renerij èditionibus, vt non ab vno, sed á pluribus facta videri possint, cœpi non nihil diffidere de probitate meorum librorum: & ad quarti libri initium constiti, venitq; mihi in mentem trium duntaxat librorum argumenta peracri & certo iudicio tuo examinanda proponere; vt, si putabis aliquod esse operæ meæ pretium; iubeas & reliqua aggredi: sin minus; saltem non ita multum laboris & temporis mihi perierit. Quæ deinde á quarto libro sequuntur; Ioannis Renerij fide & aucŧoritate tueri se debent: qui se ea ex veteri codice protulisse affirmat: quàmquam valdè metuo, vt res vsquequaque ita sese habeat. nam, nisi me liberi mei fallunt, scripti, vt mihi & æqualibus meis conijcere liquet, ante annos amplius quingentos præstare audeam, sæpissimè illum, audace per Deum exemplo, Regij interpretationem Luctatij argumentis intexuisse: quod nos partim ostendimus, partim, si iubes,

bes, & plures libri accedent, multo latiùs aliquando ostensuri sumus, Libri iiij. de Ponto è duobus manu scriptis tuis redditi castigatiores attulerint mihi gaudium simul & dolorem prorsus mirificum. gaudium, quòd eam laboris partem mihi ademisses: dolorum, quòd hoc specimine tantum mihi iniecisses desiderium earum castigationum, quas bonus ille vir inspiciendas, non etiam referendas à te accepit. Sunt ijdem libri de Ponto sexies apud me calamo exarati, verùm ita recente, vt neminem ex illis putem CCC. annos numerare, & quod itidem mihi vsu venit in Fastis, quorum item octo eiusdem notæ exemplaria apud me sunt. ne vnus tamen in illis est, qui versum illum Enij lib. ij. à te de meliore codice restitutum.

Vnus erit quem tu tolles in cærula cæli,

repræsentet: quem tamen vterque Walterianus in Metamorph. xiiij. dilucidè subijciet. Bona spes me ducit, fore, vt aliquando etiam in alijs operibus voti mei compos efficiar. Te verò pro eo, quantus est vtriusque in rem litterariã amor, etiam atque etiam rogo, vt consilium & institutum nostrum si quo modo iuuare potes, quomodo cœpisti, pergas. Ne viuam, si hoc tempore mihi quidquam gratius vndecunque cupiam & optem accidere. Vale. Antuerpiæ Kal. Augusti. Anno M. D. LXVI.

TRANSFORMATIONVM OVIDII SERIES COMPENDIO EXCERPTA, PER GVLIELMVM CANTERVM NOUARUM, LECT. LIB. I. CAP. XX.

EXISTIMO equidem multis, cùm Ouidij Transformationes legunt, idem, quod mihi sæpè, contingere: vt *perpetuã illam & nunquam interruptã narrationũ tam variarum cõnexionem satis mirari nequeant: quodq; in hoc Opere Poëta tam conuenienter proposito suo, à prima mũdi origine ad sua vsque tẽpora, perpetuum carmen artificiosissimè deducat. Quæ quidem res ita me semper delectauit, vt temperare mihi tandem non potuerim, quin Opere toto semel peruoluto, ordinis rationem per singulas fabellas cõsiderarem, atq; adeò totum Opus quasi in Epitomen quandã redigerem: vt quam ex partibus singulis olim voluptatẽ ceperam, eam tunc è toto poëmate breuiter sub oculos posito, lõgè pleniorem perciperem: &

* Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

& poëtę ingeniū, cùm in alijs rebus multis, tum in hac præcipue, non vulgare fuisse deprehēderem. Huius porrò voluptatis fructum, vt cum alijs etiam, nec inuitis fortasse communicemus, visum est hoc loco Transformationes Ouidij, quàm breuissime fieri potuit excerptas, Lectori tāquam in tabella spectandas proponere, earumque methodum omnem velut digito commonstrare. Eà autem sic habet.

Principiò Chaos in elementa quatuor distinguitur: quibus cum sui darentur singulis incolæ, homo ex terra & aqua creatus est. Secutæ sunt ætates hominum quatuor: in quarum postrema de Gigantum sanguine nati sunt homines: qui cùm essent impij, Iupiter, quamuis antea Lycaonem in lupum mutasset, generali nihilominus supplicio diluuium inducens, omnia in aquam conuertit. Hic soli relinquūtur superstites Deucalion & Pyrrha: qui post redditam terram, iactis post terga lapidibus, humanum reperârunt genus. nam reliqua quidem animalia sponte sua ex humore & calore prodierunt, interque eà & Pytho serpens: quam cùm Apollo interemisset, Pithios ludos in rei memoriam instituit, in quibus victores esculea corona LIB. I.

donabuntur. nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit cōuersa. Quod cùm accidisset, tum ad patrē eius Peneum, cùm reliqui fluuij, siue congratulandi, siue etiam consolandi gratia cōuenissent: solus desideratus est Inachus quod de filia sua Ione sollicitus esset, quā Iupiter post stuprum in iuuencam mutarat. Ea cùm ab Argo custodiretur, Mercurius eum, narrata prius nymphæ Syringis in arundinem transformatione, occidit: cuius oculi deinde à Iunone in pauonem collati fuerunt. Tum Io pristina mulieris forma recepta, Epaphum parit. Qui cùm aliquando Phaëthonti Apollinem, vt falsum ac suppositititium patrem, obiecisset: ille currus Solaris imperium ad diem vnum à patre in pignus veræ stirpis petijt. quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cetera nigrescunt Æthiopes. Phaëthontem deinde fulmine percussum dum lugent sorores, & vna cognatus Cygnus; illæ in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Iupiter lustrato terrarum orbe, ac pristino vigori restituto, in Calistonem incidit, eamque sumpta Dianæ forma stuprauit. Ob id irata Iuno, Calistonem in vrsam conuertit: quam postea Arcas filius trans-

transfixurus fuerat, nisi vtrumque Iupiter inter sidera retulisset. Qua de re cùm apud Oceanum Iuno conquesta esset, in cælum relata fuit humeris pauonum, qui nuper variegati fuerant: sicut & coruus nuper ex albo niger erat redditus, cùm Cornicis monitis, quæ illi tum suã in cornicem, tum Nictimenes in noctuam mutationem explicarat, non obtemperasset, sed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detulisset. Eius deinde filio, Æsculapio, cùm futura prædiceret Ocyroë, in equam ira diuina vertitur. Tum Chirõ pater Apollinis, auxilium frustra inuocauit: quod ille iam in Elide pastor factus, aliud ageret, neglectis etiã bubus, id quod Mercurio illos furandi occasionem dedit: qui deinde Batti, cùm is solus esset furti conscius, perfidia se commutanda deprehensa, in indicem lapidem eum conuertit. Inde in Atticam ingressus, Herse, Cecropis filia, potitur. Cui dum inuidet soror Aglauros, in saxum obrigescit. Postea Iupiter, cùm ipsum boues Agenoris ad littus aduertere iussisset, sũpta tauri specie, Europam per mare in Cretam transuexit.
III. Hic Agenor, Cadmum iubet filiam amissam inuestigare. Quod dum ille fecit, è

dētibus draconis occisi, in terra satis eua-
scuntur homines : cum quibus ille deinde
Thebas condidit. Huic primum valdè lu-
ctuosa fuit nepotis Actęonis in ceruum
mutati dilaceratio : quamuis Iunoni grata
fuerit, quæ Semelē pellicen oderat : ideó-
que ad ipsam sub facie Beroës nutricis ac-
cedens, mortem illi procurauit. Paulò post
Iupiter cum Iunone disputans, vtra Venus
esset suauior, Tiresiam adhibet arbitrum :
quandoquidem sexum vtrumque fuerat
expertus. Is lata contra Iunonem senten-
tia, ab illa quidem visu priuatus, à Ioue
autem vaticinandi scientiam consecutus
est, primum autem eius oraculum in Nar-
cisso comprobatum fuit, qui cùm puellas
omnes, inter quas & Echo præ amoris im-
patientia in vocem fuerat conuersa, con-
temsisset, sui ipsius denique amore conta-
bescens, in florem mutatus est. Pentheus
tamen vatem hunc irridebat, quamquam
& ipsi vera prædixerat. Nam cùm Bacchi
celebrarentur Orgia, ille famulum quen-
dam sacrorum, postquam nautas in pisces
fuisse transformatos ab eo intellexerat,
in vincula coniecit : & inde a Bacchis fuit
discerptus : id quod magnam apud omnes
IIII. fidem sacris conciliauit. Alcathoë tamen,
vnà

vnà cum ſororibus,conſtanter ea contemnebat adeò vt in feſto varias ad colum hiſtorias illæ ſibi inuicem narrare ceperint, partim de Moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verſo, vt cum Leucothoë concumberet: quamobrem Clytie Zelotypa in Heliotropiũ fuerit mutata:partim etiã de Hermaphrodito & Salmacide nympha, in vnum corpus concretis. Quo facto, ſorores ipſæ in veſpertiliones, earumque telæ in vitem & pampinos tranſformatæ ſunt. Hac de re cùm Agaue lætaretur,magnus ei dolor oblatus eſt,quando Ino & Athamas in mare per inſaniam proſiluerunt, & facti ſunt dij marini.Quos dum mulieres Thebanæ pro mortuis deplorant,in ſaxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus,relictis Thebis, in Illyriam cum vxore profectus eſt:vbi vterque anguineam formam accepit. Solus itaque reſtabat de Bacchi contemptoribus Acriſius, auus Perſei, qui Gorgonis caput amputauit: é cuius guttis in terram delapſis angues exorti ſunt:& Atlantem in montem,virgaſq; poſt Andromedam liberatam in lapides conuertit. Orto deinde in nuptijs tumultu, Phineum cum ſuis vnàque Prœtum &

V. Polydectem, saxeos reddidit. Tum Pallas, quæ illi hactenus comes fuerat, ipso relicto in Heliconem se confert, vt hippocrenen inspiciat. Ibi narrant illi Musæ de Pyreneo & Pieridibus in picas cõuersis, postquam cantu de variis transformationibus

VI. instituto cum ipsis contendissent. Quo exemplo mota dea, anum se fecit: itaque inito cum Arachne texendi certamine, postquam vtriusque tela varias transformationes repræsentauit, ipsam in araneam mutauit. Nihil tamen hoc Nioben mouit, quo minus amissis liberis in saxum obdurescceret. Quo quidem cognito vulgus Lycios rusticos in ranas à Diana versos, & Marsiam ab Apoline excoriatum, in memoriam reuocauit. Cùm vero ad consolandos Thebanos vrbes finitimæ conuenissent, soli defuerunt Athenienses, quoniam à Tereo rége infestabantur: qui deinde stuprata Philomela, in vpupam trãsformatus fuit, quemadmodum & Philomela in lusciniam, ac Prochne in hirũdinem. Quæ res Pandioni socero intellecta, mortem attulit. Huic in regno successit Erechteus, è cuius filia Orithya Boreas Calain procreauit Zethen, qui in Argonautarum numero quondam fuerũt, cùm

cùm Iason seminatis serpentis dentibus è quibus homines armati prodierunt, & dracone sopito, vellus aureum retulit. Is postquam domum cum Medea redjit, Aesoni illa iuuentutem reddidit, eandémque & Peliæ pollicita premisso arietis in agnũ reformati specimine, dolo eum occidit. inde per varia loca multis insignia transformationibus delata, post occisos liberos Aegeo nupsit. Contra hunc postea bellum mouit Minos, collectis vndiq; copijs, & vt è Paro: quã cùm Arne quõdã prodidisset, in monedulã fuerat conuersa. Æacus vero ab Ægeo stetit, & ad eũ Mirmidones suos, è formicis ortos, auxilio misit, duce Cephalo: qui aliquando vxorem suam, mutata sibi forma, in adulterium pellexerat, canémque suum simul cum vulpe in saxa conuerti viderat. Minos interim Alcathoën obsidet: qua capta, Nisus in haliæetum, & Scylla in cirin fuerunt translati. Hinc in Cretam ille reuersus est, vbi Minotaurus labyrintho erat inclusus: quem cùm Theseus deinde de medio sustulisset, cum Ariadne in patriam rediens, eam in itinere dereliquit. Hinc eam Bacchus assumpsit, eiusq; coronã inter sidera collocauit. Icarus verò, cùm ex insula conaretur post

VIII.

patrē euolare, submersus est: eiusq; exequias celebrantem patrē vidit Perdix, è Talo nuper transformata. Theseus interea cùm valdè celebris iam esset, ad aprum Calydonium, cuius interfectore sublato sorores eius in Meleagrides aues mutatę sunt, fuit cōuocatus. Inde ad Acheloum diuertitur, & Echinades insulas conspicit, in quas Naiades erant conuersæ. Quod ita fieri potuisse, Lelex primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati: sicut & domus ipsorum in templum, ac pagus ipse in stagnum. Achelous deinde Protei & Mestræ transformationes adijcit, ac suas denique, quibus vsus quondam fuerat, cùm ipsum

IX premeret Hercules, gratia Deianiræ. Hæc illi postea vestem misit, qua perijt: postquā Lichas in scopulum fuit translatus: & in cœlum traductus est. Tum verò Alcmena ad Iolen se contulit: eique Galanthidem in mustelam, & illa vicissim sororem suam in arborem conuersam narrauit. Interim superuenit ipsis Iolaus, reparata per Hebé iuuentute. Id quod non posse omnibus contingere Iupiter Æaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Asiam discessit, & Byblidem procreauit, atque Caunum: cuius

cuius illa amore tabefacta, in fontem periijt; Quæ quidem res magis mira omnibus visa fuisset, nisi paulò antè Iphis, ipso nuptiarum die, virilem sexum accepisset. His porrò nuptijs qui interfuerat Hymenæus, ad Orpheum inde se contulit, sed malo omine: quandoquidem mox obijt Eurydice, & postea secundò: cùm quidem non aliter obstupuit Orpheus, quàm qui Cerbero conspecto saxeus est effectus. Postea cùm in monte quodam varias transformationes lyra exprimeret, accurrerũt ad eum arbores omnes, & inter ceteras pinus ex Aty, & cupressus è Cipariso mutata. Hinc cùm Thraciæ mulieres illum discerpsissent, in arbores mutatæ sunt. Tũ Bacchus è Thracia recessit, & Midæ pro Sileno restituto auri copiã fecit: cuius cùm illum peniteret, in Pactolo lotus, arenas eius aureas reddidit. Postea Phœbus pro iniquo iudicio aures illi asininas tribuit. Quo facto Troię mœnia, humanã indutus formam, extruxit. Hanc vrbem postquam cepit Hercules, Hesionem Telamoni vxorem dedit; quãdoquidẽ Peleus iam Thetidem post multas eius transformationes duxerat, & ad Ceycem postea profectus, Dædalyonem in accipitrem, & lupum in

X. (margin, beside "His porrò")

XI. (margin, beside "Tũ Bacchus")

lapidem conuersum partim intellexerat, partim ipse viderat. Accidit deinde, vt Alcyone marito post naufragiũ sub Morphei figura per somnũ conspecto, in auem, sicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cùm animaduertissent quidã, Aesacum quondam in mergum, qui tum fortè aderat, meminerunt transformatum.
XII. Huic tum Priamus pater, tanquã mortuo, exequias fecit vnà cum filijs: excepto tamen Paride, qui in Græciam profectus erat: quémque deinde persecuti Græci, draconem Aulide lapideũ viderunt redditũ. Inde Cygnus ab Achille occisus, in auem vertitur, cùm inuulnerabilis fuisset: sicut & Cænis, olim in Cæneum, & postea in auem commutata. Quod cùm narrasset
XIII. Nestor, Periclymeni quoque transformationes adiunxit. Neptunus deinde Achilli mortem procurat: de cuius armis Aiax & Vlysses post mortem contendunt. Aiace verò hac de causa mortuo, sanguis eius in hyacinthum conuertitur. Capta postea Troia, Hecuba in canem mutata est: cuius fortunam cùm dij omnes deplorarent, Aurora sola Memnonem dumtaxat auem iam factum lugebat. Æneas autem profugus ad Anium, cuius filiæ in columbas e-

rant

rant conuersæ, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata delatus est. In Latium denique vt venit, bellum cum Turno suscepit. Is cum per Venulum pe- XIIII.
teret auxilium à Diomede, cuius socij in aues fuerant mutati, repulsam passus est: redeunte Venulo per ea loca in quibus pastor quondam in oleastrum erat conuersus. Postea naues Æneæ in prælio Nymphæ fiunt: sicut & Ardea post occisum Turnum, auis: atque Æneas ipse, Indiges. Successerunt huic reges alij, quorum inter ceteros sub Proca floruit Pomona: quā cùm amaret Vertumnus, sumpta primum anus forma, & Anaxaretes in saxū cōuersæ exemplo vsurpato: deinde rursum iuuenis factus voto potitur. Inde sub Numitore aquæ frigidæ redduntur calidæ. Cui qui successit Romulus, factus est Quirinus: eiúsque vxor, Ora dea. Secutus est Numa, X V.
qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuisse cōmutatos comperit: & Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus disputantem audiuit. Mortuum deinde Numam deflens Ægeria, nec Hippoliti, qui suas ipsi conuersiones proponebat, consolationem admittens, in fontem li-

quescit. Id quod non minus fuit mirandū: quàm quòd Romuli lancea arbor, aut Cippus factus est cornutus. Iulius Cæsar denique in stellam post mortem commutatus fuit.

PVB-

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER I

N noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij ceptis (nam vos mutaſtis & illas))
Adſpirate meis, primaq́ ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

FAB. I ARGVMENTVM

Chaos, vt Heſiodus indicat in volumine, quod deorum originem continet, fuit in initio rerum confuſio, quæ poſteà in ſuas ſpecies diſtributa eſt, ita vt leuiſsima corporum, æther igneus, & infra hunc aer frigidus, certáque ſidera ſublimem peterent partem, per quæ ſolis ſplendor, ac lunæ vagaretur: grauiſsima autem, humus, liquorque in ima parte ſubſederũt.

Ante mare & terras, &, quod tegit omnia, cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe. Chaos in elementa
Quem dixere Chaos, rudis, indigeſtáque moles,
Nec quicquam, niſi pondus iners, congeſtáque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec noua creſcendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuſo pendebat in aëre tellus *nutu ponderum vndique æquali.
**Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quáque erat & tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aër: nulli ſui forma manebat:
Obſtabátque alijs aliud; quia corpore in vno.

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit vndas:
Et liquidum spisso secreuit ab aëre cœlum.
Quæ postquam euoluit, cæcóque exemit aceruo,
*Dissociata locis * concordi pace ligauit.*
Ignea conuexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summáque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi leuitate, locóque:
Densior his tellus, elementáque grandia traxit,
Et pressa est grauitate sui: circumfluus humor
*Vltima possedit, solidumq; * coercuit orbem.*

* Alludit ad principia Empedoclis confusionem & amicitiam.
* arctè cõplexus est. Vide Festũ.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Separata jam terra erat à ceteris elementis: sed homo nondum natus ipsius terræ cultor futurus & dominus, itaq; Prometheus Iapeti filius terram imbre molliuit, & ex hac hominem ad Dei similitudinem & imaginem finxit, cuius facies non prona, vt ceteris animalibus, esset in terram, sed cœlum spectaret erecta.

Sic vbi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit, sectámque in membra redegit,
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomerauit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
Iussit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & stagna immensa, lacusq;
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis,
*Quæ diuersa locis partim * sorbentur ab ipsa;*
In mare perueniunt partim, campóque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi syluas, lapidosos surgere montes.
*Vtq; duæ dextra * cœlum, totidemq; sinistra*
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis,
*Sic * onus inclusum numero distinxit eodem*

Terra in varias species.
* vt de Euphrate Mela.
* terram.
Zonæ & circuli cœli.

Cura

Cura Dei, totidémque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtrumque locauit;
Temperiémque dedit, mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui quanto est pondere terræ,
Pondere aquæ leuior; tanto est onerosior igne.
Illic & * nebulas, illic consistere nubes *quæ densiores nubibus.
Iussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit, vix nunc obsistitur illis,
Cùm sua quisque regat diuerso flamina tractu,
Quin lanient mundum: tanta est discordia fratrum:
Eurus ad auroram, Nabathæáque regna recessit, Venti.
Persidáque, & radijs iuga subdita matutinis:
Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephiro: Scithiam septemque triones
Horrifer inuasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuióque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & grauitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus discreuerat omnia certis;
Cùm, quæ pressa diu massa latuêre sub ipsa,
Sidera cœperunt toto efferuescere cælo.
Neu regio foret vlla suis animalibus orba;
Astra tenent cæleste solum, formæque deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vndæ.
Terra feras cepit; volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: siue hunc diuino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Siue recens tellus, seductáque nuper ab alto
Æthere cognati retinebat semina cæli:
Quam satus Iapeto mistam fluuialibus vndis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

Pronáque cùm spectent animalia cætera terram;
Os homini sublime dedit; cœlumq; videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic modò, quæ fuerat rudis, & sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conuersa figuras.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Ex quo Chaos tenebrosum iniecta luce discussum est & discretis elementis faciem hanc tam claram mundus accipit, deinceps, quasi in ætates quasdam, in secula quatuor distributũ est, hoc est, Aureum, Argenteum, Aereum, Ferreum: quibus pro qualitate sua asscripta sunt nomina. nam aureum sæculum dictum est, quod Saturno regnante omnium rerum erat plena tranquillitas: non furor sæuiebat armorum, non auaritia hominum fluctibus commiserat vitam: & cessantibus rastris inarata grauidas fruges terra præbebat. otiosa erat, ac secura vita mortalibus, ac sine vicissitudine temporum continua veris gratia fruebantur. Deinde * sęculum in argenteum ab aureo colore migrauit, tunc primum & æstus ardentior cœli, & grauiora frigora incubuere mortalibus: tunc edificata domorum tutiora secreta: antea enim aut in antris habitabant, aut incolebant tecta siluarum. Semina etiam tum primùm succis cœpere committere, cùm iam terra solita hominibus negaret alimenta. Tertium sæculum successit æreum, argenteo iam * durius: cœpêre homines inuerecundius viuere. nam cupiditate habendi auaritia cum inuidia exhorta est: Inde mare peruium factum, dum diuitiæ requiruntur terra quoque antèa cunctis communis limitibus, terminísque, discreta est: & in venis eius non solum frumenta quæsita sunt, sed & metalla inuenta crepuerunt. Quartum sæculum ferri nimio rigore duratum est: quod in tantam rabiem furoris erupit, vt omnia scelera cupiditatis excederet: nam ab odioso vitio, & insanientis auaritiæ grassationibus ad parricidia vsque peruentum est.

V in argenteum sæculum, au.

V. deterius.

Mundus in sæcula siue ætates quatuor.

Aurea prima sata est ætas: quæ vindice nullo
Sponte sua, sine lege fidem rectumq; colebat.
Pœna metúsque aberant, nec vincla minantia fixo
Ære ligabantur: nec supplex turba tenebat
Iudicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum vt viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat vndas:
Nulláque mortales, præter sua littora, norant.
Nondum præcipites cingebat oppida fossæ:

Non

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galea, non ensis erat: sine militis vsu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
*Ipsa quoque * immunis, rastroque intacta, nec vllis*
Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fetus, montanáque fraga legebant,
Cornáque & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephiri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renouatus ager grauidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flauáque de viridi stillabant ilice mella.

*vnde nihil exigebatur, vel illæsa, intacta.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Cùm Saturno aurei sæculi rectore cœli arce deiecto, teneret Iupiter mundum, sicut ipse Saturnus, mundum in quatuor ac diuersa tempora coarctauit, vt ver, quod fuerat ante vnùm semper ad serenam tranquilitatem continuam, in parte anni quarta angustissimum cogeret tempus: vt huic succederet ardor æstatis, & tertio sequeretur autumni infida temperies, & post hæc totus annus rigida hieme clauderetur: quatuor tēpora veris exordio qualitatē imitarentur, & ordinē sęculorū.

Postquam Saturno tenebrosa in tartara misso,
Sub Ioue mundus erat; subijt argentea proles,
Auro deterior, fuluo pretiosior ære:
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris.
Pérque hiemes, æstúsque, & inæquales autumnos,
Et breue ver: spatijs exegit quatuor annum.
Tum primùm siccis aër feruoribus vstus
Canduit: & ventis glacies astricta pependit.
Tum primùm subière domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & iunctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressiq; iugo gemuère iuuenci.
Tertia post illam successit ahenea proles,

Annus in tempora quatuor.
Argentea ætas sub Ioue.

Aetas ahena, & ferrea.

Senior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est vltima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque, fidésque:
In quorum subiêre locum fraudésque, dolíq;,
Insidiæq;, & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæq; diu steterant in montibus altis;
Fluctibus ignotis insultauêre carinæ.
Communémque prius, ceu lumina Solis, & auras,
*Cautus humum longo signauit *limite mensor.*
Nec tantùm segetes, alimentáque debita diues
Poscebatur humus; sed itum est in viscera terræ:
Quásque recondiderat, Stygijsq; admouerat vmbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferróque nocentius aurum
Prodierat. prodit bellum, quod pugnat vtroque,
Sanguineáque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ:
*Filius ante diem patrios * inquirit in annos.*
Victa iacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cælestum terras Astræa reliquit.

*lõgis sulcis & finibus.

Bellorum nerui tres, aurum, ferrũ, manus.

Consulit diuinos ac mathematicos de parentũ morte.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Gigantes immensæ molis homines, & similes matri filios patens Terra progenuit: quorum magnitudini * par exarsit audacia nam extructis in excelsum aggerem montibus sacrilegas manus iniecere cælestibus; sed fulmineo igne deiecti impium genus pœnæ suo cruore generarunt: nam sanguis eorum permistus terræ, homines procreauit haud longè ab origine discrepantes.

V. fuit.

Neue foret terris securior arduus æther,
Affectasse ferunt regnum cæleste Gigantes:
Altáque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum

Gigantum sanguis in homines.

Fulmine

Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cùm corpora dira iacerent;
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidúmque animasse cruorem:
Et ne nulla suæ stirpis monumenta manerent;
In faciem vertisse hominum, sed & illa propago
Contemptrix superûm, sæuæq; auidissima cædis,
Et violenta fuit: scires è sanguine natam.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

De Gigantum sanguine nati quàm sacrilega mente versati sint, Lycaonis exemplum testatur, qui tyrannus Arcadiæ, cùm aduenas & hospites trucidaret, etiam Iouem in se* accendit iratum. Nam Iupiter humani sceleris impatiens, in deos querimonia delata, & simulata hominis specie, ad Lycaonis regiam venit: cui Lycaon quasi mortali preparans mortem, prius humana membra deuoranda velut hospitali humanitate apposuit. quod postquam Iuppiter sensit non eum penitus interemit, ne supplicij amitteret sensum, sed in lupi formam conuertit, qui & mores in rabie, & nomen Lycaonis in appellatione seruaret. Nec contentus fuit Iuppiter ceteros homines vnius Lycaonis terrere supplicio, nisi in omne genus seuiret. Inde denique iussit *tantam aquarum copiam redundare, vt opertis diluuio montibus cuncti homines interirent.

* V. prouocauit.

*C. per omnia.

Quæ pater vt summa videt Saturnius arce;
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens conuiuia mensæ,
Ingentes animo, dignas Ioue concipit iras:
Conciliumq; vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet candore notabilis ipso:
Hàc iter est superûm ad magni tecta Tonantis,
Regalémque domum: dextra, læuáque Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis:
** Plebs habitat diuersa locis: à fronte potentes*
Cælicolæ, clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cæli.
Ergo vbi marmoreo superi sedere recessu;

Lycaon Pelasgi filius in lupum.

Lacteus circulus.

* Minores dij.

Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
*Terrificam *capitis concussit terque, quatérque*
Cæsariem: cum qua terram, mare, sidera mouit,
Talibus inde modis ora indignantia soluit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui: qua centum quisque parabat
Iniicere anguipedum captiuo brachia cælo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab vno*
Corpore, & ex vno pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quà totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia loco.
Cuncta prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ,
Faunique Satirique, & monticolæ Siluani:
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satis, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeóque, regóque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: studijsq; ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sæuit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen:
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est: totúsque abhorruit orbis:
Nec tibi grata minus pietas Auguste tuorum,
Quàm fuit illa Ioui. qui postquam voce, manúque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit vt clamor pressus grauitate regentis,
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) soluit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo;
Et Deus humana lustro sub imagine terras.

*vt gestus sunt irati.

*Ab hominibus eiusdem generis & formæ,

Longa

Longa mora est, quantum noxæ sit vbique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mænala transieram latebris horrenda ferarum.
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum vulgusq; precari
Cœperat, irridet primò pia vota Lycaon:
Mox ait, Experiar, Deus hic, * discrimine aperto, * certo periculo.
An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte grauem somno nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
Obsidis vnius iugulum mucrone resoluit:
Atque ita semineces partim feruentibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igne.
Quos simul imposuit mensis: ego vindice flamma
In Dominum dignósque euerti tecta penates.
Territus ipse fugit: nactúsque silentia ruris
Exululat: frustráque loqui conatur: * ab ipso *manet oris feritas in lupo, quæ in homine fuerat.
Colligit os rabiem: solitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes: & nunc quoque sanguine gaudet.
In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris seruat vestigia formæ.
Canities eadem est, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Iupiter propter audaciam Lycaonis, ceterorumque mortalium, qui sceleribus suis etiam deorum potentiam tentabant; orbem terrarum profusis imbribus inundauit Et cùm duo pietate ceteros mortales antecessissent, Deucalion Promethei filius, ac Pyrrha, eadem soror, atque coniux; & in Parnasso monte proluuiem imbrium effugissent, forte moniti Themidis quæ eo tempore antistes *terræ fuisse traditur, à Deis per preces generandæ prolis veniam acceperunt: ita vt lapides post tergum iecerunt, ex quibus homines nascebantur, & à Deucalione missi in viros vertebantur; à Pyrrha autem, in feminas. *abest à C.

Occidit vna domus, sed non domus vna perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erynnis.
In facinus iurasse putes, dent ocyus omnes
Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.
Dicta Iouis pars voce probant, stimulosque frementi
Adijciunt: alij partes assensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant, quis sit laturus in aras
Tura: ferisne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cetera curæ)
Rex superûm trepidare vetat: sobolémque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iámque erat in totas sparsurus fulmina terras,
Sed timuit, ne fortè sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totusq; ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptáque regia cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diuersa: genus mortale sub vndis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cælo.
Protinus * Æolijs Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque * Notum. Madidis Notus euolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba grauis nimbis, canis fluit vnda capillis:
Fronte sedent nebulæ: rorant pennæq; sinusq;.
Vtque manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi funduntur ab æthere nimbi.
* Nuncia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentáque nubibus affert.
Sternuntur segetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longíque perit labor irritus anni.
Nec cælo * contenta suo est Iouis ira; sed illum
* Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.

A Deucalione iactu lapides in viros, & à Pyrrha in mulieres.

* prima imbrium causa

* altera.

*Tertia.

*non continebat se intra cœlũ.

*quarta.

Conuocat

Conuocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni Diluuij descriptio.
Intrauere sui; Non est hortamine longo
Nunc, ait, vtendum; vires effundite vestras.
Sic opus est: aperite domos; ac mole remota
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Iusserat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant;
Et effrenato voluuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit; at illa
Intremuit; motuque vias patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque satis arbusta simul, pecudésque, virósque,
Tectáque, cúmque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indeiecta malo; culmen tamen altior huius
Vnda tegit; *pressǽque latent sub gurgite turres. *alta mole aquarum.
Iámque mare, & tellus nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem; cymba sedet alter adunca;
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat:
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Nauigat: & summa piscem deprehendit in vlmo.
Figitur in viridi, si fors tulit, anchora prato;
Aut subiecta terunt curuæ vineta carinæ:
Et modó quà graciles gramen carpsere capellæ;
Nunc ibi* deformes ponunt sua corpora phocæ. *fœtidæ, vnde prouerb. φώκης ὄζειν.
Mirantur sub aqua lucos, vrbésque, domósque
Nereides: siluásque tenent delphines; & altis
Incursant ramis, agitatáque robora pulsant.
Nat lupus inter oues: fuluos vehit vnda leones:
Vnda vehit tigres: nec *vires fulminis apro, *dentium vis qui instar fulminis vrunt & feriunt.
Crura nec* ablato prosunt velocia ceruo. *abrepto vndis.
Quæsitísque diu terris, vbi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti;
Pulsabántque* noui montana cacumina fluctus. subiti 315.
Maxima pars vnda rapitur: quibus vnda pepercit,

Illos longa domant inopi ieiunia victu.
Separat * Aonias Actæas Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
Hic vbi Deucalion (nam cetera texerat æquor)
Cum consorte tori parua rate vectus adhæsit;
* Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,
Fatidicámque Themin, quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit; aut illa reuerentior vlla deorum.
Iupiter vt liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modò millibus vnum,
Et superesse videt de tot modò millibus vnam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disiecit: nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: positóque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi: supráque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchǽque sonanti
Inspirare iubet; fluctúsque, & flumina signo
Iam reuocare dato, caua buccina sumitur illi
Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ in medio concepit vbi aëra ponto;
Littora voce replet sub * vtroque iacentia Phœbo.
Tum quoque vt ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit iussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris, & æquoris vndis:
Et quibus est vndis audita, coërcuit omnes.
Iam mare littus habet: plenos capit alueus amnes:
Flumina subsidunt, colles exire videntur.
Surgit humus, crescunt loca decrescentibus vndis:
Postq; diem longam nudata cacumina siluæ
Ostendunt: limúmq; tenent in fronde relictum.

* vel potius Phocida separant Aonij ab Actæis, hypallage.

* incolas Corici, quod Parnasi antrum est.

* sole oriente & occidente.

* Redditu

*Redditus orbis erat: quem postquam vidit inanem,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
*O soror, ô coniux, ô femina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt:
Terrarum, quascunque videns occasus, & ortus,
Nos duo turba sumus: possedit cetera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis *erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego (crede mihi) si te quoque pontus haberet,
Te sequerer coniux, & me quoque pontus haberet.
O vtinam possem populos reparare paternis
Artibus, atque animos formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis restat mortale duobus:
(Sic visum est superis) hominumq; exempla manemus.
Dixerat: & flebant. placuit cæleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est, adeunt pariter Cephisidas vndas,
Et nondum liquidas, sed iam vada nota secantes.
Inde vbi libatos irrorauere liquores
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sanctæ
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Pallebant musco: stabantq; sine ignibus aræ.
Vt templi tetigere gradus, procumbit vterque
Pronus humi: gelidóque pauens dedit oscula saxo.
Atq; ita, Si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit: & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota Dea est: sortemque dedit: Discedite templo,
Et velate caput, cinctásque resoluite vestes:
Ossáque post tergum magnæ iactate parentis.

*ab vndis antea ereptus.
*blandictis est tantum enim hæc ex Epimetheo fratribus patrueles erant.
*ex vadarum periculis.

Obstupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior, iussísq; Deæ parere recusat:
Détque sibi veniam, pauido rogat ore, pauétque
Lædere iactatis maternas ossibus vmbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter séque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, aut fallax, ait, est solertia nobis,
Aut pia sunt, nullúmque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.
Coniugis augurio quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo cælestibus ambo
Diffidunt monitis: sed quid tentare nocebat?
Discedunt: velántque caput: tunicásque recingunt,
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
*reparatio generis humani iactu lapidum. *Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)*
Ponere duritiem cœpere, suúmq; rigorem,
Mollirìq; mora, mollitáque ducere formam.
Mox, vbi creuerunt, naturáque mitior illis
Contigit, vt quædam sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed vti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibúsque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit: versa est in corporis vsum.
Quod solidum est, flectíque nequit, mutatur in ossa:
Quæ modò vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inque breui spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus, faciem traxere virorum:
Et de femineo reparata est fœmina iactu.
Inde genus durum sumus, experiénsque laborum:
Et documenta damus, qua simus origine nati.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Post cataclysmum factum edidit terra Pythonem serpentem, speciem ignotam mortalibus. Hunc Apollo sagittis interit.

interemit. & ne eius nomen aboleret, instituit ludos, & certamina quædam in his ostendi: vnde etiam Appollo Pythius est appellatus, ludique * Pythij. v. Pythia.

* Cætera diuersis tellus animalia formis
Sponte sua peperit: postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, cœnúmque, vdæq; paludes
Intumuere æstu, fecundáque semina rerum
Viuaci nutrita solo, ceu matris in aluo
Creuerunt, faciémque aliquam cepere morando.
Sic vbi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alueo,
Æthereóque recens exarsit sidere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inueniunt, & in his, quædam modo cœpta per ipsum
Nascendi spatium: quædam imperfecta, suísque
Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe
Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus.
Quippe vbi temperiem sumpsere humórque, calórque,
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cúmq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo vbi diluuio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis, altóq; recanduit æstu,
Edidit innumeras species: partímque figuras
Retulit antiquas, partim noua monstra creauit.
Illa quidem nollet: sed te quoque maxime Python
Tum genuit, populísque nouis, incognite serpens
Terror eras: * tantum spatij de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, nisi in damis, capreísque fugacibus vsus,
Mille grauem telis exhausta pæne pharetra
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Néue operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia per domitæ serpentis nomine dictos.
His iuuenum quicunque manu pedibúsq; rotaue,

*Post diluuiũ terra Pythonẽ serpentem peperit innumerasq; species alias atque figuras.

* nouẽ terræ iugera.

Vicerat; esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum Laurus erat; longóque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Daphne Penei fluuinis filia, cùm omnium virginum, quæ in Thessalia essent, speciosissima haberetur, adeo quidem vt Deos pulchritudine sua caperet; Apollo cùm eam conspexisset, forma eius expalluit. quam cùm neque pollicitis, neque precibus adire potuisset, vim ei inferre instituit. Et illa cursu conspectum eius effugere cupiens, patrem inuocauit, vt virginitati suæ, quam sibi promiserat, ferret auxilium: cuius ille auditis precibus, filiam, deorum auxilio, vt vim effugeret, in laurum conuertit.

Primus amor Phœbi Daphne Peneïs; quem non
Sors ignara dedit; sed sæua cupidinis ira.
Delius hunc nuper victo serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua neruo:
Quídque tibi lasciue puer cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros
Qui dare certa feræ, dare vulnera possimus hosti:
Qui modo pestifero tot iugera ventre prementem
Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores*
Irritare tua: nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris; figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantóque animalia cedunt
Cuncta Deo; tanto minor est tua gloria nostra.
*Dixit: & * eliso percussis aere pennis*
Impiger vmbrosa Parnassi constitit arce:
Déque sagittifera prompsit duo tela pharetra
Diuersorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in nympha Peneide fixit; at illo
Læsit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Siluarum latebris, captiuarúmque ferarum

*lasciuos & molles.

*impulsu aëre cedente.

Exuuijs

Exuuijs gaudens, innuptæq; æmula * Phœbes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa auersata petentes,
Impatiens, expérsque viri nemora auia lustrat:
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit: generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit: debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tædas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens ceruice lacertis,
Da mihi perpetua genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optas,
Esse vetat; votóque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat; visæq; cupit connubia Daphnes:
Quódque cupit, sperat: suáque illum oracula fallunt.
Vtque leues stipulæ demptis adolentur aristis;
* Vt facibus sepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admouit, vel iam sub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abijt: sic pectore toto
Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Et, quid si comantur? ait. videt igne micantes
Sideribus similes oculos: videt oscula; quæ non
Est vidisse satis: laudat digitósque, manúsque,
Brachiáque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. fugit ocyor aura
Illa leui: neque ad hæc reuocantis verba resistit:
Nympha precor Penëia mane: non insequor hostis:
Nympha mane. sic agna lupum, sic cerua leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ,
Hostes quæq; suos: amor est mihi causa sequendi.
Me miserum, ne prona cadas; indignáue lædi
Crura notent sentes; & sim tibi causa doloris.
Aspera quà properas loca sunt: moderatiùs oro
Curre; fugámque inhibe: moderatiùs insequar ipse.

* Dianæ perpetua gaudentis virginitate.

* Fast. 4. 26.

Cui placeas, inquire tamen, non incola montis,
Non ego sum pastor, non hic armenta, gregésue
Horridus obseruo: nescis, temeraria, nescis
Quem fugias: ideóque fugis, mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareáque regia seruit.
Iuppiter est genitor: per me quod eritque, fuitque,
Estq; * patet: per me concordant carmina neruis.

* vaticiniis & oraculis præsum.

Certa quidem nostra est: nostra tamen vna sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est, opiféxque per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.
Heu mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis:
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes!
Plura locuturum rapido Peneia cursu
Fugit, cúmque ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obuiáque aduersas vibrabant flamina vestes,
Et leuis impulsos retro dabat aura capillos:
Aucta fuga forma est. sed enim non sustinet vltrà
* Perdere blanditias iuuenis Deus: vtque monebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt canis in * vacuo leporem cùm Gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem:
Alter inhæsuro similis, iam iámque tenere
Sperat, & * extento stringit vestigia rostro,
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiáque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adiutus Amoris,
Ocior est, requiémque negat, tergóque fugacis
Imminet, & crinem sparsum ceruicibus * afflat.
Viribus absumptis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneidas vndas,
Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:
Qua nimium placui, Tellus, ait, hisce, vel istam,
Quæ facit vt lædar, mutando perde figuram.

* nequicquam blandiri.
* audisti satis, lib. 4. 714.
* exporrecto ore pedes leporis reddit.
* halitu oris attingit

Vix prece finita, torpor grauis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent; remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat; positáq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus:
Complexúsque suis ramos, vt membra, lacertis,
Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus, At quoniam coniux mea non potes esse;
Arbor eris certè, dixit, mea semper habebunt
Te coma, te nostræ, te nostræ Laure pharetræ.*
Tu ducibus lætis aderis; cùm læta triumphum
Vox canet; & longas visent Capitolia pompas.
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis; mediámque tuebere quercum.
Vtque meum intonsis caput est iuuenile capillis;
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan. factis modo laurea ramis
Annuit: vtque caput, visa est agitasse cacumen.

Daphne in laurum.

Laurus Apollini sacra.
*tuis frondibus implicata ornabuntur.
*Plinius. 15. 30. Cælius. 5. 7.

FAB. X. ET XIII. ARGVMENTVM.

Io, Inachi amnis filia, cùm æquales* suas specie præcederet, à Ioue adamata est, qui adinotis precibus desideriũ expleuit: & ne puella Iunonis iram incideret, à * cõpressore in vaccam est transfigurata. cuius fallaciam Iuno cum intellexisset; petit eam à Ioue velut munus sibi dari, quia speciosior erat cæteris armẽtis, *quæ in Peloponneso essent. Iupiter vero ne, si negasset, proderet puellam, tribuit confestim. Iuno autem ne amplius eius pellex cum Ioue concumberet, Argum Aristoris filium centum oculos habentem ei præposuit: quem Mercurius patris iussu interemit: & à casu eius Argiphontes est cognominatus. Iuno argum, quia ob custodiã eius occiderat, in volucrem pauonem trãsformauit, & receptum in suã tutelam pẽnis insignibus, quibus amissa lumina indicaret, ornauit.

v. suas.
v. ab ipso.
* abest à C.
*.c. timẽtne.

Est nemus Hæmoniæ præruptá quod vndique claudit
Silua, vocant Tempe, per quæ Peneus ab imo
Effusus Pindo spumosis voluitur vndis:

Io, Inachi filia in vaccam.

Deiectúque graui tenues agitantia fumos
Nubila conducit; summísque aspergine siluis
Impluit: & sonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, nymphísque colentibus vndas.
Conueniunt illuc popularia flumina primùm
Nescia gratentur, consolentúrne parentem,
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanúsque senex, lenísque Amphrysus, & Aeas:
Móxque amnes alij; qui quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus vndas.
Inachus vnus abest: imóque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natámque miserrimus Io
Luget, vt amissam: nescit vitáne fruatur,
An sit apud manes: sed quam non inuenit vsquam,
Esse putat nusquam; atque animo peiora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Iupiter illam
Flumine: & ô virgo Ioue digna, tuóque beatum
Nescio quem factura toro, pete dixerat vmbras,
Aut horũ, aut horũ nemorũ (& monstrauerat ambo)
Dum calet, & medio sol est altissimus orbe.
Quòd si sola times latebras intrare ferarum,
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis:
* sup. 173. Nec* de plebe deo; sed qui cælestia magna
Sceptra manu teneo; sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me: fugiebat enim. iam pascua Lernæ,
Consitáque arboribus Lyrcæa reliquerat arua;
Cùm Deus inducta latas caligine terras
Occuluit,* tenuítque fugam, rapuítque pudorem.
Interea medios Iuno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atque suus coniux vbi sit circumspicit, vt quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.

Iupiter cõprimit Io. * sic alibi, continere iter, pro sistere, impedire.

Quem

Quem postquam cælo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. delapsáque ab æthere summo
Constitit in terris, nebulásque recedere iussit.
Coniugis aduentum præsenserat; inque nitentem
Inachidos vultus mutauerat ille iuuencam.
Bos quoque formosa est. speciem Saturnia vaccæ, Io in vaccam.
Quanquam inuita, probat: nec non & cuius, & vnde,
Quóue sit armento, veri quasi nescia, quærit.
Iuppiter è terra genitam mentitur; vt auctor
Desinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele suos addicere amores:
Non dare, suspectum, pudor est, qui suadeat, illinc;
Hinc dissuadet amor. victus pudor esset amore:
Sed leue si munus sociæ generísque, toríque
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diua metum; timuítque Iouem, & fuit anxia furti;
Donec Aristonidæ seruandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera seruabant; atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco; spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamuis auersus, habebat.
Luce sinit pasci: cùm sol tellure sub alta est;
Claudit, & indigno circumdat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Próque toro, terræ non semper gramen habenti,
Incubat infelix; limosáque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere: non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore:
Pertimuítque sonos; propriáque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, vbi ludere sæpe solebat,
Inachides ripas: nouáque vt conspexit in vnda
Cornua, pertimuit, seséque exterrita fugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,

Quæ sit: at illa patrem sequiturque sorores:
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis:
Nec retinet lacrimas: &, si modò verba supersint,
Oret opem: nomenque suum, casúsque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in puluere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum, exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus, & niueæ pendens ceruice iuuencæ,
Me miserum ingeminat: tune es quæsita per omnes
Nata mihi terras? tu non inuenta reperta es.
Luctus eras leuior: retices: nec mutua nostris
Dicta refers: alto tantùm suspiria ducis
Pectore: quódque vnum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædásque parabam:
Spésque fuit generi mihi prima: secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus:
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet esse Deum; præclusáque ianua lethi
Æternum nostros luctus extendit in æuum.
Talia mœrentem stellatus summouet Argus
Ereptámque patri diuersa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, unde sedens partes speculatur in omnes.

FAB. XI. ARGUMENTUM.

Iupiter mittit Mercurium in habitu pastoris ad Argum su prædictum interficiendum.

Mercurius in pastorē. * quòd cū sororibus postea à Ioue relata sit inter sidera.

Nec superûm rector mala tanta Phoronidos vltrà
*Ferre potest: natúmque vocat quem * lucida partu*
Pleias enixa est; letóque det, imperat, Argum.
Parua mora est, alas pedibus, virgámque potenti
Somniferam sumpsisse manu, tegiménque capillis:
Hæc vbi disposuit; patria Ioue natus ab arce
Desilit in terras: illic tegiménque remouit,

Et posuit pennas; tantummodo virga retenta est.
Hac agit, & pastor, per deuia rura capillas,
Dum venit, adductas: & structis cantat auenis.
Voce noua captus custos Iunonius artis,
Quisquis es, quid poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior vllo
Herba loco est, aptámque vides pastoribus vmbram.
Sedit Atlantiades, & eundem multa loquendo
Detinuit sermone diem; iunctisque canendo
Vincere arundinibus seruantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles euincere somnos:
Et quamuis sopor est oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat quærit quoque (namque reperta
Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.

FAB. XII ARGVMENTVM

Syrinx Nympharum Naiadum, quæ circa Nonagrinum mõtem Arcadiæ vagabantur, speciosissima proditur fuisse, quam cum Pan Mercurij filius adamasset, & eam persequens ad amnem Ladonem Arcadiæ compulisset; ne vt castitatem *deponere cogeretur, sororum auxilio in arundines conuersa est; ex quibus fistula est composita, que nominæ apud Græcos Syrinx nuncupatus, cuius cantu Argus in somnos * compulsus est; quo facilius eum Mercurius interficere posset. *v deponeneret. v. somnum.

Tum Deus Arcadia gelidis in montibus, inquit, Syrinx nympha in fistulam
Inter Hamadriades celeberrima Nonacrinas
Naias vna fuit: nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et, quoscunque deos vmbrosáque silua, feráxque *Siluanos Faunos. Panes.
Rus habet, Ortygiam studijs, ipsámque colebat
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Diana
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus; si non foret aureus illi. *Hemistichia spuria & ab Aldo, ac vet. libris absunt *Ald. verba.
Sic quoque fallebat, redeuntem colle Lycæo.
Pan videt hanc, pinúque caput præcinctus acuta
*Talia verba refert: *tibi nubere nympha volentis*
**Votis cede Dei, restabat * plura referre;*

Et precibus spretis fugisse per auia nympham;
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat. hic illum cursum impedientibus vndis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores:
Syrinx in arundinem. *Panáque, cum prensam sibi iam Syringa putaret,*
Corpore pro nymphæ calamos tenuisse palustres;
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum * *tenuem, similémque querenti:*
* pro modo suspirij.
Arte noua, vocisq; Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixisse, manebit:
Atq; ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se iunctis, nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos; adopertáque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem; firmátque soporem
Languida permulcens medicata lumina virga:
Nec mora, falcato * *nutantem vulnerat ense,*
* quatientē caput more dormientium.
Quà collo est confine caput: saxóque cruentum
Deijcit: & macula præruptum sanguine rupem.
Arge iaces: * *quódque in tot lumina lumē habebas,*
* vitale lumē, quo reliqua lucebant.
Extinctum est: centúmque oculos nox occupat vna.
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.
Argus in caudam pauonis.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Io supra dicta cùm * furijs exagitata orbem terrarum percurrisset, nouissime in Aegyptum delata, ac placata Iunone à Ioue, in pristinam figuram regressa, Isidis deæ nomen accepit, lanigerá quæ dea est appellata.

*C. Furijs à Iunone immissis.

Io in Isidē.
Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ;
Horriferámq; oculis, animóque obiecit Erynnin
Pellicis Argolicæ, stimulósque in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simulac tetigit, positisq; in margine ripæ
Procubuit genibus, resupinóque ardua collo,

Quos

Quos potuit solos; tendens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctisono mugitu
Cum Ioue visa queri est, finémque orare malorum.
Coniugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat vt pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi caussa doloris
Hæc erit: & Stygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita Dea est, vultus capit illa priores:
Fitque quod ante fuit: fugiunt de corpore setæ:
Cornua decrescunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humerique, manúsque:
Vngulàque in quinos dilapsa absumitur vngues.
De boue nil superest formæ nisi candor in illa:
Officióque pedum Nympha contenta duorum
Erigitur; metuitq́ue loqui; ne more iuuencæ
Mugiat: & timide verba intermissa* retentat.
Nunc dea Niligena colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Iouis: perque vrbes iuncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis, & annis
Sole satus Phaëthon: quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem, Phœbóque parente superbum
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, irámque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuitia matrem.
Quóque magis doleas genetrix, ait, en ego liber
Ille ferox tacui: pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modo sum cælesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis: méque assere cælo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Pérque* suum, Meropisque caput, tedásque* sororum
Traderet, orauit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis, vtraque cælo.

*tentat an iterũ possit loqui sed timidè.

*maritum Clymenes.
*tedã Heliadum.

Brachia porrexit: spectánsque ad lumina Solis,
Per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscu.
Nate, tibi iuro, quod vos auditq; vidétque;
Hoc te, quem spectas, hoc te, quia temperat orbem,
Sole satum: si ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi: sitque oculis lux ista nouissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates.
Vnde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
Si modò fert animus, gradere: & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta sua Phaëthon, & concipit æthera mente.
*Æthiopásque * suos, positósque sub ignibus Indos*
Sidereis transit; patriosq; adit impiger ortus.

*His enim imperauit. Boreas.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER II

FAB. I. ARGVMENTVM.

Climene Oceani & Tethyos filia cum Phaëthontem ex Sole conceptũ genuisset & in adultam perduxisset ætatẽ, monuit, ut patrem cognosceret, qui infeliciter progressus, ad orientem Solem peruenit: agnitusque est ab eo per indicia connubij: accensúsque agitandi currus amore, quem quatuor equi, Pyrois, Eous, Aeton, ac Phlegon per orbem assueuerant trahere, diu expetitam veniam accepit; & a præmonstris Horis iunctum conscendit. Monitis itaq; patris cum iter ignotum instrui nequisset, & equi ignoto agitatore conterriti mundi pronam partem appeterent, ac culta mortalium subito ardore profligantium incenderetur, à Ioue que opem sibi ferri implorarent, ne orbis terrarum conflagraret, Phaëthon fulmine ictus est & è curru præcipitatus, atque ita liberati equi vinculis, agnito itinere ad suam stationem reuersi sunt.

Aula Solis.

REgia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasq; imitante Pyropo.
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bifores radiabant lumine valuæ.

*Materiam

*Materiam superabat opus: nam Mulciber illic
Aequora cælarat medias cingentia terras,
Terrarúmque orbem, cælúmque quod imminet orbi.
Cæruleos habet vnda deos, Tritona canorum,
Proteáque ambiguum, balænarúmque prementem
Aegæona suis immania terga lacertis,
Doridáque, & natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens viridos siccare capillos;
Pisce vehi quædam: facies non omnibus vna,
Nec diuersa tamen: qualem decet esse sororum.
Terra viros, vrbésque gerit, siluásque, ferásque,
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc superimposita est cæli fulgentis imago,
Signáque sex foribus dextris, totidémque sinistris.
Quo simul * accliuo Clymeneia limite proles
Venit: & intrauit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus:
Consistítque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina, purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus claris lucente smaragdis.
A dextra, læuáque Dies, & Mensis, & Annus.
Sæculáque, & positæ spatijs æqualibus * Horæ:
Vérque nouum stabat cinctum florente corona:
Stabat nuda æstas; & spicea serta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis sordibus vuis;
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos.
Inde loco medius rerum nouitate pauentem
Sol oculis iuuenem, quibus adspicit omnia, vidit.
Quæq; viæ tibi caussa? quid hac, ait, arce petisti
Progenies Phaëthon haud inficienda parenti?
Ille refert, ô lux immensi publica mundi
Phœbe pater, si das vsum mihi nominis huius;
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat;
Pignora da genitor: per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat, at genitor circum caput omne micantes

* pretiũ artis, superabat pretium argenti cõplectentis picturas sequentes.

Zodiacus circulus.

* regiã editiore in loco prudenter collocat.

* Comites Solis.

*Partes anni, vel diei.

Depoſuit radios; propiúſque accedere iuſſit:
Amplexúque dato, nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóque minus dubites; quoduis pete munus; & illud
Me tribuente feres: promiſſi teſtis adeſto
Dijs iuranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat, currus petit ille paternos:
Inque diem alipedum ius, & moderamen equorum.
Pœnituit iuraſſe patrem; qui terque, quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria dixit,
*cui iuris. Vox mea facta * tua eſt: vtinam promiſſa liceret
Non dare; confiteor, ſolùm hoc tibi, nate, negarem.
*quia ea quæ cũ periculo ſunt coniuncta. Diſſuadere licet: non eſt tua * tuta voluntas:
Magna petis Phaëton, & quæ non viribus iſtis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam quàm quod ſuperis contingere poſſit,
Neſcius affectas; placeat ſibi quiſque licebit:
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. vaſti quoque rector olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra;
Non aget hos currus. & quid Ioue maius habetur?
Ardua prima via eſt; & qua vix manè recentes
*Enitendo adſcendũt, vt fit in locis acclinibus & arduis. * Enituntur equi: medio eſt altiſſima cœlo;
Vnde mare, & terras ipſi mihi ſæpe videre
Sit timor, & pauida trepidet formidine pectus.
Vltima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam quæ me ſubiectis excipit vndis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde quòd aſſidua rapitur vertigine cœlum;
Sideráque alta trahit, celerique volumine torquet:
Nitor in aduerſum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus, & rapido contrarius euehor orbi.
Finge datos currus, quid ages? poteríſne rotatis
Obuius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic, vrbéſque Deorum

Conti-

Concipiat animo, delubráque ditia donis
Esse per insidias iter est, formásque ferarum.
*Vtq; viam teneas, nullóque errore traharis;
Per tamen * aduersi gradieris cornua Tauri,
*Hæmoniósque arcus, violentiq; ora Leonis,
Sæuáque circuitu curuantem brachia longo
Scorpion atque * aliter curuantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, vbi acres
Incaluere animi, ceruixq; repugnat habenis.
At tu funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate caue: dum résque sinit, tua corrige vota.
Scilicet vt nostro genitum te sanguine credas;
Pignora certa petis: do pignora certa timendo:
Et patrio pater esse metu probor. adspice vultus
Ecce meos vtinámque oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprehendere curas.
Denique quicquid habet diues circumspice mundus:
Deq; tot, ac tantis cæli, terræq; marisq;
Posce bonis aliquid: nullam patiere repulsam.
*Deprecor hoc vnum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam Phaëthon pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandus, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur (Stygias iurauimus vndas)
Quodcunque optaris: sed tu sapientiùs opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat:
Propositúmq; premit: flagratque cupidine currus.
Ergo * qua licuit genitor cunctatus ad altos
Deducit iuuenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per iuga chrysolithi, positæq; ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumq; ea magnanimus Phaëthon miratur, opúsq;
Perspicit, ecce vigil nitido patefecit ab ortu

*Vt donem tenere te viam. Spectat enim orientem.
* Sagittariũ: à Chirone Thessalo.
* contrariã in partem.
*precor excipias.
*vt interea dissuadeas.

*Purpureas Aurora fores, & plena * rosarum*
* quòd rubore omnia perfundat.
*Atria. diffugiunt stellæ, quarum agmina * cogit*
Lucifer, & cæli statione nouissimus exit.
* claudit & quasi ante se agit.
Tum pater vt terras, mundumq; rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut euanescere Lunæ;
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa Deæ celeres peragunt: ignemq; vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque sonantia frena.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ:
*Imposuitq; comæ * radios: præsagaq; luctus*
* quos paulo antè exuit, 41.
Pectore sollicito repetens suspiria, dixit:
Si potes his saltem monitis parere parentis;
Parce puer stimulis; & fortius vtere loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum est lato curuamine limes,
Zodiacus.
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugit australem, iunctamq; aquilonibus Arcton.
Hâc sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Vtq; ferant æquos & cælum, & terra calores;
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altius egressus cælestia tecta cremabis:
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
*Neu te dexterior tortum declinet ad * anguem;*
* Hesperidum horti custos, qui ad arcticum polum tortuosus iacet vt Ara conspirationis Deorum contra Titanos testis ad antarcticum.
Ne ve sinisterior pressam rota ducat ad aram:
Inter vtrumque tene. fortunæ cætera mando;
Quæ iuuet, & melius, quàm tu tibi consulat, opto.
Dum loquor, Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis:
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Est tibi, consiliis, non curribus vtere nostris;
Dum potes, & solidis etiam nunc sedibus adstas;
Dumq; malè optatos nondum premis inscius axes.

Quæ

Quæ tutus spectes; sine me dare lumina terris.
Occupat ille leuem iuuenili corpore currum:
Statque super; manibusque datas contingere habenas
Gaudet: & inuito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, & Æthon
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys fatorum ignara* nepotis,
Reppulit; & facta est immensi copia cæli;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas; pennisque leuati
Prætereunt ortos iisdem de partibus Euros.
Sed leue pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi: solitaque iugum grauitate carebat.
Vtque labant curuæ iusto sine pondere naues,
Perque mare instabiles nimia leuitate feruntur,
Sic onere insueto vacuus dat in aëre saltus,
Succutiturque altè, similisque est currus inani.
Quod simulac sensere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadriiuges spatium; nec, quo prius, ordine currunt.
Ipse pauet; nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit, quà sit iter: nec si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere triones,
Et vetito frustra tentarunt æquore* tingi.
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis vlli,
Incaluit: sumpsitque nouas feruoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse Boote:
Quamuis tardus eras, & te tua plaustra* tenebant.
Vt verò terras despexit ab æthere summo
Infelix Phaëthon penitus, penitusque iacentes;
Palluit, & subito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
Et iam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Iam cognosse genus piget, & valuisse rogando:
Iam Meropis dici cupiens; ita fertur, vt acta

Quatuor equi Solis, seu epitheta verius. ignitus, matutinus, ardens, comburens.
*ex Clymene filia.

Ardet æther.
*ad restringendũ calorem, alioquin occidunt infr. 530.
*tardibãt, impediebant. lib. 1. 590.

Præcipiti pinus Boreæ, cui cuncta remisit
Frena suus rector, quam Dîs, votísque reliquit.
Quid faciat? multum cæli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur vtrumque:
Et modò, quos illi fatum contingere non est,
Prospicit occasus: interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet: & nec frena remittit,
Nec retinere valet: nec nomina nouit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cælo,
Vastarúmque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpius; & cauda, flexísque vtrinque lacertis
* nã chelæ libra cõstituere vidẽtur scorpiũ vero ipsum cauda recurua. Porrigit in spatium * signorum membra duorum.
Hunc puer vt nigri madidum sudore veneni
Vulnera curuata minitantem cuspide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remisit.
Quæ postquam summo sensere iacentia tergo,
Exspatiantur equi: nullóque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quàque impetus egit,
Hâc sine lege ruunt: altóque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapidúmque per auia currum,
Et modò summa petunt, modò per decliue, viásque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur:
Inferiúsque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: combustáque nubila fumant.
Ardet terra. Corripitur flammis vt quæque altissima tellus;
Fissáque agit rimas, & succu aret ademptis.
Pabula cognoscunt; cùm frondibus vritur arbor:
* incẽdijs Materiámque suo præbet seges arida * damno.
Parua queror: magnæ pereunt cum mœnibus vrbes:
Altissimi montes. Cúmque suis totas populos incendia gentes
In cinerem vertunt: syluæ cum montibus ardent:
*quod ibi nondum Orpheus Oeagri f. laniatus esset l. 11. Ardet Athos, Taurúsque Cilix, & Tmolus, & Oete;
Et tum sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineúsque Helicon, & nondum * Oeagrius Hæmus:
Ardet in immensum geminatis ignibus Ætna,

Par-

Parnassúsque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys.
Et tandem niuibus Rhodope caritura, Nimásque,
Dindymáque, & Mycale, natúsque ad sacra Cythæron:
Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossáque cum Pindo, maiórque ambobus Olympus,
Æriǽque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc verò Phaëthon cunctis è partibus orbem
Adspicit accensum: nec tantos sustinet æstus:
Feruentésque auras velut è fornace profunda,
Ore trahit, currúsque suos candescere sentit.
Et neque iam cineres, eiectatámque fauillam
Ferre potest: calidóque inuoluitur vndique fumo.
Quóque eat, aut vbi sit, picea caligine tectus
Nescit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine cum credunt in corpora summa vocato,
* *Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.*
Tum facta est Libye raptis humoribus æstu
Arida; tum Nymphæ passis, fontésque, lacúsque
Defleuere comis: quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Epire Pirenidas vndas.
*Nec * sortitæ loco distantes flumina ripas*
Tuta manent: medijs Tanais fumauit in vndis,
Peneúsque senex, Teuthrantéúsque Caycus,
Et celer Ismenos, cum Phegaico Erymantho,
Arsurúsque iterum Xanthus, flauúsque Lycormas,
Quique recuruatis ludit Mæander in vndis,
Mygdoniúsque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arsit & Euphrates Babylonius; arsit Orontes,
Thermodoónque citus, Gangésque, & Phasis, & Ister.
Æstuat Alpheus; ripæ Sperchiades ardent:
Quódque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Fluminea volucres medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet: ostia septem
Puluerulenta vacant, septem sine flumine valles.

Historias naturales, ad fabulam trahit, vti & mox de Nili capite fontes & flumina.

* latissima

Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
*occiduos Fast. 4. 569.
*Hesperiósque amnes Rhenū Rhodanumq́, Padumq́,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Tibrim.
Dissilit omne solum: penetrátque in tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur: siccaq́ est campus arenæ,
Quod modò pontus erat; quósque altū texerat æquor,
Existunt montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curui
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata iacent. ipsum quoque Nerea fama est,
Doridáque, & natas: tepidis latuisse sub vndis.
Ter Neptunus aquis cum toruo brachia vultu
Exserere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen Tellus, vt erat circundata ponto
Inter aquas pelagi, contractósque vndique fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris;
Sustulit * omniferos collo tenus arida vultus,
* Sic Aristoph. vocat humu. πανδώραν.
Opposuitque manum fronti, magnóque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit: & infra
Quàm solet esse, fuit: sacráque ita voce locuta est:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo: cladémque * auctore leuare.
* mala à potentib. illata leuiora.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resoluo:
(Presserat ora vapor) tostos en adspice crines,
Inque oculis fumum: volitant super ora fauillæ.
Hósne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem,
Tellus Ioui sua v cino. rū, ipsiusq; adeò periculo proponit.
Officiiq́ refers; quod adunci vulnera aratri,
Rastrorúmque fero, totoque exerceor anno?
Quòd pecori frondes: alimentáque mitia fruges
Humano generi, vobis quoque tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid vndæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt.

Quid

Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
At cæli miserere tui: circumspice vtrinque
Fumat vterque polus: quos si violauerit ignis,
*Atria vestra ruent. * Atlas en ipse laborat:*
Vixq; suis humeris candentem sustinet axem. *lib.4.66.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cæli,
In chaos antiquum confundimur, eripe flammis,
Si quid adhuc superest: & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Vlterius potuit, nec dicere plura; suúmque
Retulit os in se, propioráque manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura graui, summam petit arduus arcem;
Vnde solet nubes latis inducere terris:
Vnde mouet tonitrus, vibratáque fulmina iactat.
Sed neque, quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cælo demitteret imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam: paritérque, animáque, rotisque
Expulit, & sæuis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria verso
Colla iugo eripiunt, abruptáque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone reuulsus
Axis, in hac radij fractarum parte rotarum:
Sparsáque sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaëthon rutilos flamma populante capillos,
Voluitur in præceps, longóque per aëra tractu Phaëthon præceps
Fertur; vt interdum de cælo stella sereno, Eridanum.
Et si non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul à patria diuerso maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiáque abluit ora.

FAB. III. ET II. ARGVMENTVM.

Sorores Phaëthontis, Phaëthusa, Lampetie, Phœbe casum fratris dū deflent, Deorū * misericordia in arbores populo C. miserâtione.

* reliquum abest ab V.

mutatæ sunt: earum *lacrymæ vt Hesiodus, & Euripides dicant, in electrum sunt conuersæ.

Phaëthõtis sorores in arbores.

Naides Hesperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxū:
Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
At pater obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus: & si modò credimus, vnum
Isse diem sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant; aliquísq; malo fuit vsus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
*Et laniata sinus totum * percensuit orbem,*
Exanimésque artus primò, mox ossa requirens:
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa:
Incubuitq; loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis: & aperto pectore fouit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæsæ pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte, dieq; vocant, adsternuntúrque sepulchro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat vsus)
Plangorem dederant: è quis Phaëthusa sororum
Maxima cùm vellet terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
*Candida * Lampetie subita radice retenta est.*
Tertia cùm primum manibus laniare pararet,
Auellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dumq; ea mirantur, complectitur inguina cortex:
Perq; gradus vterum, pectúsq;, humerósq;, manúsq;
Ambit: & extabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oscula iungat?
Non satis est: truncis auellere corpora tentat,

*Emmensa est.

* Et hęc sunt mera solis epitheta siue adiuncta, ardere nempe & splendere.

Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor mater, quæcumque est saucia, clamat:
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus:
Iamq; vale: cortex in verba nouissima venit.
Inde fluunt lacrimæ: stillatáque sole rigescunt
De ramis electra nouis; quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

Electrũ ex lacrimis sororum Phaëthontis.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Cycnus Sthenelei filius, materno * genere Phaëthonti proximus, cùm Liguriam incoleret; & in ripa Eridani amnis, quem quidam Padum vocant, vidisset corpus Phaëthontis à sororibus eius ablui; pari calamitate concussus * deflendo propinqui interitum Deorum voluntate in volucrem Cycnum abijt, qui perosus cœlestes ignes, paludes, ac flumina, quibus insenesceret: est secutus. Phanocles in cupidinibus auctor.

* C. sanguine.
* v. plus deest vnde vulg. p'us iusto. abest à C.

Adfuit huic monstro proles Stheneleia Cycnus,
Qui tibi materno quamuis à sanguine iunctus,
Mente tamen Phaëthon propior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat vrbes)
Imperio, ripas virides, amnémque querelis
Eridanum implerat, siluámque sororibus auctam;
Cùm vox est tenuata viro: canæq; capillos
Dissimulant plumæ: collúmque à pectore longè
Porrigitur, digitósque ligat iunctura rubentes:
Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum.
Fit noua Cycnus auis: nec se cœlóque, Iouique
Credit, vt iniustè missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulósque lacus: ignémque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

Cycnus rex in olorem.

Natura Cycni.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Iuppiter cùm reliquias torrentis ignis persequeretur, * vt laborantibus opem ferret mortalibus, cùm circa Nonagrinum montem Arcadiæ, vbi genitus existimatur, vagaretur, in

* v. &

Calistus Dycaonis filiæ incidit amorem: cui cùm preces de explemento desiderij sui admouisset, frustratasque voces suas intellexisset; astu eam subijt; in Dianæ nanque *speciem sexum se traiecit, ac fatigatæ ornatus pharetra, sagittisque *velut Diana occurrit; ac veste pariter posita Iouem virgo experta est. Neque ideò a Iunone immerenti delictum remissum est, nam cōfestim pellicatu eius incensa, ne amplius pulchritudine coniugem caperet, in vrsam eam transfigurauit. Quæ à Ioue cum Arcade filio quem erat enixa, inter sidera collocatur. A Græcis autem *Helice, à nostris Septentrio nuncupatur: & à Tethy, & Occeano ob Iunonis iram inter cetera sidera liquori coniungitur, vt Hesiodus indicat. Hinc illud: Sed lucet in astris Calisto renouátque suos sine fluctibus ignes. Ipse autē Arcas in cælum translatus Arctophylax dicitur.

*v speciem

*abest a v.

*Brit. Hamaxa.

Hanc fabulam paulò succinctius tractatā lege Fastorū 2.260.

Squalidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbi,
Esse solet, lucémque odit, séque ipse, diémque:
Dátque animum in luctus: & luctibus adijcit iram:
Officiúmque negat mundo. Satis, inquit, ab æui
Sors mea principijs fuit irrequieta: pigétque
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnésque Dei non posse fatentur;
Ipse agat, vt saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc sciet ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina: néue velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant: missos quoque Iupiter ignes
Excusat: precibúsque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos: stimulóque dolens & verbere sæuit:
Sæuit enim, natúmque obiectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit: & ne quid labefactum viribus ignis
Corruat; explorat. quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt; terras, hominúmque labores

Placatur Phœbus.

Ingressus in amores Iouis.

Perspi-

Perspicit: Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ, fontésque, & nondum audentia labi
Flumina restituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus: læsásque iubet reuirescere siluas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Hæsit: & accepti caluêre sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo:
Nec positu variare comas: vbi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos:
Et modò leue manu iaculum, modò sumpserat arcum.
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit vlla
Gratior hac Triuiæ. Sed nulla potentia longa est. * virtutis aut gratiæ possessio.
Vlterius medio spatium sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram: lentósque * retendit * laxat, remittit.
Arcus, inque solo, quod texerat herba, iacebat:
Et pictam posita pharetram ceruice premebat.
Iuppiter vt vidit fessam, & custode vacantem;
Hoc certè furtum coniux mea nesciet, inquit: Iuppiter in Dianam.
Aut si rescierit; sunt ò sunt iurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultúmque Dianæ:
Atque ait, ô comitum virgo pars vna mearum,
In quibus es venata iugis? de * cespite virgo * sola quod texerat herba 420.
Se leuat: & Salue numen me iudice, dixit,
Audiat, ipse licet, maius Ioue, ridet, & audit,
Et sibi præferri se gaudet; & oscula iungit
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Qua venata foret silua narrare parantem
Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modo fœmina posset,
(Adspiceres vtinam, Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quem superare puella,
Quisve Iouem poterat? superum petit æthera * victor * voti compos, sic lib. 7.837.
Iuppiter; huic odio nemus est, & conscia silua.
Vnde pedem referens, pœnè est oblita pharetram
Tollere, cum telis, & quem suspenderat arcum.

Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Adspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primò, ne Iuppiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nimphas incedere vidit;
Sensit abesse dolos: numerúmque accessit ad harum.
Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, vt ante solebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:
Sed silet: & læsi dat signa rubore pudoris.
Et, * nisi quòd virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono;
Cùm Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat riuus arenas:
Vt loca laudauit; summas pede contigit vndas,
His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Pharrasis erubuit, cunctæ velamina ponunt:
Vna moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita nudo patuit, cum corpore crimen.
Attonitæ, manibúsque vterum celare volenti
I procul hinc dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: déque suo iussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis:
Distuleratque graues in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: & iam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obuertit sæuam cum lumine mentem;
Scilicet hoc etiam restabat adultera, dixit,
Vt fœcunda fores: fieretque iniuria partu
Nota: Iouisque mei testatum dedecus esset.
Haud impune feres: adimam tibi namque figuram,
Qua tibi, quaque places nostro importuna marito.
Dixit & aduersa prensis à fronte capillis

* pro, si nõ esset virgo. Sic lib. 4. 673.

Arcas Calistus filius.

Strauit

Strauit humi pronam: tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curuarique manus, & aduncos crescere in vngues,
Officióque pedum fungi, laudatáque quondam
Ora Ioui lato fieri deformia rictu.
Néue preces animos, & verba precantia flectant;
Posse loqui eripitur: vox iracunda, mináxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur:
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in* vrsa.
Assiduóque suos gemitu testata dolores,
Qualescunque manus ad cælum, & sidera tollit:
Ingratúmque Iouem, nequeat cùm dicere, sentit.
Ah quoties sola non ausa quiescere silua,
Ante domum, quondámque suis errauit in agris!
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis, oblita* quid esset.
Vrsáque conspectos in montibus horruit vrsos:
Pertimuitque lupos, quamuis* pater esset in illis.
Ecce Licaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque ferens natalibus annos.
Dúmque feras sequitur, dum saltus eligit aptos;
Nexilibúsque plagis siluas Erimanthidas* ambit:
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso:
Et cognoscenti similis fuit. ille refugit:
Immotósque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit: propiúsque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipsósque,* nefásque
Sustulit: & celeri raptos per inania vento
Imposuit cælo, vicináque sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethyn.
Oceanúmque senem; quorum reuerentia mouit
Sæpe Deos: caussámque viæ scitantibus, infit
Quæritis ætheriis quare regina Deorum

Calisto in Vrsam.

* sc. in Calisto.

*sc. esse animal alijs formidabile

*Lycaon l. 1.236.

* indagine cingit.

* tollēdo vtrosque in aëra parricidij occasionem sustulit.

Calisto & Arcas in sidera.

Sedibus hic adsim: pro me tenet altera cælum.
Mentior, obscurum nisi nox cùm fecerit orbem;
Nuper honoratas summo mea vulnera cælo
Arcton, & Arctophylaca, Fast. l. 189. Videritis * stellas illic; vbi circulus axem
Vltimus extremum, spatioq; breuissimus ambit.
Est verò cur quis Iunonem lædere nolit?
Offensamq; tremat? quæ prosum sola nocendo?
O ego quantum egi! quàm vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui: facta est Dea. sic ego pœnas
Sontibus impono: sic est mea magna potestas.
* adserat: illi & restituat. * Vendicet antiquam faciem; vultúsque ferinos
Detrahat; Argolica quod in antè * Phoronide fecit.
* l. 1. 738. Cur non & pulsa ducit Iunone? meóque
Collocat in thalamo? socerumq; Lycaona sumit?
At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ;
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones:
Sideraq; in cælum stupri mercede recepta
Pellite; ne puro tingatur in æquore pellex.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Coruus volucris initio naturæ candidis pennis plumatus fuit, sed quia Coronida Coronei filiam indicauerat Apollini in adulterio morari, illa propter acerbissimum iudicium flagrantis dei sagittis confixa niger ex candido factus est. Ex hac ergo & Apolline nascitur Aesculapius, quem pater excisum vtero matris, cum ea rogo esset imposita, abstulit. Is ad Chironem a patre in Pelion montem delatus est, vt ab eo incrementum * Cõpetitiã. simulque scientiam acciperet medendi.

Dij maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis:
Coruus cãdidus proditor Coronidis. Tam nuper * pictis cæso pauonibus Argo;
Quàm tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
Corue loquax, subitò nigrantes versus in alas.
* l. 1. 721. Nam fuit hæc quondam niueis argentea pennis
Ales; vt æquaret totas sine labe columbas:
Nec seruaturis vigili * Capitolia voce
* a Senonibus. Liu. l. 1. Cederet anseribus, nec amanti flumina cygno.

Lingua

Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis
Non fuit Hæmonia, placuit tibi Delphice certè,
Dum vel casta fuit, vel inobseruata. sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: vtque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Consequitur pennis, sciretur vt omnia, cornix:
Auditáque viæ caussa: Non vtile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.

Coronis Phlegiæ f. Phœbum amatorem fallit.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Coronis Coronei filia refert Coruo, ne iudicium Apollini *faceret, cùm enim Minerua Erichthonium, qui de complexu sui in terra ceciderat, sustulisset, & comitibus suis Pandroso, & Hersæ, Aglauróque Cecropis filiabus cistula inclusum custodiendum tradidisset, monuissetque * omnino id ne inspicerent: Cornix supra dicta nobilissima virginum custodiens laxatam * & inspectam cistulam, cùm draconem reperissent, diuulgauit, quamobrem Dea eam à se alienauit. Quæ cùm solitudine in littore oblectaretur Neptunus procul conspecta, venere eius incaluit, cui cùm vim inferret; ab eadem Dea propter virginitatem tenaciter custoditam in auem cornicem conuersa est.

* v. id est, quod a coni. pl.
v. ne quis id omnino inspiceret.
*v inspiciens.

Quid fuerim, quid simq; vide: meritùmque require;
Inuenies nocuisse fidem. nam tempore quodam
Pallas Erichthonium * prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo texta de vimine cista:
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Seruandum dederat, sic inconfessa quid esset:
Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde leui densa speculabar ab vlmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur,
Pandrosos, atque Herse: timidas vocat vna sorores
Aglauros: nodosque manu diducit: & intus
Infantemque vident, apporrectúmque draconem,
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis

Coronis Coronei filia in cornicem.
*è Vulcani Palladem cõprimere volẽtis semine in terrã profusò Seru. Georg 3.

Redditur; vt dicar tutela pulsa Mineruæ:
Et ponar post noctis auem: mea pœna volucres
Admonuisse potest: ne voce pericula quærant.

*Occupatio per ironiam vt Ter. Phor. 5.11. At meo marito credo.

* At puto non vltrà nec quicquam tale rogantem
Me petiit. ipsa licet hoc à Pallade quæras:
Quamuis irata est; non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit. fueramque ego regia virgo:
Diuitibúsque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. nam cùm per littora lentis

*facta nūc cornix.

Passibus, vt * soleo, summa spatiarer arena;
Vidit, & incaluit pelagi Deus: vtque precando
Tempora cum blandis absumpsit inania verbis;
Vim parat, & sequitur. fugio, densúmque relinquo
Littus, & in molli nequicquam lassor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit vllum

*Minerua.

Vox mea mortalem. mota est pro virgine * Virgo,
Auxiliúmque tulit. tendebam brachia cælo:
Brachia cœperunt leuibus nigrescere pennis:
Reijcere ex humeris vestem molibar: at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, vt antè, pedes retinebat arena:
Sed summa tollebar humo: mox acta per auras

* ita per Palladem è patris Nyctei manibus liberata.

Euehor, & data sum comes inculpata Mineruæ.
Quid tamen hoc prodest, si diro * facta volucris
Crimine Nyctimene nostro successit honori?

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Nyctimene Nyctei filia, virgo Lesbis, nimia libidine effrenata in patris cubile se implicuit, ideoque aduersantibus Diis ob admissum scelus in noctuam, quod facinus ipsa nocturno tempore occultat, & in luce visa ab omnibus volucribus petitur obnoxia.

Nyctymene in noctuam.

An quæ per totam res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est? patrium temerasse cubile

Nycti-

Nyctimenen? auis illa quidem: sed conscia culpæ
Conspectum, lucémque fugit, tenebrísque pudorem
Celat: & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, tibi, ait, reuocamina coruus
Sint precor ista malo: nos vanum spernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominóque iacentem
Cum* iuuene Hæmonio vidisse Coronida narrat. *Ischye Elatida. Hesiod.
Laurea delapsa est audito crimine amantis:
Et pariter vultúsque Deo, plectrúmque, colórque
Excidit: vtque animus tumida feruebat ab ira;
Arma assueta capit; flexúmque à cornibus arcum
Tendit: & illa suo toties cum pectore iuncta
Indeuitato traiecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractóque à vulnere ferro Coronis transfixa telo ab Apolline.
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: potui pœnas tibi Phœbe dedisse,
Sed peperisse prius: duo nunc moriemur in vna.
Hactenus & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus lethale secutum est.
Pœnitet heu sero pœnæ crudelis amantem:
Séque quod audierit, quòd sic exarserit, odit:
Odit auem, per quam crimen, caussámque dolendi
Scire coactus erat: nec non arcúmque manúmque
Odit, cúmque manu* temeraria tela sagittas: *temere missa.
Collapsámque fouet: seráque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogúmque parari
Videt, & arsuros supremis ignibus artus.
Tum verò gemitus (neque enim cælestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit, haud aliter quàm cùm spectante iuuenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit claro caua malleus ictu.
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus; iniustáque busta peregit;
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem

Aesculapius natus. *Semina: sed natum flammis, vteróque parentis*
Eripuit; geminíque tulit Chironis in antrum:
Sperantémque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aues albas vetuit consistere coruum.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Ocyroë Chironis & Cariclæ filia contemptis patris artibus vesania futura præcinuit: infanti Aesculapio prædixit quod medicina mortuos ad superos reducturus esset, quodq; esset ab auo fulminis ictum experturus. Patrem quoque Chironem prædicit serpentibus cruciatum cupidumque mortis ex Deo in mortalium numerum venturum. Quæ cum esset elocuta, in equæ cessit figuram, ne aduersantibus fatis plura ederet quam prædicta Apollinis sinerent.

Semifer intereà diuinæ stirpis alumno
Lætus erat; mistóque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocauit
Ocyroë vates. *Ocyroën: non hæc artes contenta paternas*
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo vbi vaticinos concepit mente furores;
Incaluítque Deo, quem clausum pectore habebat;
Adspicit infantem: Totique salutifer orbi
Cresce puer dixit: tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idque semel Dijs indignantibus ausus,
Iouis fulmine, ob restitutum à morte Hippolytũ. *Posse dare hoc iterum flamma prohibebere* * *auita;*
Eque Deo corpus fies exsanguis; Deúsque,
Qui modò corpus eras: & bis tua fata nouabis.
Tu quoque chare pater nunc immortalis, & æuis
*Lerneo illito telis Herculis. Fa 5 400. *Omnibus vt maneas, nascendi lege creatus,*
Posse mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
**Sanguine serpentis per saucia membra recepto:*
*iam dictis propriè nõ vere fabulatur. *Téque ex æterno patientem Numina mortis*
Efficient; triplicésque Deæ tua fila resoluent.
Restabat * *fatis aliquid: suspirat ab imis*

Pecto-

Pectoribus, lacrimæq; genis labuntur obortæ:
Atque ita, Præuertunt, inquit, mea fata: vetórque
Plura loqui: vocisq; meæ præcluditur vsus.
Non fuerant artes tanti; quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: iam latis currere campis
Impetus est: in equam, cognatáque pectora vertor. Ocyroë in equam.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars est extrema querelæ
Intellecta parum: confusaq; verba fuerunt.
Mox nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur,
Sed simulantis equam: paruoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia mouit in herbas.
Tum digiti coeunt; & quinos alligat vngues
Perpetuo cornu leuis vngula: crescit & oris,
Et colli spatium; longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: vtq; vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas: pariterque nouata est
*Et vox, & facies: nomen quoque *monstra dederunt.* *monstrosa mutatio.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Apollo Iouis & Latonæ filius cùm pecus Admeti Pheretis filij pasceret, fistulæ cantu solitudinem protegens, boues eius in agros Pyliæ regionis progressæ sunt: quas Mercurius auertit, & in siluis occuluit. Quod cùm Battus Nelei filius equas pascens vidisset. Mercurius verò vt indicium premeret, ex armentis formosissimam vaccam ei concessit. At ille discedenti affirmauit, lapidem prius dicere, quàm se quicquam indicaturum. Deus verò vt mortalis fidem experiretur, paulò post mutata figura ad eundem reuersus est simulauitque se amissas boues quærere, & præmium promittens, si demonstrasset. At ille cùm sub quo monte pascerentur ostendisset; Mercurius perfidia eius offensus in lapidem eum mutauit; qui ab euentu Index circa Pylon vocatur. *V. C. regis pasc.

*Flebat, opemque tuam frustra *Philyreius heros,* *à matre Philyra.
**Delphice, poscebat: nam nec rescindere magni* *cuius filius erat loco patris.
Iussa Iouis poteras: nec, si rescindere posses;

Tunc aderas: Elin, Messeniáque arua colebas.
*Illud erat tempus, quo * te pastoria pellis*
Texit: onúsque fuit baculus siluestris oliuæ,
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dúmque amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boues. videt has Atlantide Maia
Natus: & arte sua siluis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Diuitis hic saltus, herbosáque pascua Nelei,
Nobiliúmque greges custos seruabat equarum.
Hunc timuit: blandáque manu seduxit: & illi
Quisquis es hospes, ait: si fortè armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam,
Et dedit, accepta, voces has reddidit hospes:
Tutus eas: lapis iste priùs tua furta loquetur:
Et lapidem ostendit. simulat Ioue natus abire.
Mox redit: & versa pariter cum voce figura,
*Rustice, vidisti si quas * hoc limite, dixit,*
Ire boues; fer opem: furtóque silentia deme:
Iuncta suo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At senior postquam est merces geminata, sub illis
Montibus, inquit, erunt: & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades: & me, mihi perfide prodis?
Me mihi prodis, ait? periuráque pectora vertit
*In durum * silicem: qui nunc quoque dicitur Index*
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.

*Exsulante cælo ob Cyclopas interfectos, quorũ fulmine Aesculapius perierat.

*qui terminante Pylios agros à Messenijs

*Lydium lapidem Battus in silicem.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Athenis virgines per solemne sacrificium canistria Mineruæ ferebant pigmenta: inter quas, à Mercurio eminenti conspecta est Herse Cecropis filia. Itaque aggressus est sororem eius Aglauron, precatusque est, vt se Hersæ sorori suæ iungeret. At illa cùm pro ministerio aurum eum poposcisset, Minerua grauiter offensa est auaritia eius, ob quam etiam di-

scidem

fru'am traditam sororibus eius custodiendam aduersus prædictum aperuisset. Inuidiæ nouissime imperauit eam sororis Herses exacerbare fortunio: diuq; cruciatam in saxũ mutauit.

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munichiósque volans agros, gratámque Mineruæ
Despectabat humum, cultique arbusta Lycæi.
*Illa fortè die * castæ de more puellæ* *canephoræ, Fest.
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde reuertentes Deus adspicit ales: itérque
Non agit in rectum: sed in orbem curuat eundem.
Vt volucres visis rapidissima miluius extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri;
Flectitur in gyrum; nec longiùs audet abire:
** Spémque suam motis auidus circumuolat alis.* * spectata exta sic lib. 5.18.
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
*Inclinat cursus: & easdem *circinat auras.* * circini circunducti in morem trameæ.
Quantò splendidior, quàm cætera sidera fulget
Lucifer; & quanto, quàm Lucifer, aurea Phœbe;
Tantò virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat: erátque decus pompæ, comitúmque suarum.
Obstupuit forma Ioue natus; & æthere pendens
Non secus exarsit, quàm cùm balearica plumbum
Funda iacit: volat illud; & incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus inuenit ignes.
Vertit iter: cæloque petit diuersa relicto:
Nec se dissimulat, tanta est fiducia formæ.
Quæ quamquam iusta est, cura tamen adiuuat illam:
Permulcétque comas: chlamydémque vt pendeat aptè
Collocat; vt limbus, totúmque appareat aurum:
Vt teres in dextra, qua somnos ducit, & arcet
Virga sit: vt tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandrose dextrum,
Aglauros læuum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit læuum, venientem prima notauit

Mercurium: nomenque Dei scitarier ausa est,
Et causam aduentus. cui sic respondit Atlantis,
Pleionesque nepos: Ego sum, qui iussa per auras
Verba patris porto, pater est mihi Iuppiter ipse.
Nec fingam caussas: tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meae matertera dici.
Herse caussa viae est, faueas oramus amanti.
Adspicit hunc * oculis iisdem quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flauae secreta Mineruae:
Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat: *interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc toruos Dea bellica luminis orbes,
Et tanto *penitus traxit suspiria motu;
Vt pariter pectus, positamque in pectore forti
Aegida concuteret: subit, hanc * arcana profana
Detexisse manu tum, cùm sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data foedera vidit;
Ingratámque Deo fore iam, ingratámque sorori;
Et ditem sumpto, quod auara poposcerat, auro.
*Protinus Inuidiae nigro squallentia tabo
Tecta petit. domus est imis in vallibus huius
Abdita, sole carens, non vlli peruia venti,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quae
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc vbi peruenit bello metuenda virago;
Constitit ante domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat,
Concussae patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Inuidiam: * visáque, oculos auertit: at illa
Surgit humo pigre: semesarúmque relinquit
Corpora serpentum: passúque incedit inerti.
Vtque Deam vidit formáque armísque decoram,
Ingemuit: vultúmque Deae ad suspiria duxit,
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: liuent rubigine dentes

Pectora

* auaritiae Indicibus. sup. 561

*dum aurū afferat.

* ex imo pectore.

* similes modulo. sup. 640.

Inuidiae descriptio.

*sic sup. 696 accepta, voces, &c.

Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi mouere dolores.
Nec fruitur somno vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum: carpitque, & carpitur vnà:
Suppliciúmque suum est. quam tristis tamen oderat illam.
Talibus affata est breuiter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis vnam:
Sic opus est: Aglauros ea est. haud plura locuta
*Fugit: & * impressa tellurem reppulit hasta.*
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens
Murmura parua dedit: successurúmque Mineruæ
Indoluit: baculúmque capit; quem spinea totum
Vincula cingebant: adopertáque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arua:
Exuritque herbas: & summa papauera carpit:
Afflatúque suo populos, vrbésque, domósque
Polluit: & tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingeniísque, opibúsque, & festa pace virentem.
Vixque tenens lacrimas quia nil lacrimabile cernit.
Sed postquam thalamos intrauit Cecrope natæ;
*Iussa facit: pectúsque manu * ferrugine tincta*
Tangit: & hamatis præcordia sentibus implet:
*Inspiratque nocens virus, *piceúmque per ossa*
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Neue mali caussæ spatium per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatúmque sororis
Coniugium, pulchráque Deum sub imagine ponit:
Cunctáque magna facit. quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur: & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentáque miserrima tabe
*Liquitur; vt glacies * incerto saucia sole,*
Felicísque bonis alter non vritur Herses,
Quàm cùm spinosis ignis supponitur herbis;
Quæ neque dant flammas; lenique tepore cremantur:
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret;

* gestis se eleuantium à terra lib. 4. 711.

* exesura pectus, vt ferrū solet.
*nigrum, ab effectu.

* quæ depictus est sup. 733.

*modò se ostendēte, modò nubibus abdito, nō ita calente.

Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in aduerso venientem limine sedit.
Exclusura Deum: cui blandimenta, precesque,
Verbaque iactanti mitissima, Desine dixit,
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
*manebis, quia non repelles. — **Stemus, ait, pacto* * *velox Cyllenius isto:*
* agilis fu. 721. — *Cælestíque fores virga patefecit: at illi*
Surgere conanti partes, quascunque sedendo
Flectimus, ignaua nequeunt grauitate moueri.
*erecto pectore. — *Illa quidem pugnat recto se tollere* * *trunco:*
Sed genuum iunctura riget: frigúsque per vngues
Labitur: & pallent amisso sanguine venæ.
Vtq; malum latè solet immedicabile cancer
Aglauros in lapidem. — *Serpere, & illæsas vitiatis addere partes;*
Sic lethalis hiems paulatim in pectora venit:
Vitalésque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset
Vocis habebat iter: saxum iam colla tenebat:
Oráque duruerant: signúmque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat; sua mens infecerat illam.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Cùm Mercurius iussu patris in Phœnicem transgressus esset, vt armenta illius regionis ad littus compelleret: Iuppiter in taurum conuersus est, cùmque se iuuencis Agenoris regis immiscuisset; & in amorem sui * spatiantes in arena virgines consistere coegisset, paulatim singulis alludens, nouissimè Europam Agenoris filiam cuius amore compulsus auerterat figuram, insidentem sibi tergo per mare in insulam Cretam detulit, ibique concubitu eius fruitus est.

*spatiantis. V.C.

* abest ab V.C.

Has vbi verborum pœnas, mentisque profanæ
Iuppiter ob Europam Agenoris filiam in taurum. — *Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras*
Linquit: & ingreditur iactatis æthera pennis.
Seuocat hunc genitor; nec caussam fassus amoris,
Fide minister, ait, iussorum nate meorum,
Pelle moram, solitoq; celer delabere cursu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte sinistra

Suspicit,

Suspicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodq; procul montano gramine pasci
Armentum regale vides; ad littora verte.
Dixit, & expulsi iamdudum monte iuuenci
Littora iussa petunt; vbi magni filia regis
Ludere virginibus Tyrijs comitata solebat.
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur
Maiestas, & amor. sceptri grauitate relicta
Ille pater, rectorque Deûm: cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mistúsque iuuencis
Mugit: & in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color niuis est; quam nec vestigia duri
Calcauere pedis; nec soluit Aquaticus Auster.
Colla toris extant; armis palearia pendent:
Cornua parua quidem; sed quæ contendere posses
Facta manu, puráque magis pellucida gemma:
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata
Quod tam formosus, quod prælia nulla minetur.
Sed quamuis mitem, metuit contingere primò.
Mox adit; & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: & dum veniat sperata voluptas;
Oscula dat manibus (vix iam vix cetera differt)
Et nunc alludit, viridique exultat in herba;
Nunc latus in fuluis niueum deponit arenis:
Paulatimque metu dempto, nunc pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modo cornua sertis
Impedienda nouis. ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus à terra, siccóque à littore sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in vndis:
Inde abit vlterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. pauet hæc: littúsque ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet; altera dorso
Imposita est: tremulæ sinuantur flamine vestes.

Europa à Ioue abducta, & vitiata.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER. III.

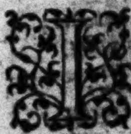
FAB. I. ARGVMENTVM.

Agenor rapta Europa fratres eius ad requirendam sororem, dimisit, ita vt nisi eam reperissent, ad se ne reuerterentur, imperaret. Cilix diuersas petit regiones, nouissimè constituit Ciliciam nec minus Phœnix à suo nomine Phœnicen. Cadmus vero desperata spe visendi patris, Appollonis oraculum ingreditur sciscitans, in quibus partibus orbis consisteret. Accepta itaque sorte, vt vaccam a grege *secretam quæ lunæ signum in latere haberet, ageret, & vbi fessa procubuisset, ibi statueret vrbem, parens præcepto in eam terram deuenit, quæ postea a boue *Bœotia dicta est. Hic cum ad fontē Martis socios aquatum misisset, & ille illuc venisset, vt vidit à Dracone socios consumptos, serpentem interfecit: dentesque eius Mineruæ monitu humo sparsit, ex quibus armatorum multitudo progignitur, quæ inter se domestico bello confligit, ita vt ex ea quinque relinquerentur, qui Mineruæ voluntate crearentur populi, qui Thebis considerent, principes essent, quorum nomina hæc produntur fuisse, *Echion, Idæus, Chthonius, Pelorus, Hyperenor.

*C. separatam.

C. V, Boeotia.

*V.C. Echiō, Idænius Chronius, Pelorus, Hyperenon.

Amq; Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se cōfessus erat: Dictæaq; rura tenebat:
Cum pater ignarus raptam perquirere Cadmo
Imperat: & pœnā, si nō inuenerit, addit
Exsilium, facto pius, & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Iouis?) profugus patriamq; iramq; parentis
Vitat Agenorides: Phœbiq; oracula supplex
Consulit: & quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in aruis,
Nullum passa iugum, curuiq; *immunis aratri,
Hac duce carpe vias: & qua requieuerit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaq; illa vocato.

Cadmus sorore non inuēta vrbē condit.

* libera arandi officio non adstricta.

Vit

Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè vides ire iuuencam,
Nullum seruitij signum ceruice gerentem:
Subsequitur; pressóque legit vestigia gressu;
Auctorémque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopésque euaserat arua:
Bos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cælum frontem mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit teneráque latus submisit in herbas
Cadmus agit grates: peregrinæq; oscula terræ
Figit: & ignotos montésque, agrósque salutat.
Sacra Ioui facturus erat: iubet ire ministros,
Et petere è viuis libandas fontibus vndas.
Silua vetus stabat, nulla violata securi:
Et specus in medio virgis, ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
*Vberibus fecundus * aquis; vbi conditus antro*
*Martius anguis erat * cristis præsignis & auro:*
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Tresque micant linguæ: triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu; demissaque in vndas
Vrna dedit sonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus serpens, horrendáque sibila misit.
Effluxere vrnæ manibus; sanguisque relinquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet: & immensos saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leuis erectus in auras
Despicit omne nemus, tantóque est corpore, quanto,
*Si totum spectes, geminas * qui separat arctos.*
Nec mora: Phœnicas, siue illi tela parabant,
Siue fugam, siue ipse timor prohibebat vtrumque;
Occupat: hos morsu, longis complexibus illos.
Hos necat afflatu, funesti tabe veneni.

* Fontem fuisse Marti sacrum testatur. Pauf. 9.
* pro, aureis cristis. hendiadis.
* qui maximus flexu sinuoso circum perque duas arctos fluminis more elabitur. Virg. Georg. 1. 244.

Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras:
Quæ mora sit sociis miratur Agenore natus;
Vestigátque viros. tegimen direpta leoni
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum, telóque animus præstantior omni.
*letho affecto. Ut nemus intravit, *letatáque corpora vidit;
Victorémque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. dixit, dextráq; molarem
Sustulit: & magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Cadmi congressus cum serpente, & de eo victoria. Mœnia mota forent, serpens sine vulnere lingua;
Loricáq; modo squamis defensus & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem;
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit: & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit;
Vulneráque adspexit: fixúmque hastile momordit,
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem;
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum vero postquam solitas accessit ad iras
Caussa recens plenis tumuerunt guttura venis:
Spumáque pestiferos circumfluit albida rictus:
Terráque rasa sonat squamis: quíque halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
*veluti eodem conferens. Cingitur: interdum longa trabe rectior *adstat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paullùm spolióque leonis
Sustinet incursus: instantiáque ora retardat
* Lanceā & iaculum attolleret, & lanceā: sup. 58. *Cuspide prætenta. furit ille: & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Iamque venenifero sanguis manare palato

Cape-

Cœperat: & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leue vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu:
Læsáque colla dabat retro; plagámque sedere
Cedendo * arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides coniectum in guttura ferrum
Vsque sequens pressit; dum retro quercus eunti
Obstitit: & fixa est pariter cum robore ceruix.
Pondere serpentis curuata est arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit sua * robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis;
Vox subito audita est: neque erat cognoscere promptum
Vnde: sed audita est: Quid Agenore nate perēptum
Serpentem spectas? & tu spectabere * serpens.
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat; gelidóque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest: * motaq; iubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro:
Spargi humi iussos, mortalia semina, dentes,
Inde (fide maius) glebæ cœpere moueri:
Primaq; de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia collo,
Mox humeri pectúsque oneratáq; brachia telis
Exsistunt; crescitque seges clipeata virorum.
Sic, vbi * tolluntur festis aulæa theatris;
Surgere signa solent, primumque ostendere vultus:
Cetera paulatim, placidóq; educta tenore
Tota patent: imóque pedes in margine ponunt.
Territus hoste nouo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creauerat, vnus
Exclamat. nec te ciuilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus vnum
Comminus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui * dederat letho, non longius illo
Viuit, & exspirat, modo quas acceperat, auras:

* prohibebat. sic lib. 2 565.

* suū truncum, in quo arboris firmitudo & robur.

* lib. 4 576.

* aratro proscissæ.

Ex dētibus serpentinis homines.

* parietibus affigenda.

* misso eminus iaculo.

Exemplóque pari furit omnis turba: suóque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres,
Iamque breuis vitæ spatium sortita iuuentus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinque superstitibus: quorum fuit vnus Echion,
Is sua iecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæq; fidem pacis petijtq; deditq;.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes;
Cùm posuit iussam Phœbeis sortibus vrbem.

FAB. II. ARGVMENTVM

Diana cùm in valle Gargaphiæ æstiuo tempore fatigata assidua venatione se ad fontem perlueret; Actæon Aristæi & Autonoës filius eundem locum petens ad refrigerandum se & canes, quos exercuerat ceruos persequens; in conspectum Deæ incidit. * qui ne eloqui posset, habitus eius in ceruum conuersus est, ita vt pro fera à suis canibus laceratus sit.

*sort. quod Thebæ à Cadmo cõdantur

* Hermione, vel vt Pauſ. Hellan. Harmonia. nomen tacet Ouid.

Gnome Solonis, quæ Crœsum à Cyro captũ ex igne liberauit.

Iam stabant Thebæ: poteras iam Cadme videri
Exilio felix; soceri tibi Marsq; Venusq;
*Contigerant: huc adde genus de coniuge * tanta,*
Tot natos natásque, & pignora chara nepotes,
Hos quoque iam iuuenes. Sed scilicet vltima semper
Exspectanda dies homini est: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.
Prima nepos inter res tot tibi Cadme secundas
Causa fuit luctus, alienáque cornua fronti
Addita, vosq; canes satiati sanguine herili.
At bene si quæras; fortunæ crimen in illo,
Non scelus inuenies, quod enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum:
Iamq; dies medius rerum contraxerat vmbras;
Et sol ex æquo meta distabat vtraque;
Cùm iuuenis placido per deuia lustra vagantes
*Participes operum compellat * Hyantius ore:*
Lina madent comites, ferrumq; cruore ferarum:
Fortunæq; dies habuit satis, altera lucem

* Thebanus ſc. Actæon. Pauſ. 9.

Cum

Cum croceis inuecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus. nunc Phœbus vtraque
Distat idem terra: finditq́; vaporibus arua.
Sistite opus præsens: nodosaque tollite lina.
Iussa viri faciunt; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acuta densa cupressis
Nomine Gargaphie succinctæ sacra Dianæ:
Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla: simulauerat artem
Ingenio natura suo: nam pumice viuo,
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons sonat à dextra tenui pellucidus vnda,
Margine gramineo patulos succinctus hiatus.
Hic Dea siluarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo postquam subijt, Nympharum tradidit vni
Armigeræ iaculum, pharetramque arcusq́; retentos.
Altera depositæ subiecit brachia pallæ:
Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Ismenis Crocale sparsos per colla capillos Ismeni fl. filia.
Colligit in nodum, quamuis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Raniſque,
Et Psecas, & Phiale: funduntque capacibus vrnis.
Dumque ibi perluitur solita Titania lympha;
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis passibus errans
Peruenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intrauit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viso nudæ sua pectora Nymphæ
Percussere viro: subitisque vlulatibus omne
Impleuere nemus: circumfusæque Dianam
Corporibus texere suis. tamen altior illis
Ipsa Dea est, colloque tenus supereminet omnes.
Qui color infectis aduersi solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.

Quæ quanquam comitum turba est stipata suarum,
In latus obliquum tamen astitit: oráque retro
Flexit: & vt vellet promptas habuisse sagittas,
Quas habuit, sic hausit aquas: vultúmque virilem
Perfudit: spargénsque comas vltricibus vndis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Actæon in ceruum. Si poteris narrare, licet. nec plura minata
Dat sparso capiti viuacis cornua cerui:
Dat spatium collo: summásque cacuminat aures:
Cum pedibúsque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pauor est. fugit Autoneius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Vt vero vultus, & cornua vidit in vnda;
Me miserum, dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit: vox illa fuit: lachrimæque per ora
Non * sua fluxerunt: mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? repetátne domum, & regalia tecta?
An lateat syluis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primúsque Melampus,
Ichnobatésque sagax latratu signa dederunt:
Gnossius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alij rapida velocius aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, Arcades omnes,
Nebrophonúsque valens, & trux cum Lelape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus vtilis Agre,
Hylæúsque ferox nuper percussus ab apro,
Déque lupo concepta Nape, pecudésque secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,
Et Dormas, & Canache, Stictéque, & Tigris, & Alce,
Et niueis Leucon, & villis Asbolus atris,
Præualidúsque Lacon, & cursu fortis Aello,
Et Thoos & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo

* ærumna, ab vt prius humana.

Harpalos

Harpalos, & Melaneus, hirsutaq; corpore Lachne,
Et patre Dictæo, sed matre Laconide nati
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor.
Quósque referre mora est. ea turba cupidine prædæ
Per rupes, scopulósque, aditúq; carentia saxa,
Quáque est difficilis, quáque est via nulla, sequuntur;
Ille fugit: per quæ fuerat loca sæpe secutus;
Heu famulos fugit ille suos. clamare libebat,
Actæon ego sum: dominum cognoscite vestrum.
Verba animo desunt: resonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oresitrophus hæsit in armo.
Tardiùs exierant; sed per compendia montis
Præcipitata via est. dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertq; in corpore dentes.
Iam loca vulneribus desunt. gemit ille sonúmque
Et si non hominis, quem non tamen edere possit
Ceruus, habet: mœstísque replet iuga nota querelis:
Et genibus pronis supplex, similísque roganti
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculísque Actæona quærunt;
Et velut absentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: & abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem: sed adest: velléque videre;
Non etiam sentire canum fera facta suorum.
Vndique circumstant: mersísq; in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cerui. Actæon à canibus dilaceratus.
Nec, nisi finita per plurima vulnera vita,
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Iuno suspectam Semelen Cadmi & Hermionæ filiam cùm haberet, quod cum Ioue concubuisset, in anum est conuersa, vt se fallaciæ sine inuidia cuiusquam vlcisceretur, ad eamque

peruenit. Persuadet autem ei ne alio Iouem apparatu recipiat ad cubile, quam quo solitus sit apparere Iunoni: quo vt illius auctoritas grauis, proinde ipsius concubitus insignis esset. Quod cum impetrasset, Deus instructus *tonitribus, ac fulminibus domum Semeles ingressus est, tecta eius deceptæ optatis flammis adussit, liberumque conceptum vtero grauidæ, incendio eripit, ac femore *insuit suo. Postea cum completis mensibus, Nymphis, quæ Nysam montem Indiæ persequentabant, clam tradidit nutriendum.

*v. tonitruis

*v. femori

Rumor in ambiguo est: alijs violentior æquo
Visa Dea est: alij laudant, dignámque seuera
Virginitate vocant. pars inuenit vtraque causas.
Sola Iouis coniux non tam culpétne, probétne
Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & à Tyria collectum pellice transfert*
In generis socios odium. subit ecce priori
Causa recens; grauidámque dolet de semine magni
Esse Iouis Semelen: tum linguam ad iurgia soluit.
Profeci quid enim toties per iurgia dixit?
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
Rite vocor, perdam; si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si sum regina, Iouisque
Et soror, & coniux. certè soror. at puto furto est
Contenta, & thalami breuis est iniuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestáque crimina pleno
Fert vtero: & mater, quod vix mihi contigit vni,
De Ioue vult fieri: tanta est fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia, si non
De Ioue mersa suo Stygias penetrabit ad vndas.
Surgit ab his solio; fuluáque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè remouit
Quàm simulauit anum: posuitque ad tempora canos:
Sulcauitque cutem rugis: & curuus trementi
Membra tulit gressu: vocem quoque fecit anilem:
Ipsáque erat Beroë Semeles Epidauria nutrix.
Ergo vbi captato sermone, diúque loquendo
Ad nomen venere Iouis; suspirat: & opto,

* Europa super. 3.

Semele ex Ioue grauida.

Iuno in Beroën ...

Iuppiter

Iuppiter vt sit, ait: metuo tamen omnia, multi
* Nomine diuorum thalamos iniere pudicos.

* mentientes nomina Deorum.

Nec tamen esse Iouem satis est: det pignus amoris;
Si modò verus est: quantúsque, & qualis ab alta
Iunone excipitur; tantus, talísque rogato
Det tibi complexus: suáque ante * insignia sumat.

* quibus dignosci queat ab alijs Dijs.

Talibus ignaram Iuno Cadmeida dictis
Formarat. rogat illa Iouem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patiere repulsam.
Quóque magis credas, Stygij quoque conscia sunto
Numina torrentis timor, & Deus ille Deorum est.

Styx deorum timor.

Læta malo, nimiúmque potens, perituráque amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti Veneris cùm fœdus initis;
Da mihi talem, voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat iam vox properata sub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optasse, nec ille
Non iurasse potest. ergo mœstissimus altum
Æthera conscendit: vultúmque sequentia traxit
Nubila, queis nimbos, immistáque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & ineuitabile fulmen
Quà tamen vsque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum deiecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo est.
Est aliud leuius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sæuitia, flammæque minus, minus addidit iræ.

Secunda fulmina.

Tela secunda vocant superi. capit illa, domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale * tumultus
Non tulit æthereos: donísque iugalibus arsit.

* quę nimbi fulgura, venti & tonitrua conciebant.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo
Eripitur, patrióque tener (si credere dignum est)
Insuitur femori: maternáque tempora complet.

Bacchus insuitur femori Iouis

Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyseides antris
Occuluere suis: lactísque alimenta dedere.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Iupiter cum Iunone iocosius, omissis omnibus iurgiis, referens in coniunctione maiorem capere feminas quam viros voluptatem, Tiresiam iudicem adeundum censuit, qui vtramque naturam maris & feminæ fuerat expertus. Nam quodam tempore cum serpentes concubitu hærentes baculo percussisset, in mulierem versus fuerat: at rursus post septem annos eadem visus ratione* ac tactu in virum cesserat. Qui cum Iouis sententiam tutatus esset, damnata Iuno lusum in iracundiam vertit: at Tiresiam luminibus orbauit. Pro qua iniuria, quod maius esset, Iuppiter futurorum scientiam ei tribuit.

** v. attactu*

Tiresias Eueri filius in feminā item in virum anguem.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutáque bis geniti sunt incunabula Bacchi;
Fortè Iouem memorant diffusum nectare curas
Seposuisse graues, vacuâque agitasse remissos
Cum Iunone iocos, &, Maior vestra profecto est,
Quàm quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. placuit quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat vtraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silua
Corpora serpentum baculi violauerat ictu:
Déque viro factus, mirabile, femina septem
Egerat autumnos: octauo rursus eadem
Vidit. &, est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit: vt auctoris sortem in contraria mutet;
Nunc quoque vos feriam. percussis anguibus iisdem
Forma prior rediit: genetiuáque venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite iocosa
Dicta Iouis firmat. grauiùs Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse: suísque
Iudicis æterna damnauit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnámque leuauit honore.

** neq. proinde licebat oculos epsti tuere.*

FAB. V. ARGVMENTVM.

Liriopè nympha ex amne Cephiso procreauit Narcissum, cui Tiresias Eueri filius omnia prospera pollicitus est si pulchritu-

chritudinis suæ nullam habuisset notitiam. Hunc igitur Echo cum diligeret, neque vllam viam potiundi inueniret, cura & sollicitudine iuueni, quem extremis vocibus persequebatur spernentem, extabuit: eiusque reliquiæ corporis in lapidem conuersæ sunt, quod ei inuidit Iunonis ira: quia garrulitate sua eam sæpe esset morata, ne Iuppiter in montibus persequi nymphas manifesto deprehendi posset. Fertur Echo filia Iunonis: & ob deformitatem montibus erat recondita, nequid eius præter vocem inspici posset: quæ tamen post obitum auditur.

Ille per Aonias fama celeberrimus vrbes — Echo Iunonis filia in vocem.
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide, vocisque ratæ tentamina sumpsit* — * pro fidei, vt l. 7. 729.
Cerula Liriope, quam quondam flumine curuo
Implicuit, clausáque suo Cephisus in vndis
Vim tulit: enixa est vtero pulcherrima pleno
Infantem Nymphis iam tunc qui posset amari:
Narcissumque vocat, de quo consultus an esset — Narcissus Cephisi filius.
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, si se non nouerit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris: exitus illam,
Résque probat, lethique genus, nouitásque furoris.
Namque ter ad quinos vnum Cephisius annos
Addiderat: poteratque puer, iuuenisque videri.
Multi illum iuuenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma:
Nulli illum iuuenes, nullæ tetigere puellæ.
Adspicit hunc trepidos agitantem in retia ceruos
Vocalis Nympha, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen vsum* — * qualis in sta euadet.
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis vt verba nouissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia cum deprendere posset
Sub Ioue sæpe suo Nymphas in monte iacentes,
Illa deam longo prudens sermone tenebat;
Dum fugerent Nymphæ, postquam hoc Saturnia sensit:
Huic, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas

Parua tibi dabitur, vocisque breuissimus vsus.
Reque minas firmat. tantùm hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergo vbi Narcissum per deuia rura vagantem
Vidit, & incaluit, sequitur vestigia furtim:
Quóque magis sequitur, flamma propiore calescit.
Non aliter, quàm cùm summis circumlita tædis
Admotas rapiunt viuacia sulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat:
Nec sinit incipiat: sed quod sinit, illa parata est
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Fortè puer comitum seductus ab agmine fido
Dixerat, Ecquis adest? &, Adest, responderat Echo.
Hic stupet, vtque aciem partes dimisit in omnes,
Voce, Veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Respicit: & rursus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quod dixit, verba recepit.
Perstat, & alternæ deceptus imagine vocis,
Huc coëamus, ait: nullique libentius vnquam
Responsuro sono, Coëamus, retulit Echo:
Et verbis fauet ipsa suis, egressáque silua
Ibat, vt iniiceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiénsque manus complexibus aufer.
Antè, ait, emoriar, quàm sit tibi copia nostri.
Rettulit illa nihil nisi, Sit tibi copia nostri.
Spreta latet siluis, pudibundáque frondibus ora
Protegit: & solis ex illo viuit in antris.
Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ:
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ:
Adducitque cutem macies: & in aëra succus
Corporis omnis abit: vox tantum, atque ossa supersunt.
Echo in siluis. Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Inde latet siluis, nulloque in monte videtur:
Omnibus auditur: sonus est, qui viuit in illa.

At

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Narcissum autem supra dictum hoc nimium crudelitatem, quam in Echo *exhibuerat. Nemesis vltrix fastidientium in amorem sui impulit, vt non minore flamma atq; illa, vreretur. qui cum ex assidua venatione fatigatus secundum fonte͂ loquaco procubuisset & hauriens aquam imaginem sui conspexisset, & ibi diutius moraretur nouissime tabuit, ita vt vita priuaretur, ex cuius reliquijs flos extitit, quem Naiades Nymphæ flentes casum fratris Narcissi, nomine eius adnotauerunt.

Narcissum Cephesi & Liriopes filius in florem sui nominis mutatur.

*Sic hanc, sic alias * vndis aut montibus ortas*
Luserat hic Nymphas; sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens,
Sic amat ipse licet, sic non potiatur amato,
Dixerat assensit precibus Rhamnusia iustis.
Fons erat illimis nitidis argenteus vndis,
Quem neque pastores, neque pastæ in monte capellæ
Contigerant, aliudue pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
Gramen erat circà, quod proximus humor alebat:
Siluáque, sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer, & studio venandi lassus, & æstu
Procubuit. faciémque loci, fontémque secutus.
Dúmque sitim sedare cupit; sitis altera creuit.
Dúmque bibit, visæ correptus imagine formæ
Spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod vmbra (est
Adstupet ipse sibi: vultúque immotus eodem
Hæret, vt è Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus; geminum sua lumina sidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubésque genas, & eburnea colla, decúsque
Oris, & in niueo mistum candore ruborem.
Cunctáque miratur; quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens: & qui, probat, ipse probatur.
Dúmque petit, petitur: paritérque accendit & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In medijs quoties visum captantia collum

Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit: sed quod videt, vritur illo:
Atque oculos idem, decipit, incitat error.
Credule quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis est nusquam: quod amas auertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis vmbra est.
Nil habet ista sui. tecum venitq́, manétque,
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest: sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Pérque oculos perit ipse suos: paulúmque leuatus
Ad circumstantes tendens sua brachia siluas,
Ecquis Io siluæ crudelius, inquit, amauit?
(Scitis enim: & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cùm vestræ tot agantur secula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in æuo?
Et placet, & video: sed quod videóque, placétque,
Non tamen inuenio: tantus tenet error amantem.
Quóque magis doleam: nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis.
Exigua prohibemur aqua. cupit ipse teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi: minimum est quod amãtibus obstat.
Quisquis es, huc exi: quid me puer vnice fallis?
Quóue petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoq; Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico.
Cùmq; ego porrexi tibi brachia, porrigis vltro.
Cùm risi, arrides. lacrimas quoque sæpe notaui
Me lacrimante tuas: nutu quoque signa remittis:
*Et quantum * motu formosi suspicor oris,*
Verba refers aures non peruenientia nostras.
Iste ego sum, sensi: nec me mea fallit imago.
*Vror amore mei: flammas moueóque, * feroq́.*

* è motu labrorum: multus est enim poeta in omissione præpositionum
* perpetior id est, amo item qui amor.

Quid faciam? roger, anne rogē? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est: inopem me copia fecit.
O utinam a nostro secedere corpore possem!
Votũ in amãte nouũ est; vellem, quod amamus, abesset.
Iamq; dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ superant: primóque extinguor in æuo.
Nec mihi mors grauis est posituro morte dolores: *sic Fast. 6.219.
Hic, qui diligitur, vellem * diuturnior esset.
Nunc duo concordes anima moriemur in vna.
Dixit, & ad faciem rediit malè sanus eandem:
Et lacrimis turbauit aquas, obscuráque moto
Reddita forma lacu est: quam cùm vidisset *abire; *Minus se ostendere, quàm cùm limpida esset aqua.
Quo refugis? remane: nec me crudelis amantem
Desere, clamauit. liceat quod tangere non est,
Adspicere: & misero præbere alimenta furori.
Dúmque dolet, summo vestémque reduxit ab ore,
Nudáque *marmoreis percussit pectora palmis. * marmoris instar candidis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter, quàm poma solent: quæ candida parte,
Parte rubent: aut vt variis solet vua racemis
Ducere purpureum nondum matura colorem
*Quæ simul adspexit *liquefacta rursus in vnda; *scilicet pectora. *facta liquida & delicata reddita.
Non tulit vlterius: sed, vt intabescere flauæ
Igne leui ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent, sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni,
Et neque iam color est misto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant:
Nec corpus remanet, quondam quod amauerat Echo.
*Quæ tamen vt vidit, quamuis irata, memórque,
Indoluit: quotiésque puer miserabilis heheu
Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus heheu.
Cúmque suos manibus percusserat ille lacertos; *nondum planè exsucca & in lapidem conuersa, sup. 399.
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem,
Vltima vox solitam fuit hæc spectantis in vndam
Heu frustra dilecte puer: totidémque remisit

Verba locus: dictóque vale, vale inquit, & Echo,
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua. planxere sorores* — *Præsertim Cephisides.
Naiades: & sectos fratri imposuere capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Iámque rogũ, quassásq; faces feretrúmque parabant:
Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem
Inueniunt, folijs medium cingentibus albis.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

v. ducens.

Pentheus Echionis & Agaues filius in contemptum* trahit prædicata Tiresiæ auguris, vt in aduentu Liberi Thebani ... dera redimiti procederent, ac sacra susciperent, prohibet ... parere monitis quod negaret ex Semele Deum proditum. Cu... festim itaque famulis imperat, vt in conspectum suum Liber... vinctum attrahant. At ille vt vesanientem eluderet, ... Acœtem ducitur vinctus, & custodia clauditur.

Cognita res merita vatis per Achaidas vrbes
Attulerat famam; noménque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus vnus — Pentheus Tiresiã ridet, & Bacchi sacra.
Contemptor superum Pentheus; præságaque ridet
Verba senis: tenebras, & cladem lucis ademptæ
Obijcit ille mouens albentia tempora canis,
Quàm infelix esses, si tu quoque luminis huius
Orbus, ait, fieres: nec Bacchica sacra videres.
Namque dies aderit: quam non procul auguror esse:
Qua nouus huc veniet proles Semeleia liber.
Quem nisi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer spargere locis: & sanguine siluas
Fœdabis, matremque tuam, matrisque sorores
Eueniet, neque enim dignabere numen honore
Méque sub his tenebris nimium vidisse quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur, responsaque vatis aguntur.* — *eueniunt que ille fore responderat.
Liber adest: festisque fremunt vlulatibus agri.

Turba

Turba ruit: mistæque virũ matrésque, nurúsque,
Vulgusque, proceréſque ignota ad ſacra feruntur,
Quis furor Anguigenæ proles Mauortia veſtras
Attollit mentes? Pentheus ait: ærane tantum

Origa deſcribit.

Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et Magicæ fraudes? vt quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Femineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Vóſne ſenes mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyron ac profugos poſuiſtis ſede penates:
Num ſinitis ſine Marte capi? vóſne, acrior ætas
O iuuenes, proprior quæ meæ? quos arma tenere
Non thyrſos; galeaque tegi, non fronde decebat?
Eſte precor memores qua ſitis ſtirpe creati:
Illiúſque animos, qui multos perdidit vnus,
Sumite ſerpentis: pro fontibus ille, lacúque
Interijt: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit letho fortes: vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. ſi fata vetabant
Stare diu Thebas; vtinam tormenta, viríque
Mœnia diruerent: ferrúmq;, ignéſque ſonarent:
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſque querenda,
Non celanda foret: lacrimæque pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella iuuant, nec tela, nec vſus equorum;

Acriſius Argiuorum rex Baccho clauſit vrbis portas & terrebit idem me: lib 4. 608.

Sed madida myrrha crines, molléſque coronæ,
Purpuráque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modò vos abſiſtite) cogam
Aſſumptúmque patrem commentáque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis aduena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite ducémque
Attrahite huc vinctum: iuſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc *auus, hunc *Athamas, hũc cætera turba ſuorũ

**Cadmus ex Agaue filia.*
**Inus materteræ maritus.*

Corripiunt dictis frustraq; inhibere laborant.
Acrior admonitu est: irritaturq; retenta,
Et crescit rabies: moderaminaque ipsa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti,
Lenius, & modico strepitu decurrere vidi:
At, quacumque trabes, obstructaque saxa iacebant,
Spumeus, & feruens, & ab obice sæuior ibat.
Ecce cruentati redeunt: & Bacchus vbi esset,
Quærenti domino, Bacchum vidisse negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumq; sacrorum,
Cepimus. & tradunt manibus post terga relictu,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente secutum.

FAB. VIII. IX. ET X. ARGVMENTVM.

Acœtes supradictus liberi comes cuius sub imagine Deus latuerat ludens Penthea, indicat regi qui ita exigebat nomen, & genus artis suæ & quanta vis apparuerit in libero, quo tempore petẽs Naxum in Tyrrhenos inciderat: ab his enim propter eximiam pulchritudinem captum pro præda, & impedi[illegible] nauigio vt vidit in aliam se duci regionem, armamenta nauis in feras ac serpentes conuertit. Quo prodigio exterriti Tyrrheni in pelagus se præcipitauere, ac delphini & aues facti sunt. Ipse hæc iterum custodia clauditur quæ cum sponte Dei patuisset, ac vincula manibus defluxissent, montem Cithæron aggreditur, ibique Agauen matrem Penthei alienam furore adiu[illegible] & Autonoe impellit, vt ipsum sacra spectantibus sororibus Ino & Autonoe impellit, vt ipsum sacra spectantem sua interimat manu.

Adspicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Liber in puerum *Fecerat & quamquam pœnæ vix tempora differt;*
O periture, tuisque alijs documenta dature
Morte ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, morisque noui cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia est; humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater arua, iuuenci,
Lanigerósque greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper & ipse fuit, imóque solebat, & hamis
Decipere, & calamo salientes ducere pisces;
Ars illi sua census erat. cùm traderet artem;

Accipe quas habeo studij successor, & hæres,
Dixit opes: moriénsque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. vnum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis hærerem semper in ijsdem,
Addidici regimen dextra moderante carinæ
*Flectere: & * Oleniæ sidus pluuiale capellæ,*
Taygetémque, Hyadásque oculis, Arctónque notaui,
Ventorúmque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon Chiæ telluris, ad oras
*Applicor, & dextris adducor * littora remis:*
Dóque leues saltus: vdæque immittor arenæ.
Nox vbi consumpta est; Aurora rubescere primò
Cœperat; exsurgo, latícésque inferre recentes
Admoneo; monstróque viam, quæ ducit ad vndas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitésque voco: repetóque carinam.
Adsumus en, inquit sociorum primus Opheltes:
Vtque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virgineæ puerum ducit per littora forma.
Ille mero, somnóque grauis titubare videtur;
Vixque sequi. specto cultum, faciémque, gradúmque:
Nil ibi quod credi posset mortale videbam.
Et sensi, & dixi socijs; quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es ô faueas, nostrísque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait; quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prehensóque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flauus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, & qui requiémque, modúmque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus.
Hoc omnes alij: prædæ tam cæca cupido est.
Non tamen hanc sacra violari pondere pinum
Perpetiar, dixi; pars hic mihi maxima iuris.
*Inque aditu * obsisto. furit audacissimus omni*
De numero Lycabas: qui Tusca pulsus ab vrbe

* Ab Achaiæ oppido vbi Iupiter Amalthææ capræ lacte pastus est.

* sic 657. aduertite Naxon.

* non permitto eum eo descendere intra nauim

Exilium, diræ pœnam pro cæde, luebat,
Is mihi, dum resto, iuuenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamuis* amens, in fune retentus.

*exanimatus turbatus mente

Impia turba probat factum, dum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, atque mero redeant in pectore sensus;
Quid facitis? quis clamor? ait; qua dicite nautæ

Fab. 5. Tyrrheni nautæ in Delphinos.

Huc ope perueni? quo me deferre paratis?
Pone metum; Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit: terra sistere petita.
Naxon, ait Liber, cursus aduertite vestros:
Illa mihi domus est; vobis erit *qua hospita tellus.

*hospitalis.

Per mare fallaces, perque omnia numina iurant;
Sic fore: méque iubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextra mihi lintea danti,
Quid facis ô demens? quis te furor? inquit Opheltes?
Pro se quisque timet, læuam pete, maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: capiatque alius moderamina, dixi:
Méque ministerio* sceleris, artisque remoui.

*vide infr. 665.

Increpor à cunctis, totumque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion, Te scilicet omnis in vno
Nostra salus posita est, ait. & subit ipse, meumque
Explet opus Naxóque petit diuersa relicta.
Tum Deus illudens tamquã modo denique fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis, non hæc mihi litora nautæ
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est;
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum iuuenes? si multi fallitis vnum?
Iamdudum flebam: lacrymas manus impia nostras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis;
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adiuro tam me tibi vera referre,
Quam veri maiora fide. Stetit æquore puppis

Haud

Haud aliter, quàm si siccum nauale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Veláque deducunt; gemináque ope currere tentant.
*Impediunt hederæ remos, nexúque recuruo
Serpunt; & grauidis distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circumdatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quem circa tigres, simulacráque inania lyncum,
Pictarúmque iacent fera corpora pantherarum.
Exsiluere viri: siue hoc insania fecit,
Siue timor: primúsque Medon nigrescere pinnis,
Corporéque, & presso spinæ curuamine flecti
Incipit. huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat; squamámque cutis durata trahebat:
At Libys, obstantes dum vult obuertere remos;
In spatium resilire manus breue vidit, & illas
Iam non esse manus; iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncóque repandus in vndas
Corpore desiluit, falcata nouissima cauda est;
Qualia dimidiæ sinuantur cornua lunæ.
Vndique dant saltus: multáque adspergine rorant:
Emergúntque iterum, redeúntque sub æquora rursus:
Inque chori ludunt speciem: lasciuáque iactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus, pauidum, gelidúmque trementi
Corpore: vixque animum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Chiámque tene. delatus in illam
Accessi sacris, Baccheáque sacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit; vt ira mora vires absumere posset,
Præcipitem famuli rapite hunc: cruciatáque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite morti.
Protinus abstractus *solidis Tyrrhenus Acœtes

*serpendo & remiges terrẽdo impediunt, sic sua. 616. scelerisque artisque pro, nõ exercendo artem effugi scelus.

*munitissimis & quasi æneis, non peruijs.

Clauditur in tectis: & dum crudelia iussa
Instrumenta necis, ferrúmque, ignésque parantur;
Sponte sua patuisse fores, lapsásque lacertis
Sponte sua fama est, nullo soluente, catenas.
Perstat Echionides, nec iam iubet ire, sed ipse
Vadit vbi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus, & clara baccantum voce sonabat.
Vt fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen; pugnæque assumit amorem;
Penthea sic ictus longis vlulatibus æther
*Mouit; & audito clamore * recanduit ira.*
Monte ferè medio est cingentibus vltima siluis
Purus ab arboribus spectabilis vndique campus.
*Hic oculis illum cernentem sacra * profanis*
Prima videt, prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violauit Penthea thyrso
Mater: & ô geminæ clamauit, adeste sorores.
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in vnum
Turba furens: cunctæ coëunt; trepidúmque sequuntur,
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem matertera, dixit.
*Autonoë, moueant animos * Actæonis vmbræ.*
Illa quis Actæon nescit: dextrámque precantis
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat;
Trunca sed ostendens deiectis vulnera membris,
Adspice mater, ait. visis vlulauit Agaue:
Colláque iactauit: crinémque per aëra mouit.
Auulsúmque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hoc victoria nostra est.
Non citiùs frondes autumni frigore tactas,
Iámque malè hærentes alta rapit arbore ventus;
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ noua sacra frequentant:
*Turáque dant, sanctásque colunt * Ismenides aras.*

Fab. 10. Pentheus a Baccho discerpitur.

* inflammata est. lib. 1. 435.

* qui necdũ initiati erant Bacchicis sacris.

* cui tu mater es, ego sobrinus.

* Thebanæ ab Ismeno fl.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER IIII.

FAB. III. ET IIII. ARGVMENTVM.

Thebis cùm Tiresias Eueri filius diem festum sacrorũ Liberi patris edidisset, Alcithoë Minei filia eiusdem ciuitatis in eodem Permansit iudicio cum sororibus suis quo Pentheus: quæ lanæ potius operandæ studio, quàm sacrorum adesse voluerunt. Itaque rogata fuit Leuconoë à sororibus, vt inter opus lanificij referret fabulas, quibus oblectarent assuetum laborem. Quibus obsequi volens, secum dubitat de multis fabulis, nam plurimas norat, quam potissimum narret: an de Babilonia Decreti Nini filia in piscem versa: an de Semiramide eius filia in columbam mutata: an de Naide Nympha, quæ iuuenes propter libidinem suam solita erat in pisces immutare, vtque in eundem casum reciderit. an de ea arbore cuius poma albi coloris in sanguinem cesserunt; quæ quoniam trita non erat, placuit.

AT non Alcithoë Meneïas Orgia cēset — Decretis in piscem.
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iouis: sociásque sorores
Impietatis habet. festum celebrare sacerdos,
Immunésque operum famulas, dominásque suarum,
Pectora pelle tegi, crinales soluere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos — Bacchantium habitus.
Iusserat: & sæuam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matrésque, nurúsque,
Telásque, calathósque, infectáque pensa reponunt: — * li.3.310. Bacchi acclamationes, & cognomina.
Thuraque dăt, Bacchũq́ vocăt, Bromiũq́, Lyæúmque,
** Ignigenamque satumq́ iterum, solúmque bimatrem.*
Additur hic Nyseúsque, indetonsúsque Thyoneus,

Et cum Lenæo genialis consitor uuæ,
Nyctelius que, Eleleusque parens, & Iacchus, & Euan,
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes. tibi enim incõsumpta iuuẽta est,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo: tibi, cùm sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, adusque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. tu bijugum pictis insignia frenis
Colla premis Lyncum: Bacchæ, Satyrique sequuntur,
Silenus. *Quique senex ferula titubantes ebrius artus*
Sustinet: & pando non fortiter hæret Asello.
Quacumque ingrederis, clamor iuuenilis, & vna
Femineæ voces, impulsáque tympana palmis,
Concauaque æra sonant, longóque foramine buxus.
Placatus, mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Iussáque sacra colunt. solæ Meneides intus
*Lanificio. *Intempestiua turbantes festa* Minerua,*
Metonymia. **Aut ducunt lanas; aut stamina pollice versant;*
*Tres lanificij partes. *Aut hærent telæ, famulásque laboribus vrgent.*
E quibus vna leui deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentáque sacra frequentant;
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone leuemus:
*quod tẽporis tædiũ leniat. *Pérque vices aliquid,* quod tempora longa videri*
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primámque iubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia est de te Babylonia narret
Decreti, quam versa squamis velantibus artus
Fab. ij. Semiramis in columbã. *Stagna Palæstini credunt coluisse figura.*
An magis vt sumptis illius filia pennis,
Fab. iij. Nais in piscem. *Extremos altis in turribus egerit annos.*
Nais an vt cantu, nimiumque potentibus herbis

Verterit

Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces;
Donec idem passa est: an quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet; hæc quoniam vulgaris fabula non est.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Pyramus & Thisbe vrbis Babyloniæ, quã Semiramis regina muro cinxerat, & ætate & forma pares, cum in propinquo habitarent, rima parietis & colloquij, & amoris fundamento iecerunt. Constituerunt tandem vt matutino ad monumentum Nini regis sub arborem morum conuenirent ad amorem. Et cum celerius sub lucem Thisbe nacta occasionem ad destinatum locum venisset, cõspectu leænæ exterrita abiecto amictu in siluam refugit. At fera à recenti præda cùm ad fontem vicinum tumulo sitiens decurreret, relictam vestem cruento ore lacerauit. Post cuius discessum Pyramus cum ad eundem locum venisset, amictúmque sanguine inuenisset aspersum, existimans a fera cõsumptum, ferro se sub arbore interfecit. Deinde Thisbe, deposito metu cùm ad eundem fuisset reuersa locum, & comperisset se causam mortis adolescentis extitisse, ne diutius dolori superesset, eodem ferro se traiecit: quorum cruore morus arbor adspersa, quæ spectaculi fuerat inspectrix, poma quæ gerebat alba in sanguineum vertit colorem.

Talibus orsa modis, lana sua fila sequente:
Pyramus & Thisbe, iuuenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
*Contiguas habuere domos: vbi dicitur * altam*
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.
Notitiam, primósque gradus vicinia fecit.
Tempore creuit amor, tædæ quoque iure coissent;
Sed vetuere patres; quod non potuere vetare:
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu, signísque loquuntur.
Quóque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cùm fieret, paries domui communis vtrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum,
Quid non sentit amor? primi vidistis amantes,

Arboris mori poma albi coloris in sanguineum.

* Muri alti erant pedes 200. lati 50. Plin.

Et votis fecistis iter: tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe vbi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc:
Inq́; vices fuerant captatus anhelitus oris:
Inuide, dicebant, paries quid amantibus obstas?
Quantum erat, vt sineres toto nos corpore iungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede locuti,
Sub noctem dixere vale: partíque dedere
Oscula quisque suæ non peruenientia contrà.
Postera nocturnos Aurora remouerat ignes,
Sólque pruinosas radiis siccauerat herbas;
Ad solitum coiere locum. tum murmure paruo
Multa prius questi, statuunt, vt nocte silenti
Fallere custodes, foribúsque excedere tentent.
Cúmque domo exierint, vrbis quoque tecta relinquant:
Néue sit errandum lato spatiantibus aruo;
Conueniant ad busta Nini, lateántque sub vmbra
Arboris. arbor ibi niueis vberrima pomis
Ardua morus erat gelido contermina fonti.
Pacta placent, & lux* tardè discedere visa
Præcipitatur* aquis, & aquis nox exit ab iisdem.

*pro voto amantium. * pro in aquas.

Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallítque suos; adopertáque vultum
Peruenit ad tumulum, dictáque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in vnda.
Quam procul ad lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dúmque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Vt lea sæua sitim multa compescuit vnda:
Dum redit in siluas, inuentos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenues laniauit amictus.

Serius egressus vestigia vidit in alto
Puluere certa feræ, totóque expalluit ore
Pyramus. vt verò vestem quoque sanguine tinctam
Repperit; vna duos, inquit, nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longa dignissima vita.
Nostra nocens anima est. ego te miseranda peremi:
In loca plena metus qui iussi nocte venires;
Nec prior huc veni. nostrum diuellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicumque sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem. velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ secum fert arboris vmbram.
Vtque dedit notæ lachrimas, dedit oscula vesti;
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus.
Quoque erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora, feruenti moriens è vulnere traxit:
*Et iacuit resupinus humo. cruor * emicat altè,*
Non aliter, quàm cum viciato fistula plumbo
Scinditur: & tenui stridente foramine, longas
Eiaculatur aquas; atque ictibus aera rumpit.
Arborei fetus adspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactáque sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
Illa redit: iuuenémque oculis, animóque requirit:
Quantáque vitarit narrare pericula gestit.
Vtque locum, & visam cognoscit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit,
Dum dubitat; tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum; retróque pedem tulit: oráque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar;
Quod fremit, exigua cùm summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognouit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas amplexáque corpus amatum,
Vulnera suppleuit lacrimis: fletúmque cruori

Pyramus sibi manus infert. subsilit, tralat. à stellis & fulguribus lib. 1. 27.

Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamauit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde, tua te carissima Thisbe
Nominat, exaudi: vultúsque attolle iacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte grauatos
Pyramus erexit, visáq; recondidit illa.
Quæ postquam vestémque suam cognouit; & ense
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amórque
Perdidit infelix: est & mihi fortis in* vnum
Hæc manus: est & amor; dabit hic in vulnera vires.
Persequar exstinctum: lethíq; miserrima dicar
Caussa, coméſque tui; quiq; à me morte reuelli
Heu sola poteras; poteris nec morte reuelli.
Hic tamen amborum verbis estote rogati
O multum miseri, meus illiúsque parentes,
Vt quos certus amor, quos hora nouissima iunxit;
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis vnius; mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullósq; & luctibus aptos
Semper habe fetus, gemini monimenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro; quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos; tetigere parentes.
Nam color in pomo est, vbi permaturuit, ater:
Quódque rogis superest, vna requiescit in vrna.

* in idem, in eundem vsum.

Thisbe ferro incumbit.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Sol perlatam Leucothoën ex Eurinome, & Orchamo Achæmeniæ principe, ab origine Beli septimo genitam, Clymena Arcadi. Circes matri, & Clytiæ, quarum pulchritudine eius antea sollicitus animus fuerat, dilexit. Et cupiens, vt in ante dictis cupiditatem sedat. Nam in speciem Eurynomes matris puellæ conuersus, virginem deceptam dolo vitiauit. Clytie autem qua nondum Sol satiatus erat, eo adulterio incensa parenti puellæ indicauit. Quám ille cùm terræ defodisset, vitiator admissi misericordiam exhibens, deducto solo, cui subiecta fuerat, pro ea virgam tinctam nectare, quæ Dijs hominibúsque

busque gratissima esset, extulit quæ turea appellatur. Hoc iudicat Hesiodus.

Desierat: mediumque fuit breue tempus: & orsa est
Dicere Leucothoe. vocem tenuere sorores.
Hunc quoque siderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus. videt hic Deus omnia primus.
*Indoluit facto: * Iunonigenæq; marito*
Furta tori, furtiq; locum monstrauit at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. extemplo graciles ex ære catenas,
Retiáque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat. non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Vtque leues tactus, momentáque parua sequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apté.
Vt venere torum coniux & adulter in vnum;
Arte viri, vinclisque noua ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas:
Admisitque Deos. illi iacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Diis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.
Exigit indicii memorem Cythereia pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate
Forma colórque tibi, radiatáque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas: & virgine figis in vna,
Quos mundo debes, oculos modò surgis Eoo
Temperius cælo: modò serius incidis vndis;
Spectandique mora brumales porrigis horas:
Deficis interdum; vitiumque in lumina mentis

* Vulcanus Iunonis è Ioue filio * sic lib. 1. 602

Venus cum Marte deprehensa in adulterio.

Venus Solis proditionem vlciscitur.

* elegantissimè quæ Soli sunt propria, amoris vehementiæ adscribit.

Transit: & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles; facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc vnam: nec te Clymenéque, Rhodósque
Nec tenet * Aeææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamuis despecta, petebat
Concubitus: ipsóque illo graue vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum obliuia fecit,
Gentis * odoriferæ quam formosissima partus
Edidit Eurynome. sed postquam filia creuit:
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit * Achæmenias vrbes pater Orchamus: isque
Septimus à prisco numeratur origine Belo.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent. ea fessa diurnis
Membra ministerijs nutrit, reparátque labori.
Dúmque ibi quadrupedes cælestia pabula carpunt;
Nóxque vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos
Versus in Eurinomes faciem genetricis: & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Leuia versato ducentem stamina fuso.
Ergo vbi, ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
Res ait, arcana est: famulæ discedite, néue
Eripite arbitrium matri secreta loquendi.
Paruerant: thalamóque Deus sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum.
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus;
Mundi oculus: mihi, crede, places. pauet illa: metúque
Et colus, & fusi digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. nec longius ille moratus
In veram rediit speciem, solitúmque nitorem.
At virgo quamuis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querelæ est.
Inuidit Clytie (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) stimulatáque * pellicis ira
Vulgat adulterium: diffamatámque parenti

* ab vrbe Colchorũ quę fuit patria Persæ matris Circes. Leucothoë a Phœbo cõpressa in arborẽ turiferam.
* Arabicæ, quod ea aromatum mater.
* persicas.
* lib. 1. 527. Tu ne quoque visa decens.
* pro in pellicem. vide 277.

Indicat

Indicat. ille ferox immansuetusque precantem,
Tendentémque manus ad lumina Solis, &, ille
Vim tulit inuitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulúmque super grauis addit arenæ. Leucothoë defoditur viua.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus: itérque
Dat tibi; quo possis defossos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere Nympha caput: corpúsque exsangue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post *Phaethonteos vidisse dolentiùs ignes. *lib.2.383.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, *in viuum tentat reuocare calorem, *pro calorem viuum in corpus.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat;
Nectare odorato sparsit corpúsque, locúmque:
Multáque præquestus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cælesti nectare corpus
*Delicuit, terrámque suo madefecit odore: *eliquatum est, & solutum.
Virgáque per glebas sensim radicibus actis
Turea surrexit; tumulúmque cacumine rupit.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Clytie Nympha supradicta, antè dilecta, ob inuidiam ab amatore deserta, ita tenuata visceribus est, vt in herbam conuerteretur, quæ primum conseruans amorem eiusdẽ Dei, Heliotropium diceretur, cursúmque seruaret eiusdem Dei.

At Clytien, quamuis amor excusare dolorem, Clytie Nympha in herbam heliotropium
Indiciúmque dolor poterat; non amplius auctor
Lucis adit: Venerísque modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus vsa
Nympharum impatiens: & sub Ioue nocte, diéque
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Pérque nouem luces expers vndæque, cibique,
Rore mero, lacrymísque suis ieiunia pauit.
Nec se mouit humo, tantùm spectabat euntis
Ora Dei: vultúsque suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo: partémque coloris

Luridus exsangues pallor conuertit in herbas:
Est in parte rubor violęq; simillimus ora
Flos tegit. illa suum, quamuis radice tenetur;
Vertitur ad solem: mutatáque seruat amorem.

FAB. VII. VIII. IX. X. ET XI.

ARGVMENTVM.

Rogant Alcithoen suæ sorores vt aliquid quoque fabularum narret. Narratura deliberant, sit se non dicturam de Daphnide Idæo pastore, qui quod fidem coniugij non præstiterit, in saxum abijt. Nec de Scythone, qui ex viro in feminam cesserat. Nec de Celmo Iouis nutritio, qui in adamantem conuersus est. Nec de Smilace virgine, quę Crocum adolescentem amans, eo frui non potuit: suntque in flores ambo conuersi. Placuit demum Salmacidem Cariæ fontem referre, cuius liquore contacti in mollitiem versi defigurantur. Cum Mercurius, inquit, ex Venere Hermaphroditum formosissimum adolescentem genuisset, eúmque Naiades Nymphæ in Ida monte educauissent, relictis sedibus in Cariam venit. Hic conspicato fonte perlucentis aquæ vsque ad imum solum, cursum continuit. Qui diutius eo loco morante, Salmacis Naiadum vna dum flores legit, conspicatis vestigijs diligere cœpit. Dum igitur circa montem Nonacrinum moratur, tentatque cum Nymphæ precibus, tum liquoris blanditijs, paulatim in fonte se mersit, confestimque complexu Naidis inhæsit, nec antè ab ea dimissus est, quàm à Dijs impetrasset, in vnam vt cederet speciem. Data itaque venia, Hermaphroditus postquam se animaduertit nec virum, nec feminam factum, à parentibus impetrauit, ne infamis solus esset, vt quicumque eius fontis aqua contactus esset, perinde vt ipse mollesceret.

Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Dáphnis in saxum. *Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros*
Posse Deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
* sic lib 2. 344. **Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores:*
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
* sic vers. 335. *Contulit in saxum. tantus dolor vrit amantes.*
Nec loquar, vt quondam naturæ iure nouato
Fab. viij. *Ambiguus fuerit modò vir, modò femina, Scython.*

Te quoque nunc adamas, quondam fidissima paruo — Fab. ix
Celmi Ioui, largoque satos Curetas ab imbri. — Fab. x
Et crocon in paruos versum cum Smilace flores,
Prætereo: dulcique animos nouitate tenebo.
Vnde sit infamis; quare * male fortibus vndis — Fab. xi
Salmacis eneruet, tactosque remolliat artus;
Discite. causa latet: vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diua Cythereida natum
Naiades Idæis enutriuere sub antris.
Cuius erat facies, in qua materque, paterque
Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia; montes
Deseruit patrios: Idâque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias vrbes, Lyciæque propinquos
Caras adit, videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsque solum lymphæ. non illic canna palustris,
Nec steriles vluæ, nec acuta cuspide iunci.
Perspicuus liquor est. stagni tamen vltima viuo
Cespite cinguntur, sempérque virentibus herbis.
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu:
Solâque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores,
Salmaci vel iaculum vel pictas sume pharetras:
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras:
Nec sua cum duris venatibus otia miscet.
Sed modò fonte suo formosos perluit artus:
Sæpe Cytoriaco deducit pectine crines:
Et quid se deceat, spectatas consulit vndas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut folijs, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores & tunc quoque forte legebat;
Cum puerum vidit; visumque optauit habere.

*Infeliciter & malè in rem efficacibus.

ἑρμοῦ κ(αὶ) ἀφροδίτης υἱός.

Salmacis amat Hermaphroditum.

Nec tamen ante adijt, & si properabat adire;
Quam se composuit: quam circumspexit amictus:
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui. Puer ô dignissime credi
Esse Deus *seu tu Deus es; potes esse Cupido:*
*pro, si, aut, *Siue esse mortalis; qui te genuere beati:*
Et mater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit vbera nutrix.
Sed longè cunctis, longèque beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est: si quam dignabere teda.
Hæc tibi siue aliqua est, mea sit furtiua voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamúmque ineamus eundem.
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notauit.
Nescit quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cùm frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine *sororia saltem*
* casta, & quæ sorori honestè detur. *Oscula, iámque manus ad eburnea colla ferenti,*
Desinis? aut fugio, tecúmque, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit: locáque hæc tibi libera trado
Hospes, ait: simulátque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticúmque recondita siluis
Delituit: flexúmque genu summisit vt ille
*otiosus ab animo, nihil sollicitus. *Scilicet vt* *vacuus, & inobseruatus, in herbis*
Huc it: & hinc illuc, & in alludentibus vndis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora, temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit: nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referitur imagine Phœbus.
*ægrè se reprimit. *Vixq; moram patitur: vix iam sua gaudia differt:*
* sic lib. 3. 868. *Iam cupit amplecti: iam se* *male continet amens.*
Ille cauis velox *applauso corpore palmis*

Desilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis translucet aquis: vt eburnea siquis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, &, meus est, exclamat Nais: & omni
*Veste procul iacta, mediis * immittitur vndis:
Pugnantemque tenet: luctantiaque oscula carpit:
Subiectatque manus: inuitaque pectora tangit:
Et nunc hac iuueni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat vt serpens, quam regia sustinet ales;
Sublimemque rapit, pendens caput illa, pedesque
Alligat: & cauda spatiantes implicat alas.
Vt que solent hederae longos intexere truncos:
Vtque sub aequoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte *flagellis.
Perstat * Atlantiades: sperataque gaudia Nymphae
Denegat. illa premit: commissaque corpora toto
Sicut inhaerebat, Pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita Dii iubeatis: & istum
Nulla dies à me, nec me deducat ab isto.
Vota suos habere Deos. nam ista duorum
Corpora iunguntur: faciesque inducitur illis
Vna, velut si quis conducat cortice ramos;
Crescendo iungi, pariterque adolescere cernit.
Sic vbi complexu coierunt membra tenaci;
Nec duo sunt: sed forma duplex, nec femina dici,
Nec puer vt possit. neutrumque & vtrumque videtur.
Ergo vbi se liquidas, quo vir discenderat, vndas
Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
Membra manus tendens, sed iam non voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro
Et pater, & genitrix, amborum nomen habenti
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semiuir; & tactis subito mollescat in vndis.
Motus vterque parens nati rata verba biformis
Fecit & in certo fontem medicamine tinxit.

Gestus ingressuri aquam.

p amictu pellucente 313.

*è recondita fruticum silua.

* acetabulis pedum seu brachiorum.

* pronepos Atlantis ex auia Maia, Merc. matre.

Ex Hermaphrodito & Salmacide vnum corpus.

Salmacis fons effeminat.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Mineides Thebanæ sorores fuisse produntur; quarum so-lertissima: Alcithoë, & Leuconoë, Liberi sacra quoniã in con-temptum deuocauerunt, Mineruæ lanificio addictæ, ex im-prouiso die numinis vocibus tibiarum, & tympanorum so-exterritæ sunt, quæ tamen in conspectu non videbant. De-vbi animduerteret telas, & instrumentáque sua in hederas, ac vites repente mutatas, & locum assuetum feris replerum, re-démque ipsis timentibus offusam, in volucres conuertit su-quæ vespertiliones vocantur.

Finis erat dictis: & adhuc Mineia proles
Vrget opus: spernitq; Deum: festumq; profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis; & adunco tibia cornu,
Tinnuláque ære sonat; & olent myrrhæq; crocique:
*Résque fide maior, cœpere * virescere telæ,*
Inq; hederæ faciem pendens frondescere vestis;
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit.
Purpura fulgorem pictis accomodat vuis.
Iámque dies exactus erat tempúsque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repentè quati, pinguésque ardere videntur
Lampades: & rutilis collucent ignibus ædes:
Falsáque sæuarum simulacra vlulare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores:
** Diuersæq; locis ignis, ac lumina vitant.*
Dúmque petunt tenebras; paruos membrana per artus
Porrigitur, tenuésque includunt brachia pennæ.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. non illas pluma leuauit:
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntque leui stridore querelas:
Tectáque non siluas celebrant: lucémque perosæ
Nocte volant: seróque tenent a vespere nomen.

Mineides Thebanæ in vespertiliones.

* Sic lib. 3. 665. agens de Tyrrhenis nautis.

crepusculum.

* lib. 1. 40. Quæ diuersa locis &c.

FAB.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Iuno grauiter ferens quòd Ino Cadmi filia Liberi altrix sororibus punitis (nam Agaue Pentheum, Autonoë Actæonem amiserant, Semele Iouis fulmine perierat) cum duobus remaneret liberis in vita contemptrix numinis sui per Tenarũ promontorium Peloponensi inferorum sequens iter ad Erynnes vltrices impiorum descendit, petijtque ab eis, vt Athamanta cum coniuge Ino aduersos suo numini vlciscerentur. Quarum vna imperio parens Deæ relicta regia Ditis ad superos egressa est. Vt Athamantis regiam contigit, in sinu eius, & coniugis angues, ac virus quibus sensus eorum alienarentur, inserit. Quam ob insaniam ille Learchum filium in venatione pro fera interfecit. Ino autem Melicerten ex scopulo secum in profundum præcipitauit. Qui Veneris precibus, significantis se in vndis esse creatam, quo facilius moueret Neptunum pelagi rectorem, in Deorum maris cessere numerum: ita vt Melicertes Palæmon, ipsa Ino Leucothea inter marinos Deos nuncuparentur.

Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
*Numen erat; magnásque nouus * matertera vires*
Narrat vbique Dei: de tótque sororibus expers
Vna doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis, thalamóque Athamantis habentem
*Sublimes animos, & alumnum numine * Iuno,*
*Nec tulit: & secum: Potuit de pellice * natus*
Vertere Mæonios, pelagóque immergere nautas;
Et laceranda suæ nati dare viscera matri;
Et triplices operire nouis Minyeidas alis:
Nil poterit Iuno, nisi multos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc vna potentia nostra est?
Ipse docet quid agam. fas est & ab hoste doceri.
Quidque furor valeat, Penthea cæde satísque,
Ac super ostendit. cur non stimuletur, eátque
Per cognata suis exempla sororibus Ino?
Est via decliuis funesta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: vmbræque recentes
Descendunt illac, simulacráque functa sepulchris.

Ino & tres Melicertes Dij marini facti, Leucothea, Palæmónque dicti.
* Ino vxor Athamantis Bacchi nutrix lib. 3. 313.
* Caussam vide lib. 3. 257.
* Bacchus lib. 3. 610.

Inferorum aditus & descriptio.

Pallor, Hiémsque tenent latè loca septa: nouiq;
Quà sit iter, manes, Stygiam quod ducat ad vrbem,
Ignorant; vbi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas vndiq; portas
Vrbs habet: vtq; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille: nec vlli

*angustus & impar capiēdę multitudini.

* Exiguus populo est: turbámue accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore & ossibus vmbræ:
Parsq; forum celebrant: pars imi tecta tyranni:
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illuc cælesti sede relicta,
(Tantum odijs, iræq; dabat) Saturnia Iuno.

Cerberus triceps.
*Furiæ Noctis & Acherontis filiæ.

Quò simul intrauit; sacróque à corpore pressum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
* Nocte vocat genitas, graue, & implacabile numen,
Carcere ante fores clausas adamante sedebant:
Déque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis vmbras;
Surrexêre Deæ, sedes scelerata vocatur.

Tityus. Tantalus.

Viscera præbebat Tityus lanianda: nouemq;
Iugeribus distractus erat. tibi Tantale nullæ
Deprenduntur aquæ: quæq; imminet, effugit arbor.

Sisyphus. Ixion.

Aut petis, aut vrges ruiturum Sisyphe saxum.
Voluitur Ixion: & se sequiturq;, fugitq;
Molirique suis lethum patruelibus ausæ

Danaides.

Assiduè repetunt, quas perdunt Belides vndas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torua
Vidit, & ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia diues habet, qui me cum coniuge semper
Spreuit? & exponit caussas odijq;, viæq;,
Quidq; velit. quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret: & in faciem traherent Athamanta furores.

Impe-

Imperium promissa, preces confundit in vnum:
Sollicitátque Deas. sic hæc Iunone locuta,
Tisiphone canos, vt erat turbata capillos
Mouit: & obstantes reiecit ab ore colubros:
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque iubes: inamabile regnum
Desere: téque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem, fluidóque cruore rubentem
Induitur pallam, tortóque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem,
Et pauor, & Terror, trepidóque insania vultu.
Limine constiterat. postes tremuisse feruntur
* Aeolij, pallórque fores infecit acernas:
Sólque locum fugit. Monstris exterrita coniux:
Territus est Athamas: tectóque exire parabant.
Obstitit infelix, aditúmque obsedit Erinnys:
Nexáque vipereis distendens brachia nodis
Cæsariem excussit: motæ sonuere colubræ.
Parsque iacent humeris: pars circum pectora lapsæ
Sibila dant, saniémque vomunt: linguásque coruscant.
Inde duos medijs abrupit crinibus angues:
Pestiferaque manu raptos immisit: at illi
Inoósque sinus, Athamanteósque pererrant,
Inspirántque graues animos: nec vulnera membris
Vlla ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, & virus * Echidnæ,
Erroré sque vagos, cæcæq́ oblivia mentis,
Et scelus, & lachrimas, rabiémq́; & cædis amorem,
Omnia trita simul: quæ sanguine mista recenti:
Coxerat ære cauo viridi versata cicuta.
Dúmque pauent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum: præcordiáque intima mouit.

Furiarum ornatus.

* Athamantis Aeoli.

* quæ partim virgo fuit, partim serpēs, & ex Typhaone peperit Orthum, Cerberum, &c.

Tum face iactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, iussíq; potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumptúmque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula,
Clamat Io comites, his retia tendite siluis:
Hic modò cum gemina visa est mihi prole leæna.
Vtq; feræ, sequitur vestigia coniugis amens;
Athamas furens filium occidit. Deq; sinu matris ridentem, & parua Learchum
Brachia tendentem rapit: & bis, térq; per auras
More rotat fundæ: rigidóque infantia saxo
Discutit ora ferox. tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat: sparsísq; fugit malè sana capillis:
Teq; ferens paruum nudis, Melicerta, lacertis,
Euohe Bacche sonat. Bacchi sub nomine Iuno
Risit: &, hos vsus præstet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cauatur
Ino & Melicerta se submergentes in Deos. Fluctibus; & tectas defendit ab imbribus vndas:
Summa riget; frontémq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Séque super pontum nullo tardata timore
* Melicerta filium quē secum asportabat. Mittit,* onusq; suum percussa recanduit vnda.
* Inus ex Hermione filia Veneris. At Venus immeritæ * neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit Neptune potestas,
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso:
Et Dijs adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto est;
* Aphroditei. Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui; gratúmq; manet mihi * nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Leucothea Palæmon. Quod mortale fuit, maiestatémque verendam
Imposuit: noméque simul, faciémque nouauit:
Leucotheaq; Deum cum matre Palæmona dixit.

PAL.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Comites Inûs, quòd desiderio reginæ affectæ casum eius desleuerant mœrentes, ob eandem iram Iunonis cum præcipitate se destinassent, ne pari honore à Neptuno excipi possent, in saxa, & aues efficit vt transfigurentur.

Inus comites Sidoniæ in saxa, & aues.

Sidoniæ comites quantum valuere secutæ,
Signa pedum, primo videre nouissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, scissis cum veste capillis.
Vix parum iustæ, nimiumque in pellice sæuæ
Inuidiam fecere Deæ. conuicia Iuno
Non tulit. & Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sæuitiæ monimenta meæ. res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam: saltumque datura moueri
Haud vsquam potuit: scopuloque affixa cohæsit.
Altera dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus vt fortè tetenderat in maris vndas;
Saxea facta manus in easdem porrigit vndas.
Huius, vt arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ, quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora distringunt summis Mineides alis.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Cadmus Agenoris filius postquam inspector fuerat suarum calamitatum, euenissentque multa filiabus ac nepotibus infortunia, perosus Thebarum sedes, cum Hermonie Martis & Veneris filia, coniuge sua, in Illyrium perfugit. Ibi petit veniam à deis in speciem draconis vt conuertatur, qui initio causa malorum suorum fuisset. Vota eius expleta sunt, in dracones versi sunt.

Nescit Agenorides natam, paruumque nepotem
Æquoris esse Deos. luctu, serieque malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit

Cadmus & Hermione in dracones.

Conditor vrbe sua, tamquam fortuna locorum,
Non sua se premeret, longisque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
*lib. 3. 83. Iamque malis, annisq; graues dum prima retractant
Fata domus, releguntque suos sermone labores;
Num sacer ille mea traiectus* cuspide serpens
Cadmus: ait, fuerat tum, cùm Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum noua semina dentes?
Quem si cura Deûm tam certa vindicat ira:
Ipse precor serpens in longam porrigar aluum.
Dixit: &, vt serpens, in longam tenditur aluum:
Duratæque cuti squamas increscere sensit:
Nigráque cæruleis variari* corpora guttis:
In pectúsque cadit pronus: commissáque in vnum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia iam restant, quæ restant brachia tendit;
Et lachrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ô coniux, accede miserrima, dixit:
Dúmq; aliquid superest de me; me tange: manúmque
Accipe, dum manus est, dum nō totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est scissa duas: nec verba volenti
* Sufficiunt: quotiésque aliquos parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane: téque infelix his exue monstris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi sunt humerúq; manúsque
Et color, & facies, & dum loquor omnia? cur non
Me quoque cælestes in eandem vertitis anguem?
Dixerat: ille suæ lambebat coniugis ora:
Inque sinus charos, veluti cognosceret, ibat:
Et dabat amplexus: assuetáque colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur. at ille
Lubrica permulcet cristati colla draconis:
Et subito duo sunt: iunctóque volumine serpunt;
Donec in appositi nemoris subiere latebras

*pro, corpus, vt sæpe alias.

* duæ linguæ particulæ verba non subministrant.

Nunc

Nunc quoq; nec fugiunt hominē: nec vulnere lædunt,
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Perseus Iouis & Danaës filius, missus à Polydicte ad Medusam quæ omnes in se intuentes aspectu suo in silicem cōuertere solebat, vt eius superatæ caput ad se perferret, Minerua adiutrice, intercepto Phorcydum Græcarum lumine, quæ vicissim custodias Gorgonum agebant, euicit propositum laborem, caputque Medusæ abscissum retulit: E sanguine autem, qui Perseo per Africam iter faciente stillauerat, genus est serpentum procreatum. Vtero autem eiusdem Medusæ Pegasus cum pennis exijt.

Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
*Magna * nepos dederat: quem debellata colebat*
*India, quem positis celebrabat * Achaia templis.*
*Solus * Abantiades ab origine cretus eadem*
Acrisius superest: qui mœnibus arceat vrbis
Argolicæ, contráque Deum ferat arma: genúsque
Non putat esse Deûm (neque enim Iouis esse putabat)
Persea: quem pluuio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violasse Deum, quàm non agnôsse nepotem
Pœnitet. impositus iam cœlo est alter: at alter
Viperei referens spolium memorabile monstri
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
Cúmque super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animauit in angues;
Vnde frequens illa est infestáque terra colubris.

*Bacchus ex Semele filia.
*tota Grecia.
*Acrisius Abantis F. Beli N. Iouis pron.

Guttæ sanguinis ex Medusæ capite in serpentes Lybeæ.

FAB. XVII. ARGVMENTVM.

Atlas Iapeti & Clymenes, aut, vt quidam volunt, Asiæ Nymphæ filius, a Themide, quæ initio antistes deorum erat, responsum acceperat, ne quem hospitio ex progenie Iouis reciperet, si vellet hortum, in quo poma aurea erant, custoditum habere. Quam ob caussam cùm Perseo fatigato ex assiduo cursu requiescendi hospitium negauisset, eúmque viribus propelleret, ille elatum caput Gorgonis ei obiecit. Quo viso, in montem pari nomine est versus: cui in vltimis Africæ locis mundus iniectus est.

Inde per immensum ventis discordibus actus
Nunc huc, nunc illuc exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas æquore longè
Despectat terras, totúmque superuolat orbem.
Ter gelidas arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe sub occasus, sæpe est delatus in ortus.
Iamque cadente die veritus se credere nocti
Constitit Hesperio regis Atlantis in orbe.
Exiguamq; petit requiem; dum Lucifer ignes
Euocet Auroræ: cursus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
* Atlas rex Mauritaniæ, Iapeti gigantis f. — Iapetionides * Atlas fuit: ultima tellus
Rege sub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessus excipit axes.
Mille greges illi, totidémque armenta per herbas
* nulli vicini quidquã habebant quod ararent. — Errabant: & humum * vicinia nulla premebat;
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor:
Siue es mirator rerum; mirabere nostras.
* lib. 1. 380. — Hospitium, requiémque peto. memor ille * vetustæ
Sortis erat. Themis hanc dederat Parnassia sortem:
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas.
Draco obseruat aurea mala — Montibus: & vasto dederat seruanda draconi:
Arcebátque suis externos finibus omnes.
Huic quoque, vade procul: ne longè gloria rerum,
* reuera à te iudicetur abesse, si a me opprimaris. — Quas mentiris, ait, longè tibi Iuppiter * absit.
Vimq; minis addit: manibusq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior, quis enim par esset Atlantis
Viribus? At quoniam parui tibi gratia nostra est;
Accipe munus, ait: læuâque à parte Medusæ
Ipse retrouersus squalentia protulit ora,

Quantus erat, mons factus Atlas, nam barba, comæq;
In siluas abeunt: iuga sunt humeriq; manusq;. At ipse in montem.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen:
Ossa lapis fiunt. tum partes altus in omnes
Creuit in immensum (sic Dij statuistis,) & omne
Cum tot syderibus cælum requieuit in illo.

FAB. XVIII. ARGVMENTVM.

Perseus per Aethiopiam iter faciens, postquam Andromedam propter superbiam matris, quæ se Nereidum nympharum pulchritudini prætulerat, saxo alligatam ac marinæ belluæ obiectam vidit, captus specie eius exarsit. Pactusque à Cepheo, & Cassiope parentibus virginis, vt sibi eam matrimonio darent, si belluam interemisset, voti compos factus est. Interfecto igitur monstro, cupiens requiescere, ne caput Gorgonis læderet, virgulas lectas in littore subiecit, quæ induruerunt, ita vt adeptis radicibus, sanguinei coloris in mari vt arbusculæ nascerentur, noménque haberent coralium.

Clauserat * Hippotades æterno carcere ventos: * Aeolus Acestæ f. Hippiæ n.
Admonitórque operum cælo clarissimus alto
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraq; pedes: * teloq; accingitur vnco: * ense falcato.
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circùmque infràque relictis,
Æthiopum populos Cepheaq; conspicit arua;
Illic immeritam maternæ pendere linguæ Andromeda obiecta belluæ marinæ.
Andromedam pœnas iniustus iusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit * Abantiades; * nisi quòd leuis aura capillos * Perseus Danaes f. Acrisij n. Abantis pron.
Mouerat, & tepido manabant lumina fletu:
Marmoreum ratus esset opus. trahit inscius ignes: *Sic lib. 2.452.
Et stupet: & visæ correptus imagine formæ,
Pene suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Vt stetit, O, dixit, nón istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
Pande requirenti nomen terræq; tuúmque,
Et cur vincla geras. primò silet illa: nec audet

Appellare virum viro: manibúsque modestos
Celasset vultus; si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrimis impleuit obortis.
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque suúmque,
Quantáque maternæ fuerit fiducia formæ
Indicat; & nondum memoratis omnibus, vnda
Insonuit: veniénsque immenso bellua ponto
Imminet: & latum sub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & vnà
Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa:
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangorémque ferunt: vinctóque in corpore adhærent.
Tunc sic hospes ait: Lacrimarum longa manere
Tempora vos poterũt: ad opem breuis hora ferẽdam est.
Hanc ego si peterem Perseus, Ioue natus, & illam
Quam clausam impleuit fecunda Iupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Æthereas ausis iactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certè gener. *addere tantis
Dotibus & meritum (faueant modò numina) tento,
Vt mea sit; seruata mea virtute, paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret) & orant:
Promittúntque super regnum dotale parentes.
Ecce, velut nauis præfixo concita rostro
Sulcat aquas iuuenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris vndis
Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medij transmittere cæli:
Cùm subitò iuuenis pedibus *tellure repulsa
Arduus in nubes abijt, vt in æquore summo
Vmbra viri visa est, visam fera sæuit in vmbram.
Vtque Iouis præpes, *vacuo cùm vidit in aruo
*Præbentem Phœbo liuentia terga draconem,
Occupat auersum: neu sæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues:

*Cupio me vobis commentatum esse non solùm virtutibus meis, sed priuato etiam beneficio.

*gestus se eleuantis à terra lib. 5. 787.

*nudo segetibus, lib. 1. 534.

*apricantẽ.

Sic sceleri missus præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextróque frementis in armo
*Inachides ferrum curuo tenus *abdidit hamo. — *Argiuus se. Perseus. *ad capulum vsque, cui ferrum recuruum solet opponi.
Vulnere læsa graui modò se sublimis in auras
Attollit: modò subdit aquis: modò more ferocis
Versat apri; quem turba canum circumsona terret.
Ille auidos morsus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cauis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.
Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit: maduere graues aspergine pennæ:
Nec bibulis vltra Perseus talaribus ausus
Credere conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus exstat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra, — Andromeda liberatur à Perseo & eidē nubit.
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plausu clamor superásque Deorum
Impleuere domos: gaudent, generúmque salutant:
Auxiliúmque domus, seruatorémque fatentur.
Cassiope, Cepheúsque pater: resoluta catenis
Incedit virgo pretiúmque, & caussa laboris.
Ipse manus hausta victricis abluit vnda:
Anguiferúmque caput dura ne lædat arena;
Mollit humum folijs: natásque sub æquore virgas
Sternit & imponit Phorcynides ora Medusæ. — Virgæ in coralia.
Virga recens, bibuláque etiam nunc viua medulla
Vim rapuit monstri, tactúque induruit eius:
Percepitque nouum ramis, & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant.
Pluribus in virgis; & idem contingere gaudent.
Semináque ex illis vt erant, iactata per vndas:
Nunc quoque coralijs eadem natura remansit;
Duritiem tacto capiant vt ab aëre; quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

FAB. XIX. ARGVMENTVM.

Medusa Gorgon cùm propter pulchritudinem à pluribus peteretur, coniugium Neptuni effugere nō potuit. Quæ quod in templo Mineruæ cum eo concubuit, propter religionem loci quam obtriuerat, crines eius in serpentes ab eadem dea sunt mutati: vt quæ petita initio a pluribus procis esset, obiecta deformitate obuios in fugam verteret: Quos serpentes in Ægide portat Pallas, vt hostes terreat.

Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Læuum Mercurio, dextrum tibi, Bellica virgo:
Ara Iouis media est: mactatur vacca Mineruæ,
*Mercurio ob pedes alatos.
**Alipide vitulus, taurus tibi summe Deorum.*
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
*non satis pro merito pensans.
**Indotata rapit, tædas Hymenæus Amórque*
Præcipiunt: largis satiantur odoribus ignes:
Sertáque dependent tectis: & vbique lyræ,
Tybiáque, & cantus animi felicia læti
Argumenta sonant: reseratis aurea valuis
Atria tota patent: pulchróque instructa paratu
Cepheni proceres ineunt conuiuia regis.
Postquam epulis functi; generosi munere Bacchi
Nuptiæ Persei & Andromedæ.
Diffudere animos; cultúsque, genúsque locorum
*Quærit Abantiades: *quærenti protinus vnus*
*hæc duo hemistichia omisit Aldus
**Narrat Lyncides, morésque, animósque virorum.*
Quæ simul edocuit. Nunc ô fortissime, dixit,
Fare precor Perseu, quanta virtute, quibúsque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
*Ald. Agenorides.
Narrat Abantiades, gelido sub Atlante iacentem*
Esse locum solidæ tutum munimine molis:
*Cuius in introitu * geminas habitasse sorores*
*Intellige Græcas literas duas Phorci filias quæ ambæ vno tantū vtebātur oculo. Hesiod.
Phorcydas vnius sortitas luminis vsum:
Id se solerti furtim dum traditur astu
Supposita cepisse manu: pérque abdita longè,
Deuiáque, & siluis horrentia saxa fragosis,
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Pérque vias vidisse hominum simulacra, ferarum

In silicem ex ipsis visa conuersa Medusa.
Se tamen horrendi clypei, quod læua gerebat,
Aere percusso, formam adspexisse Medusæ.
Dumq; grauis somnus colubrásque ipsamq; tenebat.
*Eripuisse caput collo: * pennísque fugacem*
Pegason, & fratrem matris de sanguine natos.
Addidit & longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ iactatis tetigisse sidera pennis.
Ante exspectatum tacuit. tamen excipit, vnus
*Ex numero procerum, quærens, cur * sola sororum*
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes, ait, quoniam scitaris digna relatu;
Accipe quæsiti caussam. clarissima forma,
Multorumque fuit spes inuidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit. inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Mineruæ
Dicitur. auersa est, & castos Ægide vultus
Nata Iouis texit. neue hoc impune fuisset;
Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros.
Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hostes;
Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet angues.

* Pegasus & Chrisaor è collo Medusæ reciso capite exiliunt.

* sc. Medusa ex omnibus Gorgonibus.

Medusæ crines in angues.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER V

FAB. I ARGVMENTVM.

Bella marina suprà dicta perempta, Perseus, Andromedam ducit vxorem; nuptiarúmque coniugalium epulis regalibus principes intererant. Phineus autem Cephæi patris Andromedæ frater, cui ipsa Andromeda prius quàm belluæ obiiceretur, desponsata fuerat, contumeliam sibi existimans grauissimam fieri, quod aduenæ ipse consanguineus postponeretur, visentium animos pugna confudit. Et cum res miserabilis dimicantium ageretur in regia, ac multi ex vtraque parte ar-

mis, qui casus obtulissent, cecidissent, nouissimè Perseus aduersariorum multitudinē timens, imperauit vt sui è conspectu discederent caputque Gorgonis extulit: quo viso, Phineus cum auxiliaribus diriguit in saxum. Nomina autem eorum qui cecidere, Rhœtus, Atys, Lycabas, Phorbas, Amphimedon, Actorides, Eritus, Polydæmon, Abaris, Lycetus, Elyce, Phlegyas, Clytus, Idas, Clymenus, Protenor, Hypseus, Lyncides, Emathion, Cromis, Proteas, Ammon, Alphitus, Iapetides, Petalus, Lycormas, Pelates, Coricus, Abas, Menaleus, Dorilas, Alconeus, Clytius, Danus, Celedon, Astreus, Echion, Phorbetes, Agyrtes, Molpheus, Ethemon. In lapides autem versi sunt, Thessalus, Amphyx, Nileus, Eryx, & Astiages. Aconteus autem Persei miles dum per imprudentiam dimicando prospicit Gorgonis speciem, in lapidem cedit. Nouissimè Phineus cum ducentis alijs socijs diriguit in saxum.

DVmq; ea Cephenûm medio Danaëius heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turba
Atria complentur: nec coniugialia festa
Qui canat, est clamor: sed qui fera nunciet arma.
Inq; repentinos conuiuia versa tumultus
Assimilare freto possis: quod sæua quietum
Ventorum rabies motis exasperat vndis.
Tumultus descriptio — *Primus in his Phineus belli temerarius auctor*
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam,
En, ait, en adsum præceptæ coniugis vltor.
Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Iupiter eripiet. conanti mittere, Cepheus
Quid facis? exclamat: quæ te germane furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam seruatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit:
*Sed graue Nereidum numen, sed corniger * Ammon,*
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
*Exsaturanda meis illo tibi tempore * rapta est,*
Quo peritura fuit, nisi si crudelis id ipsum
Exigis vt pereat; luctuq; leuabere nostro.
Scilicet haud satis est, quod te spectante reuincta est,
Et nullam quod opem patruus, sponsusque tulisti:
Insuper à quoquam quòd sit seruata dolebis?

*qui monstro Cephenos agros vastanti respódit Cassiopē obijciendā esse. *quia dixerat versu 10, præreptam. *doleas seruatum esse,

Præmiaq;

Præmiáq; eripies? quæ si tibi magna videntur; *Ib, 4. 702.
Ex illis scopulis, vbi erant effixa, petisses:
Nunc sine, qui petijt, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod meritis, & voce est * pactus, eumq;
Non tibi, sed certæ prelatum intellige morti.
Ille nihil contrá: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum,
Cunctatúsque breui contortam viribus hastam,
Quantum ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Vt stetit illa toro: stratis tum denique Perseus
Exiluit: telóque ferox inimica remisso

Pugna Cephenorum.

Pectora rupisset; nisi post altaria Phineus
Isset: &, indignum, scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit.
Qui postquam cecidit, ferrumq; ex osse reuulsum est;
Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.
Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras:
Teláq; conijciunt: & sunt qui Cephea dicant
Cum genere debere mori. sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus iusq;, fidémque,
Hospitijq; * Deos, ea se prohibente moueri.
Bellica Pallas adest: & protegit ægide * fratrem;
Datq; animos: erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperisse sub vndis
Creditur, egregius forma; quam diuite cultu
Augebat: bis ad huc octonis integer annis,

* in primis Ione. Virg. extremo 1. Aeneid.
* à Ione variusque patre.

Indutus chlamyden Tyriam, quam Lymbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrha curuum crinale capillos.
Ille quidem iaculo * quamuis distantia misso
Figere doctus erat: sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit; & fractis * confudit in ossibus ora.
Hunc vbi fœdatos iactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas iunctissimum illi

*longissimè diuisa. vide Fast. 4.772.

* deformauit.

Et comes & veri non dissimulator amoris;
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deplorauit Atin: quos ille tetenderat arcus,
Arripit: & Mecum tibi sint certamina, dixit:
Nec longo pueri fato lætabere: quo plus
Inuidiæ, quam laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat: * emicuit neruo penetrabile telum:
Vitatûmque, tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc * harpen spectatam cæde Medusæ
* Acrisioniades, adigitque in pectus. at ille
Iam moriens oculis sub nocte natantibus atra,
Circumspexit Atyn; seque acclinauit ad illum:
Et tulit ad manes iunctæ solatia mortis.
Ecce * Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Lybis Amphimedon auidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi. surgentibus obstitit ensis
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multaq; in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus:
Infligitque viro. rutilum vomit ille cruorem,
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucaseumq;, Abarim, Sperchionidenq; Lycetum:
Intonsumq; comas Elycen, Phlegiamq; Clitumq;
Sternit: & exstructos morientum calcat aceruos.
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idam
* Expertem frustra belli & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea toruis,
Quandoquidē in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu,
Quem fecisti hostem: pensaq; hoc vulnere vulnus.
Iamque remissurus tractum de vulnere telum
Sanguine defectos cecidit collapsus in artus

* silnit. * lib. 4. 131.
* nomen ensis falcati Persei.
* Perseus ab auo Danës patre.
* à Syene Æthiopiæ op. ad Nilū Steph.
* immunem belli Virg. Æneid. 12

Tum

Tum quoque Cephenum post regem * primus Odites
Ense iacet Clymeni: Protenora percutit Hypseus:
Hypsea Lyncides: fuit & grandaeuus in illis
Emathion aequi cultor, timidúsque deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat: & incessit: sceleratáque deuouet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit ense caput; quod protinus incidit arae:
Atque ibi semianimis verba execrantia lingua
Edidit: & medios animam exspirauit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteásque, & caestibus Ammon
Inuicti, vinci si possent caestibus enses;
Phineo cecidere manu: Cererísque sacerdos
Amphycus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Iapetide non hos adhibendus ad * vsus;
Sed qui pacis opus citharam * cum voce moueres;
Iussus eras celebrare dapes festúmque canendo.
Quem procul adstantem, plectrúmque imbelle tenentē
Pettalus irridens, Stygijs cane caetera, dixit,
Manibus, & laeuo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyrae: casúque fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impunè ferox cecidisse Lycormas:
Raptáque de dextro robusta repagula poste
Ossibus illisit mediae ceruicis. at ille
Procubuit terrae mactati more iuuenci:
Demere tentabat laeui quoque robora postis
Cinypheus Pelates: tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridae Coriti: lignóque cohaesit.
Haerenti latus hausit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manu moriens è poste pependit.
Sternitur & Melaneus Persoia castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Diues agri Dorilas, quo non possederat alter
Latius: aut totidem tollebat farris aceruos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum.

* dignitate & loco regi proximus.

* pugnat.

* sic 332. id est citharā vocalia mouerat ora.

(Lethifer ille locus) quem postquam vulneris aucti
Singultantem animam, & versantem lumina vidit
Bractæus Alconem, Hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpúsque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare recepta
Ceruice* exacta est, in partésque eminet ambas.
Dúmque manũ fortuna iuuat; Clytiúmque, Claninque
Matre satos vna diuerso vulnere fudit.
Nam Clytij per vtrumque graui librata lacerto
Fraxinus acta femur; iaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendesius: occidit Astreus
Matre Palæstina, & dubio genitore creatus.
Hethiónque sagax quondam ventura videre,
Tunc aui deceptus falsa, regísque Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes.
*Plus tamen exhausto superest: námque omnibus vnum
Opprimere est animus. coniurata vndique pugnant
Agmina pro* caussa meritum impugnante, fidémque.
Hac pro parte socer frustra pius, & noua coniux
Cum genitrice, fauent; vlulatúque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitúsque cadentum;
Pollutósque simul multo Bellona penates
Sanguine perfundit: renouatáque prælia miscet.
Circumeunt vnum Phineus, & mille secuti
Phinea: tela volant hiberna grandine plura
Præter vtrúmque latus, prætérque & lumen, & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ saxa columnæ:
*Tutáque terga gerens, aduersáque in agmina versus
Sustinet instantes: instabat parte sinistra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris vt auditis diuersa valle duorum
Exstimulata fame mugitibus armentorum
Nescit vtro potius ruat; & ruere ardet vtróque;
Sic dubius Perseus, dextra læuáne feratur,
Molpea traiecti summouit vulnere cruris:

* per ceruicẽ emissa, nempe cuspis.

* capiendi laboris in reliquis occidendis.

* Phineo pugnę iniustissimæ auctore.

* obiectu columnæ.

Contentus

Contentúsque fuga est. neque enim dat tẽpus Ethemon:
Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectu exactum viribus ensem
Fregit: & extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit: dominíque in gutture fixa est.
Non tamen ad lethum caussas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem * Cyllenide confodit Harpe.
Verùm vbi * virtutem turbæ succumbere vidit;
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab * hoste petam: vultus auertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moueant miracula, dixit
Thessalus. vtque manu iaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Amphix animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit: nec citra mota, nec vltra est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælauerat auro;
Adspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad vmbras,
A tanto cecidisse viro. pars vltima vocis
In medio suppressa sono est: adapertáque velle
Ora loqui credas: nec sunt ea peruia verbis.
Increpat hos, Vitióque animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi iuuenem magica arma mouentem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus:
Immotúsque silex, armatáque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiere: sed vnus
Miles erat Persei pro *, quo dum pugnat Aconteus
Gorgone conspecta saxo concreuit oborto.
Quem ratus Astyages etiam nunc viuere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.

*pro, Cyllenia, f.
* Mercurij, se imparem esse multitudini.
* Medusæ capite, quæ hostis fuerat.

Mutantur in saxa quicunque ausi fuerant cũ Perseo cõgredi.

*Perseo.

Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
Marmoreóque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est media de plebe virorum
Dicere: bis centum riguerunt corpora pugnæ;
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
Pœnitet iniusti tunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
Agnoscitque suos: & nomine quemque vocatum
Poscit opem: credénsque parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur: atque ita supplex,
Confessásque manus, obliquáque brachia tendens,
*Vincis ait Perseu: remove tua * monstra tuæq;* * miracula vers. 181.
Saxificos vultus, quæcumque es, tolle Medusæ:
Tolle precor. non nos odium, regnique cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge movimus arma.
Caussa fuit meritis melior tua, tempore nostra. *quia prius desponsa.
Non cessisse piget. nihil ô fortissime præter
Hanc animam concede mihi: tua cetera sunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, Quod ait, timidissime Phineu
Et possum tribuisse, & magnum est munus inerti,
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum:
Inq; domo soceri semper spectabere nostri:
Vt mea se sponsi soletur imagine coniux.
Dixit: & in partem Phorcynida transtulit illam,
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore. Phineus in saxum.
Tunc quoque conanti sua flectere lumina, cervix
Diriguit, saxóque oculorum induruit humor.
Sed tamē os timidum, vultúsque in marmore supplex * se quasi subijcientis, & fatentis obnoxium.
*Summissæq; manus, faciésque * obnoxia mansit.*

FAB. II. ARGVMENTVM.

Perseus Abantis pronepos, votorum compos, cum coniuge Andromeda Argos patriam suam adijt, Prætumque pulso Acrisio fratre ipsius Perses avo, regnantem obtecto Medusæ capite in lapidem vertit, avoque, licet immerito (ipsum

(quem cum Danaë matre arcæ impositum in mare proiecerat) regnum restituit.

Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
*Intrat: & * immeriti vindex, vltorq; parentũ*
*Aggreditur Prœtum: nam * fratre per arma fugato*
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce
Torua colubriferi superauit lumina monstri.

Prœtus in saxum.
* qui non ita meritus erat de nata & nepote vt vindicaretur.
* Acrisio.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Polydectos rex insulæ Seriphi, ad quam Perseus cum Danae matre inclusus arca peruenerat, cupiens ablegare Perseum vt illius matre libere potiretur, ad Gorgonis Medusæ resecandum caput eum misit, quod ille Minerua volente ad Polydecten pertulit. Cui non credenti, factumque inficianti Perseus caput ostendit, moxque diriguit.

Te tamen, ô paruæ rector Polydecte Seriphi,
Nec iuuenis virtus per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudem: fictamque Medusæ
Arguis esse necem. dabimus tibi pignora veri.
** Parcite luminibus, Perseus ait: oraque regũ*
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.

Polydectes in lapidem.

*Videtur dictum adstantibus Polydectæ.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Musę cùm Parnassum montem peterent, aduersis tempestatibus inuitatæ, a Pyreneo, qui Daulida Phocidis vrbem incolebat, eius tecta subierunt, qui pulchritudine captus virginum cum regiam claudi imperasset ad vim inferendam, ne cupiditatem eius experirentur, in volucres conuersæ sunt, quas dum ille inuolucris per aëra persequi voluit, delapsus est, ita vt toto corpore elideretur vitamque finiret.

*Hactenus * aurigenæ comitem Tritonia fratri*
Se dedit: inde caua circumdata nube Seriphon
Deserit, à dextra Cythno Gyaroq; relictis.
Quaq; super pontum via visa breuissima, Thebas,
*Virgineumque * Helicona petit: quo monte potita*
Constitit: & doctas sic est affata sorores:

*nato ex auro per impluuium illapso.

* Virginibus Musis dicatum.

Fama noui fontis nostras peruenit ad aures:
Dura Medusæi quem * præpetis vngula rupit.
Is mihi caussa viæ, volui mirabile factum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Vrania: Quæcunque est caussa videndi
Has tibi diua domos, animo gratissima nostro.
Vera tamen fama est: & Pegasus huius origo
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus vndas,
Siluarum lucos circumspicit antiquarum,
Antráque & innumeris distinctas floribus herbas:
Felicésque vocat pariter studiíque locique
Mæonidas, quam sic affata est vna sororum.
O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset:
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers: meritóque probas artémque, locúmque:
Et gratam sortem, tutæ modo simus, habemus.
Sed vetitum est adeo sceleri nihil, omnia terrent
Virgineas mentes: dirúsque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threicio, Phoceáque milite rura
Ceperat ille ferox, iniustáque regna tenebat.
Templa petebamus Parnassia: vidit euntes,
Nostráque fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) consistite dixit:
Nec dubitate, precor, tecto graue sidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: subiere minores
Sæpe casas superi. dictis, & tempore motæ
Annuimúsque viro, primásque intrauimus ædes.
Desierant imbres, victóque Aquilonibus Austro
Fusca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit: claudit sua tecta Pyreneus:
Vimque parat, quam nos sumptis effugimus alis.
Ipse secuturo similis stetit arduus arce:
Quáque via est vobis, erit & mihi, dixit, eadem,
Séque iacit vecors e summæ culmine turris:

*equi alati Pegasi, de quo lib. 4. 786.

Hippocrenae.

Musas sic videtur appellasse secutus veterem aliquem poetam, cuius ratio nos fugit.

Pyreneus Musarum violator.

Et cadit in vultus discussisque ossibus oris
Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam. Pyrenei præcipitium.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Pieri, qui Macedoniam possedit, & Anippes, nouem filiæ insolentius dum gloriarentur Musas in certamina cantus prouocauerunt: quarum vna carmē exorsa est, quod gigantes aduersus Deos contenderint, ex quibus Typhoeus terrigena deformiter terruit deos, compulitque in Aegyptum: vbi Iuppiter ob metum in arietem versus est, Apollo in coruum, Liber in caprum, Diana in felē, Iuno in vaccam, Venus in piscem. Inuicem autem Musæ cùm Cereris laudem cecinissent, & qualiter Typhoeus Aetnæ monti Siciliæ subiectus esset, Pierides victæ in picas sunt transfiguratæ.

Musa loquebatur: pennæ sonuere per auras:
Vóxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit: & linguæ quærit tam certa loquentes
Vnde sonent; hominémque putat Ioue nata locutum.
Ales erat, numeróque nouem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: nuper & istæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
*Pierus has genuit * Pellæus diues in aruis.* * Pella Alexandri patria.
** Pæonis Euippe mater fuit: illa potentem* * Pæonia aliter Emathia, vtrūque in Macedonia.
Lucinam nouies, nouies paritura vocauit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum:
Pérque tot Hæmonias, & per tot Achaidas vrbes
Huc venit: & tali committit prælia voce:
Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiscum, si qua est fiducia vobis, Pierides quod Musas prouocare carminibus ausæ fuerant mutātur in picas.
Thespiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidémque sumus. vel cedite victæ
Fonte Meduseo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathijs ad Pæonas vsque niuosos
Cedemus campis. dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius. electæ iurant per flumina Nymphæ,
Factáque de viuo pressere sedilia saxo.

*Tunc sine sorte prior, quæ se certare professa est,
Bella canit superum: falsoque in honore gigantas
Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum;
Emissumque ima de sede Typhoëa terræ
Cælitibus fecisse metum: cunctósque dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat:
Et se mentitis superos cælasse figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Iuppiter; vnde recuruis
Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon.
Delius in coruo, proles Semeleia capro
Fele soror Phœbi, niuea Saturnia vacca,
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia mouerat ora.
Poscimur Aonides. sed forsitan otia non sunt:
Nec nostris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, vestrúmque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorisque leui consedit in vmbra.
Musa refert: Dedimus summam certaminis vni.
Surgit, & immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hæc percussis subiungit carmina neruis.

*cum sorte non esset decretum vtræ inciperent.

Deorum variæ mutationes carmen Pieridum

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Venus indignata quod & Diana, & Proserpina Cereris filia numen suum, coniugiáque aspernarentur, Ditem qui territus viribus Typhonis, mouentis Aetnam, qui subiectus à Diis erat, ab inferis emerserat, impulit in amorem, vti Proserpinam circa Aetnam flores legentem cum Minerua atque Diana raperet. Qua capta, cùm properanter curru fugeret, à Cyane nympha quam dilexerat Anapis amnis intercedente tardatus est. At ille incensus ira propter moram intercedentis, sceptrum tanta vi iecit in terram, vt totum conderetur: icta tellus ita hiauit, vt illac Plutonis currus ad inferos transierit. Cyanen verò, quæ currui obstiterat, in liquorem sui nominis vertit, cuius lacus contiguus Arethusæ videtur.

Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro:

Prima dedit fruges, alimentáque mitia terris:
Prima dedit leges, Cereris sunt omnia munus.
Illa canenda mihi est: utinam modo dicere possim
Carmina digna Dea: certè est Dea carmine digna.
Vasta giganteis ingesta est insula membris
Trinacris; & magnis subiectum molibus urget
Aethereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, pugnátque resurgere sæpe:
Dextra sub Ausonio manus est subiecta Peloro;
Læua Pachyne tibi, Lylibæo crura premuntur:
Degrauat Aetna caput; sub qua resupinus arenas
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ:
Oppidáque, & magnos deuoluere corpore montes.
Inde tremit tellus, & rex pauet ipse silentum;
Ne pateat, latóque solum retegatur hiatu;
Immissúsque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sede * tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositóque metu, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens. natumque amplexa volucrem;
Arma, manúsque meæ, mea nate potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni.
Tu superos, ipsúmque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, * ipsúmque, regit qui numina terræ.
Tartara quid cessant? cur non matrísque, tuúmque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cælo quæ iam patientia nostra est?
Spernimur, ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricémque Dianam
* Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam spes affectat easdem.

Calliopes cantus. Cereris laus.

Aetnæ incendium.

* Pluto ob terræ motus in Aetna superos adit.

* Neptunũ videtur intelligere aliquem veterum secutus: nã Homerus terram cõmunem facit, Iliad. 15.

* adstrictas voto virginitatis.

At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno
Iunge Deam patruo. Dixit Venus: ille pharetram
Soluit: & arbitrio matris de mille sagittis
Vnam seposuit. sed qua nec acutior vlla,
Nec minus incerta est, nec quæ magis * *audiat arcum.*
Oppositóque genu curuauit flexile cornu:
Inque cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul Aetnæis lacus est à mœnibus altus
Nomine Pergusa: non illo plura Cayster
Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.
Silua coronat aquas cingens latus omne; suísque
Frondibus, vt velo, Phœbeos summouet ignes.
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver est: quo dum Proserpina luco
Ludit; & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dúmque puellari studio calathósque, sinúmque
Implet, & æquales certat superare legendo;
Pœnè simul visa est, dilectáque, raptáque Diti.
Vsque adeò est properatus amor. Dea territa mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius ore
Clamat: & vt summa vestem laniarat ab ora;
Collecti flores tunicis cecidere remissis:
Tantáque simplicitas puerilibus adfuit annis:
Hæc quoque virgineum mouit iactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos: quorum per colla, iubásque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
Pérque lacus altos, & olentia sulfure fertur
Stagna Palicorum rupta feruentia terra,
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales posuerunt * *mœnia portus.*
Est medium Cyanes, & * *Pisææ Arethusæ,*
Quòd coit angustis inclusum cornibus æquor.
Hic fuit, à cuius stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas.
Gurgite quæ medio summa tenus exstitit aluo:

Agno-

* quæ facilius emittatur, & certius feriat, quod arcus appetit.

Raptus Proserpinæ descriptus iisdem pœne verbis Fast. 4.420.

* Syracusas intellige cõditas ab Archia Bacchiadũ vno Actæonis interfectore.

* quòd illi Pisa sit patria. rationem vide vers. 494.

Agnouitque Deam: Nec longius ibitis, inquit:
Non potes inuitae Cereris gener esse: roganda,
Non rapienda fuit. quod si componere magnis
Parua mihi fas est; & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, vt haec, exterrita, nupsi.
Dixit; & in partes diuersas brachia tendens
Obstitit. haud vltra tenuit Saturnius iram:
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in tartara fecit:
*Et pronos * currus medio cratere recepit.* — *voraginis, hiatu.
At Cyane, raptamque Deam, contemptaque fontis
Iura sui moerens, inconsolabile vulnus — Cyane prohibitura raptum Pros. in fontem.
Mente gerit tacita; lacrimisque absumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres:
Ossa pati flexus; vngues posuisse rigorem:
Primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt,
Caerulei crines, digitique, & crura, pedesque:
Nam breuis in gelidas membris exilibus vndas
Transitus est. post haec humeri, tergumque, latusque
Pectoraque in tenues abeunt euanida riuos.
Denique pro viuo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatque nihil quod prendere possis.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Ceres cum orbem terrarum peragrasset, requirens filiam Proserpinam siti torrida ad casam cuiusdam anus nomine Misme, aut, vt alij volunt, Megnira, deuenit; petitque ab ea vt sibi aquam ad os colluendum porrigeret. Quae cum polentatum epotionem dedisset, & illa auidius biberet, puer quidam eiusdem casae nomine Stelles eam procacius est prosecutus, auiditatem eius in bibendo cum risu increpans; cuius Dea audaciam offensa in eius faciem reliquam partem potionis affudit, fecitque vt in stellionem conuerteretur, qui varijs maculis potionem polentae sparsam ostenderet.

*Interea pauidae nequicquam filia * matri* — *Cereri.
Omnibus est terris, omni quaesita profundo.

Illam non vdis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus: illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Aetna:
Perq; pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus vbi alma dies *hebetarat sidera; natam
Solis ab occasu, solis quaerebat ad ortus.
Fessa labore sitim conceperat, oraq; nulli
Colluerant fontes: contectam stramine vidit
Fortè casam; paruásque fores pulsauit: at inde
Prodit anus: diuámq; videt: lymphámque roganti
Dulce dedit, tosta quod coxerat antè polenta.
Dum bibit illa datum; duri puer oris, & audax
Constitit ante Deam; risitq; auidámque vocauit.
Offensa est: neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido mista perfudit diua polenta.
Combibit os maculas; & qua modo brachia gessit,
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris:
Inq; breuem formam, ne sit vis magna nocendi;
Contrahitur; paruáque minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentémque, & tangere monstra pauentem
Fugit anum: latebrásque petit: aptúmque colori
Nomen habet varijs stellatus corpora guttis.

* propriè, pro quo nos obscuritat, offuscarat.

Puer in stellionem.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Cùm Arethusa nympha Siciliae fontis, qui humo pressus ab Elide fluit, indicauisset Cereri a Dite raptam Proserpinam: illa ab Ioue impetrauit, si fratris nuptijs contenta non esset, ea lege ab inferis reduceret eam, si nihil ibi gustasset. Quam ob causam cùm iudicium fieret, Ascalaphus Acherontis filius ad iudicium primus descendit, docuitq; eam mali Punici granum gustasse: quamobrē in auem bubonem abominandi ominis conuersus est. Iuppiter autem ex aequo fratri suo Cererique tribuit, vt partem anni Proserpina apud virum, partem item apud matrem ageret.

Quas Dea per terras, & quas errauerit vndas,
Dicere longa mora est, quaerenti defuit *orbis.
Sicaniam repetit: dúmque omnia lustrat eundo;

* orbe perlustrato nihil restitit quò pergeret.

Venit

Venit & ad Cyanam, ea ne mutata fuisset,
Omnia narrasset: sed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant; nec qua loqueretur habebat:
Signa tamen manifesta dedit: notāque parenti
Illo fortè loco delapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit diva capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes:
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias; in qua vestigia damni
Repperit. ergo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilíque irata colonos,
Ruricolásque boves leto dedit; arváque iussit
Fallere depositum; vitiatáque semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
* *Sparsa iacet: primis segetes moriuntur in herbis:*
Et modò sol nimius, nimius modò corripit imber:
Sideráque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
*Tum caput Eleis * Alpheias extulit undis,*
Rorantésque comas à fronte removit ad aures:
Atque ait: O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genetrix, immensos siste labores:
Neve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit; patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex; huc hospita veni;
Pisa mihi patria est: & ab Elide ducimus ortus;
Sicaniam peregrina colo. sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est: hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem, quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim; tantique per æquoris undas
*Advehar * Ortygiam: veniet narratibus hora*
Tempestiva meis; cùm tu curáque levata,

Cereri primū fit indicium de amissa filia.

* sparsim tamen se ostendit, nulloque est in honore.

* Arethusa, quę nūc Alphei quędā quasi filia videtur, cùm prius fuerit amica inf 6, 8.

* quæ insula est Sicanio prætenta sinu. Virgil Aeneid. extrem 3.

Et vultus * melioris eris. mihi peruia tellus
Præbet iter, subterque imas ablata cauernas
Hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæq; diu similis fuit: vtq; dolore
Pulsa graui grauis est amentia, curribus auras
Exit in æthereas: ibi toto * nubila vultu
Ante Iouem passis stetit inuidiosa capillis.
Próque meo veni supplex tibi Iuppiter, inquit,
Sanguine, próque tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moueat, neu sit tibi cura precamur
Vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius, aut si
Scire vbi sit reperire vocas. quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam: neque enim prædone marito
Filia digna tua est, si iam mea filia non est.
Iuppiter excepit: Commune est pignus onúsque
Nata mihi tecum; sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verùm amor est: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo diua velis. vt desint cetera; quantum est
Esse Iouis fratrem? quid, quod non cetera desunt,
Nec cedit * nisi sorte mihi? sed tanta cupido
Si tibi dissidij est, repetet Proserpina cælum,
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt. quoniam ieiunia virgo
Soluerat: &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curua decerpserat arbore pomum:

* sedationem animi magis præferentis.

* mœsta, tristis.

* Fast 4.59. posita est mihi regia cæli. Possidet alter aquas, alter inane chaos.

Sumptáque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: solúsque ex omnibus illud
Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne
Inter Auernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furuis peperisse sub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi; testémque profanum
Fecit auem: sparsúmque caput Phlegethontide lympha Ascalaphus in bubonem
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit. * amissa priore sua forma.
*Ille * sibi ablatus fuluis amicitur ab alis:*
Inque caput crescit; longósque reflectitur vngues:
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris venturi nuncia luctus
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Sirenes Acheloi, & Melpomenes Musæ, aut, vt alij volunt Calliopes filiæ, Proserpinæ comites fidissimæ, cùm Proserpinam raptam requirerent, neque eam vllo modo possent inuenire, a Dijs impetrauerunt vt versæ in volucres non tantum in terra, sed etiam in mari requisitam consequi possent. Mansit tamen illis vox humana, facies[que] virginea. Nouissimè deuenerunt ad petram maris, quæ imminebat proximo pelago. Harum ita fatum fuit, quamdiu earum vox obaudita non esset mortalibus, manerent incolumes. Forte Vlysses monitu Circes obturatis auribus prætereuectus est, tum se præcipitauerunt.

Hic tamen indicio pœnam linguáque videri
Commeruisse potest. vobis Acheloides vnde
Pluma pedésque auium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret vernos Proserpina flores,
In comitum numero doctæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe;
*Protinus, vt vestram sentirent * æquora curam,* * vt possetis tandem in aquis quærere.
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: faciléisque Deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flauescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,

Tantáque dos oris linguæ deperderet vsum;
Virginei vultus, & vox humana remansit.

Sirenes comites Proserp. ex parte in aues.

FAB. X. ARGVMENTVM

Iuppiter diuisit annum, vt Proserpina partim apud vi[rum]
partim apud matrem moraretur. Ceres pacata se recipi[...]
Arethusa exegit vt sibi originem suam exponeret. Tum [...]
thusa, Achaidum nympharum formosissimam me dicens [...]
me Alpheus amnis mei amore incensus sumpta viri fac[ie ...]
sequutus est. Cuius impetum cùm effugere coepissem, inuoca[...]
Dianam, cuius comes, studijque æmula fueram, vt labor[...]
ti mihi ferret auxilium, quæ me nube texit, ne in conspe[...]
conspectum venirem, mutorque in fontem, cuius aquas v[...]
dit Alphæus, cognouit, sumpsitque propriam amnis for[...]
vt se mihi misceret. At Diana rupta te lure me per obscur[...]
iter in insulam Ortygiam Siciliæ adiacentem admisit. [...]
Alpheus, per subterraneas cauernas me huc vsque p[...]
non destitit.

Proserp. partim apud superos, partim apud inferos.

At medius fratrisque sui, mœstæq; sororis
Iuppiter ex æquo voluentem diuidit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge mens[es]
Vertitur exemplo facies & mentis, & oris:
Nam modo quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est: vt sol, qui tectus aquosis,
*Nubibus ante fuit, * victis è nubibus exit.*

* dissipatis & solutis.

Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quæ tibi causa fugæ: cur sis, Arethusa, sacer fons.
Conticuere vndæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput; viridésque manu siccata capillos
Fluminis Alphei veteres narrauit amores.
Pars ego Nympharum quæ sunt in Achaide, dixit,
Vna fui: nec me studiosius altera saltus
Legit: nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamuis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamuis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuuabat:
Quaque aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, crimenque placere putaui.

Arethusa quemadmodum in fontem.

Les[...]

Lassa reuertebar, memini, Stymphalide siluas,
Æstus erat, magnúsque labor geminauerat æstum.
Inuenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum; per quas numerabilis alte
*Calculus omnis erat, quas tu * vix ire putares.*

Phisicè nõ enim tam facile oculis aquam perspicimus.

Cana salicta dabant, nutritaq; populus vnda
Sponte sua natas ripis decliuibus vmbras.
Accessi primùmque pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono salici velamina curuæ:
Nudaque mergor aquis, quas dum ferioq; trahoq;
Mille modis labens, excussaque brachia iactor,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
Territaque insisto propioris margine fontis.
Quò properas Arethusa? suis Alpheus ab vndis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit: tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam: sic me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Vt solet accipiter trepidas vrgere columbas.
Vsque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenénque,
Mænaliosq; sinus, gelidumque Erimanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes vmbram, nisi si timor illa videbat.
Sed certè sonitúsque pedum terrebat, & ingens
*Crinales vittas * afflabat anhelitus oris.*

sic lib. 1. 541.

Fessa labore fugæ, fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Diana tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetra.

Mota Dea est, spissisque ferens è nubibus vnam
Me super iniecit. lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum caua nubila quærit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit:
Et bis Iô Arethusa, iô Arethusa vocauit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullósque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit; neque enim vestigia cernit
Longius vlla pedum; seruat nubémque, locúmque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ:
Quáque pedem moui, manat lacus, éque capillis
Ros cadit, & citius, quàm nunc tibi facta renarro,
In latices mutor. sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas: positóque viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, vt se mihi misceat, vndas.
Delia rupit humum, cæcísque ego mersa cauernis
*Aduehor Ortygiam, quæ me cognomine * Diuæ*
Gratá meæ superas eduxit prima sub auras.

*Ortygiam, & Delia ab eadem insula dicta est Diana.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Triptolemo Ceres currum draconibus iunctum dedit, quo per terras vectus agriculturam frugumque vsum mortales doceret. Per Europam Asiamque vectus, nouissimè delatus in Scythiam, a Lynco rege susceptus est hospitio: qui [illegible] potuisset adinuentus sui consors, inuidia tanti honoris [illegible] ctus, dormientem vt interficeret aggressus est. Dea sui [illegible] memor, quem diuini honoris dignum habuerat, eum conseruauit. Lyncum regem in Lyncem feram ne Triptolemum occideret, conuertens.

Hac Arethusa tenus. geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit, frenísque coercuit ora:
Et medium cæli, terræq́; per aëra vecta est:
Atque leuem currum Tritonida misit in vrbem
Triptolemo; partímque rudi data semina iussit
Spargere humo; partim post tempora longa recultæ.

Iam super Europen sublimis, & Asida terram
Vectus erat iuuenis; Scythicásque aduertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat, regis subit ille penates.
Qua veniat, causámque viæ, noménque rogatus,
Et patriam, Patria est claræ mihi, dixit, Athenæ,
Triptolemus nomen. veni nec puppe per vndas,
Nec pede per terras: patuit mihi peruius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentáque mitia reddant.
Barbarus inuidit, tantique vt muneris auctor
Ipse sit, hospitio recipit: somnóque grauatum
Aggreditur ferro conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit; rursúsque per aëra iussit
** Mopsopium iuuenem sacros agitare iugales.*
Finierat doctos è nobis maxima cantus.
At Nymphæ vicisse Deas Helicona colentes
Concordi dixere sono, conuitia victæ
Cum facerent; quoniam, dixi, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est; maledictáque culpæ
Additis; & non est patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; & quà vocat ira, sequemur.
Rident Pœnides: spernúntque minantia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus, pennas exire per vngues
Adspexere suos; operiri brachia plumis:
Alteráque alterius rigido concrescere rostro
Ora videt; volucrésque nouas accedere siluis.
Plangere dumque volunt, per brachia mota leuatæ,
Aëre pendebant nemorum conuicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucáque garrulitas, studiúmque immane loquendi.

Triptolemus agriculturam docuit iussu Cereris.

Lyncus cędem parans Triptolemo in Lyncē feram.

* Ab Attica, quæ Mopsopia à suo rege dicta est.

Pierides in picas.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VI.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Arachne Lydia Idmonis filia, cuius mater Hypæpis vrbe paruo genita, studio lanificij famam quæsierat, cum materna industria cunctas præcisisset in opere faciendo, gloriabunda insolentius, quam mortalem decuit elata est. Nam Mineruam à qua edocta fuerat, ad certamen prouocabat. Quæ in anum versa, in hoc ad eam venit, vt audaciæ impetum compesceret. Quam cùm in certaminis proposito vidisset permanentem, reuersa in suam speciem, opere proposito in certamen descendit, & singula, quæ sequuntur, inseruerũt telæ, prior Minerua, deinde Arachne.

Minerua in anum.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaq; Aonidum, iustamq; probauerat iram.
Tum secum: Laudare parum est; laudemur & ipsæ:
Numina nec sperni sine pœna nostra sinamus.
Mæoniæq; animum fatis intendit Arachnes:
Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon,
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed & hæc de plebe, suoque
Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per vrbes
Quæsierat studio nomen memorabile: quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat Hypæpis.
Huius vt aspicerent opus admirabile, sæpe
Deseruere sui Nymphæ vineta Tymoli:
Deseruere suas Nymphæ Pactolides vndas.
Nec factas solum vestes spectare iuuabat;
Tunc quoque cùm fierent: tantus decor affuit arti.
Siue rudem primos lanam glomerabat in orbes,
Seu digitis subigebat opus, repetitáque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;

Arachne lanificij peritissima.

Lydiæ vrbe Tmolo adiacens, vnde nomen, [illegible]

Lanificij partes quæ etiam lib. 4. vers. 34. stringūtur

Siue

Siue leui teretem versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu; scires à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: tantâque offensa magistra,
Certet, ait, mecum: nihil est quod victa recusem.
Pallas anum simulat, falsosq; in tempora canos

Pallas in anum.

Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tunc sic orsa loqui: Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet: seris venit vsus ab annis.
Consilium ne sperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ, veniámque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Adspicit hanc toruis, inceptáque fila relinquit:
Vixque manus retinens, confessáque vultibus iram,
Talibus * obscuram resecuta est Pallada dictis:

* anus in forma latentem.

Mentis inops, longáque venis confecta senecta:
Et nimium vixisse diu nocet. audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
Consilij satis est in me mihi. neue monendo
Profecisse putes;* eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?

* quã ostẽdit sup. vers. 25.

Tum Dea, Venit, ait: formámque remouit anilem:
Palladáque exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
* Mygdonidésque nurus. sola est interrita virgo.

* quæ ex vicinia accurrerant, vt Phrygiæ fortasse & Macedoniæ.

Sed tamen erubuit: subitúsque inuita notauit
Ora rubor: rursúsque euanuit; vt solet aër
Purpureus fieri, cùm primùm Aurora mouetur;
Et breue post tempus candescere solis ab ortu.
Perstat in incepto: stolidæq; cupidine palmæ
In sua fata ruit. neque enim Ioue nata recusat:
Nec monet vlterius: nec iam certamina differt.

Certamen Palladis & Arachnes.

Haud mora; constituunt diuersis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela iugo iuncta est: stamen secernit arundo:
Inseritur medium radijs subtegmen acutis,

Telæ laneæ descriptio.

Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum

Percusso feriunt inserti pectine dentes.
Vtraque festinant, cinctæq; ad pectora vestes,
Brachia docta mouent, studio fallente laborem.
*Illic & Tyrium, quæ * purpura sensit ahenum,*
Texitur; & tenues parui discriminis vmbræ:
Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cælum:
In quo diuersi niteant cùm mille colores;
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
*Vsq; adeò * quod tangit idem est; tamen vltima distant.*
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum,

fila purpurea: in Tyro enim inuenta est purpura Pollux. l. 4

* cùm colores paulatim magis & magis emarient ea varietas non percipitur nisi extrema inter se conferas.

ARGVMENTVM FAB. IIII. IN TELA MINERVAE.

Minerua incipit: itaque telæ suæ intexuit contentionem Athenarum inter se Neptunúmque habitam, qui lacu falso in arce edito suam processionem vendicabat: ipsa vero, oliua arbore à se inuenta. Item Aemum regem reginamque, Rhodopen Threiciam, qui pari insania, & amore coniugij Iouis & Iunonis abusi erant nominibus, in montes transfiguratos. Item Pygmæam ab Iunone in gruem versam. Item Antigonem Laomedontis filiam, quæ cum Ioue coierat, quam ob admissum scelus Iuno transfigurauit in Ciconiam. Item Cynaræ regis Assyriorum filias ob insolentiam ab eadem Dea in gradum templi sui lapidem mutatas: per quæ exempla frangi posset de Mineruæ numine: finémque operi suo oliua arbore sua picta, imposuit.

Fab. 1. in Palladis tela.

*Cecropia Pallas * scopulum Mauortis in arce*
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cælestes medio Ioue sedibus altis
Augusta grauitate sedent, sua quemque Deorum
** Inscribit facies: Iouis est regalis imago.*
Stare Deum pelagi, longóque ferire tridente
Aspera saxa facit; medioque è vulnere saxi
*Exsiluisse * fretum; quo pignore vindicet vrbem.*
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:
Dat galeam capiti; defenditur ægide pectus:

* Areopagū sic dictū ob Halirrhotium Neptuni fi. ibi à Marte interfectū. vita viuidè exprimit, vt non fuerit opus nomine.
* falsæ aquæ scaturiginem,

Per-

Percussamque sua simulat de cuspide terram
Edere cum baccis fetum canentis oliuæ:
Mirarique Deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, breuibus distincta sigillis. Fab.2.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus & Hæmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina *summorum sibi qui tribuere Deorum.
Altera Pigmeæ fatum miserabile matris
Pars habet: hanc Iuno victam certamine iussit
Esse gruem; populisque suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonem ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iouis, quam regia Iuno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonue pater; sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyram habet angulus orbum:
Isq; *gradus templi natarum membra suarum
Amplectens saxoque iacens lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est, operique sua facit arbore finem.

*Iouis & Iunonis: quod ipsi ex eodem patre nati, eorum instar se mutuo turpiter amarēt.
Fab. iij.
Fab. iiij.
Fab. v.
*In quas eos Iuno se se ipsi præferentes cōmutauit.

FAB. XX. PICTAE IN TELA ARACHNES.

Arachne autem vt videretur per opera respondisse, sequenti telæ intexuit: Iouem in taurum versum ob Europæ amorē. Item in olorem, Item in aquilam, vt comprimeret Asterien. Item eundē Satyrum, vt vt Ledam Thestij filiam compresserit. Item in Amphytryona, vt Alcmenā Nyctei filiam comprimeret. Item in aurum vt Danaen Electrionis filiam comprimeret. Item in aurum, vt Danaen Acrisij filiam compimeret: in ignem, vt Asopidam: duo sensus isti vltimi vno in versu continentur. Item in pastorem, vt Mnemosynem compimeret inferentem, vt Deoidā & hi duo sensus in vnū versum veniūt. Neptuni præterea cupiditates inseruit tela vt doceret eū in iuuencū esse mutatū. vt Aeoli filium Arnen, aut, vt alij volunt, Menalippen, illuparet: in

Enipeum, vt Iphimediam, ex qua nati Aloidæ, in arietem, vt Bisaltidem comprimeret: hi tres sensus in tribus versibus. Idem in equum, vt Cererem: in equum volucrē, vt Gorgonem Medusam, ex qua equus Pegasus proditur natus, in Delphinum, vt Deucalionis filiam Melantho. hi sensus continentur in tribus versibus. Apollinis præterea in eadem tela amores suras texuit, indicans eum in accipitrem, interdum in leonem fuisse conuersum. In pastorem quoque, vt Issem Macharei filiam comprimeret. Item liberum patrem in vuam, vt Erigonem comprimeret. Item Saturnum in equum, vt Phillyram Oceani filiam ex qua Chironem Centaurum dicitur procreasse, comprimeret.

*Arachne Lydia.
*libro 2. 870.
Iouis adulteria.

*Mæonis elusam designat imagine tauri
*Europam: verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas; tactumque vereri
Assilientis aquæ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri.
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis.
Addidit vt Satyri celatus imagine pulchram
Iuppiter implerit gemino *Nycteida fœtu:*
Amphytrion fuerit, cum te *Tirynthia cepit;*
Aureus vt Danaen; *Asopida luserit ignis,*
Mnemosynen pastor, varius *Deoida serpens.*
Te quoque mutatum toruo, Neptune, iuuenco
Virgine in Æolia posuit. tu visus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Bisaltida fallis.
Et te flaua comas frugum mitissima mater
Sensit equum; te sensit equum crinita colubris
Mater equi volucris: sensit delphina Nelantho.
Omnibus his faciemque suam faciemque locorum
Reddidit. est illic agrestis imagine Phœbus:
Vtque modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit; vt pastor Machareida luserit Issen.
Liber vt Erigonen falsa deceperit vua:
Vt Saturnus *equo geminum Chirona crearit.*
Vltima pars telæ tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

*Antiopam Nyctei filiam.
*Alcmena ab vrbe cognomine sorori Amphytrionis.
*Aeginam Asopi filiā.
*Proserpinam F. Deus, i. Cereris.
Neptuni adulteria.
Apollinis
Liberi & Saturni.
*In equum mutatus.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Arachne, ordita tela, à Minerua cum contumelia percussa, suspendio se affecit. Sed in vltimo casu propter studium quod à Dea acceperat, in araneam versa est, vt opere inutili nullum sui affectum capere posset. plura verò opera Arachnes poëta retulit fuisse quam Mineruæ, vt hanc scientia artis, quæ potior est, illam labore contendisse demonstraret.

Non illud Pallas, non illud carpere Liuor
Possit opus. doluit successu flaua virago,
Et rupit pictas cælestia crimina vestes.
Vtq; Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueóque animosa ligauit
Guttura: pendentem Pallas miserata leuauit:
Atque ita, Viue quidem, pende, tamen improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis *Hecateidos herbæ*
Sparsit, & extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ, cum queis & naris, & aures:
Fitque caput minimum; toto quoq; corpore parua est.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Arachne in araneam.

*aconiti, quod Hecate F. Persæ mater Medeæ prima inuenit. Diodor.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Niobe Tantali filia Sypylo vrbe Lydiæ orta, ob insolentiam Apollinis ac Dianæ numen experta est. Nam ex Amphione septē filijs, totidémque virginibus editis dum comitatā gauderet, & quodam tempore Manto Tiresiæ filia responso monuisset Thebanos vt Latonæ, & liberis eius per preces thura redderent, sola extitit, quæ sacrificio interesse noluerit, prædicans se potentiorem esse numine Deæ, ac liberis eius. Itaq; oratione instructa Latona, questa cum filijs quod suarū iniuriarū vltores nō essent. Apollo igitur & Diana tecti nubibus [illegible], Thebas venerūt ac Niobes filios dum in campo equis exercerentur, sagittis necauerunt. Quorum nomina hæc sunt: Ismenus, Sipylus, Phædimus, Tantalus Alphenor, Damasichton, Ilioneus. Pater Amphion post necē fi-

liorum ferro se interfecit. Nec minus violentia desijt esse Niobes quod Diana indignè tulit: nam virgines pari clamore affecit. Vita nouissimè Niobe [illegible] decessit, turbineque ventorum in patriam Sipylum delata est, celsisque in [illegible] voluntate Apollinis & Dianæ.

Lydia tota fremit Phrygiáq; per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.
*Ante * suos Niobe thalamos cognouerat illam,*
Tunc cum Mæoniam virgo Sipylúmque colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cælitibus, verbísque minoribus uti.
*Multa dabant animos: sed enim nec coniugis * artes*
Nec genus amborum, magníque potentia regni
Sic placuere illi; quamuis ea cuncta placerent;
Vt sua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat diuino concita motu
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes:
*Et date Latonæ, * Latonigenísq; duobus,*
Cum prece tura pia, lauróque innectite crinem.
Ore meo Latona iubet. paretur: & omnes
Thebaides iussis sua tempora frondibus ornant:
Turáque dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygijs spectabilis auro,
Et, quantum ira sinit, formosa: mouensque decoro
Cum capite immissos humerum per vtrumq; capillos
Constitit: vtque oculos circumtulit alta superbos;
Quis furor auditos inquit, præponere visis
Cælestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine ture meum est? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit soli superorum tangere mensas.
*Pleiadum soror est * genetrix mea; maximus Atlas*
Est auus, æthereum qui fert ceruicibus axem.
*Iuppiter * alter auus; socero quoque glorior illo.*

*antequam Amphioni nuptû traderetur.

*Amphion Iouis ex Antiopa F. Thebanæ arcis conditor. Horat.

*Apollini & Dianæ.

Iactantia Niobes.

*Taygeta.

*paternum. nam Tãtalus Iouis fuit filius ex Plote.

Me gentes

Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina est, fidibúsque mei * commissa mariti
Mœnia cum populis à méque viróque reguntur.
In quamcunque domus aduerti lumina partem;
Immensæ spectantur opes. accedit eodem
Digna Dea facies. huc natas adiice septem,
Et totidem iuuenes, & mox generósque nurúsque.
Quærite nunc habeat quam nostra superbia caussam.
Quóque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem parituræ terra negauit;
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.
Exul erat mundi, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, ego, dixit, in vndis,
* Instabilémque locum Delos dedit. illa duorum
Facta parens: vteri pars est hæc septima nostri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixq; manebo.
Hoc quoque quis dubitat? tutam me copia fecit.
Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.
Multáque vt eripiat; multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona. fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,
Ite satis propere sacris; laurúmque capillis
Ponite. deponunt; & sacra infecta relinquunt:
Quódque licet, tacito venerantur murmure numen.
Latonæ turba, quantum distabat ab orba.
Indignata Dea est, summóq; in vertice Cynthi
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et nisi Iunoni, nulli cessura Dearum,
An dea sim dubitor: perq; omnia sæcula cultis
Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus; diro conuicia facto
Tantalis adiecit: vósque est postponere natis
Ausa suis: & me, quod in ipsam recidat, orbam,

*Saxis i. fidibus ciebat in sequentibus ad locum vsque mœnium, ibique variis.

*ob frequẽtes ibi terræ motus.

*Tantalus cum deorũ epulis adhibitus esset eorũ arcana vulgauit.

*Dixit: & exhibuit linguam scelerata * paternam.*
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe; celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat, latéque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis; vbi turba rotarum,
Duráque mollierat subiectas vngula glebas.

Mors filiorum vij. Niobes

Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos; Tyrióque rubentia succo
Terga premunt; auro grauidis moderantur habenis;
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiáque ora coërcet;
Hei mihi conclamat; medióque in pectore fixa
Tela gerit, frenísque manu moriente remissis
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito sonitu per inane pharetræ

*equũ cui frena permisit, tanquã aufugiturus.

**Frena dabat Sipylus; veluti cùm præscius imbres*
Nube fugit visa, pendentiáque vndique rector
Carbasa deducit, ne qua leuis effluat aura.
Frena tamen dantem non euitabile telum
Consequitur; summáque tremens ceruice sagitta
Hæsit; & extabat nudum de gutture ferrum.

*ad cursum incitata.

*Ille vt erat pronus per crura * admissa, iubásque*
Voluitur; & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & auiti nominis hæres
Tantalus, vt solito finem imposuere labori;
Transierant ad opus nitidæ iuuenile palæstræ;
Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita neruo,
Sicut erant iuncti, traiecit vtrumque sagitta.
Ingemuere simul: simul incuruata dolore
Membra solo posuere, simul suprema iacentes
Lumina versarunt; animam simul exhalarunt.
Adspicit Alphenor, laniatáque pectora plangens

Euola

Euolat vt gelidos complexibus alleuet artus:
Inq; pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rupit praecordia ferro.
Quod simul eductum est; pars est pulmonis in hamis
Eruta: cúmque anima cruor est effusus in auras. *cum cruore anima.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
Afficit; ictus erat quà crus esse incipit, & quà
Mollia neruosus facit internodia poples.
Dúmque manu tentat trahere exitiabile telum;
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, qui se iaculatus in altum
Emicat, & longè terebrata prosilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat; Diq; ô communiter omnes
Dixerat, ignarus non * omnes esse rogandos, *Tam ganda, ro. Latona Diana Apollo.
Parcite. motus erat, cum iam reuocabile telum
Non fuit, Arcitenens: minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lachrimaeq; suorum
Tam subitae matrem certam fecere ruinae,
Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
Hoc essent superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa;
Quae modò Latois populum summouerat aris:
Et mediam tulerat gressus resupina per vrbem:
Inuidiosa suis: at nunc miseranda vel hosti.
Corporibus gelidis incumbit; & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad caelum liuentia brachia tollens,
Pascere crudelis nostro Latona dolore,
Pascere, ait; satiáque meo tua pectora luctu:
Corque ferum satia, dixit: per funera septem
*Efferor: exsulta; victrixque inimica triumpha. *dolore victa morior
Cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,

Quam tibi felici; post tot quoque funera vinco.
Dixerat & sonuit contento neruus ab arcu:
Qui pater Nioben vnam, conterruit omnes
Illa malo esse audax. stabant cum vestibus atris
Ante * toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus vna trahens hærentia viscera telo,
* Imposito fratri moribunda relanguit ore.
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subito; * duplicataq; vulnere cæco est:
Oráque compressit: nisi postquam spiritus ibat,
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexq; datis leto, diuersaque vulnera passis,
Vltima restabat: quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, Vnam, minimámque relinque:
De multis minimam posco, clamauit, & vnam:
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natásque, virúmque;
Diriguítque malis: nullos mouet aura capillos;
In vultu color est sine sanguine; lumina mœstis
Stant immota genis; nihil est in imagine viuum.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moueri.
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere motus,
Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est: ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrimis etiam nunc marmora manant.

Mors vij. filiarum Niobæ.

* lectulos. quibus erant efferendi

* applicans illi os veluti osculatura.

* incuruata.

* Niobe in marmor.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Latona Cœi filia cùm Iunonis ira ob adulteriũ ex Ioue susceptos Appolinem & Dianã parere non posset & nulla eam terrarum regio reciperet nouissimè venit in Lyciam. & cum ex ardore æstus, ac longitudine vix sitim sedare vellet, ab incolis qui vluam, & iuncum secundum lacum legebant, prohibita est pe plius accedere. Quamobrem accensa ira digrediens petit à Deis, vt accolæ nunquam stagno carerent. Auditis itaque precibus

bus eius, Iupiter agricolas in speciem ranarum transfigurauit.

Tum vero cuncti manifestam numinis iram
Femina virq; timent: cultuque impensius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina diuæ,
Vtq; fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune Deam veteres spreuere coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum,
Mira tamen. vidi præsens stagnumque, lacumque
Prodigio notum. nam me iam grandior æuo,
Impatiénsque viæ genitor deducere lectos
*Iusserat inde boues; * gentisque illius eunti*
Ipse ducem dederat, cum quo dum pascua lustro;
*Ecce lacu medio * sacrorum nigra fauilla*
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit, & pauido, Faueas mihi murmure dixit
Dux meus: & simili, Faueas mihi, murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei: cum talia retulit hospes:
Non hac ô iuuenis montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniunx
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit; tunc cum leuis insula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ
Edidit inuita geminos Latona nouerca.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur:
Inq; suo portasse sinu duo numina natos.
Iamque Chimæriferæ, cum sol grauis ureret arua,
Finibus in Lyceæ, longo Dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegit ab æstu:
Vberaq; ebiberant auidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquæ prospexit in imis
Vallibus; agrestes illic fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratámque paludibus vluam.
Accessit, positóque genu Titania terram

*Lycium

* sacrificiorum cinere.

*Latinæ, sup. 180.

Pressit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? vsus communis aquarum est.
Nec solem proprium natura; nec aëra fecit,
Nec tenues vndas. ad publica munera veni:
Quæ tamen vt detis, supplex peto. non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam;
Sed releuare sitim. caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixque est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
* excelso vndè. *Accepisse; simul vitam dederitis * in vndis.*
Hi quoque vos moueant; qui nostro brachia tendunt
Parua sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuissent verba mouere?
Hi tamen orantem perstant prohibere: minasque,
Ni procul abscedat, conuiciaque insuper addunt.
Nec satis est: ipsos etiam pedibúsque, manúque
Turbauere lacus, imóque è gurgite mollem
Huc, illuc limum saltu mouere maligno.
*Sustulit ira sitim; neque enim iam * filia Cœi*
* supr. 185. *Supplicat indignis; nec dicere sustinet vltra*
Verba minora Deæ: tollensque ad sidera palmas,
Lycij rustici in ranas. *Æternum stagno, dixit, viuatis in isto.*
Eueniunt optata Deæ. iuuat esse sub vndis;
Et modò tota caua summergere membra palude;
Nunc proferre caput; summo modò gurgite nare;
Sæpe super ripam stagni consistere; sæpe
In gelidos resilire lacus: sed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas; pulsoque pudore,
Quamuis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca est, inflatáque colla tumescunt;
Ipsáque dilatant patulos conuicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosóque nouæ saliunt in gurgite ranæ.

FAB. V. ARGUMENTUM.

Satyrus nomine, Marsias, dum cum Apolline tibijs contenderet, (quas Minerua inuenisse proditur) per audaciam, quòd Deo cedendum non putaret, suspensus est, ac cute nudatus, quē Nymphæ, ac Satyri, cæterique ruris incolæ ita fletu prosecuti sunt, quod eius cantu cariturii essent, vt lacrymis eorum flumē accreuerit, quod eius nomine in Phrygia à prioribus nostris nuncupari videtur.

Sic vbi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiscitur alter:
*Quem * Tritoniaca * Latous arundine victum*
Affecit pœna. quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non est, clamabat tibia tanti.
Clamanti cutis est summos direpta per artus,
Nec quicquā nisi vulnus erat. cruor vndique manat:
Detectique patent nerui: trepidæque sine vlla
Pelle micant venæ; salientia viscera posses,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ siluarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt: &, quisquis montibus illis
*Lanigerósque greges, armentáque * bucera pauit.*
Fertilis immaduit, madefáctaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas vbi fecit aquas: vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis decliuibus æquor,
Marsiæ nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Nympharum, Satyrorum rusticorumque lacrimæ ob excoriatū Marsiam, in flumen.
* tibia cuius inuentio debetur. Palladi. Fast. 6. 697.
* Apollo Latonæ filius.
* cornutā de bubus dicitur. Fest. & Lucret. 5.

FAB. VI. ARGUMENTUM.

Tantalus epulis Iouis cùm interesset, vellétque experiri an futura prospiceret, inuitato ad epulas Pelopis filij interemptū viscera reliquis dapibus immista apposuit. Quo pro merito punito, Dij misericordia moti, qui conuiuij participes fuerant partes viscerum Pelopis composuerunt, & humerus qui deerat de ebore effectus est.

Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & exstinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in inuidia est; hanc tunc quoque dicitur vnam

Pelopis humerus è carneo in eburneum.

L

*Tantali F. Niobæ frater.

*à Tantalo qui eũ Dijs appoſuit, vt experiretur, num omnia ſcirent.

Flesse Pelops: humeroq; ſuas à pectore poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hunc humerus naſcendi tempore dextro,
*Corporeuſque fuit: manibus mox cæſa * paternis*
Membra ferunt iunxiſſe Deos, aliiſq; repertis,
Qui locus eſt iuguli medius, ſummique lacerti,
Defuit: impoſitum eſt non comparentis in vſum
Partis ebur; factoq; Pelops fuit integer illo.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Tereus Martis filius Thracum rex, cùm auxilia multis regibus ferret, Pandioni quoq; Athenis regnãti cùm a proximis ciuitatibus oppugnaretur non defuit. Quamobrem filiam ſuã Prognen illi in matrimonium dedit. Quæ deportata in mariti regnum cùm ex intercapedine ſororem Philomelã deſideraret, petit a Tereo, vt proficiſceretur Athenas, ſororem ſibi adducturus. Qui vt Athenas peruenerat ſolemne ſacrificium adducturus, ſoceri vſus hoſpitio in Philomelæ incidit amorem, quam ſecum digreſſus mandato coniugis duxit in Thraciam. Stabulis autẽ ſuis violatam clauſit, vt ſine cuiuſquam ſuſpitione ad eam ſæpius commearet. Linguam, ne commiſſa eloqui poſſet, excidit. Vxori verò mentitus eſt, dixit enim ſororem [illegible] aſſe. At Philomela quæ lingua prodere non poterat, veſti intexuit notis literarum, quam vni dedit perferendam ſorori. Qua inſpecta, cùm coniugis libidinem, caſumque germanæ comperiſſet, conſtituunt ſacra celebrare Libero patri, morẽque bacchantis ad ſtabula venit, ac ſororem raptam in regiam deducit. Ityn filium interemit, & epulandũ patri appoſuit. Quo expletus Tereus, filium Ityn deſiderat: eius caput in Terei ſinum abiecerunt dicentes: Intus habes quem deſideras. Tereus cum intellexiſſet ſcelus ſcelere vltum eſſe, coniugem ſororẽmque coniugis perſequitur: deorum autem voluntate verſi ſunt in aues: Progne in hirundinem, Philomela in luſciniam, Tereus in epopem, Itys in phaſianum. Pandion de[illegible] ſolus caruit vita: regnum eius filius Erichthonius poſſedit.

*Pelopis cuius ſoror cum omnibus liberis fuerat extincta.

*quòd eas Pelopidæ poſtea auxerint. Strabo 8.

*ob Oenea regem.

*Antiquitus opp. Homero.

Finitimi proceres coeunt; vrbeſque propinquæ
*Orauere ſuos ire ad * ſolatia reges,*
*Argoſq; & Sparte, * Pelopeiadeſque Mycenæ,*
*Et nondum toruæ Calydon * inuiſa Dianæ,*
*Orchomenoſq; * ferax, & nobilis ære Corinthus,*

Meſſeneque

Messeneque * ferox, Patraeque, * humilesque Cleonae, — * πολύμηλον.
Et Nelea Pylos, nec adhuc * Pitheia Thraesen, — * ob susceptа toties bella pro libertate.
Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo, — * ob quantitatem, vel ob situ, est enim in monte.
Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo. — * a Pittheo P. Aethrae, auo Thesei.
Credere quis posset? solae cessastis Athenae.
Obstitit officio bellum; subuectaque Ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus haec auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque, virisque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradiuo,
Connubio Prognes iunxit, non pronuba Iuno,
Non Hymenaeus adest, non illi Gratia lecto. — Omnia nuptiarum inauspicata.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides strauere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo: thalamique in culmine sedit.
Hac aue coniuncti Progne, Tereusque parentes
Hac aue sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia. Dijsque ipsis grates egere: diemque,
Quoque data est claro Pandione nata tyranno;
Quoque erat ortus Itys: festum iussere vocari.
Vsque adeo latet vtilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat annis,
Cum blandita viro Progne, Si gratia dixit
Vlla mea est, vel me visendam mitte sorori:
Vel soror huc veniat, redituram tempore paruo
Promittes socero: magni mihi muneris instar
Germanam vidisse dabis. iubet ille carinas
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecropios intrat: Pyraeaque littora tangit.
Vt primum soceri data copia, dextera dextrae
Iungitur, & fausto committitur omine sermo.
Coeperat aduentus caussam, mandata referre
Coniugis: & celeres missae spondere recursus.
Ecce venit magno diues Philomela paratu, — Philomelā Tereus deperit, & postea vitiat.
Diuitior forma: quales audire solemus

Naidas, & Dryadas medijs incedere siluis:
Si modò des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus,
Quàm si quis canis ignem supponat aristis:
Aut frondem, positásque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies: sed & hunc innata libido
vende & honoris loco ducũt multiplex coniugium. Sol in 16. *muneribus.
Exstimulat: pronúmque genus * regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentísque suóque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricísque fidem, nec non ingentibus ipsam
Sollicitare * datis, totúmque impendere regnum,
Aut rapere, & sæuo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iámque moras malè fert: cupidóque reuertitur ore
Mandata ad Prognes: & agit sua vota sub illa.
Facundúmque faciebat amor. quotiésque rogabat
Vlterius iusto, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lacrimas, tanquam mandasset & illas.
Prô superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius: laudémque à crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit, patriósque lacertis
Blanda tenens humeros, vt eat visura sororem,
Pérque suam, contráque suam, petit illa salutem.
Spectat eam Tereus: præcontrectátque videndo:
Osculáque, & collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibúsque, cibóque furoris
Accipit, & quoties amplectitur illa parentem,
*vtinam ipsi & esset pater.
Esse parens vellet: neque enim * minus impius esset.
Vincitur ambarum genitor prece. gaudet, agítque
Illa patri grates: & successisse duabus
Id putat infelix: quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo restabat, equíque
Pulsabant pedibus spatium decliuis Olympi:
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro

Ponitur.

Ponitur. hinc placido dantur sua* corpora somno.
At rex* Odrysius, quamuis secessit, in illa
Æstuat: & repetens faciem, motúsque, manúsque,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipse suos nutrit, curæ remouente soporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis:
Vt voluere ambæ, voluisti tu quoque Tereu;
Hanc ego care gener, quoniam pia caussa coëgit,
Do tibi: pérque fidem, cognatáque pectora supplex,
Per superos oro: patrio vt tuearis amore:
Et mihi sollicito lenimen dulce senectæ
Quam primū (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quam primum (satis est vidisse sororem)
Si pietas vlla est; ad me Philomela redito,
Mandabat, paritérque suæ dabat oscula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Vtque fide pignus dextras vtrásque poposcit;
Inter séque datas iunxit; natámque, nepotémque
Absentes pro se memori, rogat, ore salutent:
Supremúmque vale: pleno singultibus ore,
Vix dixit, timuitque suæ præsagia mentis.
At, simul imposita est pictæ Philomela carinæ;
* Admotúmque fretum remis, tellúsque repulsa est;
Vicimus: exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exsultátque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus: & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cùm pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Iouis ales ab alto:
Nulla fuga est capto: spectat* sua præmia raptor,
Iamque iter* effectum est: iámque in sua littora fessis
Puppibus exierant, cùm rex Pandione natam
In stabula alta trahit, siluis obscura vetustis.
Atque ibi pallētem, trepidámque, & cuncta timentē,
Et iam cum lacrymis vbi sit germana rogantem,
Includit: fassúsque nefas, & virginem, & vnam

* pro ipsorum. vide quæ annotauimus ad Fast. 2. 891.
* ab Odrysa Thraciæ vrbe, & eius cognomine populo.
Philomela committitur Tereo.

* dixit vt constet antithesis in admoto mari & repulsa tellure.

* sic sup. 112. & lib. 2. 720
* exactum confectumque.

Vi superat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia diuis.
Illa tremit, velut agna pauens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur;
Vtque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, auidosque timet, quibus hæserat, vngues.
Mox vbi mens rediit, passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, ô diris Barbare factis,
O crudelis ait; nec te mandata parentis,
Cum lacrymis mouêre pijs, nec cura sororis;
Nec mea virginitas, nec coniugalia iura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis:
Tu geminus coniux. non hæc mihi debita pœna.
Quin animam hãc (ne quod facinus tibi perfide restet)
Eripis? atque vtinam fecisses ante nefandos
Concubitus; vacuas habuissem criminis vmbras.
Si tamen hoc superi cernunt; si numina diuûm
Sunt aliquid; si non perierunt omnia mecum,
** Quandocunque mihi pœnas dabis: ipsa pudore*
Proiecto tua facta loquar: si copia detur,
In populos veniam: si siluis clausa tenebor;
Implebo siluas: & conscia saxa mouebo.
Audiet hæc æther, & si Deus vllus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni;
Nec minor hac metus est, caussa stimulatus vtroque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem:
Arreptamque coma, flexis post terga lacertis
Vincla pati cogit. iugulum Philomela parabat:
Spémque suæ mortis viso conceperat ense;
Ille indignantem, & nomen patris vsque vocantem,
Luctantémque loqui comprensam forcipe linguam
Abstulit ense fero. radix micat vltima linguæ:
Ipsa iacet: terræque tremens immurmurat atræ;
Vtque salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ vestigia quærit.

* quandoq; Sic contra interdum quandoque pro quandocunque vsurpant.

Tereus linguam Philomelæ excæcat.

Hoc quoque post facinus (vix ausim credere) fertur
Sæpe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Prognen post talia facta reverti.
Coniuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos: commentaque funera narrat.
Et lacrimæ fecere fidem. velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras vestes: & *inane sepulcrum — *Cenotaphium.
Constituit: falsisque piacula manibus infert:
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit: — ipsi clausæ prohibet.
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. grande doloris
Ingenium est: miserisque venit sollertia rebus.
Stamina barbarica suspendit callida tela:
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris; perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ gestu rogat. illa rogata
Pertulit ad Prognen: nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Fortunæque suæ carmen miserabile legit.
Et (mirum) potuisse silet. dolor ora repressit:
Verbaque quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant: nec flere vacat: sed fasque nefasque
Confusura ruit: pœnæque in *imagine tota est. — *ut consequatur cogitatione commodã & dignam eo pœnæ formam.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conscia sacri:
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina: deique
Ritibus instruitur: furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta. — Bacchæ habitus.
Concita per silvas turba comitante suarum
Terribilis Progne, furiisque agitata doloris,
Bacche tuas simulat. venit ad stabula avia tandem:

Exululátque: euoeq́; sonat: portásque refringit:
Germanámque rapit: rapteq́; insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitámque trahens intra sua mœnia ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam;
Horruit infelix: totóque expalluit ore,
*Nacta locum Progne, sacrorum * pignora demit:*
Oráque deuelat miseræ pudibunda sororis:
Amplexúmque petit. sed non attollere contrà
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Deiectóque in humum vultu iurare volenti,
Testaríque Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipsa suam Progne: fletumq́; sororis
Corripiens: Non est lacrimis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro; sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. in omne nefas ego me germana paraui.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
** Artificem medijs immittam Terea flammis:*
Aut linguam, aut oculos, & quæ tibi membra pudorē
Abstulerat ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontē animā expellam. magnū est quodcunq; paraui:
Quid sit, adhuc dubito. peragit dum talia Progne;
Ad matrem veniebat Itys. quid possit ab illo
Admonita est: oculísque tuens immitibus, Ah quàm
Es similis patri, dixit nec plura locuta.
Triste parat facinus, tacitáque exæstuat ira.
Vt tamen accessit natus, matrísque salutem
Attulit: & paruis adduxit colla lacertis;
Mistáque blanditijs puerilibus oscula iunxit;
Mota quidem est genitrix: infractáque constitit ira:
Inuitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
Inq; vicem spectans ambos, Cur admouet, inquit,
Alter blanditias? rapta silet altera lingua?

* insignia Bacchi.

* auctorem sceleris tã-ta arte oc-culta.

Hypallage pro lacertos collo adducit.

Quam

Quem vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito:
Degeneras: scelus est pietas in coniuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cerua
Lactentem fetum per siluas Tigris opacas.
Vtque domus alta partem tenuere remotam;
Tendentémque manus, & iam sua fata videntem,
Et mater, mater clamantem & colla petentem
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit. satis illi ad fata vel vnum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela resoluit:
Viuáque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniat. pars inde cauis exsultat aënis:
Pars verubus stridet, manant penetralia tabo.
His adhibet coniux ignarum Terea mensis:
Et patrij moris sacrum mentita, quod vni
Fas sit adire viro, comites, famulósque remouit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis auito
Vescitur: inque suam sua viscera congerit aluum.
Tantáque nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iamque suæ cupiens existere nuncia cladis,
Intus habes, quem poscis, ait. circumspicit ille:
Atque vbi sit, quærit. quærenti, iterúmque vocanti
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiluit: Ityósque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit vllo
Posse loqui: & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit:
Vipereásque ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore diras
Egerere inde dapes, demersáque viscera gestit:
Flet modò: séque vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares:
Pendebant pennis: quarum petit altera siluas

Progne Ityn filium apponit Tereo patri deuorandum.

Progne in hirundinem

Philomela in lusciniā, Tereus in vpupam.

Altera tecta subit: neque adhuc de pectore cædis
Excessere notæ; signatáque sanguine pluma est.
Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox
Vertitur in volucrem; cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Aquilo cùm Orithyiam Erechthei filiam diligeret, neque vllis precibus, à parentibus puellæ impetrare potuisset vt se in affinitatem reciperent, suis viribus vsus Athenas venit, puellámque raptam in Thraciam pertulit, ibique grauidam fecit: ex qua geminos Zetem & Calaim procreauit: quorum postea humeris alæ increuerunt, per quas parentis imaginē retulit.

Sceptra loci rerúmque capit moderamē Erechtheus,
Iustitia dubium, validisne potentior armis.
Quatuor ille quidem iuuenes, totidémque creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum.
*E quibus * Æolides Cephalus te coniuge felix*
*Procri fuit. Boreæ Tereus, *Thracésque nocebant:*
Dilectáque diu caruit Deus Orithyia;
Dum rogat, & precibus mauult, quàm viribus vti.
Ast vbi blanditijs agitur nihil; horridus ira,
Quæ solita est illi, nimiúmque domestica vento;
*Et * merito, dixit: quid enim mea tela reliqui?*
Sæuitiam, & vires, iramque, animósque minaces:
Admouique preces; quarum me dedecet vsus?
Apta mihi vis est: hac tristia nubila pello:
Hac freta concutio, nodosáque robora verto,
Induróque niues, & terras grandine pulso.
Idem ego, cùm fratres cælo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor;
Vt medius nostris concursibus insonet æther;
Exiliántque cauis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cùm subij conuexa foramina terræ,

*Deionei F. Aeoli. N.
* Fama Thraciæ crudelitatis deterrēs Orithyiam à nuptijs Boreæ.
*careo mea dilecta.

Supposuíque

Supposuíq; ferox imis mea terga cauernis;
Sollicito manes, totúmque tremoribus orbem,
Hac ope debueram thalamos petiisse: socérque
Non orandus erat mihi, sed faciendus Erichtheus.
Hæc Boreas aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas: quarum iactatibus omnis
Afflata est tellus: latúmque perhorruit æquor.
*Puluereámq; trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum: pauidámque metu caligine tectus
Orithyiam adamans fuluis complectitur alis.
Dum volat; arserunt agitati fortiùs ignes.
Nec prius aërij cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos, & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est, partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has vna memorant cum corpore natas:
Barbáque cum rutilis aberat subnixa capillis;
Implumes Calaisq; puer, Zetésque fuerunt.
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere vtrumque latus: pariter *flauescere malæ.
Ergo vbi concessit tempus puerile iuuentæ;
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non notum prima petiere *carina.

*ob pulueres qui eius siccitate plurimi excitentur.

Orithyiam Boreas rapit.

Zetes & Calais ex parte aues.

*nascente lanugine.

*Argo Catull.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Iason Aesonis filius missus à Pelia Neptuni filio cum proceribus Graiorũ Colchon, ad pellam aureã apportandã adiutricibus Iunone & Minerua, vt Aeetę Solis filij contigit regiã, pulchritudine sua perculit Medeam, auertitq; à patre vt sibi potius quàm patri se consuleret. Ergo obligatum Iasonem co-

ēgit, vt fidem præstaret coniugij erga se. Itaque tauros spirantes ignem & draconem custodientem templum, veneno atque carminibus coëgit parere Iasoni, vt proscisso solo dentes obsereret serpentis, ex quibus seges armatorum procresceret: inter quos, vt ei præceptum erat à Medea, iactato silice turbatos inter se dimicare, qui mutuo bello conciderunt. His gestis Iason cum Medea Iolcon abijt.

* fabricata iuxta promontorium Thessaliæ, sic dictum ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι τὴν ἀργώ

* excitata, quam illi Dij intulerunt ob excæcatos in gratiam nouercæ filios

* Medea Aeëtæ f. Medeæ amor.

IAmque fretum Minyæ * Pagasæa puppe secabant,
Perpetuáque trahens inopem sub * nocte senectam
Visus erat Phineus: iuuenésque Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugarant:
Multáque perpessi claro sub Iasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos vndas.
Dúmque adeunt regem; Phrixeaq; vellera poscunt;
Vóxque datur Minyis magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos * Aeëtias ignes:
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat: frustra Medea repugnas:
Nescio quis Deus obstat, ait: mirúmque quid hoc est:
Aut aliquid certè simile huic quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoq; dura nimis. cur quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. si possem, sanior essem.
Sed trahit inuitam noua vis: aliúdque Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora probóque:
Deteriora sequor. quid in hospite regia virgo
Vreris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest, quod ames dare. viuat, an ille
Occidat, in Dijs est. viuat tamen: idque precari
Vel sine amore licet. quid enim commisit Iason?
Quem nisi crudelem non tangat Iasonis ætas?
Et genus, & virtus? quem non, vt cetera desint,
Forma mouere potest? certè mea pectora mouit.
At nisi opem tulero; taurorum afflabitur ore:
Concurrétq; suæ segeti, tellure creatis

Hostibus

Hostibus: aut auido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de Tygride natam,
Tunc ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & specto pereuntem? oculósque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenásque feros, insopitúmque Draconem? è sua semente draconis nẽpe dentibus.
Dij meliora velint. quamquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. prodámne ego regna parentis?
Atque ope nescio quis seruabitur aduena nostra?
Vt per me sospes sine me det lintea ventis?
Virque sit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámue potest præponere nobis,
Occidat ingratus. sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ;
Vt timeam fraudem, meritique obliuia nostri.
Et dabit ante fidem: cogámque in fœdera testes
Esse Deos. quid tuta times? accingere: & omnem
Pelle moram. tibi se semper debebit Iason.
Te face solemni iunget sibi, pérque Pelasgas
Seruatrix vrbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanã,* fratrémque patrémque Deósque, *Absyrtum.
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sæuus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant mecum vota * sororis: *Chalciopæ nuptæ Phryxo, quæ sollicita erat de filijs qui è Colchis Græciam petẽtes iuxta Aretiã. dẽ insulam nauem fregerant.
Maximus intra me Deus est. non magna relinquam:
Magna sequar, titulum seruatæ pubis Achiuæ,
Notitiámque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultúsque artésque virorum,
Quémque ego cũ rebus, quas totus possidet orbis,
Aesoniden * mutasse velim, quo coniuge felix
Et Dijs cara ferar, & vertice sidera tangam:
Quid? quòd nescio qui medijs incurrere in vndis
Dicitur montes? ratibúsque inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere? cinctáque sæuis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis hærẽs, *re demissis, vt pote ijs omnibus canorem.

Per freta longa ferar: nihil illum amplexa verebor:
Aut si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugiumne putas? Speciosaque nomina culpæ
Imponis Medea tuæ: quin aspice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasque pudorque
Constiterant: & victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates* Perseidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaque silua tegebat,
Et iam fortis erat, pulsusque resederat ardor;
Cum vidit Aesoniden: extinctaque flamma reluxit.
Erubuere genæ: totoque recanduit ore:
Vtque solet ventis alimenta assumere, quæque
Parua subinducta latuit scintilla fauilla,
Crescere; & in veteres agitata resurgere vires:
Sic iam lenis amor, iam quem languere putares,
Vt vidit iuuenem, specie præsentis inarsit.
Et casu solito formosior Aesone natus
Illa luce fuit. posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti tum denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Vt verò cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hospes; & auxilium summissa voce rogauit;
Promisitque thorum; lacrimis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. seruabere munere nostro:
Seruatus promissa dato per sacra triformis
Ille Deæ, lucosque fore quod numen in illo,
Perque** patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Euentusque suos, & tanta pericula iurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas:
Edidicitque vsum: lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conueniunt populi sacrum Mauortis in* aruum:
Consistuntque iugis: medio rex ipse resedit

Agmine

* quæ Perses fuit F. Solis N. Diod. 5.

** Solem parentem Aeetæ & Persæ. * campum, qui vinctus erat * luco vbi vellus seruabatur à dracone.

Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri: tactæq; vaporibus herbæ
Ardent: utque solent pleni resonare camini;
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausas voluentia flammas,
Gutturaque usta sonant. tamen illis Aesone natus
Obuius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixáque cornua ferro:
Puluereúmque solum pede pulsauere bisulco:
Fumificísque locum mugitibus impleuerunt.
Diriguere metu Minyæ: subit ille: nec ignes
Sensit anhelatos (tantum medicamina possunt)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppositosque iugo, pondus graue cogit aratri
Ducere: & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adijciuntq; animos galea tum sumit aena
* Vipereos dentes: & aratro spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et crescunt fiuntq; sati noua corpora dentes.
Vtque hominis speciem materna sumpsit in aluo;
Perque suos intus numeros componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus grauidæ telluris imago
Effecta est hominis; fœto consurgit in aruo:
Quodq; magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
In caput Hæmonij iuuenis torquere parantes;
Demisere metu vultumque, animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Vtque peti vidit iuuenem tot ab hostibus unum;
Palluit: & subito sine sanguine frigida sedit:
Neue parum valeant a se data * gramina, carmen
Auxiliare canit: secretásque aduocat artes.

* Dentes serpentis interempti l. 3. v. 100. qui a Marte & Pallade partim Cadmo traditi sunt partim Aeetæ Colchorum regi Apollon. 3.

* Cantatæ herbæ.

Ille

Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres:
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
Victorémque tenent: avidísque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor & complexa fuisses:
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris: agisque
Carminibus grates, & Dis auctoribus horum.
Draco Hesperius. *Pervigilem superest herbis sopire draconem:*
Qui crista, linguisque tribus praesignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureae.
Hunc postquàm sparsit Lethaei gramine succi;
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt:
*Somnus in * ignotos oculos ubi venit; & auro*
Heros Aesonius potitur: spolióque superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

* pervigiles, quae somnum nunquam prius viderant.

FAB. II. ARGVMENTVM

Iason postquam Medeam abductam in Graeciã duxit & [illegible] misso con ugio sibi copulauit, multis rebus expertus ingenium eius, petiit parentem Aeson senectute elisum in [illegible] lescentiam reduceret. At illa amore nondum deposito, [illegible] ex iuventute ceperat, nihil negando ei ahenum constituit, [illegible] barumq; genera, quae in scientia habebat, variis [illegible] bus quaesita incoquens, postquam animadvertit stipite, [illegible] versabat herbas, in arborem oleam ornatã baccis esse con[illegible] sum, quae quoq; ex dispumato aheno in terram decidens, [illegible] herbam laetissimam esse conversa, maturum tẽpus existi[illegible] Aesonem interemptum madentibus herbis immiscuit: & [illegible] promiserat coniugi, ex senectute in pristinum vigorẽ perdu[illegible]

Haemoniae matres pro natis dona receptis,
Grandaevique ferunt patres congestáque flamma,
Tura liquefaciunt; inductáque cornibus aurum
Victima, vota facit. sed abest gratantibus Aeson.

Iam

Iam propior leto, fessisque senilibus annis.
Tum sic Aesonides: O cui debere salutem
Confiteor coniux, quamquam mihi cuncta dedisti;
Excessitq; fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim nō carmina possunt?)
Deme meis annis: & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas, mota est pietate rogantis:
* Dissimilemq; animum subiit pater Aeta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo coniux scelus? ergo ego cuiquam
Posse tuae videor spatium * transcribere vitae?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis aequa: sed isto,
Quod petis, experiar maius dare munus Iason.
Arte mea soceri longum tentabimus aeuum,
Non annis reuocare tuis: modo diua * triformis
Adiuuet: & praesens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, vt cornua tota coirent,
Efficerentq; orbem. postquam plenissima fulsit,
Et solida terras spectauit imagine Luna;
Egreditur tectis vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertq; vagos mediae per muta silentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucrésq;, ferasq;
Soluerat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopitae similis nullo cum murmure serpit:
Immotaq; silent frondes: silet humidus aër:
Sidera sola micant. ad quae sua brachia tendens,
Ter se conuertit: ter sumptis flumine crinem
Irrorauit aquis: ternis & hiatibus ora
Soluit: & in dura summisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quaq; diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Tuq; triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris,
Adiutrixque venis, cantusque, artésque Magorum,
Quaq; Magos Tellus pollentibus instruis herbis,
Auraq;, & venti, montésque amnésque lacusque,

* erga se impiū, qui erga alium esset pius.
* transmouere, differre. Metaph. ab iis qui nomina siue pecuniam aliis creditoribus trāscribūt.
* Hecate veneficiorū auctor, quæ Luna, Proserpina, Diana,

Dijq; omnes nemorum, Dijq; omnes noctis adeste:
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere suos: concussáque sisto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: ventos abigóque, vocóque.
Vipereas rumpo verbis, & carmine fauces:
Vivàque saxa, sua convulsáque robora terra,
Et silvas moveo: iubeoq; tremiscere montes:
Et mugire solum, manésque exire sepulchris:
Te quoque Luna traho, quamvis * Temesæa labores
Æra tuos minuant: currus quoque carmine nostro
Pallent: & pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetastis: & unco
Impatiens oneris collum pressistis aratro.
Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
Custodemq; rudem somno sopistis: & aurum
Vindice decepto Graias misistis in urbes.
Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In florem redeat, primósque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sidera frustra:
Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
Currus adest. aderat demissus ab æthere currus.
Quo simul ascendit, frenatáque colla draconum
Permulsit, manibúsque leves agitavit habenas:
Sublimis rapitur: subiectáque Thessala Tempe
Despicit, & versis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quasq; altus Pelion herbas,
Othrysq;, & Pindus, & Pindo maior Olympus,
Perspicit: & placitas partim radice revellit,
Partim succidit curvamine falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis:
Multa quoque Amphrysi: nec eras immunis Enipeu.
Nec non Peneus, nec non Spercheides undæ
Contribuere aliquid, iuncosáq; litora Bœbes.
Carpsit & Euboica vivax Anthedone gramen,
Nondum vulgatum mutato corpore * Glauci.

* i. Temesa opp. Brutiorum æris fodinis celebri. Fast. 5.47 c. & lin. 3. 5.

* lib. 13. circa extrem.

Non

Nona dies illam curru, pennisque draconum,
Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros:
*Cum rediit: neque erant tacti, nisi * odore dracones:*
Et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adveniens citra limenque, foresque,
Et tantum coelo tegitur, refugitque viriles
Contactus: statuitque aras e caespite binas,
Dexteriore Hecates, at laeva parte Iuventae.
Has ubi verbenis, silvaque incinxit agresti,
Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Conjicit: & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens liquidi carchesia vini,
Alteraque invergens tepidi carchesia lactis,
Verba simul fundit, terrenaque numina lenit:
Umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
Ne properent artus anima fraudare senilis.
Quos ubi placavit precibusque & murmure longo,
Aesonis effoetum proferri corpus ad auras
Iussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stravit porrectum in herbis.
Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire ministros,
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt iussi: passis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidasque faces in fossa sanguinis atri
Tingit: & infectas geminis accendit in aris:
Terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet: & exsultat, spumisque tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle resectas,
Seminaque, floresque, & succos incoquit atros.
Adiicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addidit exceptas Lunae de nocte pruinas,
Et strigis infames ipsis cum carnibus alas,

* herbarum quas conquisierat.

Medea Aesonis reparat iuventutem.

*Libici. Nam Cynips Lybiae fluuius.

*Ex mox de Iude.

*augescente adiectione carnis.

Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui prosecta lupi: nec defuit illis
Squamea * Cinyphiae tenuis membrana chelydri,
Viuacisque iecur cerui: quibus insuper addit
Ora, caputque nouem cornicis secula passae.
His & mille alijs postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara maius;
Arenti ramo iampridem mitis oliuae
Omnia confudit: summisque immiscuit ima.
Ecce vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primò: nec * longo tempore frondes
Induit: & subitò grauidis oneratur oliuis.
At quacumque cauo spumas eiecit aheno
Ignis, & in terram guttae cecidere calentes;
Vernat humus: floresque, & mollia pabula surgunt.
Quae simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis iugulum: veteremque exire cruorem
Passa, replet succis: quos postquam combibit Aeson
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba, comaeque
Canitie posita nigrum rapuere colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque, situsque:
* Adiectoque cauae supplentur corpore rugae:
Membraque luxuriant. Aeson miratur, & olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Liber pater vt animaduertit Aesonis senectutem [illegible] Medeam expulisse, petiit vt suis quoque nutricibus [illegible] silium, easque in adolescentiae vigorem reduceret. Cuius [illegible] hortatu compulsa eisdem remedijs, quibus Aesonem, [illegible] initias reduxit, Liberoque alterum beneficium dedit.

*Liberi nutrices in iuuentutem reductae. Nyseidibus lib. 3. 314.

Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber, & admonitus iuuenes * nutricibus annos
Posse suis reddi, capit hoc à Colchide munus.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Peliades Peliae filiae, vt viderunt arietem aetate [illegible] herbis à Medea in Agnum transfiguratum, [illegible]

patre cœperunt, vt Peliæ parentē restitueret quam temporis processione amisisset iuuentutem. Quod vt illa accepit, cupiēs inimicum Iasonis datā occasione punire, impulit eas, parentem interficere, laceratumque in ahenum feruens dimittere. Quod vt factum est currum draconibus iunctum conscēdit & per aëra elata conspectum inimicorum profugit.

Néue doli cessent; odium cum coniuge falsum
Phasias assimulat: Peliæq; ad limina supplex
Confugit: atque illā (quoniam grauis ipse senecta est)
Excipiunt natæ. quas tempore callida paruo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dúmque refert inter meritorum maxima, demptos
*Aesonis esse * situs; atque hac in parte moratur;*
Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
Arte suum parili reuirescere posse parentem:
Idq; petunt: pretiúmque iubent sine fine pacisci.
Illa breui spatio silet: & dubitare videtur:
Suspenditque animos, ficta grauitate, rogantum.
Mox vbi pollicita est, Quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: qui vestri maximus æuo est
Dux gregis inter oues, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum caua tempora cornu:
Cuius vt Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit; & exiguo maculauit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validósque venefica succos
Mergit in ære cauo. minuunt ea corporis artus:
Cornuáque exurunt, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aeno.
Nec mora, balatum mirantibus, exsilit agnus:
Lasciuitque fuga: lactantiáque vbera quærit.
Obstupuere satæ Pelia: promissáque postquam
Exhibuere fidem; tum vero impensius instant.
*Ter iuga Phœbus equis in * Ibero flumine mersis*
Dempserat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Aeëtias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.

* squalorē rugas, senium.

Aries in agnum.

* quo Iberi mare Atlanticū influit.

Idque neci simile, resoluto corpore regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat:
Quem dederant cantus, magicaq; potentia linguæ.
Intrarant iussæ cum Colchide limina natæ,
Ambierántque torum. Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veterémque haurite cruorem;
Vt repleam vacuas iuuenili sanguine venas.
In manibus vestris vita est, ætásque parentis.
Si pietas vlla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telísque senectam
Exigite: & saniem coniecto emittite ferro.
His, vt quæque pia est, hortatibus impia prima est:
Et ne sit scelerata: facit scelus. haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculósque reflectunt:
Cæcáque dant sæuis auersæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen alleuat artus:
Semilacerque toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat? ait: cecidere illis animíq; manúsque.
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in vndis.

Pelias astu Medeæ à natabus suis interimitur.

FAB. V. VI. VII. VIII. ET IX.

ARGVMENTVM.

Medea fugiens, vt docet Hesiodus, Othryn montem Thessaliæ petijt, in quem diluuio Deucalionis Cerambus nympharum auxilio pennis delatus fuit; & in montem Parnassum, qui est altissimus. Hinc Pitanen Aeoliæ vrbem relinquens, vidit draconem in saxum esse transfiguratum. Deinde Idam nemus adijt, in quo Liber Pater Thyeneum filium, qui à pastoribus Phrygijs iuuencum abegerat in venatorem vertit, ne à pastoribus persequentibus agnosceretur, iuuencum verò in cerui effigiem transformauit. Transijt & qua Coriti pater paruo conditus est sepulcro, & qua Mæra in canis figuram est conuersa.

Cerambus in auem.

Quæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ. fugit alta, supérque

Pelion

Pelion umbrosum, Philyreaque tecta, superque
Othryn, & euentu veteris loca nota Cerambi. κέραμ-βος, κάν-θαρος, ergo in Scarabeū, qui etiā volāt Hesich.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cùm grauis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus vndas.
Æoliam Pitanen à læua parte reliquit, Fab vi.
Factáque de saxo longi simulacra draconis.
Idæúmque nemus, quo nati furta, iuuencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cerui: Fab vij.
Quáque pater Corythi parua tumulatus arena est: Fab.ix.
Et quos Mæra nouo latratu terruit agros.

FAB. X. XI. ET. XII

ARGVMENTVM.

Ab his regionibus digressa Eurypili vrbem contigit, in qua à Iunone Coæ matronæ in cornutas boues transfiguratæ sunt cum conuiciabantur ægrè ferentes illius impulsu armenta Geryoniæ, rapta ab Hercule, per suos agros acta fuisse. De hinc Telchinas Ialysios transgressa est: quos, quòd fascinatores essent & malefici, suo aspectu omnia in peius commutantes, Iuppiter in scopulos versos subiecit mari. Horum regione relicta peruenit in Ceam vrbem, in qua Alcidamas vidit ex filia procreatam columbam.

Eurypylique vrbem, qua Coæ cornua matres Fab.x.
Gesserunt, tunc cùm discederet Herculis agmen:
Phœbeámque Rhodon, & Ialysios Telchinas. Fab.xi.
Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
Iuppiter exosus, fraternis subdidit vndis.
Transit & antiquæ Carthea mœnia Ceæ; Fab.xii.
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natam
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

FAB. XIII. ET XIIII.

ARGVMENTVM.

Post hæc lacum Hyries, & Cycni, Tempe vidit: in quibus locis cùm Phillis quidem grauis amore Cycni Hyries filij teneretur, eiusque imperio volucres indomitas, ac leonem

cepisset, ac vbi manum pati coëgisset, ei tradidisset, atque ideò potius eo fuisset indignatus, cùm nouissimè taurum vicisset, petenti puero negauit. Quod ægrè ferens puer cùm se ex præcipiti loco iaceret, in volucrem olorem conuersus est. Hanc autem mater eius flendo assiduè casum filij sui, in stagnum Deorum misericordia deliquit, quod sui nominis est.

Vocatur eadem sibi Temesta, epitheton auctor ab euentu addidit *Phillius dolens nõ se inuicem amari amoricitiam incipit. Cycnus Hyries filius in olorē. Fab. xiiij.

*Inde lucus Hyries videt, & Cycneia * Tempe,*
Quæ subitus celebrauit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresq́ ferumq́ leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere iussus
*Vicerat: & spreto toties * iratus amore*
Præmia poscenti taurum suprema negabat.
Ille indignatus, Cupiens dare, dixit: & alto
Desiluit saxo. cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niueis pendebat in aëre pennis.
At genetrix Hyrie seruatum nescia, flendo
Deliquitq́; stagnumque suo de nomine fecit.

FAB. XV. XVI. XVII. XVIII. ET XIX.

ARGVMENTVM.

Ab his locis digressa Medea Pleurona peruenit, in qua vbi Combe ne à filijs (centum enim * peperisse fertur) occideretur, Deorum misericordia effectum est, vt in auem transformaretur. Dein Calauream, vbi Latona maximè colebatur, cuius rex cum coniuge in volucres versi sunt. Adijt & Cyllenen, vbi Menephron, ne cum matre concumberet, à Ioue in feræ speciem transfiguratus est. Inde profecta vidit Cephisum nepotis sui casum deflentem, qui ab Apolline in Phocam transfiguratus fuerat. Vidit & domum Eumeli Admeti regis filij, lugentis filiam in volucrem cessisse.

Combe in auem.
* quod hæc insula primò Latonæ fuerat decreta, etsi posteà eam cum Delo commutaret.
Fab. xvij.
Fab. xviij.
Fab. xix.

Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
*Inde Calaureæ * Latoidos adspicit arua,*
In volucrem versi cum coniuge conscia regis.
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat sæuarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:

Eume-

*Eumeliéque * domum lugentis in aëra natam.* *Patria, vbi primus regnauit Eumelus.

FAB. XX. ET XXI. ARGVMENTVM.

Corinthum quoque, vbi Pirene fons est, curru alatis Draconibus vecto accersit, vbi olim e fungis ortos homines ferunt. Reuersa tandem vt vidit ab Iasone Creusam Creontis Corinthorum regis filiam sibi prælatam regiam incendit, arsitque Creusa cum patre: natos quoque suos ex Iasone susceptos interemit. Inspectis itaque miserorum casibus, Athenas fugit, quæ quidem Athenæ Phineum, Periphan, nepotémque Polyphemonis volantes videre, ibi enim olim in aues conuersi fuerant.

Pluuiales fungi in homines. Fab. xx.

Tandem vipereis Ephiren Pirenida pennis
Contigit hîc veteres æuo mortalia primo
Corpora vulgarunt pluuialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit noua nupta venenis;
Flagrantémque domum regis male vidit vtroque
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Vltaque se male mater Iasonis effugit arma.
*Hinc *Titaniacis ablata Draconibus, intrat*
Palladias arces: quæ te iustissime Phineu,
Téque senex Peripha pariter vidêre volantes,
Innixamque nouis neptem Polyphemonis alis.

*quos vel cũ curru dicitur à Sole seu Titane accepisse.

FAB. XXII. ARGVMENTVM.

Medeam Athenas ingressam, hospitióque susceptam Aegeus rex matrimonio sibi iunxit. Inter hæc Thæseus Aegei filius quem nunquàm antea viderat pater, errore, & laboribus plenus aduenit. Quem verita Medea protinus ei venenum parat quod aconitum appellant. Hercules enim cum ad inferos descendisset, missus ab Eurystheo vt canem tricipitem ad superos perduceret, cum eum in regionem Ponticam perduxisset, territum ex nouitate aëris vomitum animaduertit profudisse. Notato itaque loco spumam eius conuersam inuenit in præsentissimi veneni herbam, quam aconitum nominant quod in cautibus nascitur.

Spuma Cerberi in Aconitum.

Excipit hanc Aegeus facto damnandus in vno:
Nec satis hospitium est: thalami quoque fœdere iungit.
*Iamque aderat Theseus proles *ignara parenti,*

*id est, ignoto. Sic sæpe Tacit.

Et virtute sua bimarem peccauerat Isthmon.
Huius in exitium miscet Medea quod olim
Attulerat secum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud * *Echidneæ memorant è dentibus ortum*
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu:
Est via decliuis, per quam Tirynthius heros
Restantem, contráque diem, radiósque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Impleuit pariter ternis latratibus auras:
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concrêsse putant, nactásque alimenta feracis
Fecundíq; soli vires cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur dura viuacia caute,
Agrestes * *Aconita vocant. ea coniugis astu*
Ipse parens Ægeus nato porrexit, vt hosti.
Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra;
Cùm pater in capulo gladii cognouit eburno
Signa sui generis: * *facinúsq; excussit ab ore.*
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

*Cerberi, quem ex Echidna monstro natum esse auctor est Hesiodus.

*nota in aconis. i. cautibus Plin.

*executiendo venenú facinoris instrumentum.

FAB. XXIII. ARGVMENTVM.

Aegeus agnito filio Theseo ingenti lætitia perfusus diē festo indixit, quos agentes Thesei laudes referunt quemadmodum taurum Marathonium interemisset: vt suem seuissimam, apri Calydonij, ac Erymanthi matrem iuxta Cremyonij; vt Procrusten: vt Periphetam latronem Vulcani filium iuxta Epidaurum: vt Scironem quoque latronem. Referunt præterea Cercionis necem: qui transeuntes opponebat postibus, vt viui exanimarentur ab eis. Scironem quoque Neptuni filium solitum iter facientibus insidias tendere: qui postquam Theseo est interfectus, eius fluctibus agitatus propter crudelitatem scopulo inhæsit: vnde Scironides petræ tunc nominatæ ab eius nomine.

At genitor quamquam lætatur sospite nato;
Attonitus tamen est ingens discrimine paruo
Committi potuisse nefas: fouet ignibus aras:
Muneribúsque Deos implet: feriúntque secures
Colla toro boum vinctorum cornua vittis.

Nulla

Nullus * *Erichtidis fertur celebratior illo*
Illuxisse dies. agitant conuiuia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. te maxime Theseu,
Mirata est Marathon Cretaei sanguine Tauri:
Quódque suis securus arat Cromyona colonus,
Munus opúsque tuum est: tellus Epidauria per te
**Clauigeram vidit Vulcani occumbere prolem.*
Vidit & immitem Cephisias * *ora Procrusten.*
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus:
Qui poterat curuare trabes: & agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad * *Alcathoen Lelegeia mœnia limes*
**Composito Scirone patet: sparsísque latronis*
Terra negat sedem, sedem negat ossibus vnda:
Quae iactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos annósque tuos numerare velimus,
Facta premant annos: pro te fortissime vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi precibúsque fauentum
Regia: nec tota tristis locus vllus in vrbe est.

*Atheniensib. ab Ericutheo rege.
Thesei gesta.
*nam & Clauae suae Corynae nomen Perephetas indidit.
*qua Cephisus Eleusin preterit.
*Megarã, sic dictam ab Alcathoo eius instauratore.
*proiecto de rupe in mare locũ se dignum, Sciron in petram.

FAB. XXIIII. ARGVMENTVM.

Arne cum insulam Scithona, in qua genita esset, hosti Minoi copia pulchritudinis auri vendidisset, ne pro morti supplicia penderet, in volucrem monedulam est transfigurata quae adhuc amore splendoris eius tenetur.

Nec tamen (usque adeo nulla est sincera voluptas:
Sollicitúmque aliquid laetis interuenit) Aegeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat * *Minos, qui quanquam milite, quanquam*
Classe valet: patria tamen est firmissimus ira:
**Androgeique necem iustis vlciscitur armis:*
Antè tamen bello vires acquirit amicas:
Quáque patent aditus volucri freta classe pererrat.

*Cretensium rex.
*ex insidiis per insidias interfecti ab Aegeo.

Hinc Anaphen sibi iungit, & Astypaleīa regna,
Promissis Anaphen, regna Astypaleīa bello.
Hinc humilem Myconen, cretosáque rura Cimoli,
*Florentémq; *Cythnon, Scyron, planámque Seriphon,*
Marmoreámq; Paron, quámq; impia perdidit Arne*
Sithonis accepto, quod auara poposcerat auro:
Mutata est in auem, quae nunc quoque diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.

*Tyron vnde Myscylli auro Siphnon: vel vinis Siphnon: vel Syton.
*Arne in Monedulā.

FAB. XXV. ARGVMENTVM.

Aeacus Iouis & Aeginae filius cùm Oenopiam, quam postea de matris nomine Aeginam appellauit, incoleret, & grauis pestilentia Iunonis ira populum amisisset: precibus à Ioue impetrauit vt quot formicae in quercu apparuissent, tot verterentur in hominum facies, & desideratam multitudinem explerent. Qui quoniam ex huiusmodi animalibus creuerant, Myrmidones appellati: formicae enim Graece myrmices appellantur. Porro seculus hos Cephalo sciscitanti narrat Aeacus.

At non Oliaros, Didymaéq; & Tenos, & Andros,
Et Cyaros, nitidaéq; ferax Peparethos oliuae
Gnossiacas iuuere rates: latere inde sinistro
Oenopiam Minos petit, Aeacideīa regna.
Oenopiam veteres appellauere: sed ipse
Aeacus Aeginam genetricis nomine dixit.
Turba ruit, tantiq; virum cognoscere famae
Expetit: occurrunt illi Telamónque minórque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus grauitate senili
Aeacus: & quae sis veniendi caussa requirit.
Admonitus patrij luctus, suspirat: & illi*
*Dicta refert *rector populorum talia centum:*
Arma iuues oro pro nato sumpta: piaéq;
Pars sis militiae, tumulo solatia posco.
*Huic *Asopiades, Petis irrita, dixit, & vrbi*
Non facienda meae: neque enim coniunctior vlli
Cecropidis hac est tellus, ea foedera nobis.
Tristis abit, Stabuntq; tibi tua foedera magno,

*In Minoën ob interfectum filium 459.
*Minos rex Cretae, quae hecatonpolis ob centum vrbes suis, redit.
*Aeacus, Aeginae & Asopi F.

Dixit,

Dixit & utilius bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiam nunc * Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adest, & portus intrat amicos,
Quæ * Cephalum, patriæq; simul mandata ferebat.
Aeacidæ longo iuuenes post tempore visum
Agnouere tamen Cephalum: dextrasque dederunt:
Inq; patris deduxere domum. Spectabilis heros,
* Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramumque tenens, * popularis oliuæ:
Ex dextra læuaque duos ætate minores
Maior habet, Clyton, & Buten Pallante creatos,
Postquàm congressi, primi sua verba tulerunt
Cecropidæ Cephalus peragit mandata, rogátque
Auxilium: fœdúsque refert, & iura parentum:
Imperiúmque peti totius * Acheidos addit.
Sic vbi mandatam iuuit facundia caussam;
Aeacus in capulo regni nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ:
Nec dubiè vires, quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnia, quæ rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat * mihi miles, & hosti.
Gratia Dîs, felix, & inexcusabile tempus.
Immo ita sit Cephalus, crescat tua ciuibus opto
Vrbs, ait. adueniens equidem modò gaudia cepi,
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate iuuentus
Obuia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius vrbe receptus:
Aeacus ingemuit: tristique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc vtinam vobis possem memorare: sine vllo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage morer vos;
Ossa, cinisq; iacent memori quos mente requiris:
Et * quota pars illi rerum periere mearum,
* Dira lues populis ira Iunonis iniquæ

* à Lycto Cretæ vrbe.

* Atheniensem Procris maritum oratorem.

* eius enim forma capta est Aurora, etsi repulsa

* in Attica sua natæ.

* à Minoë

* plus hic est militũ, quàm vel ego egeã, vel hostis velit.

* minima, pomt.

*Aegenia. 16.113.

* humanitus accidens.

Pestilentiae causae, & descriptio.

*Incidit exosa dictas à * pellice terras.*
*Dum visum est * mortale malum; tantaeque latebat*
Causa nocens cladis; pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem; quae victa iacebat.
Principio caelum spissa caligine terras
Pressit: & ignauos inclusit nubibus aestus.
Dumque quater plenis expleuit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Letiferis calidis spirarunt aestibus Austri.
Constat, & in fontes vitium venisse, lacusque;
Milliaque incultos serpentum multa per agros
Errasse atque suis fluuios temerasse venenis.
Strage canum primo, volucrumque, ouiumque, boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros,
Sponte sua lanaeque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnaeque in puluere famae,
Degenerat palmas, veterumque oblitus honorum:
Ad praesepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper irasci meminit, non fidere cursu
Cerua; nec armentis incurrere fortibus ursi.
Omnia languor habet; siluisque, agrisque, viisque
Corpora foeda iacent; vitiantur odoribus aurae.
Mira loquar: non illa canes, auidaeque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt:
Afflatuque nocent, & agunt contagia late.
Peruenit ad miseros damno grauiore colonos
Pestis, & in magnae dominatur moenibus urbis.
Viscera torrentur primo; flammaeque latentis
Indicium rubor est, & ductus anhelitus aegre.
Aspera lingua tumet: tepidisque arentia ventis
Ora patent; auraeque graues captantur hiatu.
Non stratum, non vlla pati velamina possunt:
Dura sed in terra ponunt praecordia: nec fit

Cor-

Corpus humo gelidum: sed humus de corpore feruet.
Nec moderator adest: inq; ipsos saeua medentes
Erumpit clades: obsuntq; auctoribus artes.
Quo propior quisq; est, seruitque fidelius aegro,
In partem lethi citius venit: atque salutis
Spes abijt, finémque vident in funere * morbi.
Indulgent animis: & nulla, quid vtile, cura est.
Vtile enim nihil est: passim, positoque pudore
Fontibus, & fluuijs, puteisque capacibus haerent.
Nec sitis est extincta prius, quàm vita bibendo.
Inde graues multi nequeunt consurgere: & ipsis
Immoriuntur aquis, aliquis tamen haurit & illas.
Tantaq; sunt miseris inuisi taedia lecti:
Prosiliunt: aut si prohibent * consistere vires;
Corpora deuoluunt in humum: fugiuntq; penates
Quisque suos: sua cuique domus funesta videtur
Et quia caussa latet; locus est in crimine notus.
Semianimes errare vijs, dum stare valebant,
Adspiceres flentes alios terraque iacentes;
Lassaque versantes supremo lumina motu.
Membráque pendentis tendunt ad sidera caeli
Hic, illic vbi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse,
Vt vitam odissem, & cuperem pars esse meorum?
Quo se cumque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat stratum, veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus sublimia longis.
Iuppiter illa tenet, quis non altaribus illis
Irrita tura dedit? quoties pro coniuge coniux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finiuit in aris?
Inq; manu turis pars inconsumpta reperta est?
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit; & fundit purum inter cornua vinum;
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?

* morbum desiturum in funus ac mortem.

* sine vllo honore sepulturae.

Ipse ego sacra Ioui pro me, patriâque, tribusq;
Cùm facerem natis; mugitus victima diros
Edidit & subitò collapsa sine ictibus vllis
Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusq; Deorum
Perdiderat. tristes penetrant ad* viscera morbi.
Ante sacros vidi proiecta cadauera postes.
Ante ipsas, quo mors foret inuidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt: mortisq; timorem
Morte fugant: vltróque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & iam reuerentia nulla est:
Deq; rogis pugnant; alienisq; ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt: indefletæq; vagantur
Natorumq; virûmq; animæ, iuuenumq; senumq;.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Iupiter ô dixi, si te non falsa loquuntur
Isse sub amplexus Asopidos Æginæ;
Nec te magne pater nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruq; secundo.
Accipio, sintq; ista precor felicia mentis
Signa tuæ. dixi, quod das mihi pigneris omen.
Fortè fuit iuxta patulis rarissima ramis
Sacra Iouis quercus de semine Dodonæo.
Hîc nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes.
Rugosóq; suum seruantes cortice callem.
Dum numero miror, Totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da ciues: & inania mœnia supple.
Intremuit, ramisq; sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. pauido mihi membra timore
Horruerant: stabantq; comæ: tamen oscula terræ,

Robori-

* vnde viscera penitè viciata, in ipsis fibris notas quibus aruspicum cõiecturæ nituntur, non ostendant.

* sine vllo honore sepulturæ.

Muneribúsque dedi: nec me sperare fatebar:
Sperabam tamen: atque animo mea vota fouebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et ramos totidem, totidémque animalia ramis
Ferre suis visa est; paritérque tremiscere motu;
Graniferúmque agmen subiectis spargere in aruis.
Crescere quod subitò maius, maiúsque videtur;
Ac se tollere humo; rectóque assistere trunco;
Et maciem, numerúmque pedum, nigrúmque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damno vigilans mea visa: querorq;
In superis opis esse nihil. at in ædibus ingens
Murmur erat; vocésque hominum exaudire videbar
Iam mihi desuetas. dum suspicor has quoque somni
Esse; venit Telamon properus: foribúsque reclusis,
Spéque, fidéque pater, dixit, maiora videbis.
Egredere. egredior: qualésque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Adspicio, noscoq;. adeunt: regémque salutant.
Vota Ioui soluo; populisque recentibus vrbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros:
Myrmidonásque voco; nec origine nomina fraudo: Formicæ in Myrmidonas.
Corpora vidisti; mores, quos antè gerebant,
Nūc quoque habent. parcū genus est, patiensq; laborū,
Quæsitiq; tenax, & quod quæsita reseruet.
Hi te ad bella pares annis, animisq; sequentur;
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.

FAB. XXVI. ARGVMENTVM.

Cephalus refert inuicem Aeaco de donis, Procride coniuga, & cur, aut vnde telum gereret. Cùm enim Cephalus in mōte Hymetto Atticæ regionis venaretur, ab Aurora ob speciem captus est, quem vt comperit Dea Procridis prioris coniugis amore implicitum à se velle dimittere, fecit vt mutata specie remissus Athenas contenderet, tamq; pollicitis, muneribusq;

tentaret, an pudicitiam puram posset seruare. Pluribus itaque rebus ad vitium feminarum compertis, quibus capi posset, fallacia mentem Procridis elicuit: Quod vt illa cognouit à marito se esse deceptam, pudore exterrita, vt conspectum eius vitaret, altis se recondidit saltibus. Cephalus autem amoris impatientia, cùm eius absentiam ferre non posset, precibus impetrauit, vt ad se rediret: reuersaque canem ei dedit velocissimum, & iaculum ineuitabile, quod nunquam frustra iaceretur.

Cephalus in aliam figuram ab Aurora mutatus.

Talibus, atque aliis longum sermonibus illi
Impleuere diem. lucis pars optima mensæ
Est data, nox somno. iubar aureus extulerat sol:
Flabat adhuc Eurus; redituráque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conueniunt. sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium, pulcrósque recessus
Cecropidas duxit; cum quis simul ipse resedit.

Cephalon Deionei F. Aeoli N.

Aspicit Aeoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu iaculum; cuius fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædísque ferinæ.
Qua tamen è silua teneas hastile recisum,
Iamdudum dubito: certè, si fraxinus esset;
Fulua colore foret: si cornus; nodus inesset.
Vnde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum iaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter; &, vsum
Maiorem specie mirabere, dixit, in isto.

*Phocus Psamathes F. Nerei N.
*pudebat dicere se ob pulchritudinē suā ab vxore accepisse.

Consequitur quodcúmque petit; fortunáque missum
Non regit; & reuolat nullo referente cruentum.
Tum verò iuuenis * *Nereius omnia quærit:*
Cur sit, & vnde datum; quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert; & cætera nota; * *pudore,*
Qua tulerit mercede, silet: tactúsque dolore
Coniugis amissæ, lacrimis ita fatur obortis:

Ha

Hoc me nate Dea (quis posset credere?) telum
Flere facit, facietque diu: si viuere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum coniuge cara
Perdidit: hoc vtinam caruissem munere semper.
Procris erat, si fortè magis peruenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ soror * *Orithyiæ.*
Si faciem, moresque velis conferre duarum,
Dignior ista rapi. pater hanc mihi iunxit Erechtheus:
Hanc mihi iunxit amor. felix dicebar, erámque:
Non ita dijs visum est: & nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis;
Cùm me cornigeris tendentem retiá ceruis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea manè videt pulsis Aurora tenebris:
Inuitúmque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deæ: quòd sit roseo spectabilis ore;
Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis;
* *Nectareis quòd alatur aquis: ego Procrin amabam:*
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coitúsque nouos, thalamósque recentes,
Primáque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est. &, siste tuas ingrate querelas:
Procrin habe, dixit. quòd si mea prouida mens est;
Non habuisse voles. méque illi irata * *remisit.*
Dum redeo, mecúmque Deæ memorata retracto;
Esse metus cœpit, ne iura iugalia coniux
Non bene seruasset. facies, ætásque iubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hæc erat, vnde redibam,
Criminis exemplum; sed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam statuo: donísque pudicam
Sollicitare fidem. fauet huic Aurora timori:
Immutátque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas;
Ingrediórque domum. culpa domus ipsa carebat:
Castáque signa dabat: dominóque erat anxia rapto.

*Lib. 6. 607
Procris Cephali vxor.

*rore vnde mella, & alia dulciss. medicamẽta.

*permisit ad Procrin meam reditum,

*Vix aditus per mille dolos ad * Erichthidæ factus.*
Vt vidi, obstupui: meditatáque pœnè reliqui
*Tentamenta * fide: malè me, quin vera faterer,*
Continui: malè quin, vt oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderióque dolebat
Coniugis erepti, tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam; quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties ego, dixerit, vni
Seruor, vbicúnque est: vni mea gaudia seruo.
*Cui non ista * fide satis experientia sano*
Magna foret? non sum contentus: & in mea pugno
Vulnera: dum censu dare promitto; loquendo,
Muneráque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo, mala pectora detego: fictus adulter,
Verus eram coniux: me perfida teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit:
Offensáque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat studijs operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Peruenit: orabam veniam; & peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hæc mihi confesso læsum prius vlta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parua dedisset
Dona, canem munus; quem cùm sua traderet illi
Cynthia; Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & iaculum; quod nos, vt cernis, habemus.

* Proci in Erecthei f.
* pro fidei vel lib. 3. 341.
* vt modò fid.

FAB. XXVII. ARGVMENTVM.

Thebani, Naiadibus, Nymphisque futura prædicentibus, Themidis Deæ obscura dantis responsa templum euerterunt. Indignata Dea feram vulpem immisit quæ pecora, & agrestes

vexabat

vexabat. Ad quàm opprimendam cum reliqua Græciæ iuuentute conuenit Cephalus cum iaculo & Lælape cane à Procride accepto. Qui cùm missus vulpem persequeretur, essetque Cephalus telum coniecturus, vtrumque adspexit in saxum commutatum.

Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: nouitate mouebere facti.
Carmina Naiades non intellecta priorum
**Soluunt ingenijs; & * præcipitata iacebat*
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.
*Protinus * Aonijs immissa est bellua Thebis:*
Cessit & exitio multis. pecorique sibique
Ruricolæ pauere feram, vicina iuuentus
Venimus; & latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox superabat retia saltu:
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus; quos illa sequentes
Effugit; & cœtum non segnior alite ludit.
*Poscor & ipse meum consensu * Lælapa magno.*
(Muneris hoc nomen) iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi; colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat; nec iam poteramus, vbi esset,
Scire; pedum calidus vestigia puluis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. non ocyor illo
*Hasta, nec * excussæ contorto verbere glandes,*
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.
**Collis apex medijs subiectis imminet aruis.*
Tollor in hunc: capioque noui spectacula cursus:
Quo modo deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est; nec limite callida recto,
In spatiumque fugit: sed decipit ora sequentis:
*Et redit in gyrum, * ne sit suus impetus hosti.*
Imminet hic: sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet; & vanos exercet in aëra morsus.
Adiutoris vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea; dum digitos amentis addere tento;

*explicant.
* despecta neglectim habebatur.
*Bœotijs, cuius Aonia pars est. sunt verò multæ eoque distinguit.
*ab impetu eius simili turbini qui λαίλαψ.
*emissæ funda.
* Tēnessus nominatur apud Paus. Bœot.
*vt vim canis in celeritate positam flexionibus frangat & eludat.

Canes & vulpes in saxa.

Lumina deflexi: reuocatáque rursus eodem
Rettuleram; medio (mirum) duo marmora campo
Adspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet inuictos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit; si quis Deus affuit illis.

FAB. XXVIII. ARGVMENTVM.

Cephalus cùm Dianæ studio feras assiduè persequeretur, sæpéque ex nimio æstu refrigerari cupiens auram inuocaret, nympham aliquam arbitratus vocari, Procridi eius vxori indicauit. At illa in virgulta se recondidit, vt specularetur an esset aliqua aura nomine, cuius ille cupiditate impulsus à se alienaretur. Cephalus procul speculatus mouerí virgulta, dum latere feram existimat eo loco reconditam iaculo emisso coniugem imprudens interfecit. Itaque teli, quod muneri dederat Procris ob iram Auroræ vim maximo cũ ipsius viri luctu experta est.

* quia Cephalus se ab eo dixerat perditum 694.

Hactenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?*
Phocus ait. iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. iuuat ô meminisse beati
Temporis, Æacide. quo primos ritè per annos
Coniuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat:
Nec Iouis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Vlla erat: æquales vrebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis
Venatum in siluas iuueniliter ire solebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant:
Tutus eram iaculo. sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & vmbras;
Et quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam:
Méque iuues: intrésque sinus gratissima nostros:

Vtque

Vtq; facis, releuare velis, quibus vrimur, æstus.
Forsitan* addiderim (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sum solitus, tu me reficisq; fouésque:
Tu facis, vt siluas, vt amem loca sola: meóque
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis: noménque auræ tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ. Nympham mihi credit amari.
Criminis exemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaq; refert audita susurra.
Credula res amor est. subito collapsa dolore,
Vt mihi narratur, cecidit: longóque refecta
Tempore se miseram, se fati dixit iniqui.
Déque fide questa est: & crimine concita vano,
Quod nihil est, metuit: metuit sine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; sperátque miserrima falli:
Indicióque fidem negat: &, nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant auroræ lumina noctem:
Egredior: siluásque peto: *victórque per herbas,
Aura veni dixi, nostróque medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni tamen optima dicens,
Fronde leuem rursus strepitum faciente caduca
Sum ratus esse feram: telúmque volatile misi.
Procris erat; medióque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. vox est vbi cognita fidæ
Coniugis; ad vocem præceps, amensque cucurri.
Semianimem & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpúsque meo mihi carius vlnis
Mollibus attollo: scissáque à pectore veste
Vulnera sæua ligo: conórque inhibere cruorem
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.

*potui addidisse

* voti compos, cùm satiata ferinæ Dextera cædis erat. 810.

Viribus illa carens, & iam moribunda coëgit
Hæc se pauca loqui: Per nostri fœdera lecti,
Perque Deos supplex oro, superosque meosque,
Per si quid merui de te benè, perque manentem
Nunc quoque cum pereo, caussam mihi mortis, amorem,
*Ne thalamis Auram patiare * innubere nostris.*
Dixit, & errorem tum denique nominis esse
Et sensi, & docui. sed quid docuisse iuuabat?
Labitur; & paruæ fugiunt cum sanguine vires:
Dúmque aliquid spectare potest; me spectat; & in me
Infelicem animam, nostroque exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrimans heros memorabat; & ecce
Aeacus ingreditur duplici cum prole, nouoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

* ne in meo thalamo colloces. lib.2.526.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER VIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Minos Iouis & Europæ filius, cùm propter Androgeum filium interemptum ab Atheniensibus pœnas repeteret; Megaram, qua in vrbe regnabat Nisus, accessit. animo enim conceperat, ea expugnata, occisisque hostium præsidijs, se facile victoriam consecuturum. Inter quæ Scylla Nisi filia sæpe murum ascendit delectandi gratia propter lapides eius vocales, siquis enim eos calculo percussisset, haud aliter ac pulsata cithara insonabant: Apollo enim ædificando muro usurus operam, lyram super lapides deposuit: cuius sonus in eos transijt. E muro igitur Minoem vrbi assidentem cultu regali bellicis rebus interesse vt animaduertit, pulchritudine eius exarsit, & cum potiundi nullam viam inueniret aliam, victorem hostem fecit, purpureum patri dormienti crinem abscindens, quo patriæ fata continebantur: quem cùm reseratis portis accepto hoste ad Minoem pertulisset, ille impium facinus auersatus est. Nouissimè eam nauigio recipere noluit, patre iam in auem transfigurato, qui Græcis halyaëtus dicitur, & persequente filiam illa quoque in volucrem Cirin versa est.

Iam

Iam nitidum retegente diem, noctisq; fugante
Tempora Lucifero; cadit Eurus; & humida surgunt
Nubila, dant placidi cursum redeuntibus austri
**Aeacidis, Cephalóque; quibus feliciter acti*
Ante exspectatum portu tenuere petitos.
*Interea Minos * Lelegeia littora vastat:*
Prætentátque sui vires Mauortis in vrbe
Alcathoë; quam Nisus habet; cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna: diúque
Inter vtrúmque volat dubijs victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
*In quibus auratam *proles Latonia fertur*
Deposuisse lyram: saxo sonus eius inhæsit.
Sæpe illuc solita est adscendere filia Nisi;
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tunc cùm pax esset bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iámque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armáque equósque habitúsque Cydoneásq; pharetras*
Nouerat ante alios faciem ducis Europæi,*
Plus etiam, quàm nosse sat est. hac iudice, Minos,
Seu caput abdiderat cristata casside pennis;
In galea formosus erat; seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum; clypeum sumpsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Imposito calamo patulos sinuauerat arcus:
Sic Phœbum sumptis iurabat stare sagittis.
Cùm verò faciem dempto nudauerat ære;
Purpureúsque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi; spumantiáque ora regebat;
Vix sua, vix sanæ virgo Niseia compos

* cōscripto in Oenopia militi.
* Megarensia ædificata à Lelege Aegyptio, ibidem rege. Paus. vide sup. l 7. 414.
*operam ad murum ædificandum Alcathoe præstiturus
*Cretenses ab opp. Cydonia.
* Minois à matre Europa.
Scylla in Minois amorem incidit.

Mentis erat. felix iaculum, quod tangeret ille;
Quaq; manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra; vel æratas hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. vtq; sedebat
Candida* Dictæi spectans tentoria regis,
Læter, ait, doleámne geri lacrimabile bellum,
In dubio est. doleo, quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent; nunquam mihi cognitus esset.
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside: me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime regum,
Qualis es ipse, fuit; meritò Deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis,
Fassaq; me, flammásque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi: tantùm patrias ne posceret arces.
Nam pereant potius sperata cubilia; quàm sim
Proditione * potens. quamuis sæpe vtile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certè pro nato bella perempto:
Et caussaq; valet, caussamq; tuentibus armis.
Vt puto, vincemur. quis si manet exitus vrbem,
Cur suus hæc illi reseret mea mœnia Mauors?
Et non noster amor? melius sine cæde moráq;
Impensáque sui poterit superare cruoris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens: quis enim tam durus, vt in te
Dirigere immitem non inscius audeat hastam?
Cœpta placent: & stat sententia, tradere mecum
Dotalem patriam: finémque imponere bello.
Verùm velle parum est. aditus custodia seruat:
Claustraq; portarum genitor tenet. hunc ego solum
Infelix timeo: solus mea vota moratur.

*Cretensis, à Dicte mõte Cretæ.

* sic lib. 6. 190 & alibi sæpe.

* se voti i. compos voti. sic Fast. 3.169 & hic infra 80.

Dij facerent sine patre forem. sibi quisque profectò
Est Deus: ignauis precibus fortuna repugnat.
Altera iamdudum succensa cupidine tanta
Perdere gauderet, quodcumque; obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladios ausim. neque ad hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladijs opus est. opus est mihi crine paterno.
Ille mihi est auro pretiosior: illa beatam
Purpura me, votiquè mei factura potentem:
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox interuenit. tenebrisquè audacia creuit.
Prima quies aderat: qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus) fatalia nata parentem
Crine suum spoliat: prædâque potita nefanda
*Fert secum * spolium sceleris; progressaque porta*
Per medios hostes (meriti fiducia tanta est)
Peruenit ad regem. quem sic affata pauentem est:
Suasit amor facinus: proles ego regia Nisi
Scylla tibi trado patriámque, meósque penates:
Præmia nulla peto, nisi te. cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. sceleratáque dextra
Munera porrexit Minos porrecta refugit;
Turbatúsque noui respondit imagine facti:
Dij te summoueant o nostri infamia secli
Orbe suo tellúsque tibi, pontúsque negetur,*
Certè ego non patiar Iouis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, vt leges captis iustissimus auctor
Hostibus imposuit; classis retinacula solui
Iussit; & æratas impleri remige puppes.
Scylla, freto postquàm deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit;
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendénsque manus passis furibunda capillis,

* sceleratū munus. ver. 94.

*Alludit ad legem Pōpeiam qua paricidę cū simia, gallo & serpente insuti culeo in mare proiiciebantur

Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relicta
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis immitis? cuius victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. nec te data munera, nec te
Noster amor mouit. nec quod spes omnis in vnum
Te mea congesta est? nam quò deserta reuertar?
In patriam? superata iacet. sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. patris ad ora,
Quem tibi donaui? ciues odere merentem:*
**Finitimi exemplum metuunt. obstruximus orbem*
Terrarum nobis; vt Crete sola pateret.
Hanc quoque si prohibes; & nos ingrate relinquis;
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; Tigres, Austróque agitata Charybdis.
Nec Ioue tu natus: nec mater imagine tauri
Lusa tua est. generis falsa est ea fabula. verùm
Et ferus, & captus nullius amore iuuencæ
*Qui te progenuit, taurus fuit. *exige pœnas*
Nise pater, gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia: nam fateor, merui: & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat, cur qui vicisti crimine nostro,
**Insequeris crimen? scelus hoc patriæq; patrique;*
Officium tibi sit. te vero coniuge digna est:
**Quæ toruum ligno decepit adultera taurum;*
Discordémque vtero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perueniunt mea dicta tuas; an inania venti
Verba ferunt; ijdémque tuas ingrate carinas?
**Iam iam Pasiphaen non est mirabile taurum*
Præposuisse tibi: tu plus feritatis habebas,
Me miseram properare iubet; diuulsáque remis
Vnda sonat: mecúmque simul mea terra recedit.*
Nil agis ô frustra meritorum oblite meorum:
Insequar inuitum: puppímque amplexa recuruam
Per freta longa trahar. vix dixerat: insilit vndis;
Consequitúrque rates faciente Cupidine vires:

Gnossiacæq;

*quia reipsa odiosum digna.

* Finitimi timent ne idem apud ipsos perpetrem.

*gaudendo de infelici & digno exitu meo proditionis.

*damnas, & veluti vlcisceris.

*Pasiphaë mater Minotauri.

*Sic Catul. in Nuptijs Pelei: Iam iã nulla viro &c.

*quia videtur recedere nauibus abeuntibus

Gnossiacaeq; hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in aura,
Et modo factus erat fuluis Haliæetus in alis) Nisus rex in Haliætū.
Ibat; vt hærentem rostro laceraret adunco. Scylla in Cirim.
Illa metu puppim demisit: & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit: plumis in auem mutata vocantur ἀπὸ τοῦ
Ciris: & à tonso est hoc nomen adepta capillo. κείρειν.

FAB. II. ARGVMENTVM

Minos victor cùm Atheniensibus stipendium imposuisset, & nobilium liberi quotannis ad Labirynthum à Dædalo factum mitterētur, qui Minotauro obijcerentur, quem Pasiphaë Solis filia Minois vxor eiusdem Dædali fabri ope iuncta tauro enixa fuerat; tertio stipēdio Theseus Aegei & Aethræ filius in insulam Cretam deuectus, Ariadnes Minois & Phasiphaës filiæ, quæ eius pulchritudine exarserat, amore periculum capitis effugit. Digrediens itaque Athenas cum virgine abducta in Diam insulam appulit: ibique Ariadnen dormientem ind: fidens reliquit. desertā autem à Theseo Liber Pater sibi copulauit: vtque sui in eam amoris memoria existeret, eius coronam in cælum transtulit.

*Vota Ioui Minos taurorum sanguine * centum* *hecatombe.
Soluit & egressus ratibus Cureteida terram
Contigit: & spolijs decorata est regia fixis.
Creuerat opprobrium generis: fœdùmque patebat
Matris adulterium monstri nouitate biformis.
Destinat hunc Minos thalami remouere pudorem:
Multiplicique domo, cæcisque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
*Ponit opus: * turbátque notas & lumina flexu* *signa ex quibus loca facile discernuntur,
Ducit in errorem variarum ambage viarum. efficit vt incerta sint & dubia.
Non secus ac liquidis Phrygius Meander in vndis
Ludit; & ambiguo lapsu refluitque, fluitque:
Occurrénsque sibi venturas adspicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipse reuerti

Ad limen potuit. tanta est fallacia tecti,
Quo postquam geminam tauri, iuuenisque figuram
Clausit, & Actæo bis pastum sanguine monstrum
Tertia sors annis domuit repetita nouenis;*
Vtque ope virginea nullis iterata priorum
Ianua difficilis filo est inuenta relecto;
Protinus Aegides rapta Minoide Diam
Vela dedit: comitémque suam crudelis in illo
Littore destituit desertæ, & multa querenti*
Amplexus & opem Liber tulit, vtque perenni
Sidera clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cælo: tenues volat illa per auras:
Dúmque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Consistúntque loco, specie remanente coronæ,
Qui medius nixique genu est, anguémque tenentis.

*sortitione com tertia. i. nono anno, eductus est Theseus.
* Elegantissime querelam eius &c. exsequitur Fast 3. 471
Corona Ariadnes in sidus cælestè.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Dædalus Eupalami filius supradictus, cùm propter commissa Minoem, a quo clausus tenebatur, fugere vellet, pennas sibi & filio Icaro aptauit, quibus vt volucres profugerunt regis imperium. Quorum Icarus, quia præceptis parentis se temperare nequiuit, in mare decidit, quod eius nomine Icarium dictum est. Dædalus autem in Siciliam ad Cocalum regē profugit, sepulto filio in insula illi mari in quod ceciderat vicina: quæ de eius quoque nomine Icaros dicta est. Patrem autem filium sepelientem vidit Perdix, sororis ipsius Dædali filius, eiusque casum cum gaudio tulit. nam cum à matre [illegible]tri datus esset in disciplinam, quia primus serram inuenerat, ob inuidiam ingenij ex muro a Dædalo præcipitatus est. [illegible] Minerua opem tulit: antè enim quàm terram contingeret, à ea in volucrem est versus, quæ à nomine eius perdix vocatur.

Dædalus intereà Creten, longúmque perosus
Exilium, tactúsque loci natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licèt, inquit, & vndas
Obstruat: at cælum certè patet: ibimus illac.
Omnia possideat: non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturámque nouat. nam potuit in ordine pennas

Dædalus volucer.

A

A minimæ cœptas, longam breuiore sequente.
Vt cliuo creuisse putes. sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit auenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compositas paruo curuamine flectit;
Vt veras imitetur aues puer Icarus vnà
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla*
Ore renidenti, modò quas vaga mouerat aura,
Captabat plumas: flauam modò pollice ceram
Mollibat; lusúque suo mirabile patris
Impediebat opus, postquam manus vltima cœpto
Imposita est; geminas opifex, librauit in alas
Ipse suum corpus: motáque pependit in aura.
Instruit & natum: Medioque vt limite curras.
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Vnda grauet pennas: si celsior, ignis adurat,
Inter vtrumq; vola: nec te spectare Booten,
Aut Helicem iubeo, strictúmque Orionis ensem:
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monitúsque genæ maduere seniles
Et patriæ tremuere manus. dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo: pennisque leuatus
Antè vola: comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
Hortaturq; sequi: damnosásque erudit artes:
Et mouet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces:
Aut pastor Bacculo, stiuáque innixus arator
Vidit: & obstupuit: quiq; æthera carpere possent,
Credidit esse deos. & iam Iunonia læua
Parte Samos fuerat, Delósque, Paròsque relictæ:
Dextra Lebyntos erat, fecundáque melle Calimna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu:
Deseruitque ducem, cælique cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia solis

*quæ ipsum erant in vitæ periculum adductura. Nolo voles mihi vel ad vnũ latus, vbi Bootes & Helice; vel ad alterum, vbi orion sed sequere me. Vel ne dirigas cursum tuum ad astra quomodo nauigantes.

Icari volatus.

Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigióque carens non vllas percipit auras:
Oráque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec iam pater, Icare dixit,
Icare, dixit, vbi es? qua te regione requiram?
Icarium mare Icaros insula. *Icare dicebat: pennas adspexit in vndis:*
Deuouítque suas artes: corpúsque sepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta sepulti.
Hunc misereri tumulo ponentem corpora nati
Garrula remosa prospexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis: testátque gaudia cantu est,
Vnica tum volucris nec ipsa prioribus annis,
*non in termoriturum. Perdix in auem, *Factáq; nuper auis, * longum tibi Dædala crimen.*
Namque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum: ferróque incîdit acuto
Perpetuos dentes: & serræ reperit vsum
*Serræ descripto. *Primus & ex vno duo ferrea brachia nodo*
**Iunxit, vt æquali spatio distantibus illis*
Altera pars staret; pars altera duceret orbem.
Dedalus inuidit sacráque ex arce Mineruæ
Præcipitem misit lapsum mentitus: at illum,
Quæ fauet ingeniis: excepit Pallas: auemq;
Reddidit: & medio volauit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis, in alas,
Inq; pedes abiit. nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit:
Nec facit in ramis, altóque cacumine nidos.
Propter humum volitat: ponitque in sepibus oua:
Antiquique memor metuit sublimia casus.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Oeneus Parthaonis filius quia in sacrificio cogendo tum fa-
ctum

tem consultò prætererat Dianam; aper ab ea missus est, qui Calydoniæ agros vastaret. Perseuerante Oeneo in despectu deæ, Meleager eius filius conuocatis Græciæ principibus, aprum patris iussu venari ingressus est. cum quibus Atalanta Iasij Arcadiæ regis filia, ex Arcadia digressa est; quæ prima aprum vulnerauit. Cuius virtutem & speciem miratus Meleager, interempto apro exuuias ei concessit: quas Plexippus, Toxeus, Agenor, Meleagri auunculi virginis ereptas cum interitu rependerunt. At Althea mater Meleagri vt fratrum cædem accepit, stipitem fatalem conditum à Parcis, in quo vita Melagri continebatur, flamma perussit. Quo consumpto, Meleager exstinctus est cuius interitu sorores inter flendum in volucres conuersæ, è fratris nomine Meleagrides cognominantur.

Iamque fatigatum tellus Aetnæa tenebat
Dædalon: & sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur: iam lamentabile Athenæ
*Pendere desierant Thesea * laude tributum,*
Templa coronantur: bellatricémque Mineruam
Cum Ioue, Dijsque vocant alijs: quos sanguine voto
Muneribúsque datis, & acerris turis honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per vrbes
Thesios: & populi, quos diues Achaia cepit,
Huius opem magnis implorauere periclis.
Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petijt prece, causa petendi
Sus erat infestæ famulus, vindéxque Dianæ.
Oenea námque ferunt plenus successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
** Palladios flauæ latices libasse Mineruæ.*
*Cœpit ab * agricolis superos peruenit ad omnes*
Ambitiosus honor: solas sine ture relictas
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
*Tangit & ira Deos. At non * impune feremus,*
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneios vltorem spreta per agros
*Misit * aprum: quanto maiores herbida tauros*
Non habet Epirus: sed habent Sicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida ceruix:

* facinore Thesei laudabili.

* oleum à Pallade inuentum.
* rusticis numinibus, vt Pane &c.
* patiemur ab ira impunitum.
Calydonij apri descriptio.

* abest hic versus ab Aldi editione.

* Et setæ rigidis similes hostilibus horrent:
Stántque velut vallum, velut alta hastilia setæ.
Feruida cum rauco latos stridere per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.

* herbescentes.

Is modò crescentes segetes proculcat in * herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit, area frustra,
Et frustra exspectant promissas horrea messes.
Sternuntur grauidi longo cum palmite fœtus,
Baccáque cum ramis semper frondentis oliuæ.
Sæuit & in pecudes, non has pastórue, canísue,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec se nisi mœnibus vrbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & vnà
Lecta manus iuuenum caluere cupidine laudis,
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primæq; ratis molitor Iason,
Et cum Pirithoo felix concordia Theseus,

* Toxeus & Plexippus Thestij filij.

* Eurytus & Cteatus, filij Actoris cognomento Neptuni familiares amici Phylei Paus. in Eliacis.

* Admeto Pheretis filio.

* Atalanta patria Tegeatis. Paus. Arcad.

Et duo * Thestiadæ, & proles Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas, & iam non fœmina Cæneus,
Leucippúsque ferox, iaculóque insignis Acastus,
Hippothoúsque, Dryásq;, & cretus Amyntore Phœnix,
* Actoridæq; parens, & missus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis,
Cúmque * Pheretiade, & Hyantæo Iolao
Impiger Eurytion, cursúmque inuictus Echion,
Neritiúsque Lelex, Panopeúsque, Hyleúsque, ferúsque
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis
Penelopésque socer, cum Parrasio Ancæo,
Ampycidésque sagax, & adhuc à coniuge tutus
Oeclydes; nemorísque decus * Tegeæ Lycæi.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem;
Crinis erat simplex nodum collectus in vnum:
Ex humero pendens resonabat eburnea læuo

Telorum

Telorum custos arcum quoque laeua tenebat.
Talis erat cultu facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calidonius heros
Optauit renuente Deo: flammásque latentes
Hausit, & , O felix si quem dignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempúsque pudórque
Dicere: maius opus magni certaminis vrget.
Silua frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
Incipit à plano: deuexáque prospicit arua.
Quo postquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
*Signa pedum: cupiúntque suum reperire * periclum.* * vt supra 196.
Concaua vallis erat: quò se dimittere riui
Assuerant pluuialis aquae: tenet ima lacunae
Lenta salix, vluaeq; leues, iunciq; palustres,
Viminaque, & longa parua sub arundine canna.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, vt excussis elisus nubibus ignis.
*Sternitur incursu nemus, & * propulsa fragorem* Cum apro pugna.
Silua dat: exclamant iuuenes: praetentáque forti * proturbata & prosternenda. sic lib 3. 84.
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit, spargítque canes, vt quisque furenti
Obstat: & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncóque dedit leue vulnus acerno.
Proxima si nimijs mittentis viribus vsa
Non foret, in tergo visa est haesura petito: * sic lib. 2. 105. pro, quantū fieri poterat.
Longius it: auctor teli Pegasaeus Iason.
Phoebe, ait, Ampycides, si te coluíque, colóque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
* *Qua potuit precibus Deus annuit. ictus ab illo est,* * emicare in eo videntur oculi in flammae instar fulgurare & scintillare.
Sed sine vulnere, aper: ferrúmque Diana volanti
Abstulerat iaculo: lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est: nec fulmine lenius arsit:
* *Emicat ex oculis, spirat quoque pectore flammas.*

Vtque vocat moles adducto concita neruo;
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In iuuenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonáque dextra tuentes
Cornua prosternit: socij rapuere iacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus, trepidantem, & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nerui.
Forsitan & * Pylius * citra Troian perisset
Tempora: sed sumpto posita conamina ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio, fidénsque recentibus * armis
Orithyiæ magni ostro femur hausit adunco.
At gemini nondum * cælestia sidera fratres,
Ambo conspicui, niue candidioribus ambo
Vectabantur equis; ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas,
Nec iaculis esset, nec equo loca peruia siluas.
Persequitur Telamon: studióque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum leuat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit neruo, sinuatóque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destrinxit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleager erat: primus vidisse putatur,
Et primus socijs visum ostendisse cruorem:
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuere viri: seque exhortantur: & addunt
Cum clamore animos: iaciúntque sine ordine tela.
Turba nocet iactis: & quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer * Arcas
Discite femineis quid tela virilia præstent

*Nestor à Pyla vrbe Messeniæ, cui imperabat.
* antè bellum Troianum.
* dentibus fulmineis in trunco acutis & quasi renouatis.
* Fast. 5. 720.
* Ancæus Parrhasius sup. 315.

O iuuenes

O iuuenes, operique meo concedite, dixit:
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Inuita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memorauerat ore:
Ancipitémque manu tollens vtráque securim,
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quáque est via proxima letho,
Summa ferus geminos dixerit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomeratáque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt: madefactáque terra cruore est.
Ibat in aduersum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul * Aegides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ consiste meæ: licet eminus esse
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit, & ærata torsit graue cuspide *cornu.
Cui bene librato, votique potente futuro
Obstitit esculea frondosus ab arbore ramus.
Misit & * Aesonides iaculum: quod casus ab illo
Vertit: & in mentum figit * latrantis: & inter
Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidæ variat: missisq; duabus,
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora dum sæuit, dum corpora versat in orbem,
Stridentémque nouo spumam cum sanguine fundit;
Vulneris auctor adest: hostémque irritat ad iram:
Splendidáque aduersos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socij clamore secundo:
Victricémque petunt dextræ coniungere dextram:
Immanémque petunt multa tellure iacentem
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede imposito caput exitiabile pressit:
Atque ita, Sume mei spolium * Nonacria iuris,
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuuias rigidis horrentia setis

Gestus tollentis securim.

*Theseus.

*hasta ex cornu arbore, notãdum enim vsurpari hoc sensu cornu in iiij. inflex. gen. neutro.

* Iason.

Inferiorem oris canini partem.

Aper conficitur à Melagro.

* Atalanta. à Nonacri vrbe Arcadiæ.

Terga dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor.
Inuidere alij, totóque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone agè, nec titulos intercipe fœmina nostros.
Thestiadæ clamant: nec te fiducia formæ
*Decipiat, ne sit * longè tibi captus amore*
Auctor, & huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, & tumida frendens Mauortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent. hausitq; nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Vlcisci fratrem, fraternáque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidúmque prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratis mutauit vestibus atras.
At simul est auctor necis editus: excidit omnis
*Luctus: & à lachrimis in * pœnæ versus amorem est.*
Stipes erat: quem cùm partus enixa iaceret
Thestias: in flammam triplices posuere sorores:
Staminaque impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóque, tibíque
O modò nate damus. quo postquam carmine dicto
Excessere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq; liquentibus vndis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Seruatúsque tuos, iuuenis, seruauerat annos.
Protulit hunc genitrix, tedásque. & fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admouet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnat materque, sorórque;
Et diuersa trahunt vnum duo nomina pectus.

* ne interficiatur tuus amator, & cogaris eo carere.

Interemit Meleager suos auunculos.

* vindictæ cupiditatē.

Althæa in filio fratrū mortem vlciscitur.

Sæpe

Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpe suum feruens oculis dabat ira ruborem.
Et modò nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat: modò quem misereri credere posses.
Cùmque ferus lacrimas animi siccauerat ardor,
Inueniebantur lachrimæ tamen: utque carina,
Quam uentus, uentóque rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, parétque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubijs affectibus errat:
Inque uices ponit, positámque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est: nam postquam pestifer ignis
Conualuit; rogus iste cremet mea uiscera, dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante sepulcrales infelix astitit aras:
Pœnarúmque Deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides sacris uultus aduertite uestros.
Vlciscor, facióque nefas: mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus.
Per coaceruatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato uictore fruetur?
Thestius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes
Officium sentite meum: magnóque paratas
Accipite inferias uteri mala pignora nostri.
Hei mihi, quò rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruisse fatemur
Illum cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret; uiuúsque & uictor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque iacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. pereat sceleratus: & ille
Spémque patris, regnúmque trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia uota parentum?
Et quos sustinui bis mensium quinque labores?

O vtinam primis arsisses ignibus infans:
Idq; ego passa forem, vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo, cape præmia facti:
Bisque datam, primùm partu mox stipite rapto.
Redde animam: vel me fraternis adde sepulchris:
Et cupio: & nequeo. Quid agã? modò vulnera fratrũ
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago.
Nunc animum pietas, maternáque nomina frangunt,
Me miseram! malè vincetis, sed vincite fratres:
Dum modo quæ dedero vobis solatia, vosq;
Ipsa sequar dixit: dextráque auersa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & inuitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus: ac magnos superat virtute dolores.
Quòd tamen ignauo cadat, & sine sanguine letho,
Mæret: & Ancæi felicia vulnera dicit:
Grandæuúmque patrem, fratrésque, piásque sorores
Cum gemitu, sociámque tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem, crescunt ignisque, dolorq;:
Languescuntq; iterum, simul est extinctus vterque:
Inq; leues abijt paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante fauilla.
Alta iacet Calidon: lugent iuuenésque senésque:
Vulgúsque procerésque gemunt: scissæq; capillos
Planguntur ora simul matres Calydonides. Oeneus
Puluere canitiem genitor vultúsque seniles
Fœdat humi fusus: spatiosúmque increpat æuum.
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro,
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniúmque capax, totúmque Helicona dedisset;
Tristia persequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liuentia pectora tundunt:

Dumq;

Dúmque manet corpus, corpus refouéntque, fouéntque:
Oscula dant ipsi: posito dant oscula lecto
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant:
Affusæq; iacent tumulo: signatáque saxo
Nomina complexæ, lacrimas in nomina fundunt:
Quas post Oenea tandem Latonia clade
*Exsatiata domus, præter Gorgénque, *nurúmque*
Nobilis Alcmenæ, natis in corpora pennis
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneáque ora facit: versásque per aëra mittit.

Sorores Meleagri in aues Meleagrides de quibus Plin. l. 10. 26.

*De ianiram Herculis vxorem.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Theseus apro Calidonio interfecto cùm se reciperet Athenas, & torrentibus aquis interpellaretur ab Acheloo amne, qui imbribus intumuerat, inuitatus est vt suis tectis succederet, dum fluminis vnda subsideret. Cuius ille hospitio cum resedisset, inter epulationem procul insulas visas ab hospite, accepit Nymphas fuisse Naiades: quæ cum Deis sacra redderent, ab eisque Præteritus ipse esset, motus offensa in insulas Echinadas eas conuertit.

*Interea Theseus sociati parte * laboris*
Functus, Erichtheias Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus vndis.
Ferre trabes solidas, obliquáque voluere magno
Murmure saxa solent. vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens niuibus de monte solutis
*Corpora * turbineo iuuenilia vertice mersit.*
Tutior est requies: soluto dum flumina currant
Limite; dum tenues capiet suas alueus vndas.
Annuit Ægides: Vtórque Acheloë, domóque,
Consilióque tuo, respondit: & vsus vtroq; est.
Pumice multicauo nec leuibus atria tophis
Structa subibat: molli tellus erat humida musco.

* in Calydonio apro interimendo.

*turbinis instar torquente mersos in orbem & inuoluente Acheloi atrium.

* in lacunaria distinguebant.

Summa * lacunabant alterno murice conchæ.
Iámque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus, comitésque laborum,

* Pirithous comes Thesei.

Hac * Ixionides, illa Trœzenius heros.
Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis,
Quósque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum lætissimus hospite tanto.
Protinus appositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxere epulis mensas: dapibúsque remotis
* In gemma posuere merum, tum maximus heros
Æquora prospiciens oculis subiecta, quis, inquit,

* Gemmatis poculis.

Ille locus: digitóque ostendit: & insula nomen
Quod gerit illa, doce: quamquam non vna videtur.
Amnis ad hæc non est, inquit, quod cernimus, vnum
Quinque iacent terræ: spatium discrimina * fallit.

* breuitas spatij confundit earum separationes.

Quóque minus spretæ * factum mirere Dianæ;
Naides hæ fuerant: quæ cum bis quinque iuuencos
Mactassent, rurísque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.

* Quo Oeneum vlta est.

Intumui: quantúsque feror, cùm * plurimus vnquam;
Tantus eram: pariterque animis immanis, & vndis

* aquis plurimis excreui.

A siluis siluas, & ab aruis arua reuulsi:
Cumque loco, Nymphas memores tum denique nostri,
In freta prouolui, fluctus nosterque marisque
Continuum diduxit humum: pariterque reuellit
In totidem medijs, quot cernis Echinadas, vndis.

Naides in Echinadas insulas.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Perimele Hippodamantis filia cùm ab Acheloo amne per vim esset oppressa; pater eam ob admissum præcipitauit in pelagus: stuprator impetrauit beneficio Neptuni, vt mare eam semotam ab Echinatibus efficerit insulam.

* vitium intuli, & feci ne post illo diceretur virgo.

Vt tamen ipse vides, procul, en procul vna recessit
Insula grata mihi; Perimelen nauita dicit.
Huic ego * virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inque profundum

Protulit

Protulit è scopulo periturae corpora natae.
Excepi, nantémque ferens, ô proxima terrae
Regna vagae dixi, sortite Tridentifer vnda,
In quo desinimus, quò sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem.
Huic ego, quam porto, nocui: si mitis, & aequus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset;
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,
Affer opem; mersæq; precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit,
Hunc quoque complectar. mouet caput aequoreus rex:
Concussitque suas omnes assensibus vndas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen: ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dúmque ea contrecto, totam durescere sensi
Corpus, & inducta condi praecordia terra.
Dum loquor, amplexa est artus noua terra natantes:
Et grauis increuit mutatis insula membris. Perimele in insulam.

FAB. VII. VIII. ET IX.
ARGVMENTVM.

Iuppiter & Mercurius in hominum figuras versi, in Phrygia cum animos incolarum experti à nullo vlto exciperentur hospitio, à Philemone & Baucide hospitalissimè sunt excepti & cum maxima voluptate rebus humilibus ad victum necessarijs simplicissimos animos pauperum experti sunt. Ergo vt tamen ac vim ostenderent suam seuocatis senibus hospitibus in excelsiorem collem, casam eorum in templum conuerterunt eósque ipsos optatos antistites loci sacrati præstiterũt ita vt cum senectute soluti essent, in arbores conuerterentur, Philemon in quercum, Baucis in tiliam. Oppidum autem eorum, quod cæteros ciues inhospitales habuerat, aquarum multitudine obrutum, stagnum factum est.

Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Mouerat: irridet credentes, vtq; Deorum
*Spretor erat, mentisque ferox * Ixione natus,*
Ficta refers, nimiumque putas Acheloë potentes

* hoc ipso similis patri Centauro, quos Poëtæ vti & Cyclopas, faciunt deorum contemptores. Deorum potestas.

Esse Deos, dixit, si dant, adimúntque figuras.
Obstupuere omnes; nec talia dicta probarunt:
Ante omnésque Lelex animo maturus, & æuo,
Sic ait: immensa est, finémque potentia cæli
Non habet: & quidquid superi voluere, peractum est.
Quodque minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygijs, medio circumdata muro,
Ipse locum vidi. nam me *Pelopeia Pittheus
Misit in arua, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis, fulicísque palustribus vndæ.
Iuppiter huc specie mortalis, cúmque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum, requiémque petentes;
Mille domos clausere seræ; tamen vna recepit,
Parua quidem stipulis, & canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa sunt annis* iuncti iuuenilibus; illa
Consenuere casa; paupertatémque ferendo
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominas illic, famulósne requiras.
Tota domus, duo sunt: ijdem paréntque, iubéntque.
Ergo vbi Cælicolæ paruos tetigere penates;
Summissóque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito iussit releuare sedili:
Quo super iniecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit: & ignes
Suscitat hesternos; folijsque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas anima perducit anili:
Multifidásque faces, ramaliáque arida tecto
*Detulit, & minuit, paruóque admouit aëno.
Quódque suus coniux riguo collegerat horto,
* Truncat olus folijs. furca leuat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno,
Seruatóque diu resecat de tergore partem
Exiguam; sectámque *domat feruentibus vndis.

*Phrygia, à Pelope Tantali Phrygiæ regis filio.

Baucis & Philemon.

*eam simul à pueris vsque habitarunt.

*Rustici pauperis apparatus.

*deorsum tulit.

*folia oleris decerpit, reiecto caulo & ceteris inutilibus.

*magno labore mollit & coquit, vt pote durissimā.

Interea

Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentirique moram prohibent, erat alueus illic
Fagineus, dura a clauo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis. artúsque * fouendos
Accipit. in medio torus est de mollibus vluis
Impositus lecto, sponda, pedibúsque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant; sed & hæc vilísque, vetúsque
Vestis erat, lecto * non indignanda saligno.
Accubuere Dei: mensam succincta, treménsque
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit. quæ postquam subitò * cliuum
Sustulit, æquatam * menta extersere verenti.
Ponitur hic bicolor * sinceræ bacca Mineruæ,
Conditáque in liquida corna autumnalia fæce.
Intubáque, & * radix, & lactis massa coacti,
Ouáque, non acri leuiter versata fauilla,
Omnia fictilibus, post hæc * cælatus eodem
Sistitur argento crater, fabricatáque fago
Pocula, qua caua sunt flauentibus illita ceris
Parua mora est: epulásque foci miserere calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ:
Dántque locum mensis paulùm seducta secundis.
Hic nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
Prunáque & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus vuæ,
Candidus in medio fauus est. super omnia vultus
Accessere boni, nec iners, paupérque voluntas,
Intereà quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per séque vident succrescere vina;
Attoniti nouitate pauent, manibúsque supinis
Concipiunt Baucísque preces, timidúsque Philemon:
Et veniam dapibus, nullísque * paratibus orant,
Vnicus anser erat minimæ custodia villæ,
Quem Dijs hospitibus Domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat,

*pedes tepida lauandos.

* digna existimanda.

* mensæ inæqualitarem.

* vt quæ sit odore suauissimum.

* oliua, quæ & viridis & nigra est.

* radicula, herba in acetarijs frequens.

* itidem fictilia.

*quòd nihil ijs apparassent.

Eluditque diu, tandémque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. superi vetuere necari:
Dijq; sumus, meritásque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt: vobis immunibus huius
Esse mali dabitur: modo vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & ardua montis
Ite: simul parent: & Dijs præeuntibus, ambo
Membra leuant baculis: tardique senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere cliuo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos: & mersa palude
Cetera prospiciunt: tantùm sua tecta manere.
Dúmque ea mirantur; dum deflent fata suorum;
Mersa vident. quærúntque suæ pia culmina villæ.
Illa vetus, dominis etiam casa parua duobus
Vertitur in templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flauescunt, aurataque tecta videntur,
Cælatæq; fores adopertáque marmore tellus.
Talia tum placido Saturnius edidit ore:
Dicite iuste senex, & femina coniuge iusto
Digna; quid optetis. cum Baucide pauca locutus,
Iudicium superis aperit commune Philemon:
Esse sacerdotes, delubráque vestra tueri
Poscimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec coniugis vnquam
Busta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur, templi tutela fuere;
Donec vita data est. annis æuóque soluti
Ante gradus sacros cum starent fortè; locique
Narrarent casus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iámque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; valéque
O coniux dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex. ostendit adhuc* Tyaneius illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.

Oppidum in stagnum Fab. viij. Domus Philemonis & Baucidis in templum.

Fab. ix. Philemon & Baucis in arbores

*à Tyana vrbe media cappadociæ & Ciliciæ, ad radicem Tauri.

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
*Narrauere senes. equidem * pendentia vidi*
Serta super ramos: ponénsque recentia dixi,
**Cura Deûm Dij sint & qui coluere, colantur.*

* in lucis & arboribus sacris
*qui deos colunt & obseruant, fiant & ipsi Dei.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Achelous inter epulas Theseo, quem receperat hospitio, enarrans hos qui in alienam figuram versi essent, miratus casus mortalium, etiam refert qui in plures figuras abierint, vt Protea Neptuni filium, solitum modò iuuenem, modò in leonem, interdum in aprum, alias in anguem, & cetera animalia conuerti quibus insidias posset eludere.

Desierat, cunctósque & res, & mouerat auctor,
Thesea præcipuè; quem facta audire volentem.
Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & in hoc renouamine mansit,
Sunt, quibus in plures ius est transire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteu:
Nam modò te iuuenem, modò te videre leonem:
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum:
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras; interdum vndis contrarius ignis.

Proteus in varias formas.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Metera Erisichonis filia, Autolici vxor, cùm parentem animaduertisset, quod in Thessalia lucum Cereris deuastasset, grauissimam experiri famem, quod se quoque nouissime rebus alijs omnibus cõsumptis vendidisset, a Neptuno, qui eius virginitatem ademerat petijt, vt sibi ferret opem. At ille memor eius concubitus cũ speciosissima domino tradita fuisset, vt effugeret eius seruitutem, in piscatorem procerioris ætatis eã conuertit concessitque vt in quascunque vellet figuras se cõuertere posset, vt pretio sui parentem pœnas pendẽtem alere posset. Sed cum sæpius pretio emptores fraudasset, iamq; doli omnes consumpti essent nouissimè Erisichthon membra sua deuorat, dignumque sua impietate exitum sortitus est.

*Metra.
Erisichthō Cereris lucum violat.
*adolendo victimas haberet.
*nemoris magnitudinem æquans
*quod valuit, & exitu comprobatum est.
*huic magnitudine & mole cedebat.
*Erisichthon Thessaliæ rex à Triopa patre.
Callimachus.

Nec minus Autolyci coniux Erisichthone nata*
Iuris habet. pater huius erat, qui numina diuûm
Sperneret; & nullos aris adolere honores.*
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur; & lucos ferri temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
Vna nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,*
Sertáque cingebant, vota argumenta potentis.*
Sæpe sub hac Dryades festas duxere choreas:
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: mensuráque roboris vlnas
Quinque ter implebat: nec non & cetera tantum
Silua sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa*
Non tamen iccirco ferrum Triopæus illa*
Abstinuit, famulósque iubet succidere sacrum
Robur: & vt iussos cunctari vidit, ab vno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta Deæ solum, sed & ipsa, licebit,
Sic Dea iam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus;
Contremuit, gemitúmque dedit Dodonia quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpere: & longi pallorem deducere rami.
Cuius vt in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis;
Quam solet, ante aras ingens vbi victima taurus
Concidit; abrupta cruor è ceruice profundi.
Obstupere omnes; aliquisq; ex omnibus audet
Deterrere nefas, sæuámque inhibere bipennem.
Adspicit hunc, mentisque pia cape premia dixit
Thessalus: inque virum conuertit ab arbore ferrum:
Detruncatq; caput, repetitáque robora cædit;
Editus è medio sonus est cum robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia lethi.

Persequitur

Persequitur scelus ille suum: labefactáque tandem
Ictibus innumeris, adductáque funibus arbor
Corruit: & multam prostrauit pondere siluam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, suóque,
Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mærentes adeunt; pœnámque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque sui pulcherrima motu
Concussit grauidis oneratos messibus agros:
Molitúrque genus pœnæ miserabile, si non
Ille suus esset nulli miserabilis actu;
Pestifera lacerare fame: quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ (neque enim Cereremq; Famémque
Fata coire sinunt) montani numinis vnam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis:
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;
Frigus iners illic habitant, Pallórque Tremórque,
Et ieiuna Fames: ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata iube: nec copia rerum
Vincat eam: superétque meas certamine vires.
Neue viæ spatium te terreat; accipe currus:
Accipe quos frenis altè moderere * dracones:
Et dedit. illa dato subuecta per aëra curru
Deuenit in Scythiam, rigidique cacumina montis,
(Caucason appellant) serpentum colla leuauit:
Quæsitámque Famem lapidoso vidit in agro,
Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectare viscera possent:
Ossa sub incuruis extabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus; pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuúmque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul vt vidit (neque enim est accedere iuxta

Famis descriptio.

* nos enim suo currui Ceres iungit.

Ausa) refert mandata Deæ; paulúmque morata,
Quanquã aberat longè; quãquã modo venerat illuc:
Visa tamen sensisse Famem; retróque dracones
Egit in Hæmoniam versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamuis contraria semper
Illius est operi) peragit; pérque aëra vento
Ad iussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altóque sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur vlnis:
Séque viro inspirat; faucésque, & pectus, & ora
Afflat: & in vacuis peragit ieiunia venis.
Functáque mandato fecundum deserit orbem:
Inque domos inopes, assuetáque vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Erisichthonis fames; *Mulcebat: petit ille dapes sub imagine somni:*
* sibi enim frustrà mãdere videbatur. *Oráque * vana mouet, dentémque in dente fatigat;*
Exercétque cibo delusum guttur inani:
Próque epulis tenues nequicquam deuorat auras.
Vt vero est expulsa quies, furit ardor edendi:
Pérque auidas fauces, immensáque viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit; & appositis queritur ieiunia mensis:
Inque epulis epulas quærit: quódque vrbibus esse,
Quódque satis poterat populo, non sufficit vni.
Plúsque cupit, quò plura suam demittit in aluum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra;
Nec satiatur aquis; peregrinósque ebibit amnes:
Vtque rapax ignis non vnquam alimenta recusat:
Innumerásque faces cremat; & quo copia maior
Est data, plura cupit; turbaque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt, poscúntque simul: cibus omnis in illo
Caussa cibi est: sempérque locus fit inanis edendo.
Iámque fame patrias altáque voragine ventris
*Attenuarat opes, sed * inattenuata manebat*
* non imminuta. *Tum quoque dira fames: implacatǽque vigebat*

Flamma

Flamma gulæ, tandem demisso in viscera censu,
Filia restabat non illo* digna parente. ** quia re impium quidem patrē voluit deserere,*
Hanc quoque vendit inops, dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamuis modò visa sequenti
Esset hero; formámque nouat, vultúmque virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia paruo *Filia Erisichthonis in piscatorem.*
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in vnda
Credulus; & nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic vbi sit: neque enim vestigia longiùs extant.
Illa Dei munus bene cedere sensit: & à se
Se quæri gaudens, his est resecuta rogantem:
Quisquis es, ignoscas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, * studióque oneratus inhæsi. ** sollicitè attentus sui studio piscationis*
Quóque minus dubites, sic has Deus æquoris artes
Adiuuet, vt nemo iamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec femina constitit vlla. *Triopæis in varias figuras.*
Credidit; & verso dominus pede pressit arenam;
Elusúsque abijt. illi sua reddita forma est.
Ast vbi habere * suam transformia corpora sensit; ** filiam vidit sese posse ad varia transformare.*
Sæpe pater dominis Triopeida tradit. at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò ceruus abibat;
Præbebátque auido non iusta alimenta parenti.
*Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem ** auiditas & fames.*
Materiam, dederátque graui noua pabula morbo;
Ipse suos artus lacero diuellere morsu *Transitio, Acheloi ad suas metamorphoses*
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpe nouandi
Corporis ô iuuenes * numero finita potestas. **ternario.*
Nam modo qui nũc sum videor: modo flector in anguẽ:

Armenti modò dux, vires in cornua sumo;
*Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera * telo*
Frontis, vt ipse vales. gemitus sunt verba secuti.

* infracto ab Hercule lib. 9. 86.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER IX.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Deianira Oenei filia, Aetolarum virgo speciosissima, cum à multis peteretur, pater constituit ei coniugio se daturum qui luctandi caussa veniret, vinceretque. Manentibus itaque ex numero potentum duobus, Acheloo flumine, & Hercule, qui reliqui ob metum cesserant, in certamen processum est. Cum ergo Achelous naturalibus modis Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in speciem draconis nouissimè in tauri figuram conuersus adstitit: quem Hercules vt amplexus est reluctantem, alterum cornu quod implicauerat brachijs, rupit extortum. Quo dolore ille ac deformitate aduersarij viribus cessit. At Nymphae Naiades fluminis filiae id cornu quod ereptum capiti erat, omnibus copijs autumnalibus repleuerunt: vt apud posteros maximum haberet fructum, & mirationem. Itaque cornucopiae effectum est vt diceretur omnibus temporibus.

QVae gemitus, truncaeq; Deo Neptunius heros
Caussa rogat frontis: cùm sic Calydonius amnis
Coepit, inornatos redimitus arundine crines.
Triste petis munus: quis enim sua praelia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec tam
Turpe fuit vinci; quam contendisse decorum est:
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine siqua suo tandem peruenit ad aures
Deianira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes inuidiosa procorum.
Cum quibus vt soceri domus est intrata petiti,
*Accipe me generum, dixi, * Parthaone nate.*

Deianira. * Oeneus Deianirae pater, Parthaonis filius.

Dixit

Dixit & Alcides. alij cessere duobus.
Ille Iouem socerum * *dare se, famámque laborum,* *tanquam dotem Deianiræ.
Et superata suæ referebat iussa * *nouercæ.* *Iunonis.
Contrà ego turpe Deum mortali cedere dixi:
(Nondum erat ille Deus) Dominũ me cernis aquarũ
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars vna tuarum.
Tantum ne noceat, quòd me nec regia Iuno *Lepidè detrahit Herculi, famam appellans pœnam vers. 14.
Odit: & omnis abest iussorum pœna * *laborum.*
Nam quòd te iactas Alcmena matre creatum:
Iuppiter aut falsus pater est; aut crimine verus,
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Iouem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem iamdudum lumine toruo
Spectat; & accensæ non fortiter imperat iræ:
Verbáque tot reddit: Melior mihi dextera lingua:
Dum modò pugnando superem; tu vince loquendo.
Congreditúrque ferox: puduit modò magna locutum
Cedere. reieci viridem de corpore vestem;
Brachiáque opposui, tenuíque à pectore * *varas* *paulum incuruatas & inflexos.
In statione manus; & pugnæ membra paraui. Herculis & Acheloi congressus.
Ille * *cauis hausto spargit me puluere palmis:* * quo facilius paterent membra apprehensionibus.
Inque vicem fuluæ tactu flauescit arenæ.
Et modò ceruicem, modò crura micantia captat;
Aut captare putes: omníque à parte lacessit.
Me mea defendit grauitas: frustráque petebar;
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; suóque est pondere tuta.
Digredimur paulùm: rursúsque ad bella coimus:
Inque gradu stetimus certi non cedere: erátque
Cum pede pes iunctus: totóque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros;
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur coniux, spectant armenta, pauéntque,

Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Reijcere Alcides à se mea pectora: quarto
*circumducta eius membris & oppressa. *Excutit amplexus; *adductáque brachia soluit.*
Impulsúmque manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus auertit: tergóque onerosus inhæsit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
*vt prohiberem duros a corpore nexus *Vix tamen *inserui sudore fluentia multo*
Brachia; vix solui duros à corpore nexus.
Instat anhelanti: prohibétque resumere vires:
Et ceruice mea potitur. tum denique tellus
Achelous in anguem *Pressa genu nostro est; & arenas ore momordi.*
Inferior virtute, meas deuertor ad artes:
Elabórque viro longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuaui corpus in orbes;
Cúmque fero moui linguam stridore bisulcam;
Risit, & illudens nostras Tyrinthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
*vt donētē fortiorem alijs draconibus ne comparandus quidē es ad minimam partē capitum Lernææ hydræ. *Dixit: & vt *vincas alios Acheloe dracones,*
Pars quota Lernææ serpens eris vnus Echidnæ.
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec vllum
De centum numero caput est impunè recisum;
Quin gemino ceruix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentémque malo domui: domitamque reduxi.
Quid fore te credis? falsum qui versus in anguem
*Arma aliena moues? quem forma *precaria celat?*
*veluti precibus accepta vtenda. *Dixerat; & summo digitorum vincula collo*
Iniecit. angebar seu guttura forcipe pressus:
Pollicibúsque meas pugnabam euellere fauces.
Sic quoque deuicto, restabat tertia tauri
Achelous in taurum. *Forma trucis. tauro mutatus membra, rebello.*
*vestis aut fasciæ modo implicat. *Induit ille toris à læua parte lacertos:*
Admissúmque trahens sequitur; depressáque dura
Cornua figit humo, méque alta sternit arena.

Ne

Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit: truncáque à fronte reuellit.
Naides hoc pomis, & odore flore repletum
Sacrarunt: diuésque meo bona copia cornu est. Cornu copiæ.
Dixerat: & Nymphæ ritu succincta Dianæ
Vna ministrarum fusis vtrinq; capillis
Incessit, totúmque tulit prædiuite cornu
Autumnum, & mensas felicia poma secundas.
Lux subit: & primo feriente cacumina sole
Discedunt iuuenes. neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, totæq; residant,
Opperiuntur aquæ. vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit vndis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris;* *idtóque agrestes & deformes ei vultus dedit.
Cætera sospes habet; capitis quoque fronde saligna,
Aut super imposita celatur arundine damnum.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Post hæc victor Hercules cùm Deianiram Nesso Centauro commisisset, vt eam Euenum amnem, qui initio Lycormas erat nominatus, transueheret: & ille specie captus puellæ flexibus errans quæreret locũ comprimendi, illa fidem mariti implorante sagittis eum confixit qui cùm expiraret, vestẽ suam cruentauit Deianiræque dedit: indicauitque remedium fore erga coniugem deserti amori, si ea indueretur, qui tamẽ cruor inuenti cessit partem.

At te Nesse ferox eiusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Namque noua repetens patrios cum coniuge muros,
Venerat Eueni rapidas Ioue natus ad vndas.
Vberior solito, nimbis hiemalibus auctus,
Verticibusque frequens erat, atque imperuius amnis.
**Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem*
*Nessus adit, membrisq; valens, *scitúsque vadorum:*
Officióque meo ripa sistetur in illa,
Hæc, ait, Alcide: tu viribus vtere nando.
Tradidit Aonius pauidam Calydonia Nesso.*

* Securum sui, quod nare posset
*Erat enim portitor ibi constitutus, vt meminit Strabo lib. 10.
* Boetius nempe Thebanus.

Pallentémque metu, fluuiúmque, ipsúmque timentem,
Mox vt erat pharetráque grauis spolióque leonis,
(Nam clauam, & curuos trans ripam miserat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quà sit clementissimus amnis
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus;
Coniugis agnouit vocem: Nessóque parenti
Fallere depositum. Quò te fiducia, clamat,
*Vana pedum violente rapit? tibi Nesse * biformis*
Dicimus: exaudi: nec res intercipe nostras.
*Si te nulla mei reuerentia mouit; at * orbes*
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies; quamuis ope fidis equina.
Vulnere non pedibus te consequar. vltima dicta
Re probat: & missa fugientia terga sagitta
Traijcit: extabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul euulsum est, sanguis per vtrumq; foramē
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus: neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

* fraudare Herculem deposito.
* finguntur enim Centauri pedibus equinis.
* rotæ, quibus apud inferos Ixion assiduè vertitur, ob interpellatam de stupro Iunonem.
Nessi cruor in venenū.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Eodem tempore Hercules in Oechaliam regnum Euryti cùm traiecisset, Iolemq; filiam eius dilectam traheret in patriam, prior coniux Deianira, vt audiuit amorem viri à se esse mutatum: tunicam sacrificaturo Ioui Lychæ famulo dedit ei perferendam; qua ille honoratus vota religionémque piaret. eam indutus, cùm ad aram accessisset, prosecans exta, flamma vestis incaluit, & Lernæo veneno contactis hæsit visceribus. In maximo itaque cruciatu cùm à corpore eius euelli nequiret, Lycham acerbissimi muneris reum proiectum à se Euboico mari mersit, quem innoxium culpæ Tethys vertit in scopulum conchis muricibúsque vestitum.

Longa fuit medij mora temporis: actáque magni
Herculis implerant terras, odiúmque nouercæ.
*Victor ab Oechalia Cenæo * sacra parabat*

* quæ vouerit, si Euryti vrbe potiretur.

Vota

Vota Ioui, cum fama loquax præcessit ad aures
Deianira tuas: quæ veris addere falsa
Gaudet; & è minimo sua per mendacia crescit;
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri:
Credit amans: venerisque nouæ perterrita fama,
Indulsit primò lacrymis: flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum. mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis lætabitur istis. (dum est,
Quæ quoniam adueniet; properandum, aliquidq; nouã-
Dum licet; & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, moréрne?
Excedam tectis, ac si nihil amplius obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?*
(Fortè paro facinus) quantúmque iniuria possit,
Fœmineúsque dolor, iugulata pellice testor?
Incursus animus varios abit. omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori:
Ignaróque Lychæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit; blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. capit inscius heros:
Induitúrque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Tura dabat primis, & verba precantia flammis;
Vináque marmoreas patera fundebat in aras;
Incaluit vis illa mali: resolutáque flammis
Herculeos abijt latè diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, repulit aras:
Impleuitque suis nemorosam vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur scindere vestem.
Quà trahitur, trahit illa cutem (fœdúmque relatu)
Aut hæret membris, frustrà tentata reuelli;
Aut laceros artus, & grandia tetigit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet: coquitúrque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent auidæ præcordia flammæ:

* Quid si fratrem fortibus facinoribus celebrem imiter.

Hercules ab vxore missa Nessi veste venenata interimitur.

Cæruleúsque fluit toto de corpore sudor:
Ambustique sonant nerui cæcáque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere: & hanc pestem specta crudelis ab alto:
Corque ferum satia: vel si miserandus & hosti;
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
Inuisámque animámque, natámque laboribus aufer.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona nouercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Busirim domui? sæuoque alimenta * parentis
Antæo eripui? nec me pastoris * Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere mouit.
Vósne manus validi pressistis cornua * tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides vndæ,
Partheniúmque * nemus: vestra virtute relatus
*Thermodontiaco cælatus balteus auro,
*Pomáque ab insomni malè custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásque resumere vires.
Quid? quod * Thracis equos humano sanguine pingues,
Plenáque corporibus laceris præsepia vidi?
Visáque deieci, dominúmque, ipsósque peremi?
His elisa iacet * moles Nemeæa lacertis:
Hac cælum ceruice tuli. defessa iubendo est
Sæua Iouis coniux. ego sum indefessus agendo.
Sed noua pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisq́ue potest. *pulmonibus errat
Ignis edax imis, pérque omnes pascitur artus.
At valet * Eurystheus: & sunt qui credere possint
Esse Deos, dixit: pérque altam saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerit, factíque refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe trementem,
Sæpe retentantem, totas infringere vestes,

Herculis labores.

* quibus Terra mater prostrato Antæo maius semper robur subministrabat.

*Geryonis.

*amati à Pasiphae.

* ob captã ceruam æripedem.

* victis Amazonibus

*Hesperidum.

* Diomedis.

*Leo maximæ molis.

* quia id est ostium cordis, & veluti proxima mortis via sic lib. 2. 802.

*qui hortatu Iunonis ad tot pericula me impulit.

Sterne-

Sternentémque trabes; irascentémque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cauata
Adspicit: viq; dolor rabiem collegerat omnem;
Tune Lycha, dixit, feralia dona dedisti?
Tune meæ necis auctor eris; tremit ille; pauétque
Pallidus; & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem, genibúsque manus adhibere parantem
Corripit Alcides; & térque, quatérque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, vndas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Vtq; ferunt imbres gelidis concrescere ventis;
Inde niues fieri; niuibus quoque molle rotatis
*Adstringi, & * spissa glomerari grandine corpus;* * in densam grandinem Lychas in scopulum
Sic illum validis iactum per inane lacertis,
Exsanguémque metu, nec quidquam humoris habentē
In rigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoq; in Euboico scopulus breuis eminet altè
Gurgite: & humanæ seruat vestigia formæ.
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur:
Appellántque Lychan. at tu Iouis inclyta proles
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inque pyram structis, arcum, pharetrámque capacem,
Regnaque visuras iterum Troiana sagittas * sine quibus Troia expugnari non potuit? vnde per Vlyssem & ille & ipse Philoctetes ad Grecorum exercitum est) adductus.
Ferre iubes Pœante satum: quo flamma ministro
Subdita, dúmque auidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem siluæ Nemeæo vellere summam
Sternis: & imposita clauæ ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quàm si conuiua iaceres
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

In Oeta Thessaliæ monte p̄structo rogo ac sagittis traditis Philoctetæ Pœantis filio, qui eius pyrā struxerat, flammis vstus est, ita vt immortalium deorum ius à Ioue in cælo reciperet; & aliquando placata Iunone filij eiusdem nomine Hebe iungeretur. Deianira autem re audita ipsa se interfecit.

Iámque valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securósque artus, contemptorémque petebat
Flamma suum. timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Iuppiter alloquitur: Nostra est, timor iste, voluptas
O superi; totóq; libens mihi pectore grator,
*Quod *memoris populi dicor rectórque patérque,*
Et méa progenies vestro quoque tuta fauore est.
Nam quamquam ipsius datis hoc immanibus actis;
Obligor ipse tamen: sed enim ne pectora vano
Fida metu paueant, Oetæas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincit, quos cernitis, ignes:
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum est à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullíque domabile flammæ:
Idque ego defunctum terra, cælestibus oris
Accipiam; cunctísque meum lætabile factum
Dijs fore confido. si quis tamen Hercule, si quis
Fortè Deo doliturus erit; data præmia nollet:
Sed meruisse dari sciet, inuitúsque probabit.
Assensere Dei. coniux quoque regia visa est
Cetera non duro, duro tamen vltima vultu
Dicta tulisse Iouis; séque indoluisse notatam.
Interea quodcúnque fuit populabile flammæ
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantúmque Iouis vestigia seruat.
Vtq; nouus serpens posita cum pelle senecta,
Luxuriare solet; squamáque nitere recenti;
Sic, vbi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte sui meliore viget, maiorque videri
Cœpit; & augusta fieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens inter caua nubila raptum
*Quadrijugo curru radiantibus *intulit astris.*

* grati, & beneuolentis ei qui omnibus benefecerat.

Herculis apotheosis. *maritum dedit Hebæ filiæ Iunonis. inf. 409.

FAB.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Alcmene cum ex Ioue Herculem conceptum propter Iunonem parere non posset; implorata à Iunone, quæ partubus præsidit Lucina, quam quidam Ilithyiam interpretantur, ad fores reginæ partum impeditura, in vetulam transfigurata venit. & cum terra residens nexis manibus partum retardaret, Galantis præministra conspexit eam, suspicataque est ea gestu impedimento esse dominæ suæ, quo minus pareret: & prouidentia dolum ridens ementita est Alcmenam partu solutam. at illa imprudens resolutis manibus Alcmenam cruciatu liberauit. Cuius astutiam grauissima pena est prosecuta: namque eam in mustellæ figuram conuertit ita vt ore quo mētita est pareret.

*Sensit Atlas * pondus, neque adhuc Sthenelëius iras* Ilithyia in vetulam.
Soluerat Eurystheus; odiumque in prole paternum *Herculis recepti in cælum.
Exercebat atrox, at longis anxia curis
Argolis Alcmene questus vbi ponat aniles;
Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuique suos casus; Iolen habet. Herculis illam *Herculis F.
*Imperijs, thalamoq́, animoq́, receperat * Hyllus:*
Impleràtque vterum generoso semine; cùm sic
Incipit Alcmene: Faueant tibi numina saltem:
Corripiantque moras tunc, cùm matura vocabis
Præpositam timidis parientibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Námque laboriferi cùm iam natalis adesset
Herculis; & decimum premeretur sidere signum;
Tendebat grauitas vterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, vt posses auctorem dicere tanti
Ponderis esse Iouem. nec iam tolerare labores
Vlterius poteram. quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parsq; est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendénsque ad cælum brachia, magno
*Lucinam ad * nexos partus clamore vocabam.* * impeditos, qui solui non poterant.
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meúmque
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ.

Vtq; meos audit gemitus, subsidit in illa
Ante fores ara; dextróque est poplite læuum
* pro, pres. fit. synec-pochice. *Pressa genu: digitisque inter se pectine iunctis
Sustinuit partus, tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmine partus.
Nitor & ingrato facio conuicia demens
Vana Ioui, cupióque mori; moturaque duros
Verba queror silices, matres Cadmeides adsunt:
Votáque suscipiunt; exhortantúrque dolentem,
Vna ministrarum media de plebe Galanthis
Flaua comas aderat faciendis strenua iussis,
Officiis dilecta suis. ea sensit iniqua
Nescio quid Iunone geri: dúmque exit, & intrat
Sæpe fores; diuam residentem vidit in ara,
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, quæcúnque es, ait, dominæ gratare: leuata est
Argolis Alcmene: potiturque puerpera voto.
Exsiluit, iunctásque manus pauefacta remisit
Diua potens vteri: vinclis leuor ipsa remissis.

Fab vj. Galanthis in mustelã.

Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem prensámque ipsis Dea sæua capillis
Traxit: & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inque pedes mutauit brachia primos.
*agilitas. sup. 307. * Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amisere suum: forma est diuersa priori.
Quæ, quia mendaci parientem iuuerat ore,
Ore parit; nostrásque domos, vt & antè, frequentat.

FAB. VII. VIII. ET IX.

ARGVMENTVM.

Dryope Euryti filia, soror Iole, Andræmonis coniux, quam antea dilexerat Apollo, cum ad lacum sacratum Nymphis dona ferens venisset, & ex arbore Loto ramum decerpsisset, quo paruum filium nomine Amphisson quem secum tulerat, oblectaret, in quam Lotum Nympha Lotos fugiens Priapum erat transfigurata: quia sacræ arboris extiterat violatrix, trunco hæsit infixa: Quem casum sororis dum Iole refert Alc-

menæ

nem; Iolaus, fratris Herculis filius, in antiquam pueritiam transfusus videtur. Sic enim Iunonis filia roganti coniugi promiserat.

Dixit: & admonitu veteris commota ministrae
*Ingemuit: quam sic * nurus est affata dolentem:* *Iole Hylli Herculis filij vxor. 298
Te tamen ô genitrix aliena à sanguine vestro
Rapta mouet facies. quid si tibi mira sororis
Fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. fuit vnica matri
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
*Vimque * Dei passam Delphos, Delonque tenentis* *Apollinis.
Excipit Andraemon: & habetur coniuge felix.
Est lacus accliuis deuexo margine, formam
Litoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat huc Driope fatorum nescia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas
Inque sinu puerum, qui nondum impleuerat annum,
Dulce ferebat onus: tepidique ope lactis alebat.
Haud procul stagno Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores: & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moueri.
Scilicet vt referunt tardi nunc denique agrestes,
Lotos in hanc Nympha, fugiens obscena Priapi, Lotos Nympha in arborem sui nominis Fab. viij. Dryope in arborem.
Contulerit, versus seruato nomine vultus.
Nescierat soror hoc; quae cùm perterrita retrò
Iret; & oratis vellet discedere Nymphis;
Haeserunt radice pedes, conuellere pugnat:
Nec quicquam nisi summa mouet; succreuit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit conata manu laniare capillos,
Fronde manum impleuit, frondes caput omne tegebant.
At puer Amphissus (namque hoc auus Eurytus illi

Addiderat nomen) materna rigescere sensit
Vbera nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opémque
Non poteram tibi ferre soror; quantumque valebam
Crescentem truncum, ramósque amplexa, morabar:
Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitórque miserrimus adsunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendit Loton. tepido dant oscula ligno
Affusiq; suæ radicibus arboris hærent.
Nil, nisi iam faciem, quod non foret arbor, habebat,
Cara soror, lacrimæ misero de corpore factis
Irrorant folijs: & dum licet, oráque præstant
Vocis iter, tales effundit in aëra questus:
Si qua fides miseris, hoc me per numina iuro
Non meruisse nefas; patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: si mentior; arida perdam,
Quos habeo frondes: & cæsa securibus vrar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis:
Et date nutrici; * nostraq; sub arbore, sæpe
Lac facitote bibat, nostrâque sub arbore ludat.
Cúmque loqui poterit; matrem facitote salutet:
Et tristis dicat, Latet hoc in stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet esse dearum.
Chare vale coniux, & tu germana, paterq;.
Qui si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos * incumbere non est,
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum paruumq; attollite natum.
Plura loqui nequeo, nam iam per candida mollis
Colla liber serpit, summoq; cacumine condor.
Ex oculis remouete manus sine munere vestro.
Contegit inductus morientia lumina cortex.
Desierat simul ore loqui, simul esse, diuq;

* sub arbore, in quam nunc transformor.

* procumbere, inclinare me & inflectere.

* etsi vos mihi morienti oculos, vt fit, non clandatis, cortex

Corpus

Cœpere mutato rami caluere recentes.
Dúmque refert Iole factum miserabile, dúmque
** Eurytidos lachrimas admoto pollice siccat*
Alcmene; flet & ipsa tamen, compescuit omnem
Res noua tristitiam: nam limine constitit alto
Penè puer, dubiáque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

Fab. ix.
*Ioles Euryti F.
Iolaus senex in iuuenem.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Callirhoe Acheloi amnis filia, Alcmæonis, qui materno sanguine adspersus in Acarnaniam se contulerat vt expiaretur, coniugium iniit. Ex duabus Alcmæon filios edidit. Qui cùm per fallaciam à Phegeo, cuius antè filiam habuerat, esset occisus; petit Callirhoë à Ioue liberis suis, vt vltores patris essent, annos adijceret. Ergo vt id consequi possent, Dei voluntate ex pueritia in adolescentes factum est vt cederent.

Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. quæ cùm iurare pararet
Dona tributuram post hunc se talia nulli;
Non est passa Themis: nam iam discordia Thebæ
*Bella mouent, dixit: * Capaneúsque nisi ab Ioue vinci*
*Haud poterit: flebúntque pares in vulnera * fratres:*
Subductáque suos manes tellure videbit
*Viuus adhuc * vates: vltúsque parente parentem*
Natus, erit facto pius, & sceleratus eodem:
Attonitúsque malis, exsul mentísque, domúsque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur vmbris;
*Donec eum coniux fatale poposcerit * aurum,*
Cognatúmque latus Phlegeius hauserit ensis:
Tum demum magno petet hoc Acheloia supplex
Ab Ioue Callirhoë, natis infantibus annos
Addat, néue necem sinat esse vltoris inultam.
Iupiter his motus, priuigni dona, nurúsque
** Præcipiet; facietque viros impubibus annis.*

Callirhoes filij impuberes in viros.
*vnus è ducibus Thebas obsidẽtibus.
* Eteocles, & Polynices Oedipi filij, caussa belli Thebani.
* Amphiaraus ad Thebas à terræ hiatu absorptus cuius iussu filius Alcmæon matrẽ Eriphylem occidit.
*monile matris, quod repetiturus ab Alphesibœa cui olim, cũ sua vxor esset, donarat, ab eius fratrib⁹ occisus est.
* anteuertet, cũ ipse dona Hebes alij largietur.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Miletus ex insula Creta in Asiam profectus, ibi vrbem sui no-

minis constituit: huius ex Mæandri filia, Byblis, & Caunus nati sunt. Byblis cùm fratrem corporali amore potius, quàm pio, patrioque amore diligeret, nec vesaniam cupiditatis compesceret, atque per litteras detestandum amorem indicauisset, furiali vesania ipse instinctus, patria profugit. Cuius illa dum vestigijs persequitur, multas permensa gentes, nouissimè in Cariam venit, ibique assiduo mœrore, & fletu fatigata cùm concidisset, Nympharum Lelegidum misericordia excidentes lachrimæ in fontem conuersæ sunt, qui dominæ nomine est insignis.

Hæc vbi fatidico venturi præscia dixit
Ore Themis; vario superi sermone fremebant.
Et cur non alijs eadem dare dona liceret,
Murmur erat: queritur veteres Pallantias annos
** Coniugis esse sui: queritur canescere mitem*
** Iasiona Ceres: repetitum Mulciber æuum*
*Poscit * Erichthonio: Venerem quoque cura futuri*
Tangit, & Anchisæ renouare paciscitur annos.
Cui studeat Deus omnis habet: crescitq; fauore
Turbida seditio, donec sua Iupiter ora
Soluit &, O nostri si qua est reuerentia, dixit.
Quo ruitis? tantumne aliquis sibi posse videtur,
Fata quoque vt superet? fatis Iolaus in annos
Quos egit, rediit: fatis iuuenescere debent
Callirhoë geniti, non ambitione, nec armis:
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis;
Me quoque fata regunt: quæ si mutare valerem;
Nec nostrum seri curuarent Aeacon anni:
Perpetuumq; æui florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo, qui propter amara senectæ
Pondera despicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Iouis mouere Deos; nec sustinet vllus,
Cum videat fessos Rhadamanthon, & Aeacon annis,
Et Minoa queri, qui dum fuit integer æui,
Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes.
Tunc erat inualidus; Deionidemq; iuuenta
Robore Miletum, Phœboq; parente superbum
Pertimuit; credensque suis insurgere regnis,

* Tithoni, qui maritus est Auroræ Pallantis filius.
* Iouis ex Electra filius, ex quo Plutum pepererat.
* Lib. 2. 553

Tres Iouis filij iustitia maximè insignes.

Miletus è Minois regno fugit.

Haud

Haud tamen est patrijs arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua celeriq; carina
Aegeas metiris aquas; & in Aside terra
Mœnia constituis positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriæ curuamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.
*Byblis * Appollinei correpta cupidine fratris* — * formosi instar Apollinis aui tui.
Non soror, vt fratrem, nec quà debebat, amauit.
Ille quidem primo nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quod sæpius oscula iungat:
Quod sua fraterno circumdet brachia collo:
Mendaciq; diu pietatis fallitur vmbra. — Byblis fratrem amat.
Paulatim declinat amor; visuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formosa videri.
Et si qua est illic formosior, inuidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est: nullumq; sub illo
*Igne facit * votum: verumtamen æstuat intus.* — * qualia facere solent qui impotenter amant.
Iam dominum appellat: iam nomina sanguinis odit:
Byblida iam mauult, quam se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans: placida resoluta quiete
Sæpe videt quod amat. visa est quoque iungere fratri
Corpus; & erubuit, quamuis sopita iaceret.
Somnus abit: silet illa diu; repetitq; quietis
Ipsa suæ speciem; dubiaque ita mente profatur:
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit. cur hæc ego somnia vidi?
*Ille quidem est oculis * quamuis formosus iniquis:* — * eximie probat eius formã etiã hostes.
Et placet, & possim, si non sit frater, amare:
Et me dignus erat. verùm nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus;
Testis abest somno: nec abest imitata voluptas.

Pro Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
Contingit! vt iacui totis resoluta medullis!
Vt meminisse iuuat! quamuis breuis illa voluptas,
Noxq; fuit præceps, & cœptis inuida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine iungi;
Quàm bene Caune tuo poteram nurus esse parenti!
Quàm bene Caune meo poteras gener esse parenti!
Omnia Dij facerent, essent communia nobis
Præter auos; tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur pulcherrime matrem.
Hei mihi, quæ male sum, quos tu sortita parentes.
Nil nisi frater eris: quod obest, id habebimus vnum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dij melius. Dij nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim iunctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi.
Sunt superis sua iura: quid ad cælestia ritus
Exigere humanos, diuersaq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa, toroq;
Mortua componar: positæq; det oscula frater:
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
*At non * Aeolidæ thalamos timuere sororum.*
Vnde sed hos noui? cur hæc exempla paraui?
Quo feror? obscenæ procul hinc discedite flammæ:
Nec, nisi qua fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore;
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non reiectura petentem,
Ipsa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor: potero. vel si pudor ora tenebit;
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.

*Sex enim filios suos Aeolus totidem filiabus suis maritos dedit, de quo matrimonio. Hom. Odyss. 10. vide nostram Synonymiam.

In latus erigitur; cubitóque innixa sinistro.
* Viderit: insanos, inquit, fateamur amores,
Hei mihi quò labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram,
Incipit, & dubitat: scribit, dámnatque tabellas:
Et notat, & delet: mutat, culpátque probátque.
Inque vicem sumptas ponit: positásque resumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet: in vultu est audacia mista pudori.
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem,
Verbáque correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah pudet edere nomen:
Et si, quid cupiam, quæris; sine nomine vellem
Posset agi mea caussa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec caussa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ, si fortè notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
Ipsa tamen, quamuis animi graue vulnus habebam:
Quamuis intus erat furor igneus; omnia feci,
(Sunt mihi Dij testes) vt tandem sanior essem:
Pugnauíque diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. superata fateri
Cogor opémque tuam timidis exposcere votis.
Tu seruare potes, tu perdere solus amantem.
Elige vtrum facias: non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cùm tibi sit iunctissima; iunctior esse
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Iura senes norint, & quid liceátque, nefásque,
Fásque sit inquirant: legúmque examina seruent.
Conueniens Venus est annis temeraria nostris:

* Caunus sc. quid sit acturus.

Litteræ Byblidis ad Caunum.

Quid liceat, nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus, & sequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reuerentia famae,
Aut timor impediet: tantùm absit caussa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi:
Et damus amplexus; & iungimus oscula coràm.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem,
Et non fassurae, nisi cogeret vltimus ardor:
Neue merere, meo subscribi causa sepulchro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: summóque in margine versus adhaesit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma,
Quam tinxit lacrimis, linguam defecerat humor.
Deque suis vnum famulis pudibunda vocauit:
Et paulum blandita, Fer has fidissime nostro
Dixit, & adiecit longo pòst tempore * fratri.
Cùm daret; elapsae manibus cecidere tabellae.
Omine turbata est; misit tamen. apta minister
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus subita iuuenis * Maeandrius ira
Proiicit acceptas lecta sibi parte tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet ô vetitae scelerate libidinis auctor
Effuge, ait: quòd si nostrum * tua fata pudorem
Non traherent tecum; poenas mihi morte dedisses.
Ille fugit pauidus; dominaeque ferocia Cauni
Dicta refert. palles audita Bybli repulsa:
Et pauet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen vt rediit; pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
* Et meritò: quid enim temeraria vulneris huius
Indicium feci? quid? quae celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguis animi sententia dictis
Praetentanda mihi * ne non sequerentur euntem;

* cùm quatuor amoris lineae adsunt tantùm abest quintus.

* Sic lib. 10 429.

* Caunus Cyanees F. Maeandri N.

* Ne tua mors nobis dedecori non esset prodita eius caussa. Byblidis repulsae oratio.

* sc. spernor, non fio voti cōpos.

* vt ea dicta ex animi sententia, posteaquā incepissem, sequerent.

Parte

Parte aliqua, veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutoq; mare decurrere: quæ nunc
Non exploratis impleuit lintea ventis.
Nunc feror in scopulos igitur; subuersaque toto
Obruor Oceano: nec habent mea vela recursus.
Quid quod & omnibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tunc cum mihi ferre iubenti* * vers. 571
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse mouebat:
Signáque certa dabat: si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensq; meos aperire furores.
Vidisset lacrimas: vultus vidisset amantis:
Plura loqui poteram, quàm quæ cepere tabellæ.
Inuito potui circumdare brachia collo:
Et, si reijcerer, potui moritura videri;
Amplectiq; pedes, effusáque poscere vitam.
Omnia fecissem; quorum si singula durum
Flectere non poterant; potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adijt aptè nec legit idonea, credo,
Tempora; nec petijt horámque, animumq; vacantem.
Hæc nocuere mihi. neque enim de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidúmue in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit; nec lac bibit ille leænæ.
Vincitur; repetendus erit; nec tædia cœpti
Vlla mei capiam; dum spiritus iste manebit.
Nam primum, si facta mihi reuocare liceret;
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest (vt iam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et quia desierim, leuiter voluisse videbor:
Aut etiam tentasse illum, insidijsq; petisse.
Vel certè non hoc, qui plurimus vrget, & vrit
Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar.

Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, & petij, temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adijciam; non possum innoxia dici.
*si voti expletionem consideres, multum est adhuc reliquum: sin crimen spectes, parum
*Quid superest, multum est * in vota, in crimina parum.*
Dixit; & incertæ tanta est discordia mentis,
Cùm piget tentasse, libet tentare: modumque
*Exit: & infelix committit sæpe * repelli.*
Mox vbi finis abest; patriam fugit ille, nefásque;
Inque peregrina ponit noua mœnia terra.
*vt sæpius repellatur, quoties nempe tentat.
*Tum verò mœstam tota * Miletida mente,*
Defecisse ferunt: tum verò à pectore vestem
Diripuit, planxitque suos furibunda lacertos.
*Caunum vrbem in Caria & æstate & autumno pestiferam.
Iamque palam est demens; inconcessámque fatetur
Spem Veneris; siquidem patriam inuisósque penates
Deserit; & profugi sequitur vestigia fratris.
Vtque tuo motæ proles Semeleia, Thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
*Byblida Mileti filiã
Byblida non aliter latos vlulasse per agros
*è Bubaso Cariæ regione. Plin. 5,18.
** Bubasides videre nurus: quibus illa relictis*
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciámque pererrat.
Iam Cragon & Lymirem, Xanthique reliquerat vndas,
** Quoque Chimæra iugo medijs in partibus ignem,*
Pectus, & ora leæ, caudam serpentis habebat.
*πρόθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.
Deficiunt siluæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis; & dura positis tellure capillis,
Bybli iaces; frondésque tuo premis ore caducas,
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeides vlnis
Tollere conantur: sæpe vt medeatur amori
Præcipiunt; surdæque adhibent solatia menti.
Muta iacet; viridésque suis tenet vnguibus herbas
Byblis: & humectat lacrymarum gramina riuo.
Naidas his venam, quæ numquam arescere posset,
Supposuisse ferunt: quid enim dare maius habebant?
Protinus, vt secto piceæ de cortice guttæ,
Vtue tenax grauida manat tellure bitumen;
Vtque sub aduentum spirantis leue Fauoni

Sole

Sol remollescit, quæ frigore constitit vnda.
Sic lacrimis consumpta suis * Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigráque sub ilice manat.

*Mileti F. Phœbe N. sup 444. Byblis in fontem.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Phæstos est oppidum in insula Creta. Hic Lyctus generosi animi, ac præstantis fidei, cum petijsset à Telethusa coniuge, vt si puellam pareret, necaret, si autem puerum, sobolem patriæ seruaret; & vterque cùm pro casu futuro lacrimas dedissent; mater nequiens inferre manus filiæ, Isidem in malis habuit auxilio: cuius pollicitis, illa infantem pro puero decepto patre filij opinione nutriuit. Itaque cum ætas matura nuptijs increuisset nihil suspicans pater, obstrictus fide coniugis, Iantham ex Theleste genitam despôdit. Qui inter se dum grauissimo premerentur, maximè Iphis (hoc enim pater nominatim eum vocari voluerat) (& trepidâte etiam matre ne Iphis puella cum infamia reperiretur, eadem Dea fuit auxilio, nam vt totis nuptijs iugari possent, Iphin in puerum transfigurauit.

Fama noui centum Cretæas forsitan vrbes
Implesset monstri; si non miracula nuper
Iphide mutato Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regni
Progenuit tellus ignotum nomine Ligdum
Ingenua de plebe virum; nec census in illo
Nobilitate sua maior: sed vita, fidésque
Inculpata fuit: grauidæ qui coniugis aures
Vocibus his monuit, cùm iam prope partus adesset:
Quæ voueam duo sunt; minimo vt releuere dolore:
Vtque marem pareas. onerosior altera sors est.
Et vires fortuna negat quod abominor ergo,*
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu;
(Inuitus mando, pietas ignosce) necetur.
Dixerat; & lacrimis vultum lauere profusis,
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur.
Sed tamen vsque suum varijs Telethusa maritum
Sollicitat precibus; ne spem sibi ponat in * arcto.
Certa sua est Ligdo sententia, iamq; ferendo

*non tam educationis quam dotis parādæ caussa.

*in re angusta & aduersa: nō defuturos enim ipsi Deos.

Vexerat illa grauem maturo pondere ventrem,
Cùm medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est: inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaq; Bubastis,* variisq; coloribus Apis,
* Quiq; premit vocem, digitóque silentia suadet,
Sistráque erant, nunquámque satis quæsitus Osiris,
Plenáque somniferis * serpens peregrina venenis.
Tum velut excussam somno & manifesta videntem
Sic effata Dea est: Pars ô Telethusa mearum
Pone graues curas; mandataq; falle mariti:
Nec dubita, cùm te partu Lucina leuarit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris opemque
Exorata fero; nec te coluisse quereris
Ingratum numen. monuit: thalamoq; recessit.
Læta toro surgit, purásque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, ratáque sint sua visa precatur.
Vt dolor increuit; * seq; ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro femina patri;
Iussit ali mater puerum mentita fidémque
Res habuit, néque erat ficti nisi conscia nutrix.
Vota pater soluit, nomenq; imponit auitum:
Iphis auus fuerat, gauisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri facies, quam siue puellæ,
Siue dares puero, fieret formosus vterque.
Tertius interea decimo successerat annus;
Cùm pater Iphi tibi flauam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima forma
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleste.
Par ætas, par forma fuit: primásque magistris
Accepere artes elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus: & æquum

Isidis comitatus. de qua lib. 1. 748.

*quòd pingatur bonis figura habẽtis varias maculas.

*Harpocrates.

* f. crocodilus, cuius morsus letalis est & nunquam sanatur, ideoq; plenus venenis dici videtur.

* facilitatẽ partus indicat, quæ à fetu fere proficisci solet.

Iphis nomẽ commune viro & feminæ.

Iphis puella ardet in puellam.

Videt

Vulnus utrique dedit: sed erat fiducia dispar.
Coniugium pactæq; expectat tempora tedæ:
Quamque virum putat esse, virũ fore credit Ianthe.
*Iphis amat, qua * posse frui desperat, & auget*
Hoc ipsum flammas: ardetque in virgine virgo:
Vixq; tenẽs lacrimas, Quis me manet exitus? inquit
Cognita quàm nulli, quàm prodigiosa, nouæque
*Cura tenet Veneris? * si Dĩ mihi parcere vellent;*
Perdere debuerant; si non & perdere vellent;
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor vrit equarum,
Vrit oues aries: sequitur sua femina ceruum:
Sic & aues coëunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla est.
**Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete*
*Monstra ferat; taurum dilexit *filia Solis:*
Femina nempe marem. meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bouem est: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto solertia confluat orbe,
Ipse licet reuolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? teque ipsa recolligis Iphi?
Consiliique inopes & stultos excutis ignes?
Quid sis nata vides: nisi te quoque decipis ipsam,
Et pete quod fas est: & ama, quod femina debes.
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amorem,
Hanc tibi res adimit. non te custodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas: non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potienda tibi: nec, vt omnia fiant,
Esse potes felix: vt Dîque, hominésque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dîque mihi faciles quidquid valuere dederunt.

* Lubenter hic poeta neutro genere vtitur. vt & vers. 747. & alibi millies.
*tanquam perdi se & sibi parci iuxta habeat,
* amorem non virginis, sed viri.
* hoc enim mihi esset gratius vitæ munere. 728.
* Pasiphaë.

Quod volo, vult genitor, vult ipsa sacérque futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus istis:
Quæ mihi sola nocet. venit ecce optabile tempus:
Lúxque iugalis adest: & iam mea fiet Ianthe:
Nec mihi continget: medijs sitiemus in vndis.
Pronuba quid Iuno? quid ad hæc Hymenæe venitis
Sacra; quibus qui ducat abest; vbi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem, nec leniùs altera virgo
Æstuat: vtque celer venias Hymenæe precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens modò tēpora differt:
Nunc ficto languore moram trahit: omnia sæpe,
Visáque caussatur. sed iam consumpserat omnem
Materiam ficti: dilatáque tempora tedæ
Institerant, vnúsque dies restabat. at illa
Crinalem capiti vittam natæq; sibique
Detrahit: & passis aram complexa capillis,
Isi, Paretonium, Mareoticáque arua, Pharónque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum;
Fer precor (inquit) opem: nostróque medere timori.
Te dea, te quondam, tuáque * hæc insignia vidi:
Cunctáque cognoui, sonitum, comitésque, facésque
Sistrorum memorique animo tua iussa notaui.
Quòd videt hæc lucem, quòd non ego punior ipsa;
Consilium, monitúmque tuum est: miserere duarum:
Auxilióque iuua. lacrimæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est mouisse suas (& mouerat) aras:
Et templi tremuere fores: imitatáque Lunam
Cornua fulserunt: crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo. sequitur comes Iphis euntem,
Quàm solita est maiore gradu: nec candor in ore
Permanet & vires augentur & acrior ipse est
Vultus: & incomptis breuior mensura capillis.
Plúsque vigoris adest, habuit quàm femina: namque
Femina nuper eras, puer es: date munera templis:
Nec timida gaudete fide, dant munera templis.

* quæ nunc in ara tua ad quam prouoluor, conspiciũtur vers. 687.

Iphis puella in masculum.

Addunt

Addunt & titulum: titulus breue carmen habebat:
Dona puer soluit, quæ fœmina vouerat Iphis.
Postera lux radijs totum patefecerat orbem
Cum Venus, & Iuno, sociúsque Hymenæus ad ignes
Conueniunt: potitúrque sua puer Iphis Ianthe.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER X.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Orpheus Euridice interempta ad inferos descendit, & à Dite impetrauit vt eam reduceret ad superos, lege proposita si sequentem non respexisset: quod ille præstare non potuit. Reuocata iterum ad inferos, Orpheus non aliter stupuisse dicitur, quam ille, qui viso Cerbero, quem ab inferis traxerat Hercules, pauore in saxum versus est: quámque Olenus, & Lethæa: quæ cum pulchritudine superba deabus se protulisset, dé... vxoris culpam Olenus in se supplicium sumere vellent: ... Orpheus postere voluit: suntque ambo in saxa mutati. Orpheus ... dolore ac fletu finito; ne rursus coniugale desiderium experiretur, puerilem Venerem instituit.

Inde per immensum croceo velatus amictu
Æthera digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheia nequicquam voce vocatur. Infaustæ Orphei nuptiæ.
Affuit ille quidem: sed nec solemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit lacrimoso stridula fumo.
Vsque fuit: Nullósque * inuenit motibus ignes, *non potuit flammescere.
Exitus auspicio grauior: nam nupta per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur;
Occidit in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superos postquam Rhodopeius auras Descensus Orphei ad inferos.
Defleuit vates; ne non tentaret & vmbras;
Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta,

**Vmbras corporibus.* Perque* leues populos simulacráque functa sepulchro
Persephonen adijt, inamœnáque regna tenentem
Vmbrarum dominum: pulsísq; ad carmina neruis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus: quidquid mortale creamur;
Si licet & falsi positis ambagibus oris
Vera loqui sinitis; non huc, vt opaca viderem
Tartara descendi; nec vti villosa colubris
** Cerberū enim ex Tiphaone peperit Echidna quæ Medusæ fuit progenies Hesiod Theog.* Terna* Medusei * vincirem guttura monstri:
Causa viæ est coniux. in quam calcata venenum
Vipera diffudit; crescentésque abstulit annos.
Posse pati volui: nec me tentasse negabo.
Vicit amor. supera Deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse:
Famáque si veteris non est mentita rapinæ,
** vt Hercules.* Vos quoq; iūxit Amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastiq; silentia regni,
Eurydices ora properata retexite fata.
Omnia debentur vobis; paulúmque morati
Seriùs, aut citius sedem properamus ad vnam.
Tendimus huc omnes: hæc est domus vltima: vósque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque cùm iustos matura peregerit annos;
Iuris erit vestri: pro munere poscimus vsum.
Quod si fata negant veniam pro coniuge; certum est
Nolle redire mihi: læto gaudete duorum.
Talia dicentem, neruósque ad verba mouentem,
Exsangues flebant animæ: nec Tantalus vndam
Captauit refugam: stupuitq; Ixionis orbis,
**Titij, qui Latonam violare conatus erat.* Nec carpsere * iecur volucres; vrnisq; vacarunt
Belides, inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primùm lacrimis victarum carmine, fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia coniux
** à serpentino dente illato. vers 10.* Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicénque vocant. vmbras erat illa recentes
Inter: & incessit passu de vulnere tardo.

Hæc

Hanc simul & legem Rhodopeius accipit Orpheus
Ne flectat retrò sua lumina; donec Auernas
Exierit valles aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta silentia trames
Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
Nec procul abfuerant telluris margine summa.
Hic ne deficeret, metuens, avidúsque videndi
Flexit amans oculos: & protinus illa relapsa est
Brachiáque intendens, prendique, & prēdere certans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
Iamq; iterum moriens non est de coniuge quidquam
Questa suo: quid enim nisi se quereretur * amatam?
Supremúmque vale, quod iam vix auribus ille
Acciperet; dixit: revocatáque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece coniuge Orpheus:
Quàm tria qui timidus * medio portante catenas
Colla canis * vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se traxit crimen: voluitq; videri
Olenus esse nocens: túque ô confisa figuræ
Infelix Lethæa tuæ: iunctissima quondam
Pectora nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem frustraque iterum transire volentem
Portitor arcuerat: septem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris sine munere sedit:
Cura dolórque animi lacrimæ alimenta fuere.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsúmque Aquilonibus Hemū.
Tertius * æquoreis inclusum piscibus annum
Finierat Titan: omnémque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem; seu quod malè cesserat illi;
Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Iungere se vati: multæ doluere repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citráque iuventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores.

* & ex nimio sui amore peccasse maritum.

* se collo

* Hic se abdebat in specum metu Herculis & semel aspectans ac cum videns Cerberum catenis trahentem, diriguit. vide Adag. Erasmi. 802. Vetustas saxū vocat τὸν παραιπυτατα.

* Timidus quidam Olenus, Lethæa in saxa.

* pisces enim in Zodiaco ultimū signum annum claudi.

FAB. II. ARGVMENTVM

Ad cantus Orphei desiderantis consuetudinem coniugis, cum plurima animalia capta vocis dulcedine conuenissent, & in his etiam arbores elicitæ: inter quas stupens cantibus fuit pinus Cybeles montis qui in Phrygia est, in quã Atys matris Deum antistes mutatus est.

Atys in pinum.

Collis erat, collémque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Vmbra loco deerat. qua postquam parte resedit
Dijs genitus vates; & fila sonantia mouit;
*Vmbra loco venit: non * Chaonis abfuit arbor,*
*Non nemus * Heliadum, non frondibus æsculus altis,*
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus vtilis hastis,
Enodisq; abies, curuatáque glandibus ilex,
Et platanus genialis, Acerque coloribus impar,
Amnicolæq; simul salices, & aquatica Lotos,
Perpetuóque virens buxus, tenuésque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, & vnà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi,
Ornique, & piceæ, pomóque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et succincta comas, hirsutáque vertice pinus
Grata Deum matri: siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncóque induruit illo.

* quercus quod in Chaonia Epiri multa sit.
*populi. l. 8, 350.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cyparissus in cupressũ.

Cyparissus fuit Amiclei filius ex insula Cea, hunc Apollo dilexit: & propter ceruum patientẽ manus quem per imprudentiam sagitta trãsfixum interemerat, manus afferentẽ sibi, periculo eripuit: & protinus in arborem sui nominis vertit.

* coni modo in acutum tedens, eã enim figura metæ & cupressi.

*Affuit huic turbæ * metas imitata cupressus,*
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo:
Qui citharam neruis, & neruis temperat arcum.
Namque sacer Nymphis Carthea tenentibus arua

Ingen

Ingens ceruus erat: lateque patentibus altas
Ipse suo capiti praebebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem paruis argentea loris
Vincta mouebatur: parilesque aetate nitebant
Auribus e geminis, circum caua tempora, baccae.
Isque metus vacuus, naturalique pauore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus praebere solebat. Ceruus mansuetus Cyparissi.
Sed tamen ante alios Ceae pulcherrime gentis
Gratus erat Cyparisse tibi: tu pabula ceruum
Ad noua, tu liquidi ducebas fontis ad vndas:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo residens huc laetus, & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Aestus erat, mediusque dies: solisque vapore
*Concaua * littorei feruebant brachia Cancri.* *sidereis tribuit quod est animantis.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Ceruus: & arborea frigus ducebat ab vmbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus acuto
Fixit: & vt saeuo morientem vulnere vidit,
*Velle mori statuit. quae non solatia * Phoebus* *cui tantopere erat carus vers. 108.
Dixit? & vt leuiter, pro materiaque doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: munusque supremum
Hoc petit a superis, vt tempore lugeat omni. Cyparissus in arborẽ.
Iamque per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti coeperunt membra colorem;
Et modo, qui niuea pendebant fronte capilli, *rami & frondes.
** Horrida caesaries fieri, sumptoque rigore* *cõsecraberis inferijs, & prae foribus poneris ediu vbi cadauer erit, hinc & Diti sacra.
Sidereum gracili spectare cacumine caelum.
Ingemuit tristisque Deus, Lugebere nobis,
** Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.*

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Ganymedes Trois filius prima forma cum caeteris Iliensi-

bus Phrygiæ præferretur, & assiduis venationibus interesset, ne infernam in vitam [illegible] subiret: Iuppiter versus in aquilam ex Ida monte eum rapuit in cælum, ministrumq; fecit.

Iuppiter in aquilam.

Tale nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Concilio medius turba volucrúmque sedebat.
Vt satis impulsas tentauit pollice chordas,
Et sensit varios, quamuis diuersa sonarent,
Concordare modos; hoc vocem carmine mouit:
Ab Ioue Musa parens (cedunt Iouis omnia regno)
Carmina nostra moue: Iouis est mihi sæpe potestas
Dicta: prius cecini plectro grauiore Gigantes,
Sparsaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leuiore lyra: puerosq; canamus
*Dilectos superis: * inconcessisq; puellas*
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superum Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit: & inuentum est aliquid, quod Iuppiter esse,
Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ posset sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
*Arripit * Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,*
Inuitáque Ioui Nectar Iunone ministrat.

* in odium mulierum hoc addit.

Iouis amor & raptus Ganymedis ad est, Troianum, nisi malis ab Ilo eius fratre conformatū.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Hiacinthus Amyclides dilectus ab Apolline, cùm per iocū in certamen disci venisset, altius iactum pondus non prius despicere potuit, quam capiti sensit incidum. Quo eliso post obitum eius, cruor in florem eius nomine inscriptum cessit.

Hyacinthus in florem.

*Te quoque * Amyclide posuisset in æthere Phœbus,*
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Quà licet, æternus tamen es: quotiésque repellit
Ver hiemem, Piscique aries succedit aquoso;
Tu toties oreris: viridique in cespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit: & orbe
*In medio positi caruerunt præside * Delphi;*
Dum Deus Eurotan, immunitámque frequentat

* ab Amyclo patre

* vnde etiā dicuntur terræ vmbilicus.

Spartem

Sparten: nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat,
Non tenuisse canes, non per iuga montis iniqui
Ire comes: longâque alit assuetudine flammas.
Iamque ferè medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: spatioque pari distabat utrimque.
Corpora veste levant: & succo pinguis olivæ
Splendescunt: latique ineunt certamina disci.
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Misit: & oppositas disiecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus: & exhibuit* iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actúsque cupidine lusus
Tollere* Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercusso subiecit in aëra tellus
In vultus Hyacinthe tuos. expalluit æque,
Quàm puer, ipse Deus: collapsósque excipit artus:
Et modò te refovet: modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguóque papavera in horto,
Liliáque infringat fulvis hærentia linguis,
Marcida demittant subitò caput illa gravatum:
Nec se sustineant: spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens iacet: & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix: humeróque recumbit.
Laberis* Oebalide primâ fraudate iuventa,
Phœbus ait: videóque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinúsque meum: mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest & amasse, vocari?
Atque utinam pro te vitam, tecúmque liceret
Reddere: quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:

* quòd à ferro recideret in terram, & volutus in [illegible].

* Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio.

* Lacon, vel ab Oebalo suo ex Cynortæ filio, vel nepote. [illegible]

Flósque nouum * scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit, quo se * fortissimus heros
Addat in hunc florem, folióque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humo signauerat herbas,
Desinit esse cruor: Tyrióque nitentior ostro
Flos oritur: formámque capit, quam lilia: si non
Purpureus color * his, argenteus esset in illis,
Non satis hoc Phœbo est, (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus folijs inscribit: & ai ai
Flos habet inscriptum: funestáque littera ducta est.
Nec genuisse pudet * Sparten Hyacinthon: honórque
Durat in hoc æui: celebrandáque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Amathus oppidum in insula Cypro, cujus incolæ, obtritis quæ præter cõsuetudine homini generi, soliti in ara Iouis, quæ [illegible] erat Dea, aduenas immolare: quorum crudelitate Venus offensa, ne relinquere sedes suas cogeretur, in boues eos vertit: qui à magnitudine cornuum Cerastæ apud Salaminios sunt nominati.

At si forte roges fecundam Amathunta * metallis,
An genuisse velit Propœtidas; abnuat æquè
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat: vnde etiam nomen traxere Cerastæ.
Ante fores horum stabat Iouis hospitis ara
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Aduena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiásque bidentes:
Hospes erat cæsus. sacris offensa nefandis
Ipsa suas vrbes, * Ophiusiáque arua parabat
Deserere alma Venus. sed quid loca grata, quid vrbes
Peccauere meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exsilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece: vel si quid medium est mortisque fugæque.
Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum

Flexit:

* Litteras as gemitũ exprimentibus: vers. 215.
* Aiax Telemonius lib. 13. 395.
* enallage numeri, vulgata in trãslatione à specie ad genus.
* Hyacinthus Amyclei F. Spartea vxoris Lacedæmonis N.

Cypri incolæ in boues, & præcipuè ære.

κέρας cornu vel vt Stephan. promontorium, quæ multa sunt in Cypro, vnde & insulæ nomen videtur locũ fabulæ dedisse.
* Cur ita Cyprũ appellarit, fugit nos ratio alioquin hoc nomẽ multis locis cõ[illegible].

Flexit: & admonita est hæc illu posse relinqui:
Grandiaque in toruos transformat membra iuuencos.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Propœtides filiæ Amathunteæ aspernatæ Venerem, primæ in totum vulgauere corpora ob eiusdem Deæ irā: quia vero ad pudorem induruerant, nouissimè in lapidem sunt transfiguratæ.

Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ Propœtides in silicem.
Esse negare Deam; pro quo sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgasse feruntur:
Vtq; pudor cessit, sanguisq; induruit oris,
In rigidum paruo silicem discrimine versæ.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Pygmalion offensus impudentia vulgari Propœtidum statuit cælebs permanere qui cum signum virginale ex ebore fecisset captus specie eius in vecordem incidit amorem, & tota mente quæsiuit à Dea, vt ei signo, cuius amore exarsisset, animam infunderent. Vt egressus templo domum peruenit, comperit voto se esse donatum coniugij. Itaque beatus arte sua, Paphum filium genuit, qui in insula Cypro oppidum sui nominis constituit.

Quas quia Pygmalion æuum per crimina agentes Eburnea statua in puellam.
Viderat, offensus vitijs, quæ plurima menti
Femineæ natura dedit, sine coniuge cælebs
Viuebat: thalamique diu consorte carebat.
Intereà niueum mira feliciter arte
Sculpsit ebur: formamque dedit, qua femina nasci *Virgines bene educatæ præ pudore in conspectu virorū vix se audent mouere.
Nulla potest: operisque sui concepit amorem.
Virginis est verè facies: quam viuere credas,
*Et, si non obstat reuerentia: velle * moueri.*
Ars adeò latet arte sua: miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes. * cedere pro mentibus digitis modo carnis.
Sæpe manus operi tentantes admouet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
*Et credit tactis digitos * insidere membris:*
Et metuit pressos veniat ne liuor in artus.

Et modò blanditias adhibet: modò grata puellis
Munera fert illi, conchas, teretésque lapillos,
Et paruas volucres, & flores mille colorum,
Liliáque, pictásque pilas, & ab arbore lapsas
* Heliadum lacrymas; ornat quoque vestibus artus: * al. Sera. lib. 2. 364.
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo:
Aure leues baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis:
Appellátque tori sociam: acclinatáque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneris, tota celeberrima Cypro
Venerat: & blandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ:
Thuráque fumabant: cùm munere functus ad aras
Constitit, & timidè, Si Dij dare cuncta potestis;
Sit coniux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
Sensit, vt ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: & * amici numinis omen * propitij & beneuolentis.
Flamma ter accensa est, * apicémque per aëra duxit. * apicem illum.
Vt rediit; simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbénsque toro dedit oscula. visa tepere est.
Admouet os iterum: manibus quoque pectora tentat:
Tentatum mollescit ebur: positóque rigore
Subsedit digitis, ceditque: vt Hymettia sole
Cera remollescit; tractatáque pollice multas
Vertitur in facies; ipsóque fit vtilis vsu.
Dum stupet, & dubiè gaudet; fallíque veretur;
Rursus amans, rursúsque manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò * Paphius plenissima concipit heros * a Pygmalió Cyprius per prolep. sin temporis. nã Cyprus dicta est Paphos à Papho Pygm. filio: tertio vers. 160 & 196.
Verba: quibus Veneri grates agit: oráque tandem
Ore suo non falsa premit. datáque oscula virgo
Sensit: & erubuit: timidúmque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cælo vidit amantem.

Coniu-

Coniugio, quod fecit: adest Dea: iámque coactis
Cornibus in plenum nouies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit: de quo tenet insula nomen.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Myrrha, Cinyræ & Cenchreidis filia, iracundia Veneris, quòd sibi mater eius præferretur, patrem impio dilexit amore: nec viam potiendi inueniens cogitur suspendium experiri. Cuius nutrix intra cubile gementis excepit vocem: & signis cognitis nefariæ mortis, dum diligentius scrutatur, caussam poscit. Consolata ergo puella, ei pollicetur se effecturam, vt parenti sine vlla infamia iungatur: promissum in opportunum tempus differt. At anus die solemni Cereris, quo mater eius operata à viro secubabat, alumnam noctu deducit ad Cinyram, prædicans formosissimam puellam (filiam tacens) forma eius impulsam sibi se credidisse: qui data cupiditate lumen inferri iussit, vt speciem eius notam haberet, cognitoque filiæ pater stuprator coactus est pudore ferro stricto eam insequi: quæ duplici metu territa in insulam profugit: ibique misericordia eiusdem Deæ in arborem, quæ eius nomen indicare, mutata est.

*Editus *hac ille est: qui si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam: procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes;
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel si credetis; facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc natura videri;
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor *orbi:
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas. sit diues Amomo,
Cinnamaque costúmque suum sudatáque ligno
Tura ferat, floréśque alios Panchaica tellus;
Dum ferat & Myrrham: *tanti noua non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha: facéśque suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, tumidisque afflauit Echidnis
E tribus vna soror. scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio maius scelus. vndique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente iuuentus

* se insula, nepos nimirum Pygmalionis.

* Thraciæ.

* vt pater cum filia coire debuerit.

Ad thalami certamen adest: ex omnibus vnum
Elige Myrrha virum; dum ne sit in omnibus * vnus.
Illa quidem sentit: fœdoque repugnat amori;
Et secum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Dij precor, & pietas, sacrataque iura parentum,
Hoc prohibete nefas: scelerique resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est. sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera delicto: nec habetur turpe iuuencæ
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia coniux:
Quásque creauit, init pecudes caper: ipsáque cuius
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices quibus ista licent. humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Inuida iura negant. gentes tamen esse feruntur;
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur; vt pietas geminato crescat amore.
Me miseram! quod non nasci mihi contigit illic!
Fortunáque loci lædor! quid in ista reuoluor?
Spes interdictæ discedite. dignus amari
Ille, sed vt pater est. ergo si filia magni
Non essem Cinyræ; Cinyræ concumbere possem?
Nunc quia iam meus est, non est meus; ipsaque damno
Est mihi proximitas: aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines;
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem;
Vt præsens spectem Cinyram; tangámque, loquárque,
Osculáque admoueam, si nil conceditur vltrà.
Vltrà autem sperare aliquid potes impia virgo?
Nec quot confundas & iura, & nomina sentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune soror nati? genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue * sorores;
Quas facibus sæuis oculos, atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu dum corpore non es
Passa nefas; animo ne concipe, neue potentis

Concu-

*sc. pater, cum excipio.

Myrrha depetit parentem.

* Eumenides furias.

Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipsa vetat, pius ille, memorque est
Moris. & o vellem similis furor esset in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit; scitatur ab ipsa
Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
Illa silet primò: patriisque in vultibus hærens
Æstuat: & tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris,
Flere vetat, siccatque genas: atque oscula iungit.
Myrrha datis nimium gaudet: consultaque qualem
Optet habere virum; similem tibi, dixit. at ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Esto
Tam pia semper, ait. pietatis nomine dicto,
Dimisit vultus sceleris sibi conscia virgo.
Noctis erat medium: curásque, & corpora somnus
Solverat. at virgo Cinyreia pervigil igne
Carpitur indomito: furiosáque vota retractat.
Et modò desperat; modò vult tentare: pudetque,
Et cupit: & quid agat non invenit. utque securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quò cadat in dubio est, omnique à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc: momentáque sumit utroque.
Nec modus, & requies, nisi mors, reperitur amoris.
Mors placet: erigitur, laqueoque innectere fauces
Destinat: & zona summo de poste revincta,
Care vale Cinyra, caussamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Pervenisse ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus: reserátque fores: mortisque paratæ
Instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
Séque ferit, scinditque sinus, ereptáque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere caussam.

Muta silet virgo, terrámque immota tuetur:
Et deprensa dolet tardae conamina mortis.
Instat anus; canósque suos, & inania nudans
Vbera, per cunas, alimentáque prima precatur;
Vt sibi committat, quicquid dolet. illa rogantem
Auersata gemit: certa est exquirere nutrix;
Nec solam spondere fidem. Dic, inquit, opémque
Me sine ferre tibi: non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quod carmine sanet, & herbis.
Siue aliquis nocuit; magico lustrabere ritu:
Ira Deûm siue est, sacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certè fortuna, domusque
Sospes ab incursu est: viuunt genitrixque, paterq;.
Myrrha patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemq; tamen praesentit amorem:
Propositique tenax, quodcúmque est, orat, vt ipsi
Indicet: & gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
Sensimus, inquit: amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec sentiet vnquam
Hoc pater. exsiliit gremio furibunda, torúmque
Ore premens, Discede precor: miseróque pudori
Parce, ait, instanti. Discede, aut desine dixit,
Quaerere quid doleam, scelus est, quod scire laboras.
Horret anus: tremulásque manus annisque metúque
Tendit: & ante pedes supplex procumbit alumnae:
Et modo blanditur: modo, si non conscia fiat;
Terret: & indicium laquei, cœptaq; minatur
Mortis: & officium * commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque impleuit obortis
Pectora nutricis: conatáque saepe fateri,
Saepe tenet vocem: pudibundaque vestibus ora
Texit: & * O, dixit, felicem coniuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus
Ossáque (sensit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice

* temerè, & vitiosè admisso & quem illa scelus appellarat.

* significatè innuens optare se eandem felicitatem.

Vertice canities rigidis stetit hirta capillis:
Multáque, vt excuteret diros, si posset, amores,
Addidit: at virgo scit se non falsa moneri:
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
Viue: ait hæc: potiere tuo, non ausa *parentē
Dicere, conticuit: promissáque * numine firmat.
Festa piæ * Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus niuea velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum:
Perque nouem noctes Venerem, tactúsque viriles
In vetitis numerant: turba Cyncreis in illa
Regis adest coniux: arcanáque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuum dum coniuge lectum;
Nacta grauem vino Cyniram malè sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores:
Et faciem laudat. quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ: quā postquam adducere iussa est,
Vtq; domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto pectore sentit
Lætitiam virgo: præságaque pectora mærent.
Sed tamen & gaudet. tanta est discordia mentis.
Tempus erat quo cuncta silent: interque Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes,
Ad facinus venit illa suum. fugit aurea cælo
Luna, tegunt nigræ latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo: primus tegis * Icare vultus,
Erigoneque pio sacrata * parentis amore.
Ter pedis offensi signo est reuocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem.
Nutricisque manum læua tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. thalami iam limina tangit:
Iamque fores aperit: iam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuere: fugitque
Et color, & sanguis: animúsque relinquit euntem.
Quóque suo propior sceleri est, magis horret, & ausi

* fle lib. 9. 576

* iureiurando quo sic numinis cōtestatione

* Thesmophoria, quæ celebrabantur cùm semen in terram iacerent. quamquam ea poëta confundat cum sacris Proserpinæ quæ messis tempore fiebant.

* ne tantum scelus adspiceres

* nam patrē Icarum à pastoribus occisum ita fleuit vt mori decerneret.

Pœnitet: & velles non cognita posse reuerti.
Cunctantem longæua manu deduxit: & alto
Admotam lecto cum traderet: Accipe dixit,
Ista tua est Cynira: deuotáque pectora iunxit:
Accipit obsceno genitor sua viscera lecto:
Virgineosque metus leuat: hortatúsque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine filia, dixit;
Dixit, & illa, Pater; sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert vtero; conceptáque crimina portat.
Postera nox facinus geminat: nec finis in illa est:
Cum tandem Cynyras auidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam: verbisque dolore retentis
Pendenti nitidum vagina diripit ensem.
Myrrha fugit: tenebrisque, & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæáque rura relinquit:
Perque nouem errauit redeuntis cornua Lunæ:
Cùm tandem terra requieuit fessa Sabæa:
Vixque vteri * portabat onus. tum nescia voti, (*sufficiebat portando oneri.)
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces: O si qua patetis
Numina confessis, merui nec triste recuso
Supplicium. sed ne violem viuósque superstes,
Mortuáque extinctos; ambobus pellite regnis:
Mutatæque mihi vitámque, necémque negate.
Numen confessis aliquod patet: vltima certe
Vota suos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra superuenit: ruptosque obliqua per vngues (Myrrha in arborem)
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Ossáque robur agunt: mediáque manente medulla
Sanguis it in succos; in magnos brachia ramos,
In paruos digiti: duratur * cortice pellis, (* pro, in corticem vt stirpe alibi.)
Iámque grauem crescens vterum præcinxerat arbor:
Pectoráque obruerat: collúmque operire parabat.

Non tulit ille moram, venientique obuia ligno
Subsedit; mersitq; suos in cortice vultus.
Quæ quamquam amisit veteres cum corpore sensus;
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrimis: stillatáque cortice Myrrha
Nomen herile tenet; nullóque tacebitur æuo.

FAB. X. XI. ARGVMENTVM.

Ex Mirrhæ & Cyniræ incesto concubitu, ob iram Veneris conceptus est infans, qui versa Myrrha in arborem sui nominis nascitur, Adonisque cognominatur, quem non minus Venus dilexit, quam puella patrem Cyniram dilexerat, beneficio Cupidinis.

At * male conceptus sub robore creuerat infans:
Quærebátque viam; qua se genitrice relicta
Exsereret. media grauidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: neque habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis: curuatáque crebros
Dat gemitus arbor: lacrimisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admouitque manus: & verba * puerpera dixit.
Arbor agit rimas: & scisso cortice, viuum
Reddit onus: vagitque puer: quem mollibus herbis
Naides impositum lacrimis vnxere parentis.
Laudaret faciem liuor quoque: qualia námque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum;
Talis erat. sed ne faciat discrimina cultus;
Aut huic adde leues, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
Et nihil est annis velocius. ille sorore
Natus, auoque suo, qui conditus arbore nuper;
Nuper erat genitus; modo formosissimus infans,
Iam iuuenis, iam vir, iam se formosior ipso est:
Iam placet & Veneri, matrisque vlciscitur ignes:
Námque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius, * extanti distinxit arundine pectus.

Ex incesto Cyniræ & Mirrhæ concubitu natus Adonis.

* inauspicato, & impie.

* quæ puerperiis prodesse solent.

* sagitta extra pendenti & ad faciendum parata.

Læsa manu natum Dea repulit, altius actum
Vulnus erat specie, primóque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non iam Cytherea curat
Littora, non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamq; Cnidon, grauidamq; Amathunta metallis:
Abstinet & cælo: cælo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes est, assuetaq; semper in vmbra
Indulgere sibi, formámque augere colendo,
Per iuga, per siluas, dumosáque saxa vagatur
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ;
Hortaturq; canes, tutaq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua ceruum,
Aut agitat damas: a fortibus abstinet apris:
Venatio Veneris. *Raptorésque lupos, armatosq; vnguibus vrsos*
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, vt hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni monet: fortisque fugacibus esto,
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo iuuenis temerarius esse periclo:
Neue feras, quibus arma dedit natura, lacesse:
Stet mihi ne magno tua gloria, non mouet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem mouêre, leones,
Setigerosq; sues, oculosq; animosque ferarum.
** Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:*
*Lib. 1.864. *Impetus est fuluis, & vasta leonibus ira:*
Inuisúmque mihi genus est. quæ caussa roganti,
Dicam, ait & veteris monstrum mirabere culpæ.
Sed labor insolitus iam me lassauit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus vmbra:
Datque torum cespes: libet hac requiescere tecum,
Et requieuit humo: pressitque & gramen, & ipsum
Inque sinu iuuenis posita ceruice reclinis
Sic ait: ac mediis interserit oscula verbis.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Atalanta Schœnei filia cum de coniugio oracula sciscita-

[…], monita est vt nulli iungeretur quia verò omnium virginum formosissima etiam perniciosissima erat, praesentibus procis, ne eos aspernari videretur, eius conubii legem posuit, […]turam, qui se cursu pedum antecessisset quam cum Hippomenes Megarei filius ex progenie Neptuni, intenso amore […] nec mortē certaminis expauesceret, nam victi proci occidebantur, Venerem in malis habuit auxilio: nam ea […] donauit, qui est in insula Cy[…]seno agro et tria mala aurea […] vt in cursu proiiceret virgini: futurum enim vt eorum […] eius tardaretur impetus, ea dum peteret. Cuius mo[ra …] Hyppomenes consecutus victoriam, postea ingratus ad[uersus] eandem Deam cognitus est: itaque impulsu eiusdem Deae ma[tris] Deum lucum dum transgrediuntur, quem Echion terrae […] Deum sacrauerit non tenuerunt cupiditatem, quin aduersus religionem in sacrato concuberet solo quam ob causam a Deorum […] leones sunt conuersi: vnde Deum matri ex illo leones iunt[i] sibi sunt.

Forsitan audieris aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros: non fabula, rumor
Ille fuit: superabat enim: nec dicere posses
Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
Scitanti Deus huic de coniuge: Coniuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi: fuge coniugis vsum.
Nec tamen effugies, *teque ipsa viua carebis.
Territa sorte Dei per opacas innuba siluas
Viuit: & instantem turba violenta procorum
Conditione fugat: Nec sum potienda, nisi, inquit,
Victa prius cursu: pedibus contendite mecum,
Praemia veloci coniux, thalamique dabuntur:
Mors pretium tardis: ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed tanta potentia formae est.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hyppomenes cursus spectator iniqui:
Repetitur cuiquam per tanta pericula coniux?
Dixerat, ac nimios iuuenum damnarat amores.
Vt faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias:
Obstupuit: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Quos modo culpaui: nondum mihi praemia nota

Atalantae velocitas

*tua forma ad hac vita priuaberis, conuersa, nempe in leaenam

Quæ peteretis, erant. laudando concipit ignes:
Et ne quis iuuenum currat velocius optat:
Inuidiámque timet. sed cur certaminis huius
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit:
Audentes Deus ipse iuuat: dum talia secum
Exigit Hypomenes; passu volat alite virgo.
Quæ quamquam Sythica non segnius ire sagitta
*Hyppomeni Bœotio. * Aonio visa est iuueni; tamen esse decorem
Miratur magis: & cursus facit ipse decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergáque iactantur, crines per eburnea, quæq;
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inq; puellari corpus candore ruborem
Traxerat haud aliter, quàm cùm super atria velum
Candida purpureum similem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hospes; decursa nouissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi: penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen euentu iuuenis deterritus horum
Constitit in medio; vultúque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
voci compotē victricem. Mecum confer, ait. seu me fortuna * potentem
Fecerit; à tanto non indignabere vinci.
Námque mihi genitor Megareus, Onchestius illi;
Est Neptunus auus: pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus est. seu vincar habebis
Hippomene victo magnum, & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Adspicit: & dubitat superari, an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formosis, dixit, iniquus
Perdere vult? caraque iubet discrimine vitæ
Coniugium petere hoc? non sum me iudice tanti:
Nec forma tangor: poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quòd adhuc puer est, non me mouet ipse, sed ætas.
Quid? quod inest virtus, & mens interrita leti?
Neptunia v. gen. Quid? quod ab * æquorea numeratur origine quartus?

Quid

Quid, quòd amat, tantique putat connubia nostra,
Vt pereat, si me fors illi dura negarit?
Dum licet hospes, abi: thalamósque relinque cruentos.
Coniugium crudele meum est: tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui tot iam antè peremptis?
Viderit: intereat, quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est, agitúrque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia viuere mecum?
Indignámque necem pretium patietur amoris?
Non erit inuidiæ victoria nostra ferendæ.
Sed non culpa mea est: vtinam desistere velles:
Aut quoniam es demens, vtinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem.
Viuere dignus eras. quòd si felicior essem,
Nec mihi coniugium fata importuna negarent,
Vnus eras cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat: vtque rudis, primóque Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus populúsque paterque,
Cùm me sollicita proles Neptunia voce
Inuocat Hippomenes, Cytheream comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris, & quos dedit adiuuet ignes.
Detulit aura preces ad me non inuida blandas:
Motáque sum, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Damasenum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi prisci
Sacrauere senes: templisque accedere dotem
Hanc iussere meis: medio nitet arbor in aruo,
Fulua comam, fuluo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda nisi ipsi,
Hippomenen adij: docuique quis usus in illis.
Signa tubæ dederant; cùm carcere pronus vterque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam. Currentis habitus.

Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adijciunt animos iuueni clamórque, fauórque,
Verbáque dicentum: nunc, nunc incumbere tempus
Hippomene propera: nunc viribus vtere totis:
Pelle moram, vinces. dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties cùm iam posset transire, morata est:
Spectatósque diu vultus inuita reliquit.
Aridus à lasso veniebat anhelitus ore:
Metáque erat longè. tum deníque de tribus vnum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo: nitidíque cupidine pomi
Declinat cursus: aurúmque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri, cessatáque tempora cursu
Corrigit: átque iterum iuuenem post terga relinquit.
Et rursus pomi iactu remorata secundi
Consequitur, transítque virum. pars vltima cursus
Restabat: nunc, inquit, ades Dea muneris auctor:
Inq; latus campi, quò tardius illa rediret,
Iecit ab obliquo * liquidum * iuueniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare: coëgi
Tollere: & adieci sublato pondera malo:
Impediíq; oneris pariter grauitate, moráque.
Neue meus sermo cursu sit tardior ipso;
Præterita est virgo: duxit * sua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret? cui turis honorem
Ferret Adoni fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi tura dedit. subitam conuertor in iram:
Contemptúque dolens, ne sim spernenda futuris,
Exemplo caueo: méque ipsam exhortor in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita siluis
Transibant: & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiua cupido

* splendens.
* fortiter, vt iuuenem decebat, id est longissimè.
* Atalantam.

Occupat

Occupat Hippomenen à numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa, recessus
Speluncæ similis, natiuo pumice tectus,
Religione sacer prisca, quò multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulachra Deorum.
Hunc init: & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos: turritáque mater,
An Stygia sontes, dubitauit, mergeret vnda.
Pœna leuis visa est. ergo modò leuia fulua
Colla iubæ velant: digiti curuantur in vngues:
Ex humeris armi fiunt: * in pectora totum
Pondus abit: summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant syluas: aliísque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu care mihi, cùmque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbet:
Effuge: ne virtus tua sit damnosa duobus.

Hippomines in leonem, & Atalanta in leænam.

* pectus enim tóto corpore crassius leones habent.

FAB. XII. ET XIII. ARGVMENTVM.

Adonis supradictus monitum à Venere quam vim feræ haberent, cum non obtemperauit, igitur in Venatione ab apro interficitur: cuius cruor eiusdem Deæ numine in florem purpurei coloris conuersus est. Sic & olim Minthe nympha in herbam mentham Proserpinæ Cereris filiæ odio mutata est; quod cum Dite patre coniuge suo concubuisset.

Adonis in Anemonem.

Illa quidem monuit, iunctísque per aëra cygnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Fortè suem latebris vestigia certa secuti
Excitiere canes: syluísque exire parantem
Fixerat obliquo iuuenis Cinyreius ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro
Sanguine tincta suo: trepidúmque, & tuta petentem
Trux aper insequitur: totósque sub inguine dentes
Abdidit: & fulua moribundum strauit arena.
Vecta leui curru, medias Cytherea per auras
Cypron oloriniis nondum peruenerat alis.

Agnouit longè gemitum morientis: & albas
Flexit aues illuc: vtq; æthere vidit ab alto
Exanimem inque suo iactantem sanguine corpus;
Desilit: pariterque sinum, pariterque capillos
Rupit: & indignis percussit pectora palmis.
Questáque cum fatis, & non tamen omnia vestri
Iuris erunt, dixit, luctus monumenta manebunt
*Semper Adoni, mei, repetitáque mortis * imago*
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere Menthas
Persephone licuit? nobis Cinyreius heros
Inuidiæ mutatus erit? sic fata, cruorem
Nectare odorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit; sic vt pluuio perlucida cœlo
Surgere bulla solet. nec plena longior hora
Facta mora est: cùm flos de sanguine concolor ortus;
Qualem, quæ lenta celant sub cortice granum
Punica ferre solent: breuis est tamen vsus in illo.
Namq; malè hærentem, & nimia leuitate caducum
*Excutiunt ydem, qui perflant omnia * venti.*

* in sacris Adonijs. Fab. xiij. Minthe nympha in mentham herbam.

* ἄνεμοι. vt innuat mutatum esse in anemonam, cuius flos, vt ait. Plin. nunquam se aperit nisi spirante vento.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XI.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Orpheus Oeagri fluminis & Calliopes Musæ filius, cum habuisset coniugem nomine Eurydicen, & eam amisisset, & cumne ea ab inferis, lege accepta a Plutone, ad superos reduxisset, talem dolorem in altera experiretur, puerilem amorem primus instituit. Quam ob causam Thressæ mulieres instinctæ, in abditis locis solitudinem agentem propter desiderium coniugis interfecerunt: separatumque caput eius a reliquo corpore cum lyra in amnem Hebrum præcipitauerunt: per quem in mare delatum, & hinc in insulam Lesbum, cum hic hæsisset in litore serpensque morsu sanguinem lamberet, priusquam vultu eius appeteret ab Apol-

in locis & latonæ filio duratus in lapidem est.

Carmine dum tali siluas, animósque ferarum,
Threicius vates, & saxa sequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis socianteem carmina neruis.
E quibus vna, leues iactato crine per auras,
En, ait, en hic est nostri contemptor: & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
Quæ folijs præsuta, notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est; qui missus in ipso
Aere concentu victus vocisque, lyræque est:
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes iacuit. sed enim temeraria crescunt
Bella: modúsque abijt: insanáque regnat Erynnis:
Cunctáque tela forent cantu mollita; sed ingens
Clamor, & infracto Berecynthia tibia cornu,*
Tympanáque, & plausus, & Bacchei vlulatus
Obstrepuere sono citharæ. tum denique saxa
Non exauditi rubuerunt sanguine Vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, anguésque, agménque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, vt aues, si quando luce vagantem
Noctis auem cernunt: structóque vtrimque theatro*
Vt matutina ceruus periturus arena
Præda canum est: vatémque petunt: & fronde virentes
Conijciunt thyrsos, non hæc in munera factos:
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices: neu desint tela furori;
Forte boues presso subigebant vomere terram.
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes,
Dura lacertosi fodiebant arua coloni,
Agmine qui viso fugiunt, operísque relinquunt
Arma sui, vacuósque iacent dispersa per agros

Baccharum habitus, plenius descriptus lib. 4. v. 591.

* qua in sacris Cybeles, cui Berecynthus mons & ciuitas dicata sunt, primum sunt vsi.

Orpheus discerpitur à Bacchis.

* periphrasis amphitheatri.

Sarculaque, rastrique graues, longique ligones;
Quæ postquam rapuere feræ, cornuque minaci
Diuulsere boues, ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
* Irrita dicentem, nec quicquam voce mouentem
Sacrilegæ perimunt: perque os (pro Iupiter) illud
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœstæ volucres Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleuerunt siluæ: positis te frondibus arbos
Tonsa comas, luxit: lachrymis quoque flumina dicunt
Increuisse suis: obscuráque carbasa * pullo
Naides, & Dryades, passosque habuere capillos.
Membra iacent diuersa locis. caput Hebre, lyrámque
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis, respondent flebile ripæ.
Iámque mare inuectæ flumen populare relinquunt:
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit: & sparsos stillanti rore capillos
Lambit: & hymniferas inhiat diuellere vultus.
Tandem Phœbus adest: morsúsque inferre parantem
Arcet: & in lapidem rictus serpentis apertos
Congelat: & patulos (vt erant) indurat hiatus.
Vmbra subit terras, & quæ loca viderat antè
Cuncta recognoscit: quærénsque per arua piorum
Inuenit Eurydicen, cupidísque amplectitur vlnis.
Hîc modò coniunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc præuius anteit:
Eurydicénque suam iam tutò respicit Orpheus.

* quæ Bacchas non mouerunt, cum antea mouissent lapides & feras.

[redacted]

* colore nigro.

Lyra Orphei.

Serpens in lapidem.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Thraciæ matronæ, quæ cædi interfuerant Orphei à Libero discretæ in malum scientiæ suæ in arbores varias abierunt.

Non impunè tamen scelus hoc sinit esse Lyæus.

Amissoque

Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in siluis matres a Ædonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligauit.
Quippe pedum digitos in quantum est quæque secuta,
Traxit; & in solidam detrusit acumina terram:
Vtque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus vbi commisit volucris, sensitque teneri,
b Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, quæcunque solo defixa cohæserat harum,
Exsternata fugam frustra tentabat: at illam
Lenta tenet radix: exultantémque coërcet.
Dúmque vbi sunt digiti, dum pes vbi quærit, & vngues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrente plangere dextra,
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri: porrectaque brachia veros
Esse putes ramos: & non fallere putando.

a Thraciis ab Edonibus Thraciæ populis. Thraciæ mulieres in arbores conuersæ.

b. Plangitur.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Liber pater Thracia digressus cùm Tmolū montem Ciliciæ comitatus bacchis peteret, Silenus ei aufugit: quem Phryges captum ad Midam regem adduxerunt: agnitus ab eo receptus est & Libero aduenienti redditus: quod ob beneficium optandi Deus veniam ei dedit si quid vellet à se peteret. Ille vt quæque contigisset aurum fierent: quod ei inutile fuit. Cui vt parenti ut restitueretur, iussit vt ad flumen Pactolum perueniret, ibique se lauaret, & sic rediret in pristinum statū. Vim autem illam aurum efficiendi à Mida in fluuium transfusam, has aureas arenas habere memoratur

Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros:
Cumque choro meliore sui vineta Tmoli,
Pactolonque petit: quamuis non aureus illo
Tempore, nec caris erat inuidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant,
At Silenus abest: titubantem annísque, meróque,
Ruricolæ cepere Phryges: vinclísque coronis
Ad regem duxere Midam: cui Thracius Orpheus

Orgia tradiderat cum Cecropio *Eumolpo.
Quis simul agnouit socium, comitémque sacrorum:
Hospitis aduentu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, & iunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime *coëgerat agmen
Lucifer vndecimus, Lydos cùm lætus in agros
Rex venit: & iuueni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè vsurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituráque munera soluit
Liber: & indoluit quòd non meliora petisset.
Lætus abit, gaudétque malo Berecynthius heros:
Pollicitíque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta est.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit. arentes Cereris decerpsit aristas:
Aurea messis erat. demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes si postibus altis
Admouit digitos, postes radiare videntur,
Ille etiam liquidis palmas vbi lauerat vndis;
Vnda fluens palmis Danaëm eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia gaudenti mensas posuere ministri
Exstructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
Tum verò siue ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat; Cerealia dona rigebant.
Siue dapes auido conuellere dente parabat;
Lamina fulua dapes, admoto dente premebat.
Miscuerat puris auctorem muneris vndis:
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus nouitate mali, diuésque, miserque,
Effugere optat opes, & quæ modò vouerat, odit.

*Testatur & Iustinus lib. 11. Midam ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatum Phrygiam religionibus impleuisse.

*Musæi filio, Orphei discipulo.

*Sic locutus est lib. 2. f. 114.

Tacta à Mida in aurum.

quo omnia contactu eius fiebant aurum f. 121.

Copia

Copia nulla famem releuat; sitis arida guttur
Vrit, & inuiso meritò torquetur ab auro.
Ad cælúmque manus & splendida brachia tollens;
Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit:
Sed miserere precor, speciosóque eripe damno.
Mite Deum numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, factáque fide data munera soluit.* **ob fidem in restituendo Sileno præstitam v. 100.*
Neue malè optato maneat circumlitus auro;
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque iugum ripæ labentibus obuius vndis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumigeróque tuum fonti, qua plurimus exit;
Subde caput, corpúsque simul, simul elue crimen. *Pactolus fluuius fit aurifer.*
Rex iussæ succedit aquæ, vis aurea tinxit
Flumen, & humano, de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venæ
Arua rigent, auro madidis pallentia glebis.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Pan cùm Tmolum montem Lybiæ frequentans fistula se oblectaret, elatus gloria agrestium Nympharum, Apollinem in certamen deuocauit. Iudice ergo Tmolo, qui montis illius Deus erat, cum Apollini victoria esset adiudicata, Midæ regi supradicto, qui auri efficiendi potestate amissa, opes perosus in siluis habitans, Pana pastorum Deum colens sequebatur, assidenti, soli displicuit. Quam ob caussam Apollo, ob eamque stultitiam quam & supra gesserat in Liberi patris voluntate; iratus, aures eius asininæ vt essent sempiternò, effecit, quibus eius stoliditas appareret, nulliúsque esse iudicij iudicaretur.

Ille perosus opes, siluas & rura colebat,
Panáque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nociturâque, vt antè
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens latè riget arduus alto
Tmolus in ascensu: cliuóque extensus vtroque,
Sardibus hinc, illinc paruis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris iactat sua carmina Nymphis;
Et leue cerata modulatur arundine carmen;

Pan cantu certat cum Apolline

Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior iudex consedit: & aures
Liberat arboribus; quercu coma cærula tantùm
Cingitur; & pendent circum caua tempora glandes.
Isque Deum pecoris spectans, In iudice, dixit,
Nulla mora est. calamis agrestibus insonat ille:
Barbaricóque Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine deliniit. post hunc sacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi; vultum sua silua secuta est.
Ille caput flauum lauro Parnasside vinctus,
Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
Distinctámque lyram gemmis, & dentibus Indis
Sustinet à læua, tenuit manus altera plectrum.
Artificis status ipse fuit. tum stamina docto
Pollice sollicitat: quorum dulcedine captus
Pana iubet Tmolus citharæ summittere cannas.
Iudicium sanctíque placet sententia montis
Omnibus: arguitur tamen, átque iniusta vocatur
Vnius sermone Midæ: nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in spatium; villísque albentibus implet;
Instabilésque illas facit; & dat posse moueri.
Cetera sunt hominis: partem damnatur in vnam.
Induitúrque aures lentè gradientis aselli.

Midæ aures in asininas.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Midas deformitatem quidem suam celare volebat: sed eam vidit famulus tonsor qui cum eam nec eloqui auderet, nec retinere posset; humum effodit; in eáque immurmurit, Midam asini aures habere: foueam deinde replet. Ibi enatæ sunt arundines, quæ vento agitatæ Midæ deformitatem indicarunt, verba inibi à famulo immurmurata referentes.

Ille quidem celare cupit; turpíque pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere visum

Dedecus

Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras;
Nec posset reticere tamen; secedit, humúmque
Effodit: & domini quales adspexerit aures,
Voce refert parua, terræq́; immurmurat haustæ; Causæ vocales.
Indiciúmque suæ vocis tellure regesta
Obruit: & scrobibus tacitus discedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit; & vt primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab austro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Inter Sigæum, Rhœtæúmque promontoria quo loco ara Iouis Panomphæi Phrygibus est consecrata, Laomedon Capys filius cùm Iliū poneret, Apollo & Neptunus in homines versi, operas suas æstimatas ad extruendum murum addixerunt. Quibus perfectis, pactum aurum Laomedon negauit. Neptunus perfidia regis offensus in agros eius mare misit, omnésque fruges obruit: & supra quam pœnam coegit eum Hesionem filiam marinæ prostituere belluæ. Qua liberata ab Hercule, rursus in fraude perstitit: equos enim quos ob salutem filiæ pactus erat, abnegauit. Ideóque ille expugnato Ilio Hesionem abreptam Telamoni, qui socius militiæ fuerat, condonauit.

Vltus abit Tmolo, liquidúmque per aëra vectus Apollo, & Neptunus in homines
Angustum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Latonius adstitit aruis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læua profundi
*Ara * Panomphæo vetus est sacrata Tonanti.* * vel quòd omnium voces exaudiat, vel quòd omnium voce colatur.
Inde nouæ primùm moliri mœnia Troiæ
Laomedonta videt: susceptáque magna labore vox. ὀμφὴ
Crescere difficili; nec opes exposcere paruas:
Cúmque Tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygiæq́; tyranno
Ædificat muros, pactus pro mœnibus aurum.
Stabat opus: pretium rex inficiatur: & addit
Perfidiæ cumulum falsis periuria verbis.
Non impunè feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinauit aquas ad auaræ littora Troiæ:

Inque freta fortunas terrae conuertit: opésque
Abstulit agricolis: & fluctibus obruit agros.
Poena neque haec satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur aequoreo: quam dura ad saxa reuinctam
Vindicat Alcides: promissáque munera dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negata,
Bis periurae capit superatae moenia Troiae.
Nec pars militiae Telamon sine honore recessit:
*Hesionéque data potitur. nam coniuge * Peleus*
*Clarus erat * Diua: nec aui magis ille superbit*
Nomine, quàm soceri: siquidem Iouis esse nepotem
Contigit haud vni: coniux Dea contigit vni.

*Telamonis frater, Aeaci filius, Iouis nepos.
*Thetide Nerei filia.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Proteus cùm Thetidi praedixisset si vellet iugalis fieri quod filium parente suo fortiorem procrearet; Iuppiter, quamuis incensus pulchritudine Nymphae, id sibi ne accideret, concubitum eius refugit & in successionem coniugii Peleum nepotem dedit: quem illa refugiens, modò in volucrem, modò in arborem, interdum in tigrim conuersa cùm eluderet, Peleus Neptunum orauit vt opem sibi ferret. qui cùm Proteo preces eius commédaret: ille emergens è mari Peleo mandauit, vt quiescenti Thetidi meridiano calore insidiaretur, cúmque vinculis alligaret & quamuis in mille figuras cõuerteretur ne dimitteret donec in verissimam redisset formam. Sicq; illa potitur, Achilléſque Grecorum fortissimus natus est.

Thetis in varias figuras.

Námque Senex Thetidi Proteus dea, dixerat vndae,
Concipe mater eris iuuenis qui fortibus annis
Acta patris vincet: maiórque vocabitur illo.
Ergo ne quidquam mundus Ioue maius haberet;
Quamuis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Iuppiter; aequoreae Thetidis connubia fugit:
*Inque suum * Aeaciden succedere vota nepotem*
Iussit: & amplexus in virginis ire marinae.
Est sinus Haemoniae, curuos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt; vbi si foret altior vnda,
Portus erat: summis inductum est aequor arenis.
Littus habet solidum, quod nec vestigia seruet;

*Peleum.

Nec

Nec remoretur iter: nec opertum pendeat alga.
Myrtea silua subest bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio, natura factus, an arte,
Ambiguum: magis arte tamen: quo sæpe venire
Frenato Delphine sedens Theti nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno victa iacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat innectens ambobus colla lacertis.
Quod nisi venisses variatis sæpe figuris
Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat,
Nunc grauis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa
Territus Aeacides à corpore brachia soluit.
Isq; Deos Pelagi vinoq; super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec * Carpathius medio de gurgite vates
Aeacide dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modò cùm gelido sopita quiescet in antro,
Ignarum laqueis, vinclóque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit, dum quod fuit antè * reformet,
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquore vultum:
Admisitque suos in verba nouissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóque tenebat
Hesperium temone fretum, cùm pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus inuaserat artus:
Illa nouat formas, donec sua membra teneri
Sensit: & in partes diuersas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neq; ait, sine numine vincis,
Exhibita estq; Thetis. confessam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.

Thetis in varias figuras.

* Proteus quod mare illud inhabitet quod à Carpatho insula nomen habet.

* formet repræsentet.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Peleus fratre Phoco intercepto, profugus Trachina ad Ceyca Luciferi filium venit, susceptusque ab eo mœrente, caus-

Cum mœroris ab ipso audiuit. Huic Ceyci alsque fuit frater Dædalion, habens filiam Chionem speciosissimam, quæ cum ab Apoline, & Mercurio amaretur, à Mercurio per quietem compressa est, item ab Apoline in anum versa. Ho[illegible] alterum Autolicum furacissimum, qui albis nigra, & ex nigris alba facit, procreatum fuerunt. Ex Apolline vero Philemonem [illegible]cissimum citharæ. Hæc tamen gloriata est, quod cum talibus concubuisset diis Dianæque se pulchritudine prætulit. Itaque Dea consensit, vt debuit, procacem eius linguam sagitta traiecit atque ex eo vulnere est subito intercempta. Quo [illegible] Dædalion afflictus, cum se eodem rogo vellet [illegible] cum proximi prohiberentur, furtis[illegible] ut montis Parnassi petisset, & se præcipitasset, antequam radicem montis attingeret, ab Apolline in volucrem accipitrem est conuersus.

Felix & nato, felix & coniuge Peleus,
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno sanguine sontem,
Expulsumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. hic regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœstus,
Dissimilisque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quo postquam Æacides fessus curaque, viaque,
Venit, & intrauit paucis comitantibus vrbem;
Quosque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul a muris sub opaca valle reliquit;
Copia cum facta est adeundi tecta tyranni,
**Velamenta manu prætendens supplice qui sit,*
Quoque satus memorat: tantum sua crimina celat,
Mentiturque fugæ caussam: petit vrbe, vel agro
Se iuuet. hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Nostra patent Peleu: nec inhospita regna tenemus.
Adijcis huic animo momenta potentia clarum
Nomen, auumque Iouem: nec tempora perde precando.
Quod petis, omne feres: tuaque hæc pro parte vocato,
Qualiacumque vides; vtinam meliora videres.
Et flebat. moueat quæ tantos caussa dolores,

*Velatus vel ramus oleæ, vt Oratores apud Virg. Aeneid. 11. vel vittis infulis &c. quæ & ipsa à supplicibus prætendi solent.

Peleusque

Pelleaſq; comitéſque rogant: quibus ille profatur;
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ viuit, & omnes
Terret aues; ſemper pennas habuiſſe putatis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloque ferox: ad vimque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus;
Qui vocat Auroram, cœlóque nouiſſimus exit.
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tuendæ,
Coniugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, gentéſque ſubegit;
Quæ nunc * Thisbæas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatiſſima forma
Mille procos habuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè reuertentes Phœbus, Maiáque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter; pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo:
Non fert ille moras, virgáque mouente ſoporem
Virginis os tangit. tactu iacet illa potenti:
Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris:
Phœbus anum ſimulat; præreptáque gaudia ſumit.
Vt ſua maturus compleuit tempora venter;
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolicus, furtum ingenioſus ad omne:
Qui facere aſſuerat patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharáque Philemon.
Quid peperiſſe duos, & Dîs placuiſſe duobus,
Et * forti genitore, & progenitore Tonante
Eſſe ſatam prodeſt? an obeſt quoque gloria multis?
Obfuit huic certè: quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit, faciémque Deæ culpauit; at illi
Ira ferox mota eſt: Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora: curuauit cornu; neruóque ſagittam
Impulit: & meritam traiecit arundine linguam.

Dædalion in accipitrem.

Thisbe Bœotiæ vrbs, cuius portus & naualia columbis plenum erat. Stephan.

Mercurius & Phœbus vitiant Chionem.

* Chione Dædalionis F. Luciferi N. Iouis proneptis. Chione à Diana interfecta.

Linguaque iacet: nec vox, tantaque verba sequuntur,
Conantémque loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quam miser amplexans ego tunc patrióque dolorem
Corde tuli: fratríque pio solacia dixi.
Quæ pater haud aliter quam cautes murmura ponti
Accipit: & natam delamentatur ademptam,
Vt vero ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat similisque iuvenco
Spicula Crabronum pressa ceruice gerenti,
Qua via nulla ruit: iam tum mihi currere visus
Plus homine est: alásque pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes; velóxque cupidine leti
Vertice Parnassi potitur, miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oráque adunca dedit, curuos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc Accipiter nulli satis æquus, in omnes
Sæuit aues, aliísque dolens fit causa dolendi.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Anetor pastor armentorum, quæ Peleus ad Ceyca [illegible] custodem [illegible] erat indicat à lupo, cui obsisti nequiret, [illegible] Qui ut intellexit Psamathes Nereidis Phoci matris ira id si[bi] accidere, quod Phocus ea ætate Aeaco genitus à se inter[emptus] esset, & id precibus potius, quam vltione esse [illegible] pliciter ab ea petit, ne vltra prosequeretur admissum. [illegible] aliquando Thetidis sororis mota precibus, ne amplius [illegible] armenta peteret, in saxi eam figuram vertit.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Aduolat armenti custos Phoceus Anetor.
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait, quodcúnque ferat, iubet edere Peleus:
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert. Fessos ad littora curua iuuencos

Appulerim

Appuleram, medio cùm sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret:
Parsque boum fuluis genua inclinarat arenis:
Latarúmque iacens campos spectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alij, celsóque extant super æquora collo.
Templa mari * subsunt, nec marmore clara, nec auro, *adiacent, proxima sunt.
Sed trabibus densis, lucóque vmbrosa vetusto.
Nereides, Nereúsque tenent. hos nauita, templi
Edidit esse Deos, dum retia littore siccat.
Iuncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris vnda paludem.
Inde fragore graui strepitus loca proxima terret Lupi rabies
Bellua vasta, lupus, siluisque palustribus exit,
Oblitus & spumis, & crasso sanguine rictus,
*Fulmineus, rubra suffusus lumina flamma. *Fulminis ritu omnia prosternēs.
Qui quamquam sæuit pariter rabiéque, faméque,
Acrior est rabie. neque enim ieiunia curat
Cæde boum, dirámque famem finire. sed omne
Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omnes.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data. sanguine littus,
Vndáque prima rubet, * demugitæq; paludes. * misero boum mugitu perpetuo insonātes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum superest aliquid, cuncti coëamus ad arma,
Arma capessamus, coniunctáque tela feramus.
Dixerat agrestis, nec Pelea damna mouebant:
Sed memor admissi * Nereida colligit orbam *Psamathē Phoci matrem, quæ vnà cum alijs templū incolebat modò dictum.
Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque sumere tela
Rex iubet * Oetæus, cum queis simul ipse parabat * Ceyx ab Oeta mōte vicino Trachinæ.
Ire. sed Halcyone coniux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Disijcit hos ipsos, colloque infusa mariti,
Mittat vt auxilium sine se, verbisque precatur,
Et lacrimis, animásque duas vt seruet in vna.

Æacides illi, Pulchros Regina, piósque
Pone metus, plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra noua monstra moueri.
Numen adorandum pelagi est. erat ardua turris,
Arce locus summa, fessis loca grata carinis.
Adscendunt illuc, stratósque in littore tauros
Cum gemitu adspiciunt, vastatorémque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, vt finiat iram,
Orat; opémque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro coniuge supplex
Accepit veniam. sed enim irreuocatus ab acri
Cæde lupus perstat dulcedine sanguinis asper;
Donec inhærentem laceræ ceruice iuuencæ
Marmore mutauit. corpus, prætérque colorem,
Omnia seruauit: lapidis color indicat illum
Iam non esse lupum; iam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt; Magnetas adit vagus exsul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acasto.

Lupus in lapidem.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Ceyx Luciferi filius prodigijs agitatus Miletum ad oraculum Apollinis, quoniam Delphos Phorbas cum Phlegyis infestabat, contendit coniugique Halcyone Aeoli filiæ tardanti profectionem ob desiderium, affirmauit intra [illegible] mensem se reuersurum. Quod vt non posset præstare, naufragio vitam amisit. cuius aduentum cum illa desideraret non respondentem tempori destinato, & in dies grauissimo luctu afficeretur, misericordia Iunonis, quam suis precibus fatigabat, per quietem Somnus Deus filium dictum Morphea, imitatorem figurarum humanarum, Trachinam ad Halcyonen dimisit: quæ per eum coniugem comperit interijsse. Excussa ergo sopore, [illegible] iussit. Nouissimè ad litus deuenit vbi illum demiserat. Et vt naufragi exanime corpus fluitare proximo littore perspexit, in figurã volucris Aeoli filia, quæ ab eius nomine vocatur, in eandem speciem corpus Ceycis est versum. Hæ volucres hiberno tempore per septem dies in

in mare nidum ponunt pullósque, qui casus suorum maiorum deplorent, in littore exponunt.

Interea fratrísque sui, fratrémque secutis — Ceyx in consultum Apolline.
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Consulat vt sacras hominum oblectamina sortes;
Ad Clarium parat ire Deum, nam templa profanus
Inuia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilij tamen antè sui fidissima certam
Te facit Halcyone: cui protinus intima frigus
Ossa receperunt; buxóque simillimus ora
Pallor obit: lacrimísque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigauit:
Singultúque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime mentem
Vertit? vbi est, cura mei prior esse solebat?
Iam potes Halcyone securus abesse relicta?
Iam via longa placet? iam sum tibi carior absens?
At puto per terras iter est? tantúmque dolebo.
Non etiam metuam? curæq; timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti tristis imago:
Et laceras nuper tabulas in littore vidi.
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neue tuum fallax animum fiducia tangat;
*Quòd socer * Hippotades tibi sit, qui carcere fortes* — * Aeolus Hippotæ filius Halcyones pater.
Contineat ventos: &, cùm velit, æquora placet.
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,
*Nil illis vetitum est: * incommendatáque tellus* — * non est ipsis curæ, sed peruagatur.
Omnis, & omne fretum est: cæli quoque nubila vexãt:
Excutiúntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos noui, (nam noui, & sæpe paternæ
Parua domo vidi) magis hos reor esse timendos,
Quòd tua si flecti precibus sententia nullis
Cara potest coniux; nimiúmque es certus eundi;
Me quoque tolle simul. certè iactabimur vna:
Nec, nisi quæ pariter, metuam: paritérque feremus
Quicquid erit: pariter super æquora lata feremur.

Talibus Aeolidis dictis, lacrimisque mouetur
Sidereus coniux: neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonem in partem adhibere pericli;
Multáque respondit timidum solantia pectus.
Non tamen idcirco caussam probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
Longa quidem est nobis omnis mora: sed tibi iur
Per patrios ignes, (si me modò fata remittant)
Antè reuersurum, quàm Luna bis impleat orbem,
Ceycis nauigatio Delphos. His vbi promissis spes est admota recursus:
Protinus eductam naualibus æquore tingi,
Aptarique suis primùm iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri
Horruit Halcyone: lacrymásque emisit obortas:
Amplexúsque dedit: tristique miserrima tandem
Ore vale, dixit: collapsáque corpore toto est.
At iuuenes, quærente moras Ceyce, reducunt
erat enim biremis. Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Aequalique ictu scindunt freta. sustulit illa
Humentes oculos: stantémque in puppe recurua,
Concussáque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt: redditque notas vbi terra recessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque vt haud poterat spatio summota videri,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum:
Séque toro ponit: renouat lectúsque, locúsque
Halcyones lacrimas: & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant: & mouerat aura rudentes:
Obuertit lateri pendentes nauita remos.
Cornuáque in summa locat arbore, totáque malo
Carbasa deducit, venientésque excipit auras.
Tempestatis descriptio verè Ouidiana. Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longéque erat vtraque tellus:

Cùm

Cùm mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua iamdudum dimittite cornua rector
Clamat; & antennis totum subnectite velum.
Hic iubet; impediunt aduersæ iussa procellæ;
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris vllam.
Sponte tamen properant, alij subducere remos;
Pars munire latus: pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquórque refundit in æquor.
Hic rapit antennas. quæ dum sine lege geruntur;
Aspera crescit hiems; omnique à parte feroces
Bella gerunt venti; fretáque indignantia miscent.
Ipse pauet, nec se, qui sit status, ipse fatetur,
Scire ratis rector: nec quid iubeátue, velitue.
Tanta mali moles, tantóque potentior arte est,
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Vndarum incursu grauis vnda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlúmque æquare videtur
Pontus; & inductas adspergine tangere nubes.
Et modò, cùm fuluas ex imo vertit arenas;
Concolor est illis; Stygia modò nigrior vnda:
Sternitur interdum; spumísque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imúmque Acheronta videtur:
Nunc, vbi demissam curuum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cælum,
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries, balistáue concutit arces.
Vtque solent, sumptis incursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentáque tela, leones;
Sic vbi se ventis commiserat vnda coortis,
Ibat in * arma ratis; multóque erat altior illis.
Iámque labant * cunei; spoliatáque tegmine ceræ
Rima patet; præbétque viam letalibus vndis.

* instrumẽta nauis & armamẽta.
* ne intellige clauos ligneos æreis enim olim nunc ferreis pangunt naues sed subscudes, quibus cũ tabulas nauium intercõmittebant; quarum ea est figura, quasi cum duos cuneos obtusi mucronis inter se componas

Scalig. Decumanus fluctus.

Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum descendere cælum:
Inque plagas cæli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cælestibus vndis
Aequoreæ miscentur aquæ: caret ignibus æther;
Cæcáque nox premitur tenebris hyemísque, suísque.
Discutiunt tamen has, præbéntque *micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus vndæ.
Dat quoque iam saltus intra caua texta carinæ
Fluctus, & vt miles numero præstantior omni
Cùm sæpe assilijt defensæ mœnibus vrbis;
Spe potitur tandem; laudísque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat vnus:
Sic vbi pulsarunt celsi latera ardua fluctus;
Vastius insurgens decimæ ruit impetus vndæ:
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam;
Quàm velut in captæ descendat mœnia nauis.
Pars igitur tentabat adhuc inuadere pinum:
Pars maris intus erat, trepidant haud segnius omnes;
Quàm solet vrbs, alijs murum fodientibus extra,
Atque alijs murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidémque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atque irrumpere mortis.
Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille * beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiáque ad cælum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratérque, paréńsque:
Huic cũ pignoribus domus, & quod cuique relictũ est.
Halcyone Ceyca mouet: Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est. & cùm desideret vnam;
Gaudet abesse tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
Verùm vbi sit nescit, tanta vertigine pontus
Feruet: & inducta piceis è nubibus vmbra
Omne latet cælum: duplicatáque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:

* ac suituros honore exequiarũ.

Frangitur

Frangitur & regimen: spolijsq; animosa superbit
Vnda velut victrix: sinuatáque despicit vndas.
Nec leuius, quàm si quis Athon, Pindúmque reuulsos
Sede sua totos in apertum euerteret æquor;
Præcipitata cadit, paritérque & pondere, & ictu,
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum Naufragiũ Ceycis.
Gurgite pressa graui, neque in aëra reddita, fato
Functa suo est. alij partes, & membra carinæ
Trunca tenent. tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
*Fragmina nauigij Ceyx: * socerúmque, patrémque* *Aeolũ, & Luciferum.
Inuocat (heu) frustrà. sed plurima nanti in ore
Halcyone coniux: illam meminitque, refertque:
Illius ante oculos, vt agant sua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; absentem, quoties sinit hiscere fluctus;
Nominat Halcyonen: ipsisq; immurmurat vndis.
*Ecce super medios fluctus niger * arcus aquarum* *atra nubes aquosissima.
Frangitur: & rupta mersum caput obruit vnda.
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniámque excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
AEolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & iam, quas induat ille,
Festinat vestes: iam quas, vbi venerit ille,
Ipsa gerat, reditúsque sibi promittit inanes. Halcyones vota pro Ceyce.
Omnibus illa quidem superis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat: *vt nullam sibi præferret. ideoque finxit poëta ipsius nomẽ etiam naufranti fuisse in ore, vers. 568.
Próque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Vtq; foret sospes coniux suus; vtq; rediret,
Optabat; nullámque sibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.
At Dea non vltrà pro functo morte rogari
*Sustinet; vtque manus * funestas arceat aris;* *funere mariti pollutas.
Iri mea, dixit, fidissima nuncia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique iube Ceycis imagine mittat Iris.

Somnia ad Halcyonen veros narrantia casus.
Dixerat, induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cælum curuamine signans
Tecta petit iussi sub nube latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Somni eiusque regiæ descriptio. Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni:
Quò nunquam radijs oriens, mediúsue, cadénsue
Phœbus adire potest. nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitiue canes, canibúsue sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæue sonum reddunt conuicia linguæ.
Muta quies habitat. saxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis:
Ante fores antri fecunda papauera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit; & spargit per opacas humida terras.
Ianua ne verso stridorem cardine reddat;
Nulla domo tota est: custos in limine nullus.
At medio torus est ebeno sublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana iacent, totidem quot messis aristas,
Silua gerit frondes, eiectas littus arenas.
Quò simul intrauit: manibúsque obstantia virgo
Somnia dimouit; vestis fulgore reluxit
Sacra domus: tardáque Deus grauitate iacentes
Expergiscentis habitus. Vix oculos tollens, iterúmque iterúmque relabens,
Summáque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se; cubitóque leuatus.
Quid veniat (cognouit enim) scitatur. at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,

Pax

Pax animi,quem cura fugit. qui corpora duris
Fessa ministerijs mulces,reparásque labori:
Somnia,quæ veras æquant imitamine formas;
**Herculeam Trachina iube, sub imagine regis,*
Halcyonen adeant; simulacráque naufraga fingant,
Imperat hoc Iuno. postquam mandata peregit
Iris; abit: néque enim vlterius tollerare soporis
Vim poterat; labique vt somnum sensit in artus;
Effugit; & remeat per quos modò venerat arcus;
**At pater è populo natorum mille suorum*
Excitat artificem, simulatorémque figuræ
Morphea. non illo iussos solertius alter
Exprimit incessus, vultúmque, sonúmque loquendi.
Adijcit & vestes, & consuetissima cuique
Verba: sed hic solos homines imitatur. at alter
Fit fera: fit volucris: fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. est etiam diuersæ tertius artis
Phantasos. ille in humum, saxumq́, vndamq́, trabémq́;
Quæq́ vacant anima fallaciter omnia transit.
Regibus hi, ducibúsque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alij, plebémque pererrant.
Præterit hos senior, cunctísque è fratribus vnum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit. & rursus molli languore solutus,
Deposuitque caput: stratóque recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus alis
Per tenebras: intráque moræ breue tempus in vrbem
*Peruenit * Hæmoniam: positísque è corpore pennis*
In faciem Ceycis abit. sumptáque figura
Luridus exanimi similis, sine vestibus vllis
Coniugis ante torum miseræ stetit. vda videtur
Barba viri; madidísque grauis fluere vnda capillis.
Tum lecto incumbens fletu super ora profuso
Hæc ait: Agnoscis Ceyca miserrima coniux?
An mea mutata est facies nece? respice, nosces:

*ab Hercule sub Oeta monte ædificatam.

* Ex somni filijs tres nominat, Morphea, dictum, à forma, quã simulabat: Iceloo, id est, similem quòd se omnibus adsimilet, qui & Phobetor, id est, terrefactor: & Phantason, id est imaginatorem.

* Thessaliã, nempe Trachina.

Ceyx Halcyonæ apparet in somnis.

Inueniésque tuo pro coniuge coniugis umbram.
Nil opus Halcyone nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falsò tibi me promittere noli.
Nubilus Aegæo deprendit in æquore nauem
Auster: & ingenti iactatam flamine soluit:
Oráque nostra tuum frustrà clamantia nomen
Implerunt fluctus: non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non ista vagis rumoribus audis.
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge age; da lacrimas: lugubráque indue: nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.
Adiicit his vocem Morpheus: quam coniugis illa
Crederet esse sui. fletus quoque fundere veros
Visus erat: gestúmque manus Ceycis habebat.
Ingemit Halcyone: lacrimas mouet, atque lacertos
Per somnum: corpúsque petens amplectitur auras:
Exclamátque, Mane, quò te rapis? ibimus unà.
Voce sua, speciéque viri turbata, soporem
Excutit: & primò si sit circumspicit illic,
Qui modò visus erat. (nam moti voce ministri
Intulerant lumen) postquam non inuenit usquam,
Percutit ora manu; laniátque à pectore vestes;
Pectoráque ipsa ferit. nec crines soluere curat:
Scindit: & altrici quæ luctus caussa roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit unà
Cum Ceyce suo: solantia tollite verba.
Naufragus interijt: vidi, agnouique, manúsque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Vmbra fuit: sed & umbra tamen manifesta, virique
Vera mei; non ille quidem, si quæris, habebat
Assuetos vultus: nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudúmque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi: stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia siqua supersint.
Hoc erat, hoc animo quod diuinante timebam;
Et ne me fugiens ventos sequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas;

Me quoque duxisse. fuit ah, fuit vtile, tecum
Ire mihi: néque enim de vitæ tempore quidquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens perij: iactor quoque fluctibus absens:
Et sine me te pontus habet. crudelior ipso
Sit mihi mens pelago; si vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem superesse dolori.
Sed néque pugnabo: nec te miserande relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes: inque sepulchro
Si non vrna, tamen iunget nos littera. si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verbóque interuenit omni
Plangor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus: & illum
Mæsta locum repetit, de quo spectârat euntem,
Dúmque moratur ibi; dúmque hinc retinacula soluit,
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dixit,
Dúmque notata oculis reminiscitur acta; fretúmque
Prospicit; in liquida spacio distante tuetur
Nescio quid quasi corpus, aquæ; primóque quid illud
Esset, erat dubium. postquam paulum appulit vnda;
Et, quamuis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Qui foret ignorans, quia naufragus, omine mota est:
Et tanquam ignoto lacrimas daret, Heu miser, inquit,
Quisquis es, & si qua est coniux tibi. fluctibus actum
Fit propius corpus. quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus est mentis. iam iamq; propinquæ
Admotum terræ, iam quod cognoscere posset,
Cernit. erat coniux. Ille est, exclamat. & vnà
Ora, comas, vestem lacerat: tendénsque trementes
Ad Ceyca manus: Sic ô carissime coniux,
Sic ad me miserande redis? ait. adiacet vndis
Facta manu moles: quæ primas æquoris vndas
Frangit: & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc: mirúmque fuit potuisse, volabat:
Percutiénsque leuem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis vndas,

Ceyx & Halcyone in Halcediones.

Dúmque volat; mæsto similem, plenúmque querelæ
Ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
Vt verò tetigit mutum, & sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus vndæ
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
Senserat: & tandem superis miserantibus, ambo
Alite mutantur: fatis obnoxius iisdem
Tunc quoque mansit amor, nec coniugale solutum est
Fœdus in alitibus: coëunt; fiuntq́ parentes:
Pérque dies placidos hiberno tempore septem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Aeolus egressu: præstátque nepotibus æquor.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Aesacus natus Priami, & Alixirhoës, Cebreni amnis filiæ, sub monte Ida furtim editus, vrbanum apparatum consultò cum siluis, & labori postposuisset, incidit in conspectum Hesperies nymphæ: cuius captus pulchritudine, dum fugientem persequitur, causa interemptus eius extitit. confusa enim timore, per ignorantiam serpentem calce pressit: cuius morsu stricta concidit. Eius desiderio Aesacus, ne diutius dolorem sentiret, è monte in subiectum pelagus se præcipitauit: qui priusquam mergeretur in auem cessit: hæc æquora amat, noménque mergi tenet, quia amne mergitur illo.

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem seruatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, substrictáque crura gerentem
Adspicis, ostendens spatiosum in guttura Mergum,
Regia progenies, &, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt huius origo
Ilus, & Assaracus, raptúsque Ioui Ganymedes,
Laomedonque senex, Priamúsque nouissima Troiæ
Tempora sortitus; frater fuit Hectoris iste:
Qui nisi sensisset prima noua fata iuuenta;

Aesacus Priami F. Hesperiæ visu infe[illegible] amatus.

Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamuis est illum * proles enixa Dymantis.
Aesacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur aloxirhoe gracili * conata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidáque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, siluas captatam sæpe per omnes
Aspicit Hesperien patria Cebrenida ripa
Iniectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum
Cerua lupum, longéque lacu deprensa relicto
Accipitrem fluuialis anas. quam Troius heros
Insequitur: celerémque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit: virúsque in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. amplectitur amens
Exanimem, clamátque, Piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui. nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo. vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum sceleratior illo:
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.
Dixit: & è scopulo, quem rauca subsederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantémque per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans inuitum viuere cogi,
Obstarique animæ misera de sede volenti
Exire: utque nouas humeris assumpserat alas,
Subuolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma leuat casus: furit Aesacus: inque profundum
Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum:
Longa manet ceruix: caput est à corpore longè.
Aequor amat: nomenque manet, quia mergitur illo.

* Hecuba. Hom. Iliad.
* nixa & hærens siue furcæ siue alij instrumēto rustico bicorni.

Aesacus in mergum.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XII.

FAB. I. ET II. ARGVMENTVM.

Agamemnon Atrei & Europes filius, dux Achiuorum, cum in Aulide Ioui sacra ministraret, conspexit Draconem in arbore, quæ impendebat aræ, lapsum ad nidum volucris: cuius octo pullis consumptis ab eodem serpente, nouissime circumuolantem matrem deuorauit: deinde conuersus in saxum est. Quorum prodigio Calchas Thestoris filius augur respondit, per nouem annos in Troade dimicaturos: decimo anno Ilio eos potituros. Fertur autem portus Bœotiæ hic esse, vbi nulliq naues aduersis tempestatibus stetissent. Morantibus nauibus Achiuis, responderu: à Calchante, non ante classes posse moueri quam Iphigeniam pater immolasset. Quæ cum pro communi ad aram esset applicata; inter sacrificium obductis nubibus à Diana rapta est, in finésque Tauricos translata, & pro ea supposita cerua.

Serpens in saxum.
*non etiam corpus e-rat ergo cenotaphium.
Græcorum expeditio côtra Troianos.
* concilium totius Græciæ, vel cômunio & conspiratio.
* sua pignora, quorum deuorationem maximo sibi damno ducebat.

NEscius assumptis Priamus pater Aesacon alis
*Viuere, lugebat: tumulo quóque * nomen habenti*
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Post modò qui rapta longum cum coniuge bellum
Attulit in patriam, coniurataq; sequuntur
*Mille rates, gentisque simul * commune Pelasgæ,*
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora sæuis
Inuia fecissent venti; Bœotáque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Ioui cùm sacra parassent;
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum: cœptu quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa:
*Quas simul, & matrem circum * sua damna volantem*
Corripuit serpens: auidáque recondidit aluo.
Obstupuere omnes. at veri prouidus augur

Thestorides

Thestorides, Vincemus, ait: gaudete Pelasgi.
Troia cadit; sed erit nostri mora longa laboris.
Atque nouem volucres in bella digerit annos,
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos;
Fit lapis: & seruat serpentis imagine saxum.
Permanet Aonijs * Nereus violentus in vndis:
Bellaque non transfert: & sunt qui parcere Troiæ
Neptunum credant; quia mœnia fecerat vrbis,
At non Thestorides: neque enim nescitue, tacétue
Sanguine virgineo placandam virginis * iram
Esse Deæ. postquam pietatem publica causa,
* Rexque patrem vicit; castúmque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
Victa Dea est: nubémque oculis obiecit: & inter
Officium turbámque sacri, vocésque precantum,
Supposita fertur mutasse * Micenida cerua.
Ergo vbi, qua decuit, lenita est cæde Diana;
Et pariter Phœbes, pariter maris ira accessit;
Accipiunt vento à tergo mille carinæ:
Multáque perpessæ Phrigia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrásque, fretúsque,
Cœlestésque plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod est vsquam, quamuis regionibus absit,
Inspicitur: penetrátque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summáque domum sibi legit in arce:
Innumerósque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte, diéque patet: tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: vocésque refert: iterátque quod audit.
Nulla quies intus, nulláque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed paruæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (si quis procul audiat) vndis
Esse solent: qualémue sonum, cum Iupiter atras
* Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt,
Atria turba tenet: veniunt leue vulgus; euntq́ue:
Mistáque cum veris passim commenta vagantur

Fab. ij. Cerua pro Iphigenia supposita
*inuia faciens Græcorum classi æquora.
*ob occisam ab Agamemnone imprudenter Dianæ ceruã
*officium regis, patris pietatem.
*Iphigeniã Mycenæam
Famæ domus descriptio.
*propriè & energeticè.

Millia rumorum: confusáque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio; mensuráque ficti
Crescit & auditis aliquid nouus adijcit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáque Laetitia est, consternatique Timores,
Seditióq; recens, dubióque auctore Susurri
Ipsa quid in caelo rerum, pelagóque geratur
* sic lib. 1. 148. Et tellure videt, totúmque inquirit * in orbem.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cum fama per orbem Graiorum aduentus ad expugnandum Ilium isset, & in Troade classes appulissent: primus in congressu bellantiū Protesilaus Iphicli filius ab Hectore est interemptus. Dehinc nouissime Cygnus Neptūi filius qui nullo telo interimi poterat, ab Achille occisus est; cum enim diu in eo certamine victoriae contentio esset, & frustra in eum tela [illegible] nimus Achilles iaceret, Menete Lycio prius interempto, [illegible] stricto ense persequens, praecipitatum supra saxum eliso pectore pressit. Qui priusquam spoliaretur armis ab eo, Neptunus eius parens in volucrem eiusdem nominis commutauit, ne nominis aboleretur perpetuitas.

Fecerat haec notum Graias cum milite forti
Aduentare rates: neque inspectatus in armis
*vti nomen ipsi inditū & oraculū testabātur. Hostis adest: prohibéntque aditus, litusq; tuentur
Troes: & Hectorea primus * fataliter hasta
Protesilae cadis: commissáque praelia magno
Stant Danais; fortésque animae, neque cognitus Hector.
Nec Phryges, exiguo quid Achaica dextera posset
Sanguine senserunt: & iam Sygaea rubebant
Litora: iam leto proles Neptunia Cygnus
*ex Pilio monte excisa. Mille viros dederat: & iam curru stabat Achilles
Totaq; * Peliacae sternebat cuspidis ictu
Cygni & Achillis certamen. Agmina pérq; acies aut Cygnum, aut Hectora quaerens
Congreditur Cygno. decimum dilatus in annum
quorum colla iugū premebat. Hector erat. tum colla iugo candentia pressos
Exhortatus equos currum direxit in hostem:
Concutiénsque suis vibrantia tela lacertis,

Quisquis

Quisquis es, ô iuuenis, dixit, solamen habeto
Mortis, ab Hæmonio quod sis iugulatus Achille.
Hactenus Æacides, vocem grauis hasta secuta est.
Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta;
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Vtq; hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te fama prænouimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulua iubis, cassis, nec onus caua parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq; ob hoc capere arma solet. remouebitur omne
Tegminis officium: tamen indistrictus abibo.
*Est aliquid, non esse satum * Nereide, sed * qui*
Nereáque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curuamine telum
Misit in Aeaciden: quod & æs, & proxima rupit
*Terga nouena boum: decimo tamen * orbe moratum est.*
Excipit hoc heros: rursusq; trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus
Sincerumque fuit. nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit distingere Cygnum.
Haud secus exarsit, quàm circo taurus aperto,
Cùm sua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum, considerat hastæ.
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo:
Quasq;, ait, antè habuit, vires effudit in vno.
*Nam certè valuit, vel cùm * Lyrnesia primùm*
Mœnia deieci; vel cùm Tenedonq; suoque
** Eetioneas impleui sanguine Thebas.*
Vel cùm purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusq; meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hic quoque tot cæsis quorum per littus aceruos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valétque.
Dixit: & antè actis veluti malè crederet, hastam

* vt Achilles Thetide Nerine.
* Neptuno.
* tergore.
* vnde Briseida rapuit
* Cilicias, sic dictas ab Eetione Andromaches patre. Hom. Ili. α, & ζ, rapuit ibi Chryseida.

Misit in aduersum Lycia de plebe Menetem:
Loricamq; simul, subiectaque pectora rupit.
Quo plangente grauem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atq; ait: hæc manus est, hæc, qua modò vicimus, hasta:
Vtar in hoc iisdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatur. Cygnumq; petit, nec fraxinus errat:
Inq; humero sonuit non euitata sinistro.
Inde velut muro, solidâque à caute repulsa est.
Quà tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat: & frustrà fuerat gauisus Achilles:
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menetæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit: & nitido securum comminus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeamq; cauari
Cernit: & in duro * lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit vlterius: gladioq; aduersa reducto
Ter quater ora viri capulo caua tempora pulsat:
Cedentémque sequens instat: turbatq; ruitque:
Attonitoque negat requiem. pauor occupat illum:
Ante oculosq; natant tenebræ: retroq; ferenti
Auersos passus, medio lapis obstitit aruo.
Quem super impulsum resupino corpore Cygnum
Vi multa vertit, terræq; affixit Achilles.
Tum clypeo, genibusq; premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ: quæ presso subdita mento
Elidunt fauces: & respiramen, iterq;
Eripiunt animæ. victum spoliare parabat.
Arma relicta videt: corpus Deus æquoris albam
* Contulit in volucrem, cuius modò nomen habebat.

Cygnus innumerabilis ab Achille strangulatus.

* retundi.

Cygnus occumbens mutatur in auem.

* conuertit, sic lib. 4. v. 278.

FAB. IIII. ET V. ARGVMENTVM.

Superato autem Cygno, inter epulas Achilles, cæterique Achiui admirantur corporis duritiem, quòd toties hasta à corpore esset repulsa: quæ admiratio à Nestore sene doctissimo speciosiore exemplo infirmatur. Retulit enim sua ætate Cæ-

neo

Elati filiam fuisse, quæ propter pulchritudinem à Nepno compressa sit, data venia ob iniuriam vt in virum mu nullo telo interfici posset. Hic cùm Pirithoi Ixionis filij ptijs interesset, ducta Hippodamia, & Eurytus inter Centauviso incitatus in nuptam nouam impetum fecisset, ceteri prothere Lapithæ, atque Centauri nuptias frequentantes. Ideoque maxima cædes esset exorta: plurimique ex vtraque parte ob ptum matronarum concidissent, inuiolabilis iste restabat. Ab uersis, qui ex cæde reliqui fuerunt, nouissimè impetu facto, congestisque in eum arborum truncis, spiritum reddere coactus est, tamen illius non immemor Deus Neptunus, à quo speciosum nus acceperat, eum in volucrem transfigurauit.

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars vtráque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios seruat custodia muros;
Et vigil Argolicas seruat custodia fossas;
Festa dies aderat: qua Cygni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cuius vt imposuit * prosecta calentibus aris;
Et Dijs acceptus penetrauit in æthera nidor.
Sacra tulere suam, pars est data cetera mensis.
Discubuere toris proceres: & corpora * tosta
Carne replent: vinoq; leuant curásque, sitimque.
Non illos cithara, non illos carmina vocum,
Longáque multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: virtusq; loquendi,
Materia est. pugnas referunt hostisque suasq;
Inq; vices, adita, átque exhausta pericula sæpe
Commemorare iuuat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cygno
In sermone fuit: visum mirabile cunctis;
Quòd iuuenis corpus nullo penetrabile telo,
Inuictúmque à vulnere erat: ferrúmque * terebat.
Hoc ipse Aeacides, hoc mirabantur Achiui.
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit vnicus æuo
Contemptor ferri, nullóque forabilis ictu
Cygnus: at ipse olim patientem vulnera mille

* exta, quæ in sacris Dijs prosecabant, hoc est, seorsim & primitus resecta adolebant.

* Elixa enim heroës non vescebantur.

* lædebat, retúdebat. vers. 131.

Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus, Othryn
Incoluit. quoque id mirum magis esset in illo;
Femina natus erat, monstri nouitate mouetur,
Quisquis adest: narrétq; rogant: quos inter Achilles
Dic agè (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex æui prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus; cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cuius certamine pugnæ
Cognitus, à quo sit, si victus ab vllo est.
Tum senior; Quamuis obstet mihi tarda vetustas;
Multáque me fugiant primis spectata sub annis;
Plura tamen memini; nec quæ magis hæreat vlla
Pectore res nostro est, inter bellíq; domíq;
Acta tot: at si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum; nunc tertia viuitur ætas.

Nestoris ætas.

Clara decore fuit proles Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, pérq; propinquas,
Pérq; tuas vrbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos:
Sed iam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ. nec Cænis in vllos
Denupsit thalamos: secretáq; littora carpens,
Æquorei vim passa Dei est: ita fama ferebat.
Vtq; nouæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ:
Elige quod voueas: eadem quoque fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc iniuria votum,
Tale pati iam posse nihil. da femina ne sim:
Omnia præstiteris. grauiore nouissima dixit
Verba sono: poterátque viri vox illa videri,
Sicut erat, nam iam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederátque super, nec saucius vllis
Vulneribus fieri, ferróue occumbere posset.

Cænis à Neptuno compressa, optat mutari in virum.

Cænis in virum ferro inuiolabilē.

Munere

Munere lætus abit: studijsq; virilibus æuum
Exigit Atracides, Peneiáque arua pererrat.*
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenásque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
Hæmonij proceres aderant: aderamus & ipsi:
Festáque confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon: & ignibus atria fumant:
Cinctáque adest virgo, matrúmque nurúmq; caterua,
Præsignis facie. felicem diximus illa
Coniuge Pirithoum: quod pænè fefellimus omen.
Nam tibi sæuorum sæuissime Centaurorum
Euryte quàm vino pectus, tam virgine visa
Ardet & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus euersæ turbant conuiuia mensæ:
Raptatúrque comis per vim noua nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alij, quam quisque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat vrbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus. ocyus omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseu,
Euryte pulsat? ait, qui me viuente lacessas
Pirithoum: violásque duos ignarus in vno?
Néue ea magnanimus frustrà memorauerit heros;
Summouet instantes: raptámque furentibus aufert.
Ille nihil contrà: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora proteruis
Insequitur manibus, generosáque pectora pulsat.
Forte fuit iuxtà signis exstantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
*Sustulit * Ægides: aduersáque misit in ora.*
Sanguinis ille globos pariter, cerebrúmque merúmq;
Vulnere, & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat: ardescunt germani cæde bimembres:
Certatimque omnes simul vno ore, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Missa volant, fragilésque cadi, curuique lebetes.

* à patria Canei, Atrace Thessaliæ vrbe. Pirithoi nuptiæ.

Centauri nuptias Pirithoi interturbant.

* Thesei & sociorum cum Centauris pugna.

Res epulis quondam tum bello, & cædibus apta.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis
Elatúmque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis, & ossa
Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
Exsiluere oculi: disiectisque ossibus oris
Acta retrò naris, medióque est fixa palato.
Hunc pede conuulso mensæ Pellæus acernæ
Strauit humi Pelates, deiecto in pectora mento,
Cúmque atro mistos * spumantem sanguine dentes.
Vulnere tartareas geminato misit ad umbras.

* cũ spuma eiectantem.

Proximus vt steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, vtimur istis?
Cúmque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum iecit in agmen:
Oppressitque duos, Brotean, & Orion. Orio
Mater erat * Mycale quam deduxisse canendo
Sæpe reluctantis constabat cornua Lunæ.
Non impunè feres, teli modò copia detur;
Dixerat Exadius: telique habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votiui cornua cerui.

*Alludit ad moré Thessalorũ, quæ veneficijs & incantationibus ferè infames erant.

Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo.
Eruitúrque oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam: concretáque sanguine pendet.
Ecce rapit medijs flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextráque a parte Charaxi
Tempora perfringit fuluo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; vt dare ferrum
Igne rubens plerúmque solet, quod forcipe curua
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet: & in tepida submersum sibilat vnda.

Rhœti Centauri strenuitas & mors.

Stridor cãdentis ferri in aqua.

Saucius

Saucius hirsutis auidum de crinibus ignem
Excutitit: inq; humeros limen tellure reuulsum,
Tollit onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit grauitas. socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cetera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoq; nouat repetitum stipite vulnus:
Terq; quaterque, grauis iuncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Euagrum, Corytumq; Dryantáque transit.
E quibus vt prima tectus lanugine malas
Procubuit Corytus; Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Euagrus ait. nec dicere Rhœtus
Plura sinit: rutilásque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, pérque os in pectora, flammas.
Te quoque sæue Drya circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus assiduæ successu cædis ouantem,
Qua iuncta est humero ceruix, sude figis adusta.
Ingemuit, duróque sudem vix osse reuellit
Rhœtus: & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabásque & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Thaumas,
Quiq; pedum nuper certamine vicerat omnes
Mirmeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum:
Quiq; *suis frustrà bellum dissuaserat augur
Astylos. ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos inquit, seruaberis arcus.
At non Eurynus, Lycidásque, & Areus, & Imbreus
Effugêre necem. quos omnes dextra Dryantis
Perculit aduersos: aduersum tu quoque, quamuis
Terga fugæ dederas vulnus *Canee tulisti.
Nam graue respiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis ima,

Dryantis Thessali virtus.

*Centauris

*Alias hic est lapitha ab eo quo de agitur, vt syllabæ quantitas indicio est. Alludit verò poëta ad Cæsaris dictum quo Pomponiũ quedã vulnus in ore ostendentẽ monuit te vnquam fugiens respiceret.

In tanto fremitu cunctis sine fine iacebat
Sopitus venis, & inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossaeae villosis pellibus vrsae.
Quem procul vt vidit frustrà nulla arma mouentem,
Inserit amento digitos, miscendáque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas. nec plura locutus,
In iuuenem torsit iaculum: ferratáque collo
Fraxinus, vt casu iacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenóque è gutture fluxit
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petraeum conantem euellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
Pirithoi virtus. *Et quatit huc, illuc; labefactáque robora iactat;*
Lancea Pirithoi costis immissa Petraei
Pectora cum dura luctantia robore fixit:
Pirthoi cecidisse Lycum virtute ferebant;
Pirithoi virtute Chromin: sed vterque minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsque dederunt.
Fixus Helops iaculo est: quod peruia tempora fecit:
Et missum à dextra laeuum penetrauit ad aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum;
Decidit in praeceps: & pondere corporis ornum
Dictys mi- ta mora. *Ingentem fregit; suáque induit ilia fractae.*
Vltor adest Phareus: saxúmque è monte reuulsum
Mittere conatur, mittentem stipite querno
Redit ad Thesea. *Occupat Aegidos: cubitique ingentia fregit*
Ossa; nec vlterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut currit: tergóque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare nisi ipsum:
Opposuitque genu costis: prensámque sinistra
Caesariem retinens, vultum, minitantiáque ora
Robore nodoso, praedurâque tempora fregit.
Robore Nedymnum, iaculatorémque Lycetum
Sternit, & immissa protectum pectora barba

Hippa-

Hippason, & summis extantem Riphea siluis,
Terráque Hæmoniis qui prensos montibus vrsos
Ferre domum viuos, indignantésque solebat.
Haud tulit vtentem pugnæ successibus vltrà
Thesea Demoleon: solidóque reuellere trunco
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Pallados admonitu. (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit iugulo pectus, humerúmque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amintor
Æacidæ dederat * pacis pignúsque, fidémque.
Hunc procul vt fœdo disiectum vulnere Peleus
Vidit, & inferias iuuenum gratissime Crantor
Accipe, ait, validóque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit * mentis quoque viribus hastam.
Quæ laterum cratem perrupit: & ossibus hærens
Intremuit. trahit ille manu sine cuspide lignum:
Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est,
Ipse dolor vires animo dabat: æger in hostem
Erigitur pedibúsque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeóque sonanti:
Defensátque humeros: prætentáque sustinet arma.
Pérque armos vno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Glaniná.
Additur his Dorilas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sæuiq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et iaculum torsi: quod cùm vitare nequiret;
Opposuit dextram passura vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum

* obsidem Pelei.

* cum mentis indignatione validius coniectam, Pelei fortitudo.

Hærentem Peleus & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub aluum.
Prosiluit: terráque ferox sua viscera traxit:
Tractáque calcauit: calcatáque rupit. & illis
Crura quoque impediit: & inani concidit aluo.
Nec te pugnantem tua Cyllare forma redemit,
Si modò naturæ formam concedimus * illi
Barba erat incipiens. barbæ color aureus: aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos:
Gratus in ore vigor: ceruix, humerique manúsque,
Pectoráque artificum laudatis proxima signis;
Et quacunque vir est. nec equi mendosa sub illo
Deteriórque viro facies. da colla, caputque;
*Castore dignus erit. sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere sua de gente; sed vna
Abstulit * Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitauit femina siluis.
Hæc & blanditijs & amando, & amare fatendo.
Cyllaron vna tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris; vt sit coma pectine leuis:
Vt modò rore maris, modò se violáue, rosáue
Implicet: interdum canentia lilia gestet:
Bisque die lapsis * Pagasææ vertice siluæ
Fontibus ora lauet: bis flumine corpora tingat:
Nec nisi quæ deceant electarúmque ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera læuo.
Par amor est illis: errant in montibus vnà.
Antra simul subeunt: & tum Lapitheia tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: iaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, quà collo pectora subsunt,
Cyllare te fixit: paruo cor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:

Impo-

Cyllarus adolescens.
*biformi, nempe Centaurorum.

*Alludit ad equũ Pollucis. Georg. 3. cui & Cyllaro nomen erat.
*Siluæ depascens.

*vicinæ Pagasis Thessaliæ vrbi, quæ fontibus abundat. vnde & nomen habere videtur.

Impositáque manu vulnus fouet, oráque ad ora
Admouet: átque animæ fugienti obsistere tentat.
Vt videt extinctum: *dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: moriénsque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos: qui sæua leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis
*Phæocomes, hominémque simul *protectus, equumque
Codice qui misso, quem vix iuga bina mouerent
Iuncta, Phonoleniden à summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis letissima, pérque os,
Pérque cauas nares oculósque aurésque cerebrum
Molle fluit; veluti concretum vimine querno
Lac solet; vtue liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare iacentem;
(Scit tuus hoc *genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque, Teleboásque
Ense iacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat: hic iaculum: iaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni si non superare, morari
Hectoris arma meis, illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oecli
Fixit in aduerso cornum sine cuspide vultu
Vecte *Pelethronius Macareus in pectus adacto
Strauit *Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Nessei manibus coniecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampiciden Mopsum. Mopso iaculante biformis
Occubuit, frustráque loqui tentauit Odites,
Ad mentem lingua, mentóque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Styphelumque Bromumque

*pro cùm ea dixisset. Sic lib. 2. v. 771. Cyllarus cum vxore occubuit.

*quasi dicas, fuscicomas

*se comatus.

*Peleus Achillem nim alloquitur. Nestoris gesta ab ipso, more senum, commemorata.

*à Pelethronio Thessaliæ monte.

*q.d. granistrepum. Ac Cenei gesta & transformationem transit.

Antimachũq;, Helimumq;, securiferumq; Piracm[on]
Vulnera non memini numerum, noménque notaui:
Prouolat Emathijs spolijs armatus Alesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus: huic ætas inter iuuenémque, senémque
Vis iuuenilis erat : variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladióque, Macedoniáque sarissa
Conspicuus, faciémque obuersus in agmen vtrumque
Armáque concussit: certúmque equitauit in orbem:
Verbáque tot fudit vacuas animosus in auras:
Et te Cæni feram? nam tu mihi fœmina semper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commonuit; mentémque subit; quo præmia facto,
Quáque viri falsam speciem mercede pararis:
Quid sis nata vide, vel quid sis passa: colúmque
I, cape cum calathis : & stamina pollice torque:
Bella relinque viris: iactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Quà vir equo commissus erat, furit ille dolore:
*Cæni à Phillo, Thessaliæ oppido Strab. 9. Nudáque *Phylei iuuenis ferit ora sarissa.
Non secus hæc resilit, quàm tecti à culmine grando:
Aut siquis paruo feriat caua tympana saxo:
Comminus aggreditur ; laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca peruia non sunt.
Haud tamen effugies: medio iugulaberis ense:
Quandoquidē mucro est hebes, inquit: & in latus ensē
Obliquat : longáque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus in corpore marmoris icti:
Fractáque dissilijt percusso lamina collo.
Vt satis illæsos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus: capulóque tenus demisit in armos
Ensem fatiferum: cæcámque in viscera mouit,
Versauítque manum: *vulnusque in vulnere fecit.
*versando manum. Ecce ruunt vasto rapidi clamore bimembres:
Teláque in hunc omnes vnum mittúntque, ferúntque.

Tela

Tela & retusa cadunt: manet imperfossus ab omni — * dialysis.
*Inde cruentatus Cænæus Elateius ictu.
Fecerat attonitos noua res. Heu dedecus ingens,
*Monychus exclamat: populus superantur ab vno, — * solidipes, quasi μονύχος
Vixque viro quamquam ille vir est: nos segnibus actis,
Quod fuit ille sumus, quod membra immania prosunt?
Quid geminæ vires, & quod fortissima rerum
In nobis duplex natura animalia iunxit?
Nec nos mater* Dea, nec nos Ixione natos, — * Iunone.
Esse reor; qui tantus erat, Iunonis vt altæ
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.
Saxa trabesque super, totósque inuoluite montes:
Viuacémque animam missis elidite siluis:
Siluas premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insanis deiectam viribus Austri
Fortè trabem nactus, validum coniecit in hostem:
Exemplúmque fuit: paruóque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pilion vmbras.
Obrutus immani cumulo sub pondere Cæneus
Aestuat arboreo; congestáque robora duris
Fert humeris. sed enim postquam super ora, capútque
Creuit onus, nec habet quas ducat spiritus auras;
Deficit interdum; modo se super aëra frustra
Tollere conatur; iactásque euoluere siluas:
Interdúmque mouet: veluti quam cernimus, ecce
Ardua, si terræ quatiatur motibus Ide,
Exitus in dubio est: alij sub inania corpus
Tartara detrusum siluarum mole ferebant.
Abnuit Ampicides medioque ex aggere fuluis
Vidit auem pennis liquidas exire sub auras:
Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta supremum. — Cæneus in auem.
Hanc vbi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circum clamore sonantem
Adspexit: paritérque animo est, oculísque secutus.
O salue, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed auis nunc vnica, Cæneu.

Credita res auctori suo est: dolor addidit iram.
Oppressumque ægrè tulimus tot ab hostibus vnum.
Nec prius abstitimus ferro exercere dolorem:
Quam dat pars leto, partem fuga, noxque remouit.

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Periclimenus à Neptuno accepta potestate vt se in varias figuras transuerteret, cùm aduersus Herculem dimicasset, & cum varietate formarum vellet eludere; in aquilam transformatus est: quam ille aduolentem sibi & in altitudinem se aeris efferentem, nouissime sagitta traiectam interemit.

Hæc inter Lapithas & semihomines Centauros
Prœlia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore.
Atque ait: Herculeæ mirum est obliuia laudis*
Acta tibi: senior certè mihi sæpe referre
Nubigenas domitos à se pater esse solebat.
Tristis ad hæc Pylius: Quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos annis rescindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offensásque fateri?
Ille quidem maiora fide quoque gessit, & orbem
Impleuit meritis: quod mallem posse negare:
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus, quis enim laudauerit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Strauit: & immeritas vrbes Elinque, Pylúmque
Diruit: inque meos ferrum, flammásque penates
Impulit: vtque alios taceam, quos ille peremit:
Bis sex Neleidæ fuimus conspecta iuuentus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus vno,
Viribus: atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Peryclimeni mors est: cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursúsque reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis auctor.
Hic vbi nequicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quæ fulmina curuis
Ferre solet pedibus, diuum gratissima Regi.

* obliuioni à te esse tradita.

Herculis ingentia facinora.

Peryclymenus in varias figuras & postremũ in aquilam.

Viribus

Viribus vsus auis, pennis, rostróque redunco.
Hematisq; viri laniauerat vnguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tyrinthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentémque ferit, lateri qua iungitur ala.
Nec graue vulnus erat: sed rupti vulnere nerui
Deficiunt: motúmque negant virésque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quæ leuis hæserat alæ,
Corporis affixi pressa est grauitate sagitta:
Pérque latus summum iugulo est exacta sinistro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis ô Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
Ne tamen vlterius quàm fortia facta silendo
Vlciscar fratres; solida est mihi gratia tecum.
Hæc postquam dulci Neleius edidit ore;
A sermone senis repetito munere Bachi
Surrexere toris: nox est data cetera somno.

FAB. XII. ARGVMENTVM

Neptunus grauiter ferens Cygnum filium suũ ab Achille occidisse, & Hectorem defensorem operum, quæ ipse posuisset, ab Apolline socio laboris petit, quoniam sibi non daretur vt comminus cum eo congredi posset, vt vltor existeret. Ille auditis precibus eius, immistus aciei nullique conspectus arcum Alexandri in Achillem conuertit, vt sagittam in eum dirigere posset: telúmque (qui fuit in eius corpore mortalis) percussit, & interemit.

At Deus æquoreas qui cuspide temperat vndas,
In volucrem corpus nati * *Phaëtontida versum*
Mente dolet patria: sæuumque perosus Achillem,
Exercet memores, plus quàm ciuiliter, iras.
Iamque ferè tracto duo per quinquennia bello
Talibus intonsum compellat * *Smynthea dictis:*
O mihi de fratris longè carissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Troiæ;
Ecquid, vbi has iamiã casuras adspicis arces,

*quod in eã versus Cygnus Stheneli F Phaëthõti cognatus & amicus

*Apolinis ephitheton quod ipsi Cretenses à muribus indiderunt.

Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris vmbra subit circum sua Pergama tracti?
Cùm tamen ille ferox, bellóque cruentior ipso
Viuit adhuc operis nostri populator Achilles.
*Det mihi se: faxo triplici quid cuspide possim,
Sentiat. at quoniã concurrere cominus hosti
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit: atque animo pariter patruóq; suóque
Delius indulgens, nebula velatus, in agmen
Peruenit Iliacum, mediáque in cæde virorum
Rara per ignotos spargentem cernit Achiuos
Tela Parin: fassúsque Deum, quid spicula perdis
Sanguine plebis, ait? si qua est tibi cura tuorum;
Vertere in Æacidan, cæsósque vlciscere fratres.
Dixit, & ostendens sternentem Troica ferro
Corpora Peliden, arcus obuertit in illum:
Certáque letifera direxit spicula dextra.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Graiæ raptore marita.
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum;
*Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
Iam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat; * armarat Deus idem, idémque cremarat.
Iam cinis est: & de tam magno restat Achille
Nescio quid paruam quod nõ bene compleat vrnam.
At viuit; totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi mensura viro respondet: & hac est
Par tibi Pelide: nec inania tartara sentit.
Ipse etiam, vt cuius fuerit cognoscere posses
Bella mouet clipeus: déque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Aiax,
Non minor Atride, non bello maior, & æuo
Poscere, non alij: soli Telamone creato,

*cõmittat se mihi mari

Mors Achilles

*Amazonicæ: fuut enim Amazones Thermodõtis fl. accolæ.

*Fabricarat enim Vulcanus arma Achilli rogatu Thetidis

Laërtáque

Libera fuit tantæ fiducia laudis.
A se Tantalides onus, inuidiámque remouit:* * Agamemnō Atrei F. Pelopis N. Tātali pronepos.
Argolicósque duces medijs considere castris
Iussit: & arbitrium litis traiecit in omnes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Achille ab Alexandro occiso, arma cùm peterentur ab Aiace, quia frater patruelis esset, & Vlysse, qui consilio se potiorem, ac virtute iudicaret: placuit principibus, vt vtriusque res gestæ in bello perpenderentur: & digniori propositum præmium ab vniuerso exercitu tribueretur. Cùm itaque in conspectu omnium Aiax virtutes suas, quibus Graios iuuisset, retulisset; & Vlysses consilia sua, quibus communem rempub. iuuisset, duces quoque adduxisset, nouissimè signum Mineruæ, quod è Troia sustulerat, ostendit. Quo Graij moti, cùm antè oratione eiusdem perculsi stuperent, ab Aiace arma adiudicata sunt, & Vlyssi data. Qua ille contumelia accensus incubuit ensi, ex cuius cruore flos purpureus similis hyacintho natus est.

COnsedere duces, & vulgi stante corona, Aiacis in concione Græcorum oratio.
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Aiax:
Vtque erat impatiens iræ, Sigeia toruo
Littora respexit, classémque in littore vultu:
Intendénsque manus, Agimus pro Iuppiter, inquit, septē boū corijs tectū. ἑπτα-βοείῳ.
Ante rates caussam; & mecum confertur Vlysses!
At non Hectoreis dubitauit cedere flammis:
Quas ego sustinui; quas hac à classe fugaui.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu. sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantúmque ego marte feroci,
Inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.

Nec memoranda tamen nobis mea facta Pelasgi
Esse reor (vidistis enim) sua narret Vlysses;
Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Praemia magna peti fateor: sed * demit honorem
Aemulus. Aiacis non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens quicquid sperauit Vlysses.
Ipse tulit pretium iam nunc certaminis huius:
Quod cùm victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, * Telamone creatus:
Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit:
Littoráque intrauit * Pegasaea Colcha carina.
Aeacus huic pater est: qui iura silentibus illic
Reddit, vbi Aeoliden saxum graue Sisyphon vrget.
Aeacon agnouit summus, prolémque fatetur
Iuppiter esse suam. sic à Ioue tertius Aiax.
Nec tamen haec series in caussam prosit Achiuis,
Si mihi cum magno non sit communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid sanguine cretus
Sisyphio, furtisque, & fraude simillimus illi,
Inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiórque videbitur ille,
Vltima qui cepit; detrectauitque furore
Militiam ficto: donec sollertior isto,
Et sibi * inutilior, timidi commenta retexit
* Naupliades animi: vitatáque traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit vlla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus.
Atque vtinam, aut verus furor ille, aut creditus esset;
Nec comes hic Phrygias vmquam venisset ad arces
Hortator scelerum. non te * Poeantia proles
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
Qui nunc (vt memorant) siluestribus abditus antris,
Saxa moues gemitu: Laertiadaeque precaris,

*Ex aemuli collatione mea fama plus detrimenti, quam victoriae gloriae est acceptura.
*lib. 11. v. 218.
*lib. 7. v. 1.
mordet Vlyssem qui natus dicebatur ex Anticlea a Sisypho latrone Elsinum obsidente compressa.
*quod cum adduxerit qui sibi postea fuerit auctor necis.
*Palamedes Naupli f.
*Philoctetes Poeantis F. qui ad Troiam adducendus in Lemno ob casum & vulnus sagittae venenatae in pede, relictus est li. 9. vers. 232

Quæ meruit : quæ (si Dii sunt) non vana precaris.
*Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,
Heu pars vna ducum, quo successore sagittæ
Herculis vtuntur, fractus morbóque faméque
Velatúrque, alitúrque auibus : volucrésque petendo
Debita Troianis exercet spicula fatis.
Ille tamen viuit : quia non comitatur Vlyssem.
Mallet & infelix Palamedes esse relictus :
Viueret ; aut certè letum sine crimine haberet.
Quem, malè conuicti nimium memor iste furoris,
Prodere rem Danaam finxit : fictumque probauit
Crimen : & ostendit, quod iam præfoderat, aurum.
Ergo aut exsilio vires subduxit Achiuis,*
Aut nece : sic pugnat, sic est metuendus Vlysses.*
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat ;
Haud tamen efficiet desertum vt Nestora crimen
Esse rear nullum : qui cùm imploraret Vlyssem
Vulnere tardus equi, fessúsque senilibus annis :
**Proditus à socio est. non hæc mihi crimina fingi*
Scit bene Tydides : qui nomine sæpe vocatum
Corripuit : trepidóque fugam exprobrauit amico.
Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.
*En * eget auxilio qui non tulit : vtq; reliquit,*
Sic linquendus erat : legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios : adsum : videóque trementem,
Pallentémque metu, & trepidantem morte futura.
Opposui molem clypei : texique iacentem :
Seruauique animā (minimum est hoc laudis) inertem.
Si perstas certare ; locum redeamus ad illum :
Redde hostes, vulnúsque tuum, solitúmque timorem :
Post clypeúmque late : & mecum contende sub illo.
At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
**Hector adest : secúmque Deos in prælia ducit :*
*Quàque ruit, non * tu tantùm terreris Vlysse,*
Sed fortes etiam : tantum trahit ille timoris.

*eodē obstrictus Philoctetes fœdere nobiscum.
Palamedes.

* relicto tanquam exule Philocteta.
* Palamedis.
* Desertus ab Vlysse, defensus tamen à Diomede Tydei F.
* cùm enim eum interfecisset Socus Hippasi F. & certatim in eū Troiani ita irruerent, vt penè obruerent.
* nā latus illi hasta traiecerat Socus.
* Iliad 12.
* homo omnium mortalium timidissimus.

*saxo in pectus illato. Iliad 14.

* vt sortientibus. ix. fortissimis sors in me caderet. Iliad 7.

* Iliad. 15.

Hunc ego sanguineæ successu cædis ouantem
Eminus ingenti resupinum * pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, vnus
Sustinui: * sortémque meam vouistis Achiui:
Et vestræ valuere preces. si quæritis huius
Fortunam pugnæ; non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrúmque, ignésque, Iouémque
In * Danaas classes: vbi nunc facundus Vlysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus. date pro tot nauibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere; quæritur istis,
Quam mihi maior honos: coniunctáq; gloria nostra est:
Atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.

* Vlyssem sic a patria cognominat per contemptum.

Conferat his * Ithacus Rhesum, imbellémque Dolona,
Priamidémque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma;
Diuidite: & pars sit maior Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit: & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet: manifestabítque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, grauisque
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conueniet timidæ, natæque ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi si populi donauerit error Achiui,
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste,
Et fuga qua sola cunctos timidissime vincis;
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde quod iste tuus tam rarò prælia passus
Integer clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, nouus est successor habendus.
Denique quid verbis opus est? spectemur agendo.

Arma

Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde iubete peti: & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus: vulgique secutum
Vltima murmur erat: donec Laërtius heros
Adstitit: atque oculos paulùm tellure moratos
Sustulit ad proceres, expectatóque resoluit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis. Oratio Vlyssis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi;
Non foret ambiguus tanti certaminis heres:
Tùque tuis armis, nos te poteremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobísque negarunt
Fata, (manúque simul veluti lacrimantia tersit
Lumina) quis magno melius succedet Achilli;
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles? * Respõdet ad vers. 10.
**Huic modò ne prosit, quòd vt est, hebes esse videtur,*
Néue mihi noceat, quod vobis semper Achiui * sed liceat cuique ea agnoscere, & suo loco ijs gloriari.
Profuit ingenium: meáque hæc facundia, si qua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
*Inuidia careat: bona nec sua quisque * recuset.*
Nam genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi, * Astutè cõtemnit propter suspicionẽ quã dixi ad vers. 26
**Vix ea nostra voco, sed enim quia retulit Aiax*
Esse Iouis pronepos; nostri quoque sanguinis auctor
Iuppiter est: totidémque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
*Iuppiter huic: neque in his quisquã * dãnatus & exsul.* * vt Peleus & Telamõ, ob occisum tertiũ fratrem Phocum Comment. Pind. Nem. 5. & hîc lib 11. 270.
*Est quoque per matrem * Cyllenius addita nobis*
Altera nobilitas. Deus est in vtróque parente.
Sed neque materno quòd sum generosior ortu;
Nec mihi quòd pater est fraterni sanguinis insons;
Proposita arma peto: meritis expendite caussam,
Dummodo quòd fratres Telamon, Peleúsque fuerunt,
*Aiacis meritum non sit: nec * sanguinis ordo,* *nam Anticlea Autolyci F. Mercurij N. erat.
Sed virtutis honór spoliis quæratur in istis.
Aut si proximitas, primúsque requiritur heres;
Est genitor Peleus: est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam hæc, Scyrónue ferantur. * ad v. 32.

Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli:

Orditur à fructibus suæ eloquentiæ.

Non petit ille tamen. num si petat auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit. rerum tamen ordine ducar.

*Thetis, à patre lib. XII v.260.
*cùm ageret in Scyro apud Lycomedē immixtus puellis regijs. Stat. li.2. Achill.

Præscia venturi * genitrix Nereia leti
Dissimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Aiacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego femineis animum motura virilem
* Mercibus inserui. neque adhuc proiecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam, hastámque tenenti,
Nate Dea, dixi: tibi se peritura reseruant
Pergama: quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Inieciq́ue manum: fortémque ad fortia misi.
Ergo opera illius, mea sunt. ego Telephon hasta

*persanaui ad mota eadē hasta. Gesta Achillis.

Pugnantem domui: victum orantémque * refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenque, & Cyllan Apollinis vrbes,
Et Syron cepisse. mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextra.
Vtque alios taceam, qui sæuum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me iacet inclytus Hector.

*cùm ei fœmineis mercibus inserui, & psi vt puel. ostendi. vers. 166.
*Menelai, ob raptam Helenam.

Illis hæc armis, quibus est * inuentus Achilles,
Arma peto: viuo dederam, post fata reposco.
Vt dolor * vnius Danaos peruenit ad omnes,
Aulidáque Euboicam complêrunt mille carinæ;
Exspectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina erant, duraque iubent Agamemnona sortes
Immeritam sæuæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: diuísque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen * pater est, ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.

*sic lib.12 vers. 30. Iphigenia immolata.
*sc. Iphigeniæ.

Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo iudice caussam.
Hunc tamen vtilitas populi, fratérque, datique
Summa mouet sceptri, laudem vt cum * sanguine pęset.

Mittit

Mittor ad matrem: quæ non hortanda, sed* astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius isset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Visaque & intrata est altæ mihi curia Troiæ:
*Plenaque adhuc erat illa viris, interritus egi
Quam mihi mandarat communis Græcia caussam:
*Accusoque Parim: prædamque, Helenamque reposco:
Et moueo Priamum, Priamoque Antenora iunctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus (scis hoc Menelaë) nefandas,
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilioque, manuque
Vtiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas, vrbis se mœnibus hostes
Continuere diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnauimus anno.
Quid facis intereà, qui nil nisi prælia nosti?
Quis tuus vsus erat? nam si mea facta requiris;
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios; vt longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo quo simus alendi,
Armandique modo: mittor quò postulat vsus.
Ecce Iouis monitu deceptus imagine somni
*Rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest *auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Aiax, delendaque Pergama poscat:
Quodque potest *pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc *nimium, nunquam nisi magna loquenti.
Quid quod & ipse fugit? vidi, puduitque videre;
Cùm tu terga dares, inhonestaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat ô socij captam dimittere Troiam?
Quidue domum fertis decimo nisi dedecus anno?
Talibus atque alijs, in quæ dolor ipse disertum

* fingebat verò filiam nupturam fuisse Achilli: alioqui nolle illum cum alijs arma capere.

* integra iuuentute: quæ postea varie periit.

* Legatio Vlysis ad Priamum.

Vlyssis prudentiæ fructus.

* Agamemnõ Iliad. 2.

* sc. Ioue.

* Ironia.

* cùm opus esset eloquentia ad remorandũ abituros.

* si vel hoc præstitisset quod volebat videri posse: sed non fecit.

Feceratq; aduersos profuga de classe reduxi.
Conuocat Atrides socios terrore pauentes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Audet: & ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me * haud impune proteruus.
Erigor: & trepidos ciues exhortor in hostem:
Amissamq; mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc quodcunque potest fecisse videri
Fortiter iste; meum est: qui dantem terga retraxi.
* Denique de Danais quis te laudátue, petitue?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & socio semper confidit Vlysse.
Est aliquid de tot Graiorum millibus, vnum
A Diomede legi. nec me sors ire iubebat:
* Sed tamen & spreto noctisq;, hostisq; periclo,
* Ausum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo, non antè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere: & edidici quid perfida Troia pararet.
Omnia cognoram: nec, quod specularer, habebam:
Et iam promissa poteram cum laude reuerti.
Haud contentus eo, petij tentoria Rhesi:
Inq; suis ipsum castris, comitésque peremi:
Atque ita captiuo victor, votisque potitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
* Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis;
Arma negate mihi. fueritq; * benignior Aiax.
Quid Lycij referam Sarpedonis agmina ferro
Deuastata meo? cùm multo sanguine fudi
Cœranon, Iphitidénque Alastoráque, Chromiúmque,
Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonáque, Prytanimque,
Exitióque dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopem, fatisque immitibus Ennomon actum:
Quique minùs celebres nostra sub mœnibus vrbis
Procubuere manu. sunt & mihi vulnera, ciues,
Ipso pulchra loco. nec vanis credite verbis.
Adspicite en (vestémque manu diduxit) & hæc sunt

Pectora

* sceptro ab Vlysse percussus.

* Resp ad vers. 100.

Vlyssis fortiter gesta.

* & tamen rogatu Diomedis iui.

* missum ad castra Græcorum speculatorem. vt nos ad Troianorum

Rhesus ab Vlysse interemptus.

* Achillis enim equos Dolon pro sua speculatione petiuerat, si vincerent Troiani.

* sit melius de vobis, quam ego meritus. Sarpedon.

Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert; si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troásque, Iouémque? Resp. ad vers. 91.
Confiteórque, tulit: neque enim benefacta malignè
Detrectare meum est; modò ne communia solus
Occupet; atque aliquem nobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
* Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis * Resp. ad vers. 86.
Se putat, oblitus regisq́, ducisq́, meique,
Nonus in officio & prælatus munere sortis.
Sed tamen euentus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo Graium murus Achilles Achilles Græcorum murus.
Procubuit: nec me lacrymæ, luctúsque, timórque
Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem
His humeris: his inquam humeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro. * Resp. ad vers. 101.
* Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Est animus certè vestros * sensurus honores. * intellecturus & ex merito æstimaturus.
Scilicet idcirco pro nato * cærula mater
Ambitiosa suo fuit, vt cælestia dona,
Artis opus tantæ, rudis, & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cúmque alto sidera cælo,
Pleiadásque, Hyadasq́, immunémque æquoris Arcton, lib. 2. vers. 528.
Diuersásque vrbes, nitidúmque Orionis ensem.
Postulat vt capiat, quæ non intelligit arma.
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit incepto serum accessisse labori? Resp. ad vers. 36.
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen; simulauimus ambo.
Si mora pro culpa est; ego sum maturior illo.

Me pia detinuit coniux. pia mater Achillem:
Primáque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo iam, si iam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprensus Vlyssis
Ingenio tamen ille; at non Aiacis, Vlysses.
Neue in me stólida conuicia fundere lingua
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore

Resp. ad vers. 56.

Obijcit. an falso Palamedem crimine turpe est
Accusasse mihi? vobis damnasse decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Támque patens valuit: nec vos audistis in illo
Crimina: vidistis: pretióque obiecta patebant.

* Resp. ad vers. 45.

* Nec Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui: crimen defendite vestrum:
(Consensistis enim) nec me suasisse negabo;
Vt se subtraheret belloque, viæq; labori,
Tentarétque feros requie lenire dolores.
Paruit: & viuit. non hæc sententia tantùm
Fida, sed & felix cùm sit, sat est esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt;
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit:
Eloquióque virum, morbísque, iráque furentem
Molliet: aut aliqua producet callidus arte.
Antè retrò Simois fluet: & sine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet * Achaia Troiæ,
Quàm cessante meo pro vestris pectore rebus
Aiacis stolidi Danais sollertia prosit.
Sis licet * infestus socijs, regique, mihiq;
Dure Philoctete: licet exsecrere, meúmque
Deuoueas sine fine caput: cupiásque dolenti
Me tibi fortè dari: nostrúmque haurire cruorem:
Vtq; tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar: mecúmque reducere nitar.
Támque tuis potiar (faueat fortuna) sagittis;
Quàm sum * Dardanio, quem cœpi, vate potitus.
Quàm responsa Deûm, Troianáque fata retexi:

* tota Græcia.
* Alludit ad fabulam Sophoclis, qua fingitur Philoctetes relictus in Lemno insectari omnes Græcos, maximè Agamemnonem & Vlyssem.
* Heleno.

Quàm

Quam rapui Phrygiæ signum penetrale Mineruæ
Hostibus è medijs. & se mihi comparat Aiax.
Nempè capi Troiam prohibebant fata sine * illo — * Palladio
Fortis vbi est Aiax? vbi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlysses
Ire per excubias? & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantùm mœnia Troiæ,
Verùm etiam summas arces intrare: suáque
Eripere æde Deam: raptámque afferre per hostes?
Quæ nisi fecissem: frustra Telamone creatus
Gestasset læua taurorum tergora septem:
Illa nocte mihi Troiæ victoria parta est: — ad versum 100.
Pergama tunc vici; cùm vinci posse coegi.
Desine Tydiden vultúque, & murmure nobis
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas;
Solus eras. tibi turba comes, mihi contigit vnus.
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
Esse; nec indomitæ deberi præmia dextræ;
Ipse quoque hæc peteret: peteret *moderatior Aiax, — * Oilei F. qui tam temerarius nō est, vt tu.
Eurypilusq; ferox, claróque Andræmone *natus: — *Thoas qui 40 naues Græcorum classi, adiecit
Nec minus Idomeneus: *patriáque creatus eadem — * ambo Lyctij erant.
Meriones: peteret maioris frater Atridæ:
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi:
Consilijs cessere meis. tibi dextera bello
Vtilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantùm corpore prodes;
Nos animo. quantóque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite maior;
Tantum ego te supero. nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos ô proceres vigili date præmia vestro;
Próque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.

Iam labor in fine est: obstantia fata remoui:
Altáque posse capi faciendo Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuráque mœnia Troum,
Pérque Deos oro, quos hosti nuper ademi;
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum est;
Si Troiæ fatis aliquid restare putatis;
Este mei memores: aut si mihi non datis arma;
Huic date: & ostendit signum fatale Mineruæ.
Mota manus procerum est: & quid facundia posset
Re patuit: fortisq; viri tulit arma disertus:
Hectora qui solus, qui ferrum, ignésque, Iouémque
Sustinuit toties; vnam non sustinet iram.
Inuictúmque virum vicit dolor: arripit ensem:
Et meus hic certe est: an & hunc sibi poscit Vlysses,
Hoc, ait, vtendum est in me mihi: quiq; cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Aiax in gladiũ spõte incũbit. *Ne quisquam Aiacem possit superare, nisi Aiax.*
Dixit & in pectus tum demum vulnera passum
Aiacis cruor in Hyacinthũ *Quà patuit ferro, letalem condidit ensem.*
Nec valuere manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor: rubefactáque sanguine tellus
*lib.10.ver. 205 & 215. *Purpureum viridi genuit de cespite florem,*
*ai,ai. *Qui prius * Oebalio fuerat de vulnere natus.*
** Littera communis medijs pueróque, viróque*
Inscripta est folijs: hæc nominis, illa querelæ.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Vlysses postquam Phyloctetæ sagittas ipso comitante in castra Graiorum pertulit, quibus Ilium captum est, prædæ diues Hecuba Priami coniux Vlyssi sorte cessit: quæ nouissime interitum Astyanactis, & Polixenæ, quæ in bustis Achillis fuerat interempta, mœrens, classe in Thraciam cum esset appulsa, reliquis liberis orba, Polydorum apud Polymnestorem qui clam fuerat educatus, putabat incolumem permanere: quem dum spatiatur in littore, animaduertit eum aquæ fluctibus in aridã deiectũ. Polymnestor autẽ propter aurũ quod cũ infãte Polydoro ei traditũ fuerat, auaritia eũ interfecit. Et vt indicis

quoque

neque facinoris celari possunt, eum in profundum præcipitant. Quod vt Hecuba supradicta Cissei filia comperit, cumque vt perueniret ad Polimestorem, dicens se velle aducere super quod ante dederat aurum, quo facilius nati celerantur iudicia. Et tyrannus verum etiam existimans, patenti secretũ colloquium dedit. Hecuba nacta locum, lumina ei abstulit: Thracesque dum eam prosequuntur saxis versa est in canis figuram.

*Victor ad * Hypsipiles patriam clarique Thoantis,
Et veterum terras infames * cæde virorum,
Vela dat; vt referat Tyrinthia tela sagittas;
Quæ postquam ad Graios domino comitante reuexit
Impositáque sero est tandem manus vltima bello,
Troia simul, Priamúsque cadunt. Priameia coniux
Perdidit infelix hominis post omnia formam:
Externásque nouo latratu terruit auras.
Longus in angustum quà clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat: neque adhuc consederat ignis:
*Exiguũmque senis Priami Iouis ara cruorem
Combiberat: tractisque comis * antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa Deorum
Dum licet amplexas, succensaque templa tenentes
Inuidiosa trahunt victores præmia Graij.
Mittitur Astyanax illis de turribus; vnde
Pugnantem pro se, proauitáque regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum a matre solebat.
Iámque viam suadet Boreas: flatúque secundo
Carbasa mota sonant; iubet vti nauita ventis.
Troia vale, rapimur, clamant: dant oscula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem, miserabile visu,
In medijs Hecube natorum inuenta sepulchris.
Prensantem tumulos atque ossibus oscula dantem
*Dulichiæ traxere manus: tamen vnius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem

*Vlysses voti cõpos * filiæ Thoantis regis in Lemno insula. *vide argumentum epistolæ 6. Heroidum & Eras. Adag. 8:7.

*Paucũ vt est in sene decrepito. * Cassandra.

Præda Troiana.

*Vlissi enim forte obtigerat.

Inferias inops crimen, lacrimásque reliquit.
Est, vbi Troia fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistonijs habitata viris, Polymnestoris illic
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore pater: Phrygijsq; remouit ab armis,
Consilium sapiens; sceleris nisi præmia, magnas
Adiecisset opes, animi irritamen auari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: iuguloque sui dimisit alumni:
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem scopulo subiectas misit in vndas.
Littore Threicio classem religarat Atrides:
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hic subito, quantus cùm viueret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
*Quo ferus iniusto * petijt Agamemnona ferro*
Immemorésque mei disceditis, inquit Achiui?
Obrutáque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite: vtque meum non sit sine honore sepulchrum;
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: & immiti socijs parentibus vmbræ,
Rapta sinu matris quam iam propè sola fouebat;
Fortis & infelix & plusquam femina virgo
Ducitur ad tumulum; diróque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui postquam crudelibus aris
Admota est: sensitque sibi fera sacra parari;
*Vtq; * Neoptolemum stantem, ferrúmque tenentem;*
Vtq; suo vidit figentem lumina vultu;
Vtere iamdudum generoso sanguine, dixit:
Nulla mora est: aut tu iugulo, vel pectore telum
Conde meo. iugulúmque simul, pectúsque retexit.
Scilicet haud vlli seruire Polyxena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabilis vllum:
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset:
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia, quamuis

Polymnestor Thrax Polydorum puerum occidit.

* ob captã Briseida.

Polyxena sacrificium fit Achilli.

* Pyrrhum, Achillis filiũ ex Deidamia.

Non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modò, ne Stygios adeam* non libera manes,
Este procul, si iusta peto: tactúque viriles
Virgineo remouete manus, acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis;
Liber erit sanguis, si quos tamen vltima nostri
Verba mouent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiua rogat: genetrici corpus inemptum
Reddite: neue auro redimat ius triste sepulcri,
Sed lacrimis, tunc cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat, at populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipse etiam flens, inuitúsque sacerdos
Præbita coniecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram defecto poplite labens
Pertulit intrepidos ad fata nouissima vultus,
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas;
Cum caderet; castique decus seruare pudoris.
Troades excipiunt; deploratósque recensent
Priamidas, & quot dederit domus vna cruoris.
Téque gemunt virgo, téque ô modo regia coniux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala sors: quam victor Vlysses
Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natísque viróque,
Huic quoq; dat lacrimas: lacrimas in vulnera fundit:
Osculáque ore tegit: consuetáque pectora plangit
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens.
Plura quidem sed hæc laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim superest?) dolor vltime matris,
Nata iaces: videóque meum tua vulnera pectus,
En ne perdiderim quemquam sine cæde meorum;
Tu quoque vulnus habes, at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & femina ferro.
Tótque tuos idem fratres, te perdidit idem

* violata vestro attactu.

Exitium Troiæ, nostrique orbator Achilles,
At postquam cecidit Paridis, Phœbique sagittis;
Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat: cinis ipse sepulti
In genus hoc sæuit: tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fecunda fui. iacet Ilion ingens:
Euentûque graui finita est publica clades.
Sed finita tamen. soli mihi Pergama restant:
Incursûque meus dolor est, modo maxima rerum,
Tot generis, natisque potens nuribusque, viroque,
Nunc trahor exsul, inops, tumulis auulsa meorum,
Penelopæ munus, quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens: hæc est, dicet, Priameia coniux.
Postque tot amissos tu nunc quæ sola leuabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi, quo ferrea resto?
Quidue moror? quo me seruas annosa senectus?
Quo dij crudeles nisi vt nova funera cernam,
Viuacem differtis anum? quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua est: nec te mea nata peremptam
Adspicit: & vitam pariter, regnumque reliquit.
At puto * funeribus dotabere regia virgo:
Condetúrque tuum monumentis corpus auitis.
Non hæc est fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinaque * haustus arenæ.
Omnia perdidimus: superest cur viuere tempus
In breue sustineam, proles gratissima matri
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit: & ad litus passu processit anili,
Albentes lacerata comas. Date Troades urnam.
Dixerat infelix, liquidas hauriret vt vndas.

* exequiarum honoribus

* possessio sepultura in extenta regione.

Adspicit

Adspicit eiectum Polydori in littore corpus:
Factáque Threïcijs ingentia vulnera telis.
Troadas exclamant: obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lachrimásque introrsus obortas
Deuorat ipse dolor: duróque simillima saxo
Torpet: & aduersa figit modo lumina terra:
Interdum toruos sustollit ad æthera vultus:
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati
Vulnera præcipuè: séque armat, & instruit ira,
Qua simul exarsit, tamquam regina maneret,
Vlcisci statuit:* pœnæq; in imagine tota est.
Vtq; furit catulo lactente orbata leæna;
Signáque nacta pedum sequitur, quẽ non videt hostem:
Sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram;
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis:
Colloquiúmque petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit * Odrysius: prædæq; assuetus amore,
In secreta venit: tum blando callidus ore
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dedisti
Per superos iuro. spectat truculenta loquentem,
Falsáque iurantem: tumidáque exæstuat ira.
Atque * correpto, captiuarum agmina matrum
Inuocat: & digitos in perfida lumina condit,
Expellitque genis oculos: facit ira valentem.
Immergitque manus: fœdatáque sanguine sonti
Non lumen (neque enim superest) loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum, lapidúmque incessere iactu
Cœpit: at hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur: rictúque in verba parato
Latrauit conata loqui. locus extat, & ex re
* Nomen habet: veterúmq; diu memor illa malorum:
Tum quoque * Sithonios vlulauit mœsta per agros.

Corpus Polidori inuenit Hecuba

* sic lib. 6. 586.

* Thracius ab Odrysis Thraciæ populis.

* comprehenso Polymnestore.

Hecuba oculos eruit Polymnestora.

* κυνὸς σῆμα.

Hecuba in canem.

* à Sithonia Thraciæ parte.

Illius Troásque suos, hostésque Pelasgos,
Illius fortuna Deos quoque mouerat omnes:
Sic omnes, vt & ipsa Iouis coniúxque, sorórque.
Euentus Hecubam meruisse negauerit illos.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Memnon Tithoni & Auroræ filius Priamo ferens auxilium ab Achille occiditur: mater ergo precibus pro assiduo officio inducendæ lucis ab Ioue impetrat, vt fauillæ eius adusto rogo in volucres conuerterentur, Memnonides nomine: quæ memores belli quotannis ad sepulchrum eius conueniunt, & inter se dimicantes sanguine suo manibus eius frequentes parentant. Et ipsa mater eius matutinis temporibus lachrimas desiderio filij sui Memnonis transformat in rorem, quod tamen monumentum in Phrygia constituit patruus eius vt Hesiodus vult.

Nō vacat Auroræ, quāquam ijsdem fauerat armis;
Memnonis rogi fauillæ in aues. *Cladibus, & casu Troiæq́. Hecubæq́ moueri.*
Cura Deam propior, luctúsque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygijs quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubescunt
Tempora: palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Iouis; lachrimísque has addere voces:
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
Diua tamen veni: non vt delubra, diésque
Des mihi sacrificos, caliturásque ignibus aras:
Si tamen adspicias quantum tibi femina præstem;
Tum cum luce noua, noctis confinia seruo:
Præmia danda putes. sed non ea cura: neque hic est
Nunc status Auroræ, meritos vt poscat honores.
Memnonis orba mei, venio: qui fortia frustra
*Pro * patruo tulit arma suo: primísque sub annis*
Occidit à forti (sic Dij voluistis) Achille.
Da precor huic aliquem solatia mortis honorem

* Priamo Laomedontis filio, vti & ipse erat.

Summo

Summe Deûm rector: maternâque vulnera leni.
Iupiter annuerat; cùm Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cùm flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infrà.
Atra fauilla volat: glomeratáque corpus in unum
Densatur, faciémque capit: sumítque colorem,
Atque animam ex igni: leuitas sua præbuit alas.*
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis: pariter sonuere sorores
Innumeræ: quibus est eadem natalis origo.
Térque rogum lustrant: & consonus exit in auras
Ter plangor: quarto seducunt castra volatu.
Tunc duo diuersa populi de parte feroces
Bella gerunt: rostrísque & aduncis vnguibus iras
Exercent: alásque, aduersáque pectora lassant:
Inferiæque cadunt cineri cognata sepulto
Corpora, séque viro forti meminere creatas.
Præpetibus subitis nomen facit auctor: ab illo*
Memnonides dictæ. cùm Sol duodena peregit
*Signa; parentali morituræ * morte rebellant.*
Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum est:*
Luctibus est Aurora suis intenta: piásque
Nunc quoque dat lacrimas: & tota rorat in orbe.

Memnon in auem.

* scitè & veti tum sentiebāt Philosophi, ignem statuētes animū.

* nouis, subitò & iamiam ortis, sic & alibi. Memnonides.

* vt iterum ex ijs quædā inferiæ cadant cineri cognata sepulto corpora.

* Hecubam Dymātis F.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Aeneas cum parente Anchise, & filio Ascania profugus Delphos venit. Hic ab Anio sacerdote Apollinis recipitur hospitio: quibus indicat quinque se natorum, hoc est, filij vnius & quatuor filiarum parentem, orbum relictum. Andrium enim filium, à quo Andros insula, reliquisse patriam narrat. Huic vt Apollo dederit augurium, sic Liberum dedisse virginibus, vt contacta manibus earum in segetem, vinum, oleúmque verterentur. Eas Agamemnon vt cælesti munere exercitum aleret, cùm vellet abducere in insulam eandem Andren profugisse. Hinc rursus ne vinculis illigatæ raperentur potentia regis Agamemnonis, Liberi numen effecit ob misericordiam, & muneris sui causa, vt in columbarum speciem transferentur.

Non tamen euersam Troiæ cum mœnibus esse
Spem quoque fata sinũt. sacra, & sacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros:
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniúmque suum: profugáque per æquora classe
Fertur ab Antandro: sceleratáque littora Thracum,
Ex Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit: & vtilibus ventis, æstúque secundo
*Intrat * Apollineam socijs comitantibus vrbem.*
Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phœbus
Ritè colebatur, temploque, domóque recepit:
Vrbémque ostendit, delubráque nota, duásque
*Latona quondam stirpes pariente * retentas.*
Ture dato flammis, vinoque in tura profuso,
Cæsarúmque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: positísque tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc pius Anchises: O Phœbi lecte Sacerdos
Fallor? an & natum, cùm primum hæc mœnia vidi,
Bísque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius niueis circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait: Non falleris heros
Maxime: vidisti natorum quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerũ inconstantia versat)
Pæne vides orbum: quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locúmque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ stirpi voto maiora, fidéque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticémque meri, baccámque Mineruæ
Transformabantur: diuésque erat vsus in illis.
Hoc vbi cognouit Troiæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus vsus
Abstrahit inuitas gremio genitoris, alántque
Imperat

Aeneæ pietas in parentem.

* Delum Apollinis oraculo insignem.

* oleum enim & palmam complexa peperit Apollinem & Dianam lib. 6. vers. 335.

Agamemnon.

Imperat Argolicam cælesti munere gentem.
Effugiunt quò quæq; potest: Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia corpora pœnæ
Dedidit: & timido posses ignoscere fratri.
Non hîc Aeneas, non qui defenderet Andron
Hector erat per quos decimum durastis in annum.
Iámque parabantur captiuis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cælo
Brachia: Bacche pater fer opem dixere: tulítque
Muneris auctor opem. (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum,
Summa mali nota est: pennas sumpsere: tuæq;
Coniugis in volucres niueas abiere columbas.

Anij filiæ in colũbas.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Discedentes ab Anio Anchises & Aeneas, inuicem munera dant, & accipiunt: in quibus fuit crater Aeneæ datus ab Alcone Lydio cælatus: Anius autem à Therse Bœotio acceperat, in quo sculptæ erant Thebæ, & Orionis filiæ, quæ pro populo Thebano se passæ erant immolari: quæ cùm adustæ essent, e rogi fauilla duo adolescentes increuerunt: qui & virginum nomine Coronæ sunt nominati.

E fauilla rogi filiarũ Orionis duo iuuenes.

Talibus, atque aliis postquam conuiuia dictis
Impleruntq; mensa somnum petiere remota:
Cúmque die surgunt: adeuntque oracula Phœbi.
*Qui petere * antiquam matrem, cognatáque iussit*
Littora. prosequitur rex: & dat munus ituris:
*Anchisæ sceptrum, chlamydem, pharetramq; * nepoti,*
Craterem Aeneæ: quem quondam miserat illi
Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses: fabricauerat Alcon
Myleus: & longo cælauerat argumento.
Vrbs erat: & septem posses ostendere portas:
** Hæ pro nomine erant: & quæ foret illa, docebant.*

* Italiam, vnde Dardanus in Phrygiam fuerat profectus.
* Ascanio.
* nã septem portæ ostẽdunt esse Thebas Bœotiæ.

Ante urbem exequiæ, tumulique, ignesque, rogique,
Effusæque comas, & apertæ pectora matres
Significant * luctum: Nymphæ quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes, sine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia saxa capellæ.
Ecce facit medijs natas ab Orione Thebis:
Hanc non femineum iugulo dare pectus aperto;
Illam demisso per fortia pectora telo
Pro populo cecidisse suo, pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire fauilla,
Ne genus intereat, iuuenes; quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.

* propter populum pestilentia afflictum.

FAB. VI. ET VII. ARGVMENTVM.

Petentes insulam Cretam, & hinc Italiam Aeneas & Anchises, vt aliquando errorem positis ædibus finiri possent, multis regionibus transitis Ambraciam adeunt. à Dijs olim par certamen petitam: in qua Ambracij iudicem imaginem in saxum conspiciunt figuratam: hinc in Chaoniam, in qua oraculum Iouis Dodonæ: ibique adspiciunt Molossi regis filios: qui ne flamma consumerentur, immortalium numine factum est, vt in auium figuras mutarentur.

Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leuiora datis Troiani dona remittunt:
Dantque sacerdoti custodem turis acerram:
Dant pateram, claramque auro, gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuere: locique
Ferre diu nequiere Iouem: * centumque relictis
Vrbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sæuit hiems, iactatque viros: Strophadumque receptos
Portibus insidis exterruit ales * Aëllo.
Et iam Dulichios portus, Ithacamque, Samumque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Vlyssei,
Præteruecti erant: * certatam lite Deorum

Index Ambracius in saxum.

* Creta hecatompoli.
* vna trium Harpyarum
* pro de qua certatum est.

Ambraciam

Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalémque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniósque sinus: vbi nati rege Molosso
Impia subiectu fugere incendia pennis.

Fab. vij. Filij Molossi in aues.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Acis Fauni Simethidisque nymphæ filius Galateam Nerei & Doridis filiam cùm diligeret, nec minus ipse ab ea peteretur; Cyclops eius quoque captus amore, dolens copiam eius nullam sibi fieri (erat enim Galateæ Cyclopis feritas inuisa) incensus furore, spelunca relicta palam prosiluit: vagatúsque per siluas conspexit Galateã gremio Acidis recidentem, auulsi scopuli Aetnę in eos eiecit, cuius vi exterrita Galatea subito mari mersa est, Acis verò qui effugere impetum eius non potuit, obrutus saxo est: cuius cruor numine eiusdem Galateæ in flumen eiusdem nominis sui, quod est in Sicilia, versus est.

Proxima Phæacum fęlicibus obsita pomis
Rura petunt: Epiros ab his, regnatáque vati
*Buthrotos * Phrygio, simulatáque Troia tenetur.* *Heleno.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
*Sicaniam: tribus hæc excurrit in æquora * linguis,* *promontoriis, vnde Trinacria
E quibus imbriferos versa est Pachynos ad Austros:
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: ad Arctos
Æquoris expertes, spectat Boreámque Peloros.
Hanc subeunt Teucri: & remis, æstúque secundo,
Sub noctem potitur Zanclæa classis arena,
Scylla latus dextrum, læuum irrequieta Carybdis
Infestat: vorat hæc raptas, reuomitque carinas: Scylla in monstrum.
Illa feris atram canibus succingitur aluum
Virginis ora gerens, & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & elusos iuuenum narrabat amores.

Cui dum pectendos præbes Galatea capillos;
Talibus alloquitur referens suspiria dictis:
Te tamen ó virgo genus haud immite virorum
Expetit: utq; facis, potes his impunè negare.
At mihi cui pater est Nereus: quam cærula Doris
Enixa est; quæ sum turba quoque tuta sororum;
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrimæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo:
Et solata Deum est, Refero carissima, dixit:
Neue tui caussam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereis his contrà resecuta * Crateida natam est.
Acis erat Fauno, Nymphâque Simethide cretus,
Magna quidem patrisque sui, matrísque voluptas,
Nostra tamen maior, nam me sibi iunxerat uni
Pulcher: & octonis iterum natalibus actis
Signarat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec si quæsieris odium Cyclopis, amórne
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam.
Par utrúmque fuit. pro quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus silvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni Dijs contemptor Olympi,
Quid sit amor sentit, nostríque cupidine captus.
Vritur, oblitus pecorum, antrorúmque suorum.
Iámque tibi formæ, iámque est tibi cura placendi:
Iam rigidos pectis rastris Polypheme capillos:
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
Et spectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritásque, sitísque immensa cruoris
Cessant: & tutæ veniunt, abeuntque carinæ.
Telemus intereà Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides; * quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit: Luménque quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlisses.

*Scyllam Phorci & Crateidis filiam.

Polyphemus amator Galateæ.

*enims augurium.

Risit,

Risit. & O vatum stolidissime, falleris inquit:
Altera iam rapuit, sic frustrà vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degrauat: aut fessus sub opaca reuertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: vtrúmque latus circumfluit æquoris vnda,
Huc ferus adscendit Cyclops: mediúsque resedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ,
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit vsum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;
Sumptáque arundinibus compacta est fistula centum;
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt vnda. latitans ego rupe, meiq; Polyphemi cantilena.
Acidis in gremio residens procul auribus hausi
Talia dicta meis auditáque verba notaui:
Candidior folio niuei Galatea ligustri,
Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hædo,
Leuior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hibernis, æstiua gratior vmbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior vua,
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto,
Et si non fugias, riguo formosior horto
Sæuior indomitis eadem Galatea iuuencis,
Durior annosa quercu, fallacior vndis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pauone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior vrsa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, quod præcipuè si possem, demere vellem,
Non tantum ceruo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucriq; fugacior aura.
At, bene si noris, pigeat fugisse; moràsque
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores.

Opes Polyphemi.

Sunt mihi pars montis viuo pendentia saxo
Antra: quibus nec sol medio sentitur in æstu:
Nec sentitur hiems: sunt poma grauantia ramos.
Sunt auro similes longis in vitibus vuæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has seruamus, & illas:
Ipsa tuis manibus siluestri nata sub vmbra
Mollia fraga leges; ipsa autumnalia corna,
Prunáque non solum nigro liuentia succo,
Verum etiam generosa, nouásque imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me coniuge, nec tibi deerunt
Arbuteos fetus, omnis tibi seruiet arbos.
Hoc pecus omne meum: *multæ quoque vallibus errant:
Multas silua tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possem tibi dicere, quot sint:
*Pauperis est numerare pecus, de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Vt vix *circumeant distentum cruribus vber.
Sunt fetura minor tepidis in ouilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ouilibus hædi,
Lac mihi semper adest niueum: pars inde bibenda
Seruatur: partem liquefactæ coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáque tantùm
Munera contingent, damæ, leporésque, capreæq;
Párue columbarum, demptúsue cacumine nidus:
Inueni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix vt dignoscere possis.
Villosæ catulos in summis montibus vrsæ.
Inueni: & dixi, Dominæ seruabimus istos.
Iam modò cæruleo nitidum caput exsere ponto:
Iam Galatea veni: nec munera despice nostra:
Certè ego me noui: liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuítque mihi mea forma videnti.
Adspice sim quantus: non est hoc corpore maior
Iuppiter in cœlo, (nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iouem) coma plurima toruos
Prominet in vultus, humerósque vt lucus obumbrat.

*sic Fast. 4. v. 763.

*vide vltimum adagiū in appendice nostræ epitomes.

*vel quòd crura in orbem & vicissim mota videantur ambire vbera: vel quod grauitas impediat, & crura impingant in vbera in eundo.

Nec

Nec mea quod rigidis horrent densissima setis
Corpora; turpe puta: turpis sine frondibus arbor;
Turpis equus: nisi colla iubæ flauentia velent,
Pluma tegit volucres: ouibus sua lana decori est.
Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.
Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei. quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cælo? Soli tamen vnicus orbis.
Adde, quod in vestro* genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do socerum, tantùm miserere, precésque
Supplicis exaudi. tibi enim succumbimus vni.
Quique Iouem & cælum sperno, & penetrabile fulmen,
Nerei te veneror. tua fulmine sæuior ira est.
Atque ego contemptus essem patientior huius;
Si fugeres omnes. sed cur Cyclope repulso,
Acin amas? præfersque meis complexibus Acin?
Ille tamen placeátque sibi: placeátque licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur;
Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viua traham: diuulsáque membra per agros,
Perque tuas spargam, si se tibi misceat, vndas,
Vror enim: læsúsque exæstuat acrius ignis:
Cúmque suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo. nec tu Galatea moueris.
Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit: & vt taurus vacca furibundus adempta,
Stare nequit: siluáque & notis saltibus errat:
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,
Me videt, atque Acim: Videóque exclamat: & ista
Vltima sit, faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantáque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit: illa fuit, clamore perhorruit Ætna.
Ast ego vicino pauefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conuersa Simæthius heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Et vestris periturum admittite regnis.
Dixerat: & vestris periturum

* Nepcunus

Insequitur Cyclops: partémque è monte reuulsam
Mittit: & extremus quamuis peruenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acim.
At nos quod fieri solum per fata licebat;
Fecimus vt vires assumeret Acis auitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor euanescere cœpit:
Fitq; color primo turbati fluminis imbre:
Purgatúrque mora. tum moles tacta dehiscit:
Viuáque per rimas, procerâque surgit arundo;
Acis in fluuium. Osq; cauum saxi sonat exsultantibus vndis:
Miráque res, subitò media tenus extitit aluo
Incinctus iuuenis flexis noua cornua cannis:
Qui, nisi quòd maior, quòd toto cæruleus ore est;
Acis erat: & sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Glaucus Anthedonis filius, piscator, cum speciosos pisces cepisset, & eos vellet recentissimos in vrbem ferre, in quodam loco proximo mari eos, dum requiesceret, ac retia siccaretur, sub recentissimā herbam exposuit: at illi vigore eius succoq; contacti reparato spiritu quem amiserant, merserunt se in profundum. At Glaucus experrectus, existimans vim quandam diuinitatis esse in herba, ipsa quoq; ieiunium polluit, alienatáque mente ex alto se præcipitauit in pelagus, sed inter Deos marinos receptus: qui vt Scyllā Phorci, & Nymphæ Crateidis filiam eodem mari versantem conspexit, pulchritudine eius accensus fugientem prosecutus est.

Desierat Galatêa loqui: cœtúsque soluto.
Glaucus in Deum marinum. Discedunt: placidísq; natant Nereides vndis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto
Scyllæ sedes. Audet: & aut bibula sine vestibus errat arena;
Aut vbi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat vnda.
Ecce fretum scindens alti nouus incola ponti
Nuper in Euboica versis Anthedone membris
Glaucus adest: visaq; cupidine virginis ardet.

Is quaecunque putat fugientem posse morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Peruenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem collectus in vnum
Longa sub arboribus conuexus ad aequora vertex.
Constitit hic: & tuta loco, monstrumne, Deusne
Ille sit ignorans, admiratúrque colorem,
Caesariemque humeros, subiectáque terga tegentem,
Vltimáque excipiat, quod tortilis inguina piscis.
Sensit: & innitens, quae stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo,
Sed Deus, inquit, aquae: nec maius in aequora Proteus
Ius habet, & Triton: Athamantiadésque* Palemon. lib. 4. vers. 542.
Antè tamen mortalis eram: sed scilicet altis
Deditus aequoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars vndis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigerae morsu laesere iuuencae:
Nec placidae carpsistis oues, hirtaeue capellae.
Non apis inde tulit collectos sedula flores:
Non data sunt capiti genialia serta: nec vnquam
Falciferae secuere manus. ego primus in illo
Caespite consedi, dum lina madentia sicco.
Vtque recenserem captiuos ordine pisces,
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictae: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto coepit mea praeda moueri,
Et mutare latus, terraque vt in aequore niti.
Dumque moror, mirórque simul, fugit omnis in vndas
Turba suas, dominumque nouum, litusque relinquunt.
Obstupui: dubitúsque diu, quae caussa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbae.
Quae tamen has, inquam, vires habet herba? manuque

Pabula decerpsi: decerptáque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura succos;
Cùm subito trepidare intus præcordia sensi;
Alteriúsque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendáque nunquam
Terra vale dixi: corpúsque sub æquora mersi.
Dij maris acceptum socio dignantur honore,
Glaucus in Deu maris. *Vtq; mihi quæcunque feram mortalia demant,*
Oceanum Tethynq; rogant. ego lustror ab illis;
Et purgante nefas nouies mihi carmina dicto
Pectora fluminibus iubeor supponere centum.
Nec mora: diuersis lapsi de partibus amnes
Totáque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini nec mens mea cetera sensit.
Quæ postquam rediit, alium me corpore toto
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridi ferrugine barbam,
Cæsariémque meam, quam longa per æquora verro;
Ingentésque humeros, & cærula brachia vidi,
Cruráque pinnigero curuata nouissima pisce.
Quid tamen hæc species? quid Dijs placuisse marinis?
Quid iuuat esse Deum? si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum, furit ille, irritatúsque repulsa
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER XIIII.

FAB. I. ARGVMENTVM.

Glaucus Anthedonius supradictus Scyllam circa Siciliam conspicatus dum adamasset, & quia nollet sequi appetentem, venit ad Circen obiectans remedia, vt amanti succurreret: quo illa

Ne ipsius non leui cupiditate capta nequiijt à proposito retardare. Vbi autem sciuit quæ esset quæ sibi præferretur: instructa enim Hecates carminibus venit in locum in quo Scilla ablui consueuisset, venenisque imbuit quibus illa tenus pube canibus est efferata, vt amantibus odio, ac timori esset quod ob factum, illa postea in Vlyssem amatum ab ea exercuit sæuitiam. Quod Glaucus factum hoc á Circe dolenter tulit.

IAmq; giganteis iniectam faucibus AEtnam,
Aruáque Cyclopum, quid rastra, quid vsus aratri Scyllæ inguina in canes.
Nescia, nec quidquam iunctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum
Liquerat & Zanclen, aduersáque mœnia Rhegi,
Naufragumq; fretum, gemino quod littore pressum
Ausoniæ, Siculæq; tenent confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adijt colles atque atria Glaucus
Sole satæ Circes variarum plena ferarum.
Quam simul adspexit, dicta, acceptáque salute,
Diua Dei miserere precor: nam sola leuare
Tu potes hunc, dixit, (videar modò dignus) amorem. *lib. 13. v. 944.
Quanta sit herbarum Titani potentia nulli *potentia. efficencia vide in adagijs nostris, Rex sum.
*Quam mihi cognitius: * qui sum mutatus ab illis.*
Neue mei non nota tibi sit caussa furoris;
Littore in Italico Messenia mœnia contra
Scilla mihi visa est. pudor est promissa, precésque, Circes veneficia.
Blanditiásque meas, contemptáque verba referre.
*At tu siue aliquod * regnum est in carmine; carmen* *ingenitam ad amores inclinationem.
Ore moue sacro; siue expugnantior herba est;
Vtere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, sanésque hæc vulnera mando: *quo Sol suum cum Marte adulterium palam fecit: vt ob id omnē Solis progeniem turpissimoribus contamine.
Fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius vlla
*Talibus * ingenium; seu causa est huius in ipsa;*
*Seu Venus * iudicio facit hoc offensa paterno)*
Talia verba refert: Melius sequerere volentem,
Optantémque eadem parique cupidine captam.
Dignus eras: vltrò poteras certéque rogari:

Et si spem dederis; mihi crede rogaberis vltrò,
Ne dubites: adsitq; tuæ fiducia formæ.
En ego cum Dea sim; nitidi sim filia Solis:
Carmine cùm tantum, tantum quoq; gramine possim;
Vt tua sim, voueo. * *spernentem sperne:* * *sequenti*
Redde vices vnoque * *duas vlciscere facto.*
Talia tentanti prius inquit in æquore frondes,
Glaucus, & in summis nascentur montibus algæ;
Sospite quam Scylla, nostri mutentur amores.
Indignata Dea est: & lædere quatenus ipsum
Non poterat nec vellet, amans; irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Venerisque offensa repulsa,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit. & tritis Hecateia carmina miscet.
Cæruleáque induitur velamina: pérque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula;
Oppositúmque petens contra Zancleia saxa
Rhegion ingreditur, * *feruentésque æstibus vndas:*
In quibus, * *vt solida ponit vestigia terra:*
Summáque decurrit pedibus super æquora siccis.
Paruus erat gurges curuos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cæli, medio cum plurimus orbe
Sol erat; & minimas à vertice fecerat vmbras,
Hunc Dea præuitiat: portentificisque venenis
Inquinat, hic pressos latices radice nocenti
Spargit: & obscurum verborum ambage nouorum
Ter nouies carmen magico demurmurat ore.
Scilla venit: mediáque tenus descenderat aluo,
Cùm sua fœdari latrantibus inguina monstris
Adspicit: at primo credens non corporis illas
Esse sui partes, refugítque, abigitq;, timetq;
Ora proterua canum: sed quos fugit, attrahit vnà.
Et corpus quærens femorum, crurúmque, pedúmque;
Cerbereos rictus pro partibus inuenit illis.
Statq; canum rabies: subiectáq; terga ferarum

Inguinibus

* Scyllam. mihi.
* me quæ tibi es nolo concedere quæ optas: istam, quæ te aspernata est.

* freti periphrasis, quod à feruendo dictū valeat.

Inguinibus truncis, uteróque extante * *coercet.* *cōtinet, cōprimit.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Docet eandem Scyllam transformatam esse in saxum, ne Aeneæ naviganti in Italiam nocere posset.

Scylla in saxum.

Flevit amans Glaucus: nimiúmque hostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes,
Scylla loco mansit: cúmque est data copia primùm,
In Circes odium sociis spoliavit Vlyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas;
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,
Transformata foret: scopulum quoque navita vitat.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Cercopes propter fraudem, scelúsque, quia boni semper insidiatores fuerunt, exosus est Iupiter: qui cum vellet eos convenientem animo figuram habere, in simias conversi sunt. Itaque de earum nomine (nam Græcis pithecos simia dicitur) insulas, quas hi incoluerant, Pithecusas vocavit.

Cercopes in simias.

Hunc ubi Troianæ remis avidámque Charybdim
Evicere rates; cùm iam propè littus adessent
Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Aenean illic animóque, domóque,
Non bene discidium Phrygii latura mariti
Sidonis: inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro: deceptáque decepit omnes.
Rursus * *arenosæ fugiens nova mœnia terræ,*
Ad sedes Erycis, fidúmque relatus Acesten
Sacrificat: tumulúmque sui genitoris honorat.
Quisque rates Iris Iunonia penè cremarat,
Solvit: & * *Hippotadæ regnum, terrásque calenti*
Sulfure fumantes, Acheloidúmque relinquit
Sirenum scopulos: orbatáque * *præside pinus*
Inarimen, Prochytenque legit, sterilíque locatas
Colle Pithecusas habitantum nomina dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondam
Cercopum exosus, gentísque admissa dolosæ

lib. iiij. & v. Aeneid. argumentum.

* Carthaginis, de qua Hiarbas cui litus arandū dedimus.

* lib. ij v. 432.

* Palinuro. Virg lib. 5. extremo.

In deforme viros animal mutauit; vt ijdem
Dissimiles homini possent, similésque videri.
Membráque contraxit: narésque à fronte remissas
Contudit, & rugis perarauit anilibus ora:
Totáque velatos flauenti corpora villo
Misit in has sedes. nec non prius abstulit vsum
Verborum, & natæ dira in periuria linguæ.
Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Apollo Iouis & Latonæ filius Glauci filiam cùm diligeret, optandi veniam tribuit: at illa in longum victura tempus, spatians in littore, hausto pugno arenę petiit tot annorum spatium, quot partes eius dinumerare posset, igitur præstata fide, senectute dilapso corpore relicta est vox, quo Sibyllam indicaret. Deus verò pro concubitu si consensisset, æternam quoq; iuuentam dedisset, sed illa neglexit Dei voluntatem.

Has vbi præterijt, & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit; læua de parte canori
* Aeolidæ tumulum, & loca fœta palustribus vndis
Littora Cumarum, viuacísque antra Sibyllæ
Intrat: &, vt manes adeat per auerna paternos,
Orat. at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandémque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cuius
Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
Pone tamen Troiane metum. potiere petitis:
Elysiásque domos, & regna nouissima mundi
Me duce cognosces, simulacráque cara parentis:
Inuia virtuti nulla est via, dixit: & auro
Fulgentem ramum silua * Iunonis Auernæ
Monstrauit: iussitque suo diuellere trunco.
Paruit Aeneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atauósque suos, vmbrámque senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque iura locorum,
Quæq; nouis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lassos aduerso tramite passus

* Miseni Aeoli F. Aeneæ nauigatio.

lib vj. Aeneid. argumentum.

* Proserpinæ, sic Iouẽ infernalẽ quidem, Plutonem vocant.

Aeneæ cõgressus cũ Sibylla Cumæa.

Cum

cum duce Cumæa fallit ſermone laborem,
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu præſens, ſeu Dĳs gratiſſima, dixit,
Numinis inſtar eris ſemper mihi; néque fatebor
Muneris eſſe tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti euadere mortis.
Pro quibus aërias meritis euectus ad auras,
Templa tibi ſtatuam: tribuam tibi turis honores.
Reſpicit hunc vates. & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit, nec ſacri turis honore
Humanum dignare caput, nec neſcius erres,
Lux æterna mihi, carituráque fine dabatur;
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat; dum præcorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait, virgo Cumæa quid optes:
Optatis potiere tuis. ego pulueris * hauſti
Oſtendens cumulum quot haberet corpora puluis,
Tot mihi natales contingere vana rogaui.
Excidit vt peterem iuuenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternámque iuuentam,
Si Venerem paterer. contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: ſed iam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus:
Quæ patienda diu eſt: nam iam mihi ſæcula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros vt pulueris æquem:
Ter centum meſſes, ter centum muſta videre.
Tempus erit, cùm de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet: conſumptáque membra ſenecta,
Ad minimum redigentur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo: Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet; vel dilexiſſe negabit.
Vſq; adeo mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.

Humanum caput non dignãdum diuino honore.

* quem pugno meo eram complexus.

Sibyllæ Cumanæ ætas prorogata à Phœbo.

Sibylla in vocem.

FAB. V. ET VI. ARGVMENTVM.

Aeneas iter in Italiã tendens ad Læſtrygonas venit. vbi Ma

careus Nericius comes Vlyssis apparuit, congressúsque eus est comitatus. Itaq; cum exposuisset Achæmenides apud Cyclopē quæ essent passi socij, similiter & ille quæ apud Circen cum comite Eurilocho, qui potione accepta in porcos commutati sunt: nouissimè Vlysses, remedio Mercurij eò venit & socios recuperauit ab eadē Circe pristinæ formæ restitutos. Ex eo Circe iunxit se ei in matrimonium. Monuit deinde Aeneam ne littoribus Circes accederet.

Talia conuexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygijs immersit in vrbem
Troius Aeneas: sacrisque ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyssei:
Desertum quondam medijs in rupibus Aetnæ
Noscit Achæmeniden: improuisóque * *repertum*
Viuere miratus, Quis te casúsue, Deúsue
Seruat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehis? petitur vestra quæ terra carina?
Talia quærenti iam non hirsutus amictu,
Iam suus, & spinis, * *conserto tegmine nullis,*
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemum, & illos
Adspiciam fluidos humano sanguine rictus:
Hac mihi si potior domus est, Ithacéque carina:
Si minus Aenean veneror genitore: nec vnquam
Esse satis potero, prestem licet omnia gratus.
Quòd loquor, & spiro; cælúmque, & lumina Solis
Adspicio, (possímne ingratus, & immemor esse?)
Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & vt lumen iam nunc vitale relinquam;
Vt tumulo, aut certè non illa condar in aluo.
Quid mihi tunc animi, nisi si timor abstulit omnem
Sensum, animúmque fuit; cùm vos petere alta relictum
Aequora conspexi? volui inclamare: sed hosti
Prodere me timui: vestræ quoque clamor * *Vlyssis*
Pæne rati nocuit. vidi cum monte reuulsum
Immanem scopulum medias permisit in vndas.

Caieta nutrix Aeneæ

* immistus classi Troianorum.

* Sūpsit ex Aeneid. 3. extremo, vbi & hæc de Achæmenide. dira illuuies immissaque barba. Cōsertū tegmen spinis.

Achæmenidis relicti in Aetna liberatio.

*cùm abiēcs clamaret se Neminem vocari & secutus iactus lapidis pænè ipsam nauē demersisset

Vidi

Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo iaculantem saxa lacerto,
Et ne deprimeret fluctúsue, lapísue carinam
Pertimui, iam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit;
Ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam, Polyphemi excæcati querela.
Pertentátque manu siluas: & luminis orbus
Rupibus incursat: fœdatáque brachia tabo,
In mare protendens gentem execratur Achiuam.
Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæuiat ira:
Viscera cuius edam: cuius viuentia dextra
Membra mea laniem: cuius mihi sanguinis fundet
Guttur: & elisi trepident sub dentibus artus.
Quàm nullum, aut leue sit damnũ mihi lucis adẽptæ:
Hæc & plura ferox: me luridus occupat horror
Spectantem vultus, etiamnum cæde madentes,
Crudelésque manus, & inanem luminis orbem,
Membráque, & humano concretã sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris:
Et iam prensurum, iam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum; mentíque hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Cùm super ipse iacens hirsuti more leonis
Visceráque, & carnes, cúmque albis ossa medullis, Polyphemus homines deuorat.
Semianimésque artus auidam condebat in aluum;
Me tremor inuasit, stabam sine sanguine mœstus
Mandentémque videns, eiectantémque cruentas
Ore dapes, & frustra mero glomerata vomentem.
Talia fingebam misero mihi fata parari:
Pérque dies multos latitans, omnémque tremiscens
Ad strepitum, mortémque timens, cupidúsque moriri,
Glande famem pellens, & mista frondibus herba,
Solus inops, exspes leto, pœnæq; relictus.
Hanc procul adspexi longo post tempore nauem:

Orauíque fugam gestu: ad littúsque cucurri;
Et moui: Graiûmque ratis Troianæ recepit.
Tu quoque pande tuos comitum gratissime casus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum est credita ponto.
Aeolon ille refert Tusco regnare profundo:

Errores Vlyssis.

Aeolon Hippotaden cohibentem carcere ventos;
Quos bouis inclusos tergo (memorabile munus)
Dulichium sumpsisse ducem: flatúque secundo
Lucibus isse nouem; & terram adspexisse petitam:
Proxima post nonam cùm sese Aurora moueret;
Inuidia socios, prædæq; cupidine victos
Esse ratos aurum, dempsisse ligamina ventis:
Cum quibus isse retrò, per quas modò venerat vndas:
Aeolique ratem portus repetisse tyranni.
Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit, in vrbem
Venimus; Antiphates terra regnabat in illa.

Antiphates Læstrygonum rex.

Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quæsita salus, comitique, mihique.
Tertius è nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo: fugientibus instat: & agmen
Concitat Antiphates, coëunt: & saxa, trabésque,
Coniiciunt: mergúntque viros, mergúntque carinas.
Vna tamen, quæ nos, ipsúmque vehebat Vlyssem,
Effugit: amissa sociorum parte dolentes,
Multáque conquesti terris allabimur illis; (da
Quas procul hinc cernis. procul hinc, mihi crede, vide-
Insula visa mihi: túque ô iustissime Troum
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hostis es Aenea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immansuetique Cyclopis
Ire negabamus: vel tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidúmque Polyten,
Eurylocúmque simul, nimiíq; Elpenora vini,
Bísque nouem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus; stetimúsque in limine tecti;

Mille

Mille lupi, mistǽque lupis vrsiq; leæq;
Occursu fecere metum, sed nulla timenda,
Nulláque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quinetiam blandas mouere per atria caudas:
Nostráque adulantes comitant vestigia donec
Excipiunt famulæ: pérque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulchro sed & illa recessu
Sublimi solio: pallámque induta nitentem,
Insuper aurato circumuelatur amictu.

Circæ aula, & pedisequæ.

Nereides, Nymphæq; simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis; nec fila sequentia ducunt;
Gramina disponunt: sparsósque sine ordine flores
Secernunt calathis, variisq; coloribus herbas.
Ipsa quod hæ faciunt opus exigit: ipsa quis vsus
Quóque sit in folio, quæ sit concordia mistis
*Nouit: & aduertens * pensas examinat herbas,*

*tamquam pondere, & mensura.

Hæc vbi nos vidit; dicta, acceptáque salute,
Diffudit vultus: & reddidit omnia votis.
Nec mora: misceri tosti iubet ordea grani,
Melláque, vimq; meri, cum lacte coagula passo.
Quiq; sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adycit: accipimus sacra data pocula dextra.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore;
Et tetigit summos virga Dea dira capillos;
Et pudet, & referam: setis horrescere cœpi;
Nec iam posse queri; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:

Vlyßis socii in porcos.

Osq; meum sensi pando occalescere rostro;
*Colla tumere toris, & * qua modò pocula parte*
Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci.

*brachia in crura anteriora.

Cúmque eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor in antra. Suis solum caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset; pecoris pars vna maneret
Hunc quoque setigeri, nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen vltor venisset Vlysses.

Eurylochus non mutatur à Circe.

*Plin lib. 25. cap. 4.

Pacifer huic dederat florem Cyllenius album:
* Moly vocant superi; nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisque simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & stricto pauidam deterruit ense.
Inde fides, dextræque datæ: thalamóque receptus
Coniugij dotem sociorum corpora poscit.

Fab. vj. Vlyssis socij in pristinas formã.

Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ:
Percutimúrque caput conuersæ verbere virgæ:
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur: setæque cadunt; bifidósque relinquit
Rima pedes: redeunt humeri: & subiecta lacertis
Brachia sunt. flentem flentes complectimur illum:
Hæremúsque ducis collo: nec verba locuti
Vlla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multáque præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clàm mihi retulit vnà
Quatuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur;
Illa mihi niueo factum de marmore signum
Ostendit iuuenile, gerens in vertice Picum
Æde sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret auem, quærenti, & scire volenti,
Accipe ait Macareu: dominæque potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ: tu dictis adijce mentem.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Picus Saturni filius, Latij rex, cùm Canentem Iani ex Venilia filiam duxisset vxorem, à Circe in venatione visus statim ab ea amatus est. Cui cùm morem gerere nollet, ab ea in auem sui nominis mutatus est.

Picus Latij rex.

Picus in Ausonijs, proles Saturnia, terris
Rex fuit, vtilium bello studiosus equorum.

Forma

Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias: fictáque probes ab imagine veram.
Par animus formae: * nec adhuc spectasse tot annos
Quinquennem poterat * Graia quater edere pugna:

* Ordo est, n.a.p.e.q q.s.t.a.g p.
* palaestra.

Ille suos Dryadas Latijs in montibus ortas
Verterat in vultus. illum fontana petebant
Numina Naiades, quas Albula, quásque Numici,
Quas Anienis aqua, * cursúque breuissimus Almo,
Narue tulit praeceps, & opacae Farfarus vnda,
Quaeq; colunt * Scythicae stagnum nemorale Dianae,

* qui non longè à suo fonte Tiberim influit.
* cui Scythico siue Taurico ritu, hoc est, humano sanguine, aliquando à Rom. sacrificatum fuit Ser. Aeneid. 2.

Finitimósque lacus spretis tamen omnibus, vnam
Ille colit Nympham: quam quondam in colle Palati
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.
Haec vbi nubilibus primùm maturuit annis;
Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est,
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Vnde Canens dicta est: siluas, & saxa mouere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucrésque vagas retinere solebat.

Canens.

Quae dum foeminea modulatur carmina voce;
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergúmque premebat
Acris equi: laeuáque hastilia bina ferebat
Phoeniceam fuluo Chlamydem comprensus ab auro,
Venerat in siluas, & filia Solis easdem:
Vtq; nouas legeret foecundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circaea reliquerat arua.

Circe amat Picum.

Quae simul ac iuuenem virgultis abdita vidit;
Obstupuit, cecidere manu, quas legerat, herbae,
Flammáque per totas visa est errare medullas.
Vt primùm valido mentem collegit ab aestu;
Quid cuperet, fassura fuit, ne posset adire
Cursus equi fecit, circumfusúsque satelles.
Non tamen effugies; vento rapiare licebit:
Si modò me noui: si non euanuit omnis
Herbarum virtus; & me mea carmina fallunt.

Dixit: & effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri; præterque oculos transcurrere regis
Iussit; & in densum trabibus nemus ire videri:
Plurima qua silua est: & equo loca peruia non sunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inscius vmbram
Picus, equique celer spumantia terga reliquit.
Spémque sequens vanam, silua pedes errat in alta,
Concipit illa preces: & verba precantia dicit:
Ignotosq; Deos ignoto carmine adorat:
Quo solet & niuei vultum confundere Lunæ:
Et * patrio capiti bibulas subtexere nubes,
Tunc quoque cantato densatur carmine cælum:
Et nebulas exhalat humus: cæcisque vagantur
Limitibus comites: & abest custodia regis.
Nacta locum, tempúsque, Per ô tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt; pérque hanc pulcherrime formam,
Quæ facit vt supplex tibi sim Dea, consule nostrũ
Ignibus: & socerum, qua prauidet omnia, Solem
Accipe; nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat: ille ferox ipsámque, precésque repellit:
Et quæcumque es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor æuum.
Nec Venere externa socialia fœdera lædam;
Dum mihi Ianigenam seruabunt fata Canentem
Sæpe retentatis precibus Titania frustrà.
Non impunè feres, neque, ait, reddere Canenti:
Læsáque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & femina Circe est.
Tum bis ad occasus, bis se conuertit ad ortus:
Ter iuuenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit.
Séque nouam subitò Latijs accedere siluis
Indignatus auem, duro fera robora rostro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:

*Sol.

Picus à Circe mutatur in auem sui nominis.

Fibula

Fibula quod fuerat, vestémque momorderat aurum,
Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro,
Nec quidquam antiquum Pico, nisi nomina restant.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Socij quoq; Pici requirentes ducem, ne viribus in noxiã sæuirẽt, contacti venenis in varias ferarũ species abiere mutati.

Interea comites clamato sæpe per agros Pici comites in varias feras.
Nequicquam Pico, nullàque in parte reperto,
Inueniunt Circen: nam iam tenuauerat auras;
Passáque erat nebulas ventis ac sole resolui:
Criminibúsque premunt veris: regémque reposcunt:
Vimque ferunt: sæuísque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succósque veneni:
Et noctem, noctísque Deos Erebúmque, Chaónque
Conuocat: & longis Hecaten vlulatibus orat.
Exsiluere loco (dictu mirabile) siluæ:
Ingemuitque solum: vicináque palluit arbor:
Sparsáque sanguineis rubuerunt pabula guttis
Et lapides visi mugitus edere raucos:
Et latrare canes; & humus serpentibus atris
Squallere; & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pauet: illa pauentum
Ora venenata tetigit mirantia virga;
Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuuenes veniunt: nulli sua mansit imago.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Vxor quoque Pici Canens secundum Tiberim deflens desiderio viri amissi extabuit: ita tamen vt locus memoriam nominis præberet posteris: Canens enim nominatus est.

Presserat occiduus Tartessia littora Phœbus: Canens Pici vxor in auras, locóque nomẽ dedit
Et frustrà coniux oculis animóque Canentis
Expectatus erat. famuli, populúsque per omnes
Discurrunt siluas; atque obuia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere; & lacerare capillos;
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: séque

Preripit: ac latos errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem somnique, cibique
Per iuga, per valles, quà fors ducebat euntem.
Vltimus adspexit fessam luctuque, viaque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat; vt olim
Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.
Luctibus extremam tenues liquefacta medullas
Tabuit: inq; leues paulatim euanuit auras.
Fama tamen signata loco est: quem ritè canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Visaque sunt. resides, & desuetudine tardi
Rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur:
Ancipitésque vias, & iter Titania vastum
Dixerat & sæui restare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactúsque hoc littus adhæsi.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Refert Macareus Aeneam aduersus Rutulos pro Latino dimicantem ab Euandro auxilium petisse, & quemadmodum Turnus Venulo legato à Diomede item auxilium postulasset, qui sub Dauno Iapygiæ rege domicilium posuisset: quod se facturum negasset, eo quod pro Aenea Venus staret, quam in bello Troiano à se vulneratam inimicam haberet. Refert quoque vt Diomedis comites Veneris contemptu cupientes in illud proficisci bellum, à Dea in aues mutati sunt, quæ de nomine ducis Diomedeæ sunt appellatæ. Eorum nomina hæc sunt: Agmon, Lycus, Idas, Rhetenor, Nycteus. Quæ volucres albi coloris cygnis similes sunt.

Finierat Macareus. vrnáque Aeneia nutrix
Condita, marmoreo tumulo breue carmen habebat:
Hic me Caietam notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremauit. Caietæ sepulchrum.
Soluitur herboso religatus ab aggere funis:
Et procul insidias, infamatæq; relinquunt

Tecta

Tecta Deæ collísque petunt vbi nubilus vmbra
In mare cum fulua procumpit Tibris arena.
Faunigenæq; domo potitur, natáque Latini;
Non sine Marte tamen bellum cum gente feroci
Suscipitur: pactáque furit pro coniuge Turnus, *
Concurrit Latio Tyrhenia tota: diúque
Ardua solicitis victoria quæritur armis.
Auget vterque suas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
Castra, neque Aeneas Euandri ad mœnia frustrà,
At Venulus frustra profugi Diomedis ad vrbem
Venerat ille quidem sub Iapyge maxime Dauno
Mœnia condiderat; dotaliáque arua tenebat.
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit;
Auxilium petijt. vires Aetolius heros
Excusat. nec se aut soceri committere pugnæ
Velle sui populos: aut quos e gente suorum
Armet, habere viros neue hæc commenta putetis;
(Admonitu quanquam luctus renouentur amari
Perpetiar memorare tamen. postquam alta cremata est
Ilios & Danaas pauerunt Pergama flammas;
*Naritiúsque heros à * virgine, virgine rapta,
Quam meruit pœnam solus, digessit in * omnes.
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlíque marisq;
Perpetimur Danai, cumulúmque Capharea cladis.
Neue morer referens tristes ex ordine casus
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ seruatum cura Mineruæ
Fluctibus eripuit: patrijs sed rursus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantósque per alta labores
Aequora sustinui, tantos terrestribus armis;
Vt mihi felices sint illi sæpe vocati:
Quos communis hiems, importunúsque Caphareus
Mersit aquis: vellémque horum pars vna fuisse.

Diomedes.
Turnus Rutulorum rex contra Aeneam.
* Aiax Oilei P. à Narice Locridis vrbe.
*Pallade ob stupratã in eius templo Cassandram.
*nam tota classis tẽpestatibus disiecta est & ipse fulmine percussus.
Diomedis errores.

Vltima iam passi comites, belloq; fretoq;
Deficiunt: finemque rogant erroris. at Agmon
Feruidus ingenio, tum vero & cladibus asper,
Quid superest, quod iam patientia nostra recuset
Ferre viri? dixit. quid habet Cytherea, quod vltra
(Velle puta) faciat? nondum peiora timentur;
Est locus in voto. sors autem vbi pessima rerum est;
Sub pedibus timor est: securáque summa malorum.
Audiat ipsa, licet: & quod facit, oderit omnes
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus; & magno stat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem, Pleuronius Agmon,
Instimulat verbis: veterémque resuscitat iram.
Dicta placent paucis numeri maioris amici
Agmona corripimus. cui respondere volenti
Vox pariter, vocisque via est tenuata: comaeque
In plumas abeunt: plumis quoque colla teguntur,
Pectoráque, & tergum: maioris brachia pennas
Accipiunt: cubitique leues sinuantur in alas.
Magna pedis digitos pars occupat: oráque cornu
*Indurata rigent: * finémque in acumine ponunt.*
Hunc Licus hunc Idas, & cum Rhetenore Nictem,
Hunc miratur Abas: & dum mirantur; eandem
Accipiunt faciem: numerúsque ex agmine maior
Subuolat: & remos plausis circumuolat alis.
Si volucrum quae sit dubiarum forma requiris;
Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygis arida Dauni
Arua gener teneo minima cum parte meorum.

Socij Diomedis in aues Diomedeas.

* acuminata sunt.

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Lauiniæ regionis locū arboribus obumbratū Pan Mercurij filius tenuit: quē postea Nymphæ coluerūt. has pastor Appulus cū procacibus maledictis terruisset, ne amplius linguā in propatulo haberet, numine earū in arborē oleastrum exubeit: cuius fructus suo amore linguæ pastoris asperitatem refert.

Pastor Appulus in oleastrum.

Hactenus OEnides. Venulus Calydonia regna,
Pauce-

Peucetiósque sinus, Messapiáque arua reliquit:
In quibus antra videt: quæ multa nubila silua
Et leuibus guttis manantia, semicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ
Appulus has illa pastor regione fugatas
Terruit & primo subita formidine mouit.
Mox vbi mens rediit; & contempsere sequentem;
Ad numerum motu pedibus duxere choreas;
Improbat has pastor: saltúque imitatus agresti
Addidit & obscenis conuicia rustica dictis.
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor:
Arbor enim est succóque licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Turnus aduersus Aeneam pro Lauinia sponsa dimicans, cum immittere ignem classibus conaretur: mater deorum, quia ex Ida monte Phrygiæ sibi sacrato essent factæ, impetrauit precibus ab Ioue, vt in Nympharum speciem conuersæ, dearum marinarum numen augere possent.

Hinc vbi legati rediere negata ferentes
Arma Aetola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella infausta gerunt: multúmque ab vtraque cruoris Turnus Aeneæ classem conatur exurere.
Parte datur. fert ecce auidas in pinea Turnus
Tecta faces. ignésque timent, quibus vnda pepercit.
Iámque picem, & ceras, alimentáque cetera flammæ
Mulciber vrebat: pérque altum ad carbasa malum
Ibat & incuruæ fumabant transtra carinæ;
Cum memor has pinus Ideo vertice cæsas
Sancta Deûm genetrix tinnitibus æthera pulsi Eadem Virg. Aeneid. ix
Aeris, & inflati compleuit murmure buxi,
Pérque leues domitis inuecta leonibus auras,
Irrita sacrilega iacta incendia dextra,
Turne ait, eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrúmque secuti

Cum saliente graues ceciderunt grandine nimbi,

*venti, nam finguntur filij Auroræ & Astrei Gigantis Hesiod. Theog.

Aëráque, & tumidum subitis concursibus æquor
* Astræi turbant, & eunt in prælia fratres.
E quibus alma parens vnius viribus vsa,
Stuppea prærupit Phrygiæ: retinacula classis:
Fértque rates pronas: medióque sub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso,

Aeneæ naues in Nymphas.

In capitum facies puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quodque sinus fuerat, latus est: medijsque carina
Subdita nauigijs, spinæ mutatur in vsum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus vt fuerat, color est. quasque ante timebant,

*non capit eas desiderium montium vbi natæ erant.

Illas virgineis exercent lusibus vndas.
Naides æquoreæ: durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas * sua tangit origo,
Non tamen oblitæ, quam multa pericula sæuo
Pertulerint pelago, iactatæ sæpe carinis
Supposuere manus: nisi si qua vehebat Achiuos.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Naues Aeneæ in speciem Nympharum versas deorum voluntate docet ex recordatione odisse Grecos, ideoque hilares vidisse fluctuantia fragmina nauis Vlyssis qui naufragium fecerat. Item Alcioni nauem, qua Vlysses in Ithacam vehebatur in saxum transfiguratam.

Nauis ab Alcinoo Vlyssi data in saxum

Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelasgos:
Neritiaque ratis viderunt * fragmina lætis
Vultibus & lætis vidêre rigescere puppem
Vultibus Alcinoi, saxumque increscere ligno.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Alludit ad Turni verba Aeneide ix. Sunt & mea fata, &c.

Turno ab Aenea interempto Ardea vrbs regnum Turni incendio ad cinerem redacta: ex qua volucris emersa est, quæ patriæ eius nomine vocaretur à posteris Ardea.

Spes erat in Nymphis animata classe marinas
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat, habetq; * Deos pars vtráque: quodq; Deorũ est

Instar

Instar, habent animos, nec iam dotalia regna
* Nec sceptrum soceri, nec te Lauinia virgo;
Sed vicisse petunt: deponendíq; pudore
Bella gerunt: tandémque Venus victricia nati
Arma videt: Turnúsq; cadit. Ardea, Turno
Sospite dicta potens: quam postquam * barbarus ensis
Abstulit; & tepida latuerunt tecta fauilla;
Congerie è media tum primùm cognita præpes
Subuolat, & cineres plausis euerberat alis:
Et sonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant vrbem; nomen quoque mansit in illa
Vrbis: & ipsa suis deplangitur Ardea pennis.

Turnus vincitur ab Aenea.

*Troianus.

Ardea Turni ciuitas in auem.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Venus vt animaduertit filium Aeneam laboribus exhaustis ad finem venisse æui, petit ab Ioue patre vt promissis fidem faceret. Cuius ille precibus auditis, efficit vt in agro Laurenti flumine Numidio mortalitatem ablueret, interque indigetes deos transferretur, ita vt a posteris, sicut ceterisdijs, sacra ei administrarentur.

Iámque Deos omnes, ipsámque Aeneia virtus
Iunonem veteres finire coërcuit iras:
Cùm bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestiuus erat Cælo * Cythereius heros.
Ambierásque Venus superos: collóque parentis
Circumfusa sui, Nunquam mihi, dixerat, vllo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
Aeneæq; meo, qui te de sanguine nostro
Fecit auum, quamuis paruum, des, optime, numen.
Dum modo des aliquod, satis est * inamabile regnum
Adspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensere dei: nec coniux regia vultus
Immotos tenuit: placatóque annuit ore.
Tum pater, Estis, ait, cælesti numine digni:
Quæq; petis, pro quóq; petis, cape nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, gratésque agit illa parenti;

* Aeneas Cythereis siue Veneris F.

* supra 116

Perq; leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens; vbi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius vndis.
Hunc iubet Aeneæ quæcùmque obnoxia morti
Abluere; & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exequitur Veneris mandata: suísque,
Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
Et respersit aquis. pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix diuino corpus odore
Vnxit: & ambrosia dulci cum nectare mista
Contigit os: fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem: templóque arísque recepit.

Aeneas inter Deos indigetes.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Tiberinus Albanorum rex Tusco amni, qui tunc dicebatur Albula, mersus interijt, ac nomen fluuio reliquit. Item Auentinus, à quo mons dictus, vrbis Albæ accepit imperium. Sub hoc fuit Pomona Hamadryadum nympharum hortorum cultrix, felicium[que] arborum: vnde nomen è pomis obtinet. Hanc cum Vertumnus diligeret, solitus in varias figuras mutari, & ea refugiente concubitum sollicitudine assidua vteretur; nouissimè in anum conuersus est, eique multa retulit, quibus feminæ flecti solerent; vt sibi iungeretur. Ipsa autem perseuerante in proposito, nouissimè refert quoque fuisse in Cypro Anaxareten virginem, quæ propter superbiam punita fuisset à Venere: versusq; in suam formam concubuit cum ea.

Inde sub Ascanij ditione * binominis Alba,
Résque Latina fuit: successit * Siluius illi:
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarus subit Alba Latino:
Epitus ex illo: post hunc Capetúsque, Capysq;
Sed Capys antè fuit: regnum Tiberinus ab illis
Cepit: & in * Tusci demersus fluminis vndis
Nomina fecit aquæ: de quo * Remulúsque, feróxque
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo perijt imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Auentino: qui quo regnarat, eodem

* quia & Iulius dictus.
* Posthumus Siluius Aeneæ ex Lauinia F. vide Fastorum lib. 4. v. 41. &c.
* Tiberis.
* lib. Fast. 4. v. 49. Agrippum Siluium facit filium Tiberini, Remulum nepotem.
Auentinus mons.

Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti: Pomona.
Iamque Palatinæ* summam Proca gentis habebat. * imperium regionis Palatium circumiacentis.
Rege sub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos:
Nec fuit Arborei studiosior altera fetus:
Vnde tenet nomen. non siluas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes:
Nec iaculo grauis est, sed adunca dextera falce:
Qua modò luxuriem premit: & spatiantia passim
Brachia compescit: fisso modò cortice lignum
Inserit; & succos alieno præstat alumno: Insitio.
Nec sentire sitim patitur: bibulæq; recuruas
Radicis fibras labentibus irrigat vndis.
Hic amor, hoc studium: Veneris quoq; nulla cupido est.
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus: & accessus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta iuuentus
Fecêre; & pinu præcincti cornua Panes;
Silenúsque suis semper iuuenilior annis;
Quique Deus fures vel falce, vel inguine terret;
Vt potirentur ea? sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis. Vertumnus in omnes formas.
O quoties habitu duri messoris aristas
Corbe tulit: verique fuit messoris imago!
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Desectum poterat gramen* versare videri. * instar fœnisecæ.
Sæpe manu stimulos rigida portabat; vt illum
Iurasses fessos modò disiunxisse iuuencos.
Falce data frondator erat, vitísque putator.
Induerat scalas; lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta. Vertumnus in anum.
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Repperit; vt caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis per tempora canis
Assimulauit anum: cultosq; intrauit in hortos:

* *Pomáque mirata est: Tantóque potentior, inquit;*
Paucáque laudatæ dedit oscula; qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebaq; incurua resedit
Suspiciens pandos autumni pondere ramos.
Vlmus erat contrà speciosa nitentibus vuis:
Quam socia postquam pariter cùm vite probauit;
At si staret, ait, cælebs sine palmite truncus;
Nil præter frondes, quare peteret, haberet.
Hæc quoque, quæ iuncta vitis requiescit in vlmo,
Si non iuncta foret; terræ acclinata iaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius;
Concubitusq; fugis: nec te coniungere curas.
Atque vtinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheia mouit*
Prælia, nec coniux timidi,* atque audacis Vlyssei.*
Nunc quoque cùm fugias auerserisq; petentes;
Mille viri cupiunt, & semideiq;, Deiq;,
Et quæcúmque tenent Albanos numina montes.
Sed tu si sapies; si te bene iungere, anúmque
Hanc audire voles; quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis, amo; vulgares reijce tedas:
Vertumnúmque tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim sibi notior ille est;
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe:
Hæc loca magna colit. nec vti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus, & vltimus illi
Ardor eris: soliq; suos tibi deuouet annos.
Adde quòd est iuuenis: quòd naturale decoris
Munus habet: formásque aptè fingetur in omnes:
Et quod erit iussus (iubeas licet omnia) fiet.
Quid quòd amatis idem? quòd quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? lætaq; tenet tua munera dextra?
Sed neque iam fetus desiderat arbore demptos:
Nec quas hortus alit cum succis mitibus herbas:
Nec quicquam, nisi te. miserere ardentis: & ipsum
Quod petit, ore meo præsentem crede precari.

Vlti-

* In omnibus, quos vidi, lib. vulgaris hunc versum sequitur duo alij, plané falsi: absunt enim ab Aldi edito libro, & scriptis nostris: nollem vt intelligas, quis præter Aldũ veteribus membranis sit vsus, quas tamẽ certatim omnes iactant.

* Hippodamia. lib. xij. vers. 210.

* in conflictu.

* instruendis insidijs.

Vltorésque Deos, & pectora dura perosam
Idalian, memorémque time Rhamnusidis iram.
Quóque magis caueas, (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta: quibus flecti facilè, & mitescere possis.

FAB. XVII. ARGVMENTVM.

In insula Cypro Anaxarete fuit ex progenie Teucri Salaminij, quæ forma ceteras gentes eiusdem ciuitatis supergressa est. sed vt pulchritudo eminens fuit, ita propter aspernationem virorum abominanda omnibus. Quam cùm Iphis eiusdem ciuitatis, amore diligeret, neque aditum ad eam haberet, dolens quòd in tam grauem sortem incidisset, ne diutius doleret, ad extremum noctu clam ante fores puellæ suspendio eius amore se liberauit: Cui cum funus, pro dignitate fortunæ per publicum maxima frequentia duceretur; & patientissime ex superiori parte domus prospiceret; ob nimiam crudelitatem animique duritiam in vestigio suo à Venere saxo durata est: ita vt apud Salaminos species eius prospicientis Veneris nomen acceperit. Dehinc Vertumnus rediens in suam speciem Pomona potitus est.

Iphis Anaxaretes amore periens, se laqueo suspēdit ad eiusdem summam ianuā,

Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxereten humili de stirpe creatus:
Viderat: & totis perceperat ossibus ignes:
Luctatúsque diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit; supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes orauit alumnæ:
Et modò de multis alicui blanditus amicu
Sollicita petijt propensum voce fauorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas lachrimarum rore coronas
Postibus intendit: posuítque in limine duro
Molle latus: tristíque seræ conuicia fecit.
Sæuior illa freto surgente cadentibus hœdis
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis;
Et saxo quod adhuc viuum radice tenetur;
Spernit & irridet: factísque immitibus addit

Verba superba ferox: & spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores hæc verba nouissima dixit:
Vincis Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei: lætos molire triumphos:
Et Pæana voca: nitidaque incingere lauro.
Vincis, ait: moriorque libens. age ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogeris; eritque
Quo tibi sim gratus: meritumque fatebere nostrum.
Non tamen antè mihi curam excessisse memento;
Quàm vitam: geminaque simul mihi luce carendum est.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia leti;
Ipse ego, ne dubites, adero: præsensque videbor;
Corpore vt exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen ô superi mortalia facta videtis;
Este mei memores: nihil vltrà lingua precari
Sustinet: & longo facite vt narremur in æuo:
Et quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpe coronis
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cùm foribus laquei religaret vincula summis:
Hæc tibi serta placent, crudelis, & impia, dixit:
Inseruitque caput: sed tum quoque versus ad illam est:
Atque onus infelix elisa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantem, & multa gementem
Visa dedisse sonum est, adapertaque ianua factum
Prodidit. exclamant famuli: frustraque leuatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu: complexáque frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit; & matrum miserarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimosa per vrbem;
Luridáque arsuro portabat membra feretro.
Fortè viæ vicina domus, quà flebilis ibat
Pompa fuit: duraque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam iam Deus vltor agebat.

Mota

Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vixque bene impositum lecto prospexerat Iphim:
Diriguere oculi: calidúsque è corpore sanguis
Inducto pallore fugit: conatáque retrò
Ferre pedes, hæsit: conata áuertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatímque occupat artus,
*Quod fuit in duro iampridem *corpore, saxum*
Neue ea ficta putes; dominæ sub imagine signum.
Seruat adhuc Salamis Veneris quoq; nomine templũ
Prospicientis habet. quorum memor, ô mea lentos
Pone, precor, fastus: & amanti iungere, Nympha.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc vbi nequicquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in iuuenem rediit: & anilia demit
Instrumenta sibi: talísque apparuit illi;
Qualis vbi oppositas nitidissima solis imago
Euicit nubes; nulláque obstante reluxit:
Vimque parat: sed vi non est opus; inque figura
Capta Dei Nympha est: & mutua vulnera sensit.

Anaxarete puella in saxum.

*præcipuè circa pectus rigidũ planè & inexpugnabile.

FAB. XVIII. ET XIX. ARGVMENTVM.

Post Amulii, ac Numitoris Albanorum regum interitum, Romulus vrbis a se conditæ cepit imperium. Qui cùm aduersus Titum Tatium pro rapta virginum dimicaret: hostes appropinquauit vrbi: portis obseratis vna patefacta est, Tarpeia virgine prodente patriam. Quod vt præsensit Venus; pro filii incolumitate à Nymphis, quæ proximæ Iano erant, geminum petiit auxilium. Data ergo venia, secundum portam, quam Sabini erupturi erant, recluso fonte scaturire aquæ, quæ antea latuerant, cœperunt: quæ cum frigidæ hostium introitum non prohiberent, ex frigidis in calidas versæ, hostem auertebant; victoriáque Romulus potitus, rebus vrbis compositis iura reddens populo, sicut petierat mater, raptus in cœlum est: ita vt Quirinus nouo nomine vocaretur.

*Proximus * Ausonias iniusti miles Amuli*
Rexit opes: Numitorq; senex amissa nepotum.

*ob fratrē imperio eiectum & occisum Lausum eius F.

Tatius Romam inuadit.
*propter raptum Sabinarum.
*Pp. Tarpeij qui Rom. arci præerat filia.
*quomodo armis obruta & necata sit, variè narrat. Liu. lib. 1.
*Sabini, quorũ vrbs est Cures.
*Romulus Iliæ F.
*Loca quæ modò dixit Iano iũcta, hic ora Iani vocat, alludẽs ad suos Fastos lib. 1. v. 269. vbi & calorem aquarum Iani munus facit, vt hic Nympharũ. Aquæ frigidæ in calidas.
*quod necẽsiteã quę patefecerat portam.
*Romanus à patre Romuli Fa. 16.
Romulus in Deũ nomine Quirinũ

Munera regna capit: festóq; Parilibus vrbis
Mœnia conduntur. Tatius patrésque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeia reclusa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Inde *sati Curibus tacitorum more luporum
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Inuadunt, portásque petunt: quas obice firmo
Clauserat *Iliades. vnam tamen ipsa reclusit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit, nisi quod rescindere nunquam
Dijs licet acta Deûm, Iano loca iuncta tenebant
Naiades Ausoniæ gelido rorantia fonte.
Has rogat auxilium. nec Nymphæ iusta petentem
Sustinuere Deam: venásque, & flumina fontis
Elicuere sui. nondum tamen inuia Iani
*Ora patentis erant, nec iter præcluserat vnda.
Lurida supponunt fecundo sulfura fonti:
Incenduntque cauas fumante bitumine venas.
Viribus his, alijsq; vapor penetrauit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant adspergine postes:
Portáque nequicquam rigidis *promissa Sabinis
Fonte fuit præstructa; noua *dum Martius arma
Indueret miles. quem postquam Romulus vltrò
Obtulit; & strata est tellus Romana Sabinis
Corporibus: strata estq; suis: generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis.
Pace tamen sisti bellum, nec in vltima ferro
Decertare placet: Tatiúmque accedere regno.
Occiderat Tatius populisque æquata duobus
Romule iura dabas: posita cùm casside Mauors
Talibus affatur diuúmque hominúmque parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet: & præside pendet ab vno)

Præmia

Præmia iam promissa mihi, dignóque nepoti
Soluere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi consilio quondam præsente Deorum
(Nam memoro, memoriq; animo pia verba notaui)
*Vnus erit, quem tu tollis ad *sidera cœli;*
Dixisti. rata sit verborum summa tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitrúque, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ.
Innixúsque hastæ pressos temone cruento
Iam pauidus conscendit equos Gradiuos; & ictu
Verberis increpuit: pronúmque per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
*Reddentémque suo *non regia iura Quiriti*
Abstulit Iliaden. corpus mortale per auras
Dilapsum tenues; vt lata plumbea funda
Missa solet medio glans intabescere cælo.
Pulchra subit facies: & puluinaribus altis
*Dignior est; *qualis trabeati forma Quirini.*
Flebat vt amissum coniux; cum regia Iuno
*Irin ad Hersiliam descendere *limite curuo*
Imperat: & vacuæ sua sic mandata referre.

*versus est I unij, legẽdus & hic, vt ab auctore relictus est, quod cum infinitis alijs docebimus in nostra editione.

*æqua & ciuilia, non tyrannica.

*talis tunc apparuit, qualis eius trabea induti imago postea pingi consueuit.

*arcu suo;

FAB. XX. ARGVMENTVM.

Hersilia coniux Romuli cùm fleret amissum coniugem, à Iunone ei post datam immortalitatem Ora nuncupata est: quorum templa à populo Romano in colle Quirinali constituta sunt.

O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri coniux, nunc esse Quirini;
Siste tuos fletus: & si tibi cura videndi
Coniugis est; duce me lucum pete colle Quirino
Qui viret; & templum Romani Regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.

Illa verecunda vix tollens lumina vultu,
O Dea (namq; mihi, nec quæ sis dicere promptum est:
Et liquet esse Deam) duc, ô duc, inquit: & offer
Coniugis ora mihi: quem si modò posse videre
Fata semel dederint; cælum accepisse videbor.
Nec mora, Romuleum cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles, ibi sidus ab æthere lapsum
Decidit in terras: à cuius lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum cum sidere cessit in auras.
Hersilia in Orã Deam. *Hanc manibus notis Romanæ conditor vrbis*
Excipit: & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat: Oramq; vocat quæ nũc Dea iũcta Quirino est.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBER. XV.

FAB. I. ARGVMENTVM.

¶ Mycilus Alcmonis filius procreatus Argis, cùm quieti se dedisset, Hercules visus est, qui eum moneret vt, patriam relinqueret, & secundum Aesarem amnem consideret, qui cùm facere extimesceret quia lex vetaret deserere patriam, & in aliam ciuitatem transire, rursum ad monitus est. Metuens itaq; penates suos destituit, idcóque in iudicium publicum est deuocatus: & cùm omnem populum aduersus se haberet, indicaturis calculi albi ac nigri dati sunt: vt atri damnarent, candidi absoluerent. Mycilus itáque pertimens periculum capitis, Herculem inuocauit, vt laboranti sibi quia eius iussis obtemperasset ferret auxiliũ, cuius preces nõ incassùm abierunt. Nam cũ calculi more patriæ in vrna effusi deducti essent, omnes apparuerunt in colorem album conuersi. Quamobrem ille metu liberatus per Ionium pelagus nauigans, cum in Italiã venisset, & Aesarim amnem attigisset, sicut præceptum erat, vrbem constituit: eamque à proximo tumulo, cui & ª Tares Neptuni filius subiectus erat, Tarentum nominauit.

ª videtur Lactantius aliũ potius secutus quã Ouidiũ, qui de Tara vllo & Tarẽto ne somniauit quidẽ.

Q Væritur interea quis tantæ pondera molis
Sustineat: tantóque queat succedere regi.

Destinat

Destinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille satis cognosce Sabinæ
Gentis habet ritus; animo maiora capaci
Concipit: & quæ sit rerum natura requirit,
Huius amor curæ, patria Curibúsque relictis
*Fecit, vt Herculei penetraret ad * hospitis vrbem.*
Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic è senioribus vnus
Rettulit indigenis, veteris non inscius æui:
Diues ob Oceano bobus Ioue natus Iberis
*Littora felici tenuisse * Lacinia cursu*
Fertur: & armento teneras errante per herbas
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse; & requie longum releuasse laborem;
Atque ita discedens, Æuo dixisse, nepotum
Hic locus vrbis erit promissáque vera fuerunt,
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius Dijs acceptissimus æui.
Hunc super incumbens pressum grauitate soporis
Claviger alloquitur: lapidosas Æsaris vndas
*I pete * diuersi: patrias age desere sedes.*
Et nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter somnúsque Deúsque.
Surgit Alemonides: tacitáque recentia mente
Visa refert: pugnátque diu sententia secum.
Numen abire iubet: prohibent discedere leges:
Pœnáque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat densissima sidereum nox:
Visus adesse idem Deus est, eadémque mouere;
Et nisi paruerit, plura, & grauiora minari.
Pertimuit: patriúmque simul transferre parabat
In sedes penetrale nouas. fit murmur in vrbe:
Spretarúmque agitur legum reus: vtque peracta est
*Caussa prior; crimenque patens * sine teste probatum;*
Squalidas ad superos tollens reus ora, manúsque,

Numa Pōpilius.

* Crotonis qui Herculem ex Hispania victo Gerione reuertū excipit.

*Promontorium inter Hadriaticum mare & Ionicum.

Mycilus capitis reus factus.

* Procul hinc dissiti. est enim hic. s. in Calabria iuxta Crotonam labens. Strab. 6.

*ipsa confitente.

*aperuerūt, acquisiuerunt. Suffragia lata per lapillos.

O cuius * cælum bis sex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem; nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niueis, atrisque lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoque sed lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.

Calculi nigri in candidos.

Quæ simul effudit numerandos versa lapillos:
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidáque Herculeo sententia numine facta
Soluit Alemoniden, grates agit ille parenti
Amphytrioniadæ: ventisque fauentibus æquor
Nauigat Ionium: Lacedæmoniúmque Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmque Neæthum,
Thurinósque sinus, Temesénque & Iapigis arua.
Vixque pererratis quæ spectant litora terris,
Inuenit Æsarei fatalia fluminis ora;
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacratæ Crotonis
Ossa tegebat humus: iussáque ibi mœnia terra
Condidit: & nomen tumulati traxit in orbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positæque Italis in finibus vrbis.

FAB. II. ARGVMENTVM.

Pythagoras Samius tyrannidem fugiens cum patriā reliquisset, in Italiam venit, & quæ didicerat de rerum natura mundique, aperit, admodúmque seculi aurei docet: ad vsus quoque necessarios cuncta præbente terra nefas esse animalibus vesci, quòd essent in eis fortè, consanguineorum animæ mortalium: & quòd è corporibus in corpora animæ transfunderētur. Postea docet vnde occidendorum animalium vsus primum inoleuerit. Nam paulatim consessum est, vt maleficæ feræ dolis interceptæ occiderentur, & mansuetarum fetu sues, quòd fruges satas eruerent; item capri, quod vitem maturā præcerpere assueuissent, nec deinde fructus cresceret.

Pythagoræ dogmata.

Vir fuit hic ortu Samius: sed fugerat vna
Et Samon, & dominos; odioque tyrannidis exsul
Sponte erat, isque licet cæli regione remotos,
Mente Deos adijt: & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.

Cúmque

Cum animo, & vigili perspexerat omnia cura;
In medium discenda dabat, cœtúmque silentum,
*Dictáque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum caussas, & quid natura docebat:
Quid Deus; vnde niues, quæ fulminis esset origo:
Iupiter, an venti discussa nube tonarent;
Quid quateret terras; qua sidera lege mearent;
Et quodcunque latet, primúsque animalia mensis
Arguit imponi; primus quoque talibus ora
Docta quidem soluit, sed non & credita verbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus vuæ:
Sunt herbæ dulces; sunt quæ mitescere flamma,
Mollirique queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga diuitias, alimentáque mitia tellus
Suggerit: atque epulas sine cæde, & sanguine præbet.
Carne feræ sedant ieiunia: nec tamen omnes:
Quippe equus, & pecudes, armentáq; gramine viuunt
At quibus ingenium est immansuetúmque ferúmque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cúmque lupis vrsi dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condi;
Congestóque auidum pinguescere corpore corpus:
Alteriúsque animantem animantis viuere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat; nil te nisi tristia mandere sæuo
Vulnera dente iuuat? ritúsque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium; placare voracis,
Et malè morati poteris ieiunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen;
Fetibus arboreis, & quas humus educat, herbis,
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aues tutæ mouere per aëra pennas:
Et lepus impauidus medijs errauit in aruis:

*Pythagoreis enim pro ipsorũ captu ad certũ tẽpus silentium iniungebatur. Angell. c. 2.

Pythagoræ dogmata.

Nec sua crudelitas piscem suspenderat hamo,
Cuncta sine insidijs, nullamq; timentia fraudem,
viuendi facilitati. *Plenáque pacis erant, postquam non vtilis auctor*
** Victibus inuidit, (quisquis fuit ille Deorum)*
Corporeásque dapes auidam demersit in aluum;
Fecit iter sceleri primóque cæde ferarum
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum:
(Idq; satis fuerat) nostrúmque petentia letum
Sus prima hostia. *Corpora missa neci salua pietate fatemur:*
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Caper. Oues *Longius inde nefas abijt: & prima putatur*
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro; spémque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur vltoris. nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oues placidum pecus inque tuendos
Natum Homines? pleno quæ fertis in vbere nectar?
Mollia quæ nobis vestras velamine lanas
Boues. *Præbetis? vitáque magis, quàm morte iuuatis?*
Alludit poeta ad id quod Pythagoras non victimas sed placentas in Deorum sacris obtulerit. *Quid meruere boues, animal sine fraude, dolísque*
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curui dempto modò pondere aratri
Ruricolam mactare suum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renouauerat aruum;
Tot dederat messes; percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
*Molam salsam. *Inscripsere Deos sceleri: numénque supernum*
* vel ipso ictu vel iacentes in aquis. *Cæde laboriferi credunt gaudere iuuenci.*
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam placuisse nocet) vittis insignis, & auro
*quæ in sacrificijs iuxta poni solet, vbi hostiæ iugulantur. *Sistitur ante aras: auditq; ignara precantem,*
Imponiq; suæ videt inter cornua fronti,
*Quas coluit * fruges: percussáque sanguine cultros*
*Inficit: in liquida * præuisos forsitan * vnda*
Protinus ereptas viuenti pectore fibras

Inspiciunt

Inspiciunt, mentesq; Deum scrutantur in illis:
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci genus ô mortale? quod oro
Ne facite: & monitis animos aduertite nostris:
Cùmque boum dabitis cæsorum membra palato;
Mandere vos vestros scite, & sentite colonos.
Et quoniam Deus ora mouet; sequar ora mouentem
Rite Deum; Delphosq; meos, ipsumq; recludam
Aethera: & augustæ reserabo oracula mentis.
Magna nec ingenijs inuestigata priorum,
Quæq; diu latuere, canam. iuuat ire per alta
Astra: iuuat terris, & inerti sede relicta
Nube vehi: validique humeris insistere Atlantis;
Palantésque homines passim, rationis egentes.
Despectare procul trepidósque, obitumq; timentes
Sic hortari; seriémque euoluere fati.

FAB. III. ARGVMENTVM.

Pythagorum eundem inducit referentem cuncta rerum tēporibus mutari: siquidem ipse annus vertitur in quatuor species, veris, estatis, autumni, & hiemis: & quæ nascuntur, quoniam initio prodita teneras imminutásque species habeant, deinde crescendo robustæ ætatis, nouissime senescentis fieri. Se quoque memoria tenere bello Troiano Euphorbum Panthoidem fuisse; & postea quam à Menelao sit occisus, in bello animam eius in se esse transfusam clipenmque eius dum in ætates ductus sit quo vsus esset in bello in templo Iunonis Argiuæ cognouisse.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis, Euphorbus in Pithagoram.
Materiam vatum, falsiq; pericula mundi?
Corpora siue rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non vlla putetis.
Morte carent animæ: sémperq; priora relicta Palingenesia Pythagoræ.
Sede nouis domibus viuunt, habitántque receptæ.
Ipse ego (nam memini) Troiani tempora belli
Panthoides Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæsit in aduerso grauis hasta minoris Atridæ

Cognoui clypeũ læuæ gestamina nostræ
* vel ab Abante rege vel ab Abantibus Euboiæ populis
Nuper * Abanteis templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur; nihil interit: errat & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: èque feris humana in corpora transit,
Inq; feras noster: nec tempore deperit vllo;
Vtq; nouis facilè signatur cera figuris;
Nec manet vt fuerat; nec formam seruat eandem;
Sed tamen ipsa eadem est; animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergò ne pietas sit victa cupidine ventris;
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore: planáque ventis
Vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnísque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu.
Mutationes rerum.
Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec leuis hora potest: sed vt vnda impellitur vnda;
Vrgetúrque prior veniente, vrgétque priorem;
Tempora sic fugiunt pariter; pariterq; sequuntur.
Et noua sunt semper: nam quod fuit ante, relictũ est:
Fitq; quod haud fuerat: momentaq; cuncta nouantur:
Cernis & emensas in lucem tendere noctes;
Et iubar hoc nitidum nigræ succedere nocti,
Nec color est nitidum cæli cùm lassa quiete
Cuncta iacent media: cùmque albo Lucifer exit
Clarus equo, rursúsque alius, cum præuia lucis
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem,
Sol.
Ipse Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane rubet; terráque, rubet, cùm conditur ima.
Candidus in summo est: melior natura quod illic
Aetheris est terræq; procul contagia fugit.
Luna.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest vnquam; sempérque hodierna sequente
Si crescit, minor est: maior: contrahit orbem.

Quid

Quid? non in species secedere quatuor annum
Adspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerique simillimus æuo
Vere nouo est: tunc herba recens, & roboris expers
Turget: & insolida est: spe delectat agrestes.
Omnia tum florent; florúmque coloribus almus
Ludit ager: neque adhuc virtus in frondibus vlla est.
Transit in Æstatem, post Ver, robustior annus: Ver.
Fitque valens iuuenis: neque enim robustior ætas Aestas.
Vlla, nec vberior: nec, quæ magis ardeat, vlla est.
Excipit Autumnus, posito feruore iuuentæ, Autumnus.
Maturus, mitísque inter iuuenémque, senémque
Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
Inde senilis Hiems tremulo venit horrida passu, Hiems.
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requiéque sine vlla Aetates
Corpora vertuntur: nec quod fuimúsue, sumúsue, quatuor.
Cras erimus: fuit illa dies, qua semina tantùm,
Spésque hominum primæ, matrísque habitauimus aluo.
Artifices natura manus admouit: & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit: èq; domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, ritúque tulit sua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adiutísque aliquo conamine neruis:
Inde valens, velóxque fuit: spatiúmque iuuentæ
Transit: & emeritis medij quoque temporis annis,
Labitur recidua per iter decliue senectæ.
Subruit hæc æui, demolitúrque prioris
Robora, flétque Milon senior, cùm spectat inanes Milo Crotoniates.
Illos, qui fuerant solidarum morte ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque vt in speculo rugas adspexit aniles
Tyndaris: & secum, cur sit bis rapta, requirit. Helenę forma ætate deterior.
Tempus edax rerum, tuque inuidiosa vetustas

Omnia destruitis: vitiatáque dentibus æui,
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus:
Quásque vices peragant, animos adhibete, docebo.

FAB. IIII. ARGVMENTVM.

Ipsa quoque initia quatuor ex quibus generantur omnia, transfigurari motibus suis: resolutam enim tellurẽ in aquas abire, attenuatam aquam efficere & aëra, rursus per eundẽ ordinem retexi spissatum ignẽ enim in aëra verti, hunc in aquã, hanc in terram abire, ceteraq; rerũ perinde variari, quæ tempus, aut natura acceptas ab initio facies cogit amittere, eadẽ fluminibus etiam fontibus ac terrenis locis accidere.

Elementorum mutationes.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa; suóque
Pondere in inferius tellus, atque vnda feruntur:
Et totidem grauitate carent: nullóque premente
Alta petunt aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quamquam spatio distant; tamen omnia fiunt
Ex ipsis: & in ipsa cadunt; resolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuatur in auras,
Aëráque humor habet: dempto quoque pondere rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Inde retrò redeunt: idémque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hinc in aquas: tellus glomerata cogitur vnda.
Nec species sua cuique manet: rerúmque nouatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciémque nouat: nascique vocatur
Incipere esse aliud, quàm quod fuit antè: morique
Desinere illud idem, cùm sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc; summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex æquore terras.

Aquæ in terras, mõtes in valles, & contra.

Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ:
Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.
Quódque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluuie mons est deductus in æquor.
Eq; paludosa siccis humus aret arenis:
Quæq; sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes natura nouos emisit, & illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exsiccata residunt.

FAB. V. ARGVMENTVM.

Amnem Lyciæ consumptum ostendit, alias apparuisse, alias non.

Sic vbi terreno Lycus est epotus hiatu; Lycus fluuius. De vtroq; Plin. li.2.c.105.
Exsistit procul hinc, alióque renascitur orbe,

FAB. VI. ARGVMENTVM.

Erasinus in Arcadia fluere visus, modò latens, terræ voragine absumptus, postea Argis est redditus voluntate Iunonis.

Sic modò combibitur; tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris, Erasinus fluuius.

FAB. VII. ARGVMENTVM.

Caycum flumen Mysiæ alijs nūc ripis, alijs in initio fluxisse fertur.

Et Mysum capitísque sui, ripæq; prioris* *Caycus fluuius.
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caycum.

FAB. VIII. ARGVMENTVM.

Amasenum flumen Siciliæ intumescere, refluere, interdum siccari.

Necnon Sicanias voluens Amasenus arenas Amasenus fluuius.
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret.

FAB. IX. ARGVMENTVM.

Anigrum flumen iucundissimam aquam sitientibus præstitisse: posteaquam Centauri ab Herculeis sagittis confecti cruorem in eo abluerint, aspero aduenientes fugasse odore.

Antè bibebatur; nunc quas contingere nobis Anigrus fluuius.
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis

Eripiendæ fides) illic lauêre Bimembres
Vulnera, clauigeri quæ fecerat Herculis arcus.

FAB. X. ARGVMENTVM.

Hypanim Scythiæ amnem marini factum liquoris ait, cùm fuerit in initio dulcissimi, ob fontem regionis eiusdem in eum influentem.

Hypanis fluuius.

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?

FAB. XI. ARGVMENTVM.

Antissa & Pharos, item Tyros in Phœnicia, insulæ fuerunt, nunc verò continenti coniunctæ.

Insulæ in continentem.

Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharósque,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.

FAB. XII. ARGVMENTVM.

Item Leucades insulæ tres in salo sunt nunc, à fluctibus olim relictæ: item Zancle olim coniuncta Italiæ, nunc freto discriminatur propterea id contigit, quòd Latonæ sedes est ibi negata.

Insula ex cõtinente. Regiones quædam à loco genuino abruptæ

Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abstulit, & media tellurem reppulit vndæ.

FAB. XIII. ARGVMENTVM.

Helice, & Bura Achaiæ vrbes ponto voratæ sunt.

Helice. Bura.

Si quæras Helicen, & Buram Achaidas vrbes,
Inuenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.

FAB. XIIII. ARGVMENTVM.

Tumulum secundum Trœzenam vrbem ex area factum ait eruptione spiritus qui terræ increuerat.

* Pitthei Aethræ patris patriã. Ex planitie montes.

*Est prope * Pittheam tumulus Trœzena sine vllis*
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæcis inclusa cauernis,
Exspirare aliqua cupiens, luctatáque frustrà
Liberiore frui cælo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec peruia flatibus esset;
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris

Terræ motus.

Ten-

Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
Terga capri, tumor ille loci permansit: & alti
Collis habet speciem: longóque induruit æuo.

FAB. XV. ARGVMENTVM.

Fons in Africa Hammonis, solis ortu obitúque calescit, postmodum in glaciem vertitur.

Plurima cùm subeant audita, aut cognita nobis;
Pauca super referam. quid? non & lympha figuras
Dátque, capitque nouas? medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida est: ortúque, obitúque calescit.

Hammonis fons.

FAB. XVI. ARGVMENTVM.

Athamanis Thessaliæ regionis fonti lignum tenuata luna admotum accenditur.

Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cùm luna recessit in orbes.

Athamanis fons.

FAB. XVII. ARGVMENTVM.

Flumen quoq; apud Ciconas est ex quo qui bibit, in lapidem conuertitur.

Flumen habent Cicones: quod potum saxea reddit
Viscera; quod tactu inducit marmora rebus.

Fluuius Ciconum.

FAB. XVIII. ARGVMENTVM.

Crathis amnis, & ei confinis Sybaris, capillos aurei coloris efficiunt.

Crathis & hinc Sybaris vestris conterminus oris
Electro similes faciunt, auroque capillos.

Crathis & Sybaris.

FAB. XIX. ARGVMENTVM.

Salmacis fons in Caria contactu sui liquoris cogit in mollitiem corporis obsceni verti: beneficio Mercurij & Veneris dicitur esse factum.

Quodq́ magis mirum, sunt qui nō corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscenæ Salmacis vndæ?

Salmacis fons.

FAB. XX. ARGVMENTVM.

Lacus est in Aethiopia hausto liquore ad sitim sedandam, aut in insaniam aut in soporem vertit.

Aethiopésque lacus: quos si quis faucibus hausit;
Aut furit; aut patitur mirum grauitate soporem.

Aethiopū lacus.

FAB. XXI. ARGVMENTVM.

Clitorius fons in Arcadia vinum in odium adducit: quod Melampus Amithaonis filius Prœtidas cùm ab insania liberasset, nouissimè remedia in eum proiecisse fertur.

Clitorius fluuius.

Clitorio quicumque sitim de fonte leuarit,
Vina fugit: gaudétque meris abstemius vndis.
Seu vis est in aqua calido contraria vino:
Siue, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas postquam per carmen, & herbas
Eripuit furijs; purgamina mentis in illas
Misit aquas: odiúmque meri permansit in vndis.

FAB. XXII. ARGVMENTVM.

Lyncestius amnis Thraciæ hanc vim obtinet, potestate mutata, vt aquam eius bibentes ebrij fiant.

Lyncestius fluuius.

Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis:
Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat; quàm si mera vina bibisset.

FAB. XXIII. ARGVMENTVM.

In Arcadia secundum Phenon vrbem aquæ seruantur, quæ potæ nocte nocent; luce autem innocuæ cognoscuntur.

Arcadiæ lacus.

Est lacus Arcadiæ, Pheneum dixere priores,
Ambiguus suspectus aquis: quas nocte timeto.
Nocte nocent potæ: sine noxa luce bibuntur.

FAB. XXIIII. ARGVMENTVM.

Ortygia insula olim mobilis erat. Symplegades quoque cautes in ponto concurrentes, flatibus solitæ moueri, nunc fixæ fundamentis tenentur loco.

Ortygia insula.

Symplegades.

Sic alias, aliásque lacus, & flumina vires
Concipiunt: tempúsque fuit, quo nauit in vndis:
Nunc sedet Ortygie. timuit concursibus Argo
Vndarum sparsas Symplegadas elisarum:
Quæ nunc immotæ perstant: ventísque resistunt.

FAB. XXV. ARGVMENTVM.

Aetna mons Siciliæ in ignem verti cœpit, cùm initio riguerit

Aetna môs vnde perpetuo ardeat. Terra animal.

Nec quæ sulfureis ardet fornacibus Aetna,
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam siue est animal Tellus: & viuit: habétque

Spira-

Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutari vias, quotiesque mouetur,
Has finire potest, illas aperire cauernas.
Siue leues imis venti cohibentur in antris:
Saxáque cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam iactant; ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur sedatis frigida ventis.
Siue bitumineæ rapiunt incendia vires;
Luteáue exiguis arescunt sulfura fumis;
Nempe vbi terra cibos, alimentáque pinguia flammæ,
Non dabit, absumptis per longum viribus æuum;
Naturæq; suum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: desertáque deseret ignes.

FAB. XXVI. ARGVMENTVM.

In Pallene, quæ sub Aquilone iacet, homines dicuntur in volucres verti, nouies cùm in Tritoniacam paludē mersi sint.

Esse viros fama est in Hyperborea Pallene; Pallenei
Quis soleant leuibus velari corpora plumis; viri in aues
Cùm Tritoniacam nouies subiere paludem.

FAB. XXVII. ARGVMENTVM.

Scythides, in Scythia feminæ, venenis sparsæ corpora immutant, se in aues transfigurantes.

Haud equidem credo: sparsæ quoq; membra veneno Mulieres
Exercere artes Scythides memorantur easdem. in aues.

FAB. XXVIII. ARGVMENTVM.

Ex vitulis apes nascuntur: quas Aristeus fertur inuenisse.

Si qua fides rebus tamen est addenda probatis; Apes ex
Nónne vides quæcumque mora, fluidóq; calore cadauero
Corpora tabuerint, in parua animalia verti? bubulo.
I quoque: delectos mactatos obrue tauros:
(Cognita res vsu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes: quæ more parentum
Rura colunt: operíque fauent: in spémque laborant.

FAB. XXIX. ARGVMENTVM.

Ex equo putrefacto crabrones nasci potuisse primùm proditur.

Pressus humo bellator equus crabronis origo est. Ex equo crabrones.

FAB. XXX. ARGVMENTVM.

Cancrum demptis brachijs si terræ subijcias, scorpius nascitur.

Scorpius ex cancro.

Concaua littoreo si demas brachia cancro;
Cetera supponas terræ; de parte sepulta
Scorpius exibit: caudáque minabitur vnca.

FAB. XXXI. ARGVMENTVM.

Bombyces quæ folia filijs intexunt in papiliones vertuntur.

Bombyces in papiliones.

Quæq́; solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res obseruata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.

FAB. XXXII. ARGVMENTVM.

Ranæ nascuntur ex limo sine pedibus: mox natando pedes increscunt.

Ranæ ex limo.

Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: vtq́; eadem sint longis saltibus apta;
Posterior superat partes mensura priores.

FAB. XXXIII. ARGVMENTVM.

Vrsæ carnem pariunt, eamque lambendo in figuram sui conuertunt.

Vrsa lambendo fingitur.

Nec catulus, partu quem reddidit Vrsa recenti,
Sed malè viua caro est: lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipsa, reducit.

FAB. XXXIIII. ARGVMENTVM.

Apes initio truncæ, vt vermes, nascuntur: postea corporis partes, ac pennas accipere produntur.

Apes primo sine pedibus.

Nónne vides, quos certa tegit sexangula fetus
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et serosq́; pedes, serásque assumere pennas?

FAB. XXXV. ARGVMENTVM.

Pauones qui in tutela Iunonis habentur, item aquilæ Iouis, columbæq́; Veneris; & cæteræ volucres, ex media parte oui, qui vitellus vocatur, videntur nasci.

Aues ex oui medio.

Iunonis volucrem, quæ cauda sidera portat;
Armigerúmque Iouis, Cythereidásque columbas,
Et genus omne auium medijs è partibus oui
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?

FAB.

FAB. XXXVI. ARGVMENTVM.

Ex medulla humana in sepulchris angues proseminantur.

Sunt qui cùm clauso putrefacta est spina sepulcro;
Mutari credant humanas angue medullas.

Anguis ex hominis spina.

FAB. XXXVII. ARGVMENTVM.

Phœnix in Assyriæ finibus nido ex odoribus facto, cùm est senectute pressa, supra recumbit, ex cuius sanie alia renascitur: & viribus roborata, nidum in vrbem effert solis: ibiq; in templo eius monumentum patris reponit. Fertur enim quinque ætatis secula replere.

Hæc tamen ex aliis generis primordia ducunt;
Vna est quæ reparet, seque ipsa reseminet ales:
Assyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed turis lacrimis, & succo viuit amomi.
Hæc vbi quinque suæ compleuit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quò simulac casias, & nardi lenis aristas,
Quassáque cum fulua substrauit cinnama myrrha;
Se superimponit: finitq; in odoribus æuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos:
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cùm dedit huic ætas vires; oneríque ferendo est;
*Ponderibus nidi * ramos leuat arboris altæ:*
Fértque pias, cunásque suas, patriúmque sepulcrum:
*Pérque leues auras Hyperionis * vrbe potitus*
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.

Phœnix ex seipso.

* antea grauatos nidi onere liberat.

* Plin. lib. 4. cap. 9.

FAB. XXXVIII. ARGVMENTVM.

Hyæna fera ex femina in marem vertitur.

Si tamen est aliquid miræ nouitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam.

Hyæna, modò mas, modò femina.

FAB. XXXIX. ARGVMENTVM.

Chameleon ventis, & aura nutritus, quodcumque contigerit, coloris eiusdem efficitur.

Id quoque, quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus assimulat, tetigit quoscúmque colores.

Cameleontis natura.

Lyncurium ex Lyncum vrina.

FAB. XL. ARGVMENTVM.

Lynces, qui sunt in Liberi tutela, vrinam vertunt in lapidem.

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus, vt memorant, quidquid vesica remisit,
Vertitur in lapides: & congelat aëre tacto.

Coralium ex molli durum.

FAB. XLI. ARGVMENTVM.

Coralium lapis sub aqua mollis est, extra durescit.

Sic & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub vndis.

FAB. XLII. ARGVMENTVM.

significat gentes variari in species deorum voluntate.

Rerum adeóque regnorũ mutationes.

Desinet ante dies; & in alto Phœbus anhelos
Aequore tinget equos; quàm consequar omnia dictis
In species translata nouas: sic omnia verti
Cernimus: atque alias assumere robora gentes;
Concidere has sic magna fuit, censuq; virisque:
Perq; decem potuit tantum dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos ostendit auorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt nisi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?

FAB. LXIII. ARGVMENTVM.

Numa Pompilius propter scientiam rerum a populo Romano in regnum est receptus cuius præcepta cum antè dictis hæc sunt: Quæcunque nascuntur, hæc crescendo, & senescendo transmutata in dissimiles species; & post obitum sic consumi, vt aut in terram abeant quæ corpora sunt; aut in aëra, quæ spiritu contineri videntur. Porrò Helenus Priami filius refert ab Aeneæ vrbis conditæ positionem.

Roma.

Nunc quoque Dardaniam fama est cõsurgere Romã,
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis vndis
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat: & olim

Im-

Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticinásque ferunt sortes: quantúmque recordor,
Dixerat AEnea, cum res Troiana laboret,
Priamides Helenus flenti, dubióque salutis,
Nate Dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troia,
Flamma tibi, ferrúmque dabunt iter: ibis: & vnà
Pergama rapta feres; donec Troiæq; tibique
Externum patrio contingat amicius aruum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec est, nec erit: nec visa prioribus annis.
Hanc alij proceres per sæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet: quo cùm tellus erit vsa: fruentur
Aethereæ sedes, cœlúmque erit exitus illi,
Hæc Helenum cecinisse Penatigero AEneæ
Mente memor refero: cognatáque mœnia lætor
Crescere: & vtiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitus ad metam tendere longè
Expatiemur equis; cœlum, & quodcumque sub illo est
Immutat formas, tellúsque, & quidquid in illa est.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpore solum,
Verum etiam volucres animæ sumus: inq; ferinas
Possumus ire domos: pecudúmque in pectora condi)
Corpora quæ possunt animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis,
Aut hominum, certè, tuta esse, & honesta sinamus:
*Néue * Thyestæis cumulemus viscera mensis*
*Quàm * malè consuescit: quam se parat ille cruori*
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit: & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
Edentem iugulare potest; aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! quantum est quod desit in istis
Ad plenum facinus! quàm transitus inde paratus
Bos aret; aut mortem senioribus imputet annis.

* quibus Atreus Thiestæ fratri suo proprios filios deuorando apposuit.
* infelici exitu praue; iniqua

* agite in retia: formidari aūt aceruis puniceas pennas, ait Virg Geor. 3. tubras Ausonius ad Theonē Cel. lib. 16. cap. 11.

Horriferum contrà Borean ouis arma ministret,
Vbera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueósque, artésque dolosas
Tollite; nec volucres viscata fallite virga,
*Nec formidatis ceruos * includite pennis;*
Nec celate cibis vncos fallacibus hamos.
Perdite, si quà nocēt; verùm hæc quoque perdite tātum:
Ora vacent epulis: alimentáque congrua carpant.

FAB. XLIIII. ARGVMENTVM.

Egeria post mortem mariti Numæ in vallem Aricinam se contulit lugens.

Numa deorū cultū instituit.

Talibus atque alijs instructo pectore dictis,
In patriam remeasse ferunt; vltróque petitum
Accepisse Numam populi Latialis habenas.
Coniuge qui fœlix Nympha, ducibúsque Camenis
Sacrificos docuit ritus: gentémque feroci
Assuetam bello pacis traduxit ad artes.

* quā Orestes, vnà cū sorore Iphigenia de Taurica regione in Italiā trāstulerat.

* Hippolytus Thesei & Hippolytæ Amazonis filius.

Qui postquam senior, regnúmque, æuúmque peregit,
Extinctum Latiæq; nurus, populúsque, patrésque,
Defleuere Numam. nam coniux vrbe relicta,
Vallis Aricinæ densis latet abdita siluis:
*Sacráque * Orestææ gemitu, questúque Dianæ*
Impedit. ah quoties Nymphæ nemorísque, lacúsque
Ne faceret, monuere! & consolantia verba
*Dixerunt. quoties flenti * Theseius heros*
Siste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitiùs ista feres: vtinámque exempla dolentem,
Non mea te possent releuare: sed & mea possunt.

FAB. XLV. ARGVMENTVM.

Hyppolitus cùm propter nouercale odium propulsus esset patria & Trœzena proficisceretur, ex improuiso mari elatus taurus, sicut parens optauerat, grauissimum ei obiecit timorem: exasperatis equis tractus interijt. Quē Aesculapius Dianæ voluntate, cuius initio comes fuerat, reduxit ad superos. Hinc ab eadem Dea euocatur in nemus Aricinum mortalitatē exuit ei. Cōuerso itaque nomine Deus Virbius est appellatus.

Fando

Fando aliquem Hypolytum, vestras si contigit aures,
Credulitate patris, scelerata & fraude nouercæ
Obcubuisse neci; mirabere, vixq; probabo.
Sed tamen ille ego sum: me * Pasiphaeia quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile.
Quod voluit finxit voluisse: & crimine verso,
Indicijne metu magis, offensæue repulsæ
Arguit: immeritúmque pater proiecit ab vrbe:
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pittheiam profugo curru Trœzena petebam:
Iámque Corynthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare surrexit: cumulusq; immanis aquarum
In montis speciem curuari, & crescere visus;
Et dare mugitus; summóque cacumine findi.
Corniger hinc * taurus ruptis expellitur vndis,
Pectoribúsque tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris euomit ore.
Corda pauent comitum: mihi mens interrita mansit
Exilijs contenta suis. tum colla feroces
Ad freta conuertunt: erectisq; auribus horrent
Quadrupedes: monstrique metu turbantur: & altis
Præcipitant currum scopulis: ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita luctor:
Et retrò lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
Ni rota, perpetuum quæ circumuertitur axem;
Stipitis occursu fracta, at disiecta fuisset.
Excutior curru: lorisq; tenentibus artus
Viscera viua trahi: neruos in stirpe teneri;
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui;
Ossa grauem dare fracta sonum; fessámque videres
Exhalare animam; nullásque in corpore partes,
Noscere quas posses: vnúsque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum foui Phlegethontide corpus in vnda.

Phædra Pasiphaes F. Hippolyti nouerca.

*Phoca.

Aesculapius reducit Hippolytum ab inferis.

Nec nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret, quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia Dite indignante recepi;
Tum mihi, ne præsens augerem muneris huius
Inuidiam: densas obiecit Cynthia nubes:
Vtq; forem tutus; possémque impunè videri;
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi, Creténque diu dubitauit habendam
Traderet, an Delon Delo, certáque relictis
Hic posuit: nomé que simul quod possit equorum
Admonuisse, iubet deponere: Quique fuisti
Hyppolitus dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo: de Dísq; minoribus vnus
Numine sub dominæ lateo: atque assentior illi.

Hyppolytus in Virbium quasi vis vrbium

FAB. XLVI. ARGVMENTVM

Egeria Nympha Numæ Pompilij coniux, post viri interitum cum se in nemus Aricinum contulisset ibiq; questu assiduo defleuit casum viri, fatigans Dianam eius regionis incolā assiduo fletu. Nouissime lacrimæ eius ab eadem Dea trāsmutatæ sunt in fontem: qui ex eius nomine nuncupatur Egeria.

Egeria in fontem.

Non tamen Egeriæ luctus aliena leuare
Damna valent; montisque iacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas; donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus tenuauit in vndas.

FAB. XLVI. ARGVMENTVM.

Cum in Tyrrhenia quæ etiam Tuscia est, quidam arator iustum opus in dies redderet, pressu vomere glebam opinione sua ponderosiorem excitauit, cuius dum miratione premeretur, animaduertit eam in figuram pueri esse transmutatam, qui Etruscorum lingua Tages postea nomine, futurorum scientiam inuenit

Gleba in puerum.

At Nymphas tetigit noua res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motu adspexit in aruis,
Sponte sua primum, nulloque agitante moueri;
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam;

Oráque

Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.

FAB. XLVIII. ARGVMENTVM.

Romulus Martis & Iliæ filius, cum venaretur, ex monte Auētino persequens aprum fugientem, iaculum iecit quod cum protinus in colle Palatino hæserit, loco eius montis scala facta cuius ima pars adeo depressa terræ est, vt sit comprensa radicibus, effectum est nouissime, vt in arborem cornum conuersum sit.

Vtque Palatinis hærentem collibus olim
Cum subito vidit frondescere Romulus hastam;
Quæ radice noua non ferro stabat adacto:
Et iam non telum, sed lenti viminis arbor
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

Lācea Romuli in arborem. Sumptum ex historia quā refert Plutarch. in Romulo.

FAB. XLIX. ARGVMENTVM.

Cippus Genutius ab hoste victor reuertens, priusquam triumphans portam intraret, animaduertit cornua sibi tēporibus enata. quo prodigio exterritus, haruspices cùm consuluisset, responsum est, eum, si in vrbem intraret, regnaturum: quod ille auersatus, patribus conuocatis indicauit, ac cum perstitisset nunquam se tyrannum futurum, decretum est ei vniuersorum consilio tantum agri quātum vno die aratro posset circumdare: portaque qua intraturus fuisset in signi gratiam factum vt æneis cardinibus aptaretur, in qua ad memoriam posterorum cornutum caput eius exsculperetur.

Aut sua fluminea cùm vidit Cyppus in vnda
Cornua: vidit enim: falsaque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec iam sua lumina damnans
Restitit, vt victor domito veniebat ab hoste.
Ad cælumque oculos, & eodem cornua tollens,
Quicquid, ait, superi monstro portenditur isto,
Seu lætum est aliquid patriæ, populoque Quirini;
Sin minax, mihi sit: viridique è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarúmque bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul adspexit Tyrrhenæ gentis haruspex;

Cyppus cornutus Valer. lib. 5. cap. 6.

Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen, cùm vero sustulit acre
A pecudis fibris ad Cyppi cornua lumen;
Rex, ait, ô salue. tibi enim, tibi Cippe tuisq́;
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portásque intrare patentes
Adpropera: sic fata iubent. námque vrbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: toruámque à mœnibus vrbis
Auertens faciem, Procul, ô procul omnia dixit,
Talia Dij pellant; multóque ego iustius æuum
Exul agam: quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populúmque, grauémque senatũ
Conuocat. antè tamen capitis noua cornua fronde
Velat: & aggeribus factis a milite forti
Insistit: priscósque Deos de more precatus.
Est, ait, hic vnus, quem vos nisi pellitis vrbe,
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
Sed nos obstitimus: quamuis coniunctior illo
Nemo mihi est: vos vrbe virum prohibete Quirites.
Vel si dignus erit, grauibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia * succinctis, vbi trux insibilat Eurus;
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Aequorei faciunt, si quis procul audiat illos:
Tale sonat populus: sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet vna, Quis ille est?
Et spectant frontes: prædictáque cornua quærunt
Rursus ad hos Cippus, quem poscitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti populo prohibente * corona,
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes: gemitúmque dedere:
Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)

* quod more corũ qui altè sunt iacti iuxta cacumen demũ ramos mittant.

*frondea v.591.

Inniti

Inuiti videre caput: nec honore carere
Vlterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris;
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedere,
Quantum depresso subiectis bobus aratro
Complecti posses ad finem lucis ab ortu,
Cornuáque aurata miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per æuum.

FAB. L. ARGVMENTVM.

Grauis pestilentia Romanis cum incidisset, & maxima trepidatio vrbem teneret, per legatos oraculum Apollinis consultum est. ex quo responsum, vt Aesculapium Epidauro accerserent: nobilissimique legati cum simulacrum Dei petitum ad Epidaurios iuissent, stupentibus admiratione Deus in Draconem versus, per medium Epidaurum lapsus, nauem legatorum conscendit. cum quibus vectus Romam vt delatus est, insulam Tiberis ingressus est. Ibique se virgultis occuluit: qui locus Draconis vocatur.

Pandite nunc Musæ præsentia numina vatum Aesculapius Coronidis F.
(Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas)
*Vnde * Coroniden circumflua Tibridis alti*
Insula Romuleæ sacris adiecerit vrbis.
Dira lues quondam Latias vitiauerat auras: Pestilentia.
Pallidáque exsangui squalebant corpora morbo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium cæleste petunt: mediámque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Vtque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæque vrbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipse pharetras,
*Intremuere simul: * cortináque reddidit imo*
Hanc adyto vocem: pauefactáque corpora mouit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petisses:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis auibus: prolémque accersite nostram,

* vel tripus Delphica; vel holmus id est, ea tripodis pars in qua Pythias sedere consueuerat. Interp. Aristoph.

Iussa Dei prudens postquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, iuuenis Phœbeius vrbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quæ simul in curua missi tetigere carina;
Concilium, Graiósque patres adiere: darentque
Orauere Deum: qui præsens funera gentis
Finiat Aesoniæ: certas ita dicere sortes.
Dissidet, & variat sententia: pársque negandum
Non putat auxilium. multi retinere, suámque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant; seram pepulere crepuscula lucem:
Vmbráque telluris tenebras induxerat orbi:
Cùm Deus in somnis opifer consistere visus

Aesculapij insignia.

Ante tuum, Romane, torum, sed qualis in æde
Esse solet: baculúmque tenens agreste sinistra
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metum, veniam: simulacráque nostra relinquã.
Hunc modò serpentem, baculum qui nexibus ambit;
Perspice: & vsque nota; visum vt cognoscere possis:
Vertar in hunc: sed maior ero: tantúsque videbor;
In quantum verti cælestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deóque
Somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos Aurora fugauerat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Perueniunt operosa Dei: quáque ipse morari
Sede velit, signis cælestibus indicet, orant.
Vix bene desierant; cùm cristis aureus altis
In serpente Deus prænuncia sibila misit:

Aesculapius in serpentem.

Aduentúque suo, signúmque, arásque, forésque,
Marmoreúmque solum, fastigiáque aurea mouit:

Aesculapius Romam arcessitur.

Pectoribúsque tenus media sublimis in æde
Constitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet. cognouit numina castus
Euinctus vitta crines albente sacerdos.

En

En Deus est: Deus est: animis, linguisque fauete,
Quisquis adest, dixit: sis ô pulcherrime visus
Vtiliter: populisq; iuues tua sacra colentes.
Quisquis adest, visum veneratur numen: & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piùmque
Aeneidæ præstant & voce, & mente fauorem.
Annuit his: motisque Deus rata pignora cristis,
Et repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis elabitur; oraque retrò
Flectit: & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetásque domos, habitatáque templa salutat.
Inde per iniectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitq; sinus: mediámque per vrbem
Tendit ad incuruo munitos aggere portus.
Restitit hic: agménque suum, turbæq; sequentis
Officium, placido visus dimittere vultu,
Corpus in Ausonia posuit rate. numinis illa
Sensit onus: pressáque Dei grauitate carina.
Aeneadæ gaudent: cæsoq; in littore tauro
Torta coronatæ soluunt retinacula nauis.
Impulerat leuis aura ratem: Deus eminet altè:
Impositáque premens puppim ceruice recuruam
Cæruleas despectat aquas: modicisque per æquor
Ionium Zephyris sextæ Pallantidos ortu
Italiam tenuit: præterque Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scylleaque littora fertur.
Linquit Iapygiam, læuisque Amphrysia remis
Saxa fugit; dextra prærupta Ceraunia parte.
Romechiúmque legit, Caulonáque, Naritiámque,
Euincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæq; domos regis, Themesésque metalla,
Leucosiámque petit, tepidique rosaria Pæsti:
Inde legit Capreas, promontoriúmque Mineruæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeámque vrbem, Stabiásque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sybillæ.

Hinc calidi fontes, lentisciferúmque tenetur
Linternum, multámque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niueisque frequens Sinuessa colubris,
* Caieta. *Minturnæq́; graues, & * quam tumulauit alumnus,*
* Formiæ. ** Antiphatæq́; domus, Trachásque obsessa palude,*
Et tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc vbi veliferam nautæ aduertêre carinam;
(Asper enim iam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque sinus crebros, & magna volumina labens,
Templa parentis init flauum tangentia littus.
Aequore placato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hospitio iuncti sibi numinis vsus
Littoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat: & innixus moderamine nauis, in alta
Puppe caput posuit; donec Castrúmque, sacrásque
Lauini sedes, Tiberináque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrúmque, patrúmque
Obuia turba ruit, quæq́; ignes Troica seruas
Vesta tuos: lætóque Deum clamore salutant.
Quáque per aduersas nauis cita ducitur vndas,
Tura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab vtráque sonant: & odorant aëra fumis:
Ictáque coniectos incalfacit hostia cultros.
Iámque caput rerum, Romanam intrauerat vrbem:
Erigitur serpens: summóque acclinia malo
Aesculapius Romam venit. *Colla mouet: sedésque sibi circumspicit aptas.*
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Insula nomen habet: laterúmque à parte duorum
Porrigit æquales medio tellure lacertos.
Huc se de Latia pinus Phœbeius anguis
Contulit: & finem, specie cæleste resumpta,
Luctibus imposuit; venítque salutifer vrbi.

FAB. LI. ARGVMENTVM.

Ouidius opere peracto docet se à Chao principium cepisse, & ad Cæsarem deduxisse: quem gentibus orbis deuictis, Venus post suorum insidias in cometen vertit.

Hic

Hic tamen accessit delubris aduena nostris:
Cæsar in vrbe sua Deus est: quem marte, togáque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Résque domi gestæ, properatáque gloria rerum
In sidus vertere nouum, stellámque comantem,
Quàm sua progenies. nec enim de Cæsaris actis
Vllum maius opus, quam quòd pater extitit huius.
Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos:
Pérque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates: Numidásque rebelles,
Cyniphiúmque Iubam, Mithridatísque tumentem
Nominibus Pontum, populo adiecisse Quirini:
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos;
Quàm tantum genuisse virum: quo præside rerum
Humano generi superi fauistis abundè.
Ne foret hic igitur mortali semine cretus;
Ille Deus faciendus erat. quod vt aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triste parari
Pontifici letum; & coniurata arma moueri;
Palluit: & cunctis, vt cuique erat obuia, diuis,
Adspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ: quantáque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Soláne semper ero iniustis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret hasta:
Nunc malè defensæ confundant mœnia Troiæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactarique freto, sedésque intrare silentum;
Belláque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Iunone magis: quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminisse priorum
Non sinit. in me acui sceleratos cernitis enses:
Quos prohibete, precor: facinúsque repellite: néue
Cæde sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cælo
Verba iacit: superósq; mouet: qui rumpere quamquam

Iulius Cæsar in cometen.

Veneris oratio pro Iulio.

Ferrea non possunt veterum decreta sororum:
Prodigia quæ Cæsaris mortem portenderunt. *Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.*
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilésque tubas, auditáque cornua cælo
Præmonuisse nefas: Solis quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ medijs ardere sub astris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cæruleus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrimauit ebur: cantúsque feruntur
Auditi, sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat: magnósque instare tumultus
Fibra monet: cæsúmque caput reperitur in extis.
Inque foro, circúmque domos, & templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes; vmbrásque silentum
Errauisse ferunt; motámque tremoribus vrbem.
Non tamen insidias, venturáque vincere fata
Præmonitus potuere Deûm: strictíque feruntur
In templum gladij. nec enim locus vllus in vrbe
Ad facinus, dirámque places, nisi curia, cædem.
Cæsar in curia à Cassio & Bruto interficitur. *Tum verò Cytherea manu percussit vtráque*
Pectus: & æthereæ molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata mouere paras? intres licet ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
*Ex ære, & solido rerum * tabularia ferro:*
Quæ neque concussum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta, atque æterna ruinas.
*Inuenies illic * incisa adamante perenni*
Fata tui generis: legi ipse: animóque notaui:
Et referam; ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua compleuit, pro quo Cytherea laboras

* Vnde Capella Parcas scribas Iouis appellat, quod eius decreta in æreas tabulas referant.
* Fatorum series in adamante, Augustus.

Tempora,

Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Vt Deus accedat cœlo, templísque colatur;
Tu facies, natúsque tuus: qui nominis hæres
Impositum feret vnus onus, cæsíq; parentis;
Nos in bella suos fortissimus vltor habebit.
Illius auspicijs obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Parsalia sentiet illum:
Æmathijq; iterum madefient cæde Philippi:
Et magnum Siculis nomen superabitur vndis:
Romanique ducis coniux Ægyptia tedæ
Non bene fiso cadet frustáque erit illa minata Cleopatra.
Seruitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi barbariam, gentésque ab vtroque iacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Sustinet, huius erit: pontus quoque seruiet illi:
Pace data terris, animum ad ciuilia vertet
Iura suum, legésque feret iustissimus auctor:
Exemploque suo mores reget: inq; futuri
Temporis ætatem: venturorúmque nepotum
Prospiciens, prolem sancta de coniuge natam
Ferre simul noménque suum, curásque iubebit,
*Nec, nisi cum *senior similes æquauerit annos;*
Æthereas sedes cognatáque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac iubar, vt semper Capitolia nostra, forúmque
Diuus ab excelsa prospectet Iulius æde.
Vix ea fatus erat; media cum sede senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solui
Passa recentem animam, cælestibus intulit astris.
Dúmque tulit, lucem capere, atque ignescere sensit:
Emisítq; simul: simul euolat altius illa:
Flammiferúmque trahens spatioso limite crinem
Stella micat; natique videns benefacta, fatetur.
Esse suis maiora: & vinci gaudet ab illo
Hic sua perferri quanquam vetat acta paternis;

*videtur Augustus faciête hæc Ouidio, nódum attigisse lvj. annos; quæ est ætas Iulij, quam Augustus xx. annis superauit, mortuus ætatis anno lxxvj.

Libera fama tamen, nullisque obnoxia iussis
Inuitum præfert: vnáque in parte repugnat.
Sic magnus cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique vt exemplis ipsos æquantibus vtar;
Sic & Saturnus minor est Ioue. Iuppiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra sub Augusto pater est, & rector vterque.
Dii, precor, Æneæ comites, quibus ensis, & ignis
Cesserunt, Dijque indigetes, genitórque Quirine
Vrbis, & inuicti genitor Gradiue Quirini,
Vestáque Cæsarios inter sacrata Penates,
Et cum Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
Quósque alios Vati fas appellare, piúmque est,
Tarda sit illa dies, & nostro serior æuo;
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cœlo: faueátque precantibus absens.

PERORATIO.

Iamque opus exegi: quod nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet illa dies quæ nil nisi corporis huius
Ius habet; incerti spatium mihi finiat æui.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, noménque erit indelebile nostrum:
Quáque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: pérque omnia sæcula fama,
Si quid habent veri Vatum præsagia, viuam.

FABVLARVM ET RERVM MEMORABILIVM COPIOSVS INDEX.

A

B

Orphei

FINIS.

LECTORI.

QVAM multa in his Ouidij libris ex antiquis exemplaribus correximus, neq; neceſſarium nobis viſum eſt nunc referre: & cuicunque eos legere collibuerit, facillimum erit cognoſcere. Quoniam tamen & pauca quædam (quãuis ſubtimidè id & parcè admodum fecimus) nullo ſuffragante exemplari, vti nobis viſum eſt, immutauimus: & veteres quidã libri, poſt hos impreſſos, ad manus noſtras peruenerunt: in quibus multa, quæ nos prius ſubterfugerant, inuenimus: & illorũ admonere lectorem voluimus: ne quis fortè id ſuſpicetur, abuti nos velle veterum librorum auctoritate, & quæ nos emendauimus, ex illis credi emendata: & hæc addere, ne quid, quod in nobis eſſet, diligentiæ prætermiſſũ eſſe videatur: & vtile, & neceſſarium propè exiſtimauimus. Quæ vt cumulatius fierent, eas etiã lectiones quæ ita quãdoque diuerſæ reperiuntur vt omnes tamen probari poſſint, ſubiunximus: vti liberũ omnibus iudicium ſit, quam velint, ſequi. Si quid verò in tam longo opere, aut præteritum à nobis eſt, aut ingenium noſtrum ſubterfugit: doctiores id fortaſſe alij, modò animum intẽderint, inuenient. vos ob labores, quos pro communi vtilitate nulla gloria adducti ſuſcepimus, debetis ignoſcere.

VARIETAS LECTIONVM IN METAMORPHOS. OVIDII ex Aldina editione, Anno M. D. XXXIII.

EX PRIMO METAMORPH.

versu. 244.

stimulóque frementi Adijciunt. *In quibusdam furenti.*

331 concháque sonanti) *In nonnullis sonaci.*

360 quo consolante dolóres? *In quibusdam, dolere*

525 opiféxque per orbem, Dicor. *Multò rectior vera lectio, opiferque per orbem, quo vocabulo idem Ouid. &* xv. *Metamorph. vtitur.*

Cum deus in somnis opifer consistere visus.

580 Apidanúsque senex, lenísque Amphrysus, & Aeas. *in veteribus omnibus, Eridanúsque senex. & profectò non solus est eius nominis in Italia fluuius. Sed & Eridani cuiusdam Atticæ fluuij Ilissum influentis meminit Pausanias. mihi tamē qui Apidanus castigarūt, rectè videntur castigasse. Cùm enim dicat Ouid.*

Conueniunt illuc popularia flumina primùm, & Thessalis sit fluuius Peneus: Thessaliæ sunt profectò flumina nominanda, non vel ignobiles Atticæ riuuli conquirendi. Apidanus autem accepto ad Pharsalon Enipeo in Peneum illabitur, vt Strabo.

743 dilapsa absumitur vngues. *In nonnullis, diducta absumitur vngues.*

EX II. METAMORPH.

187 Et modò quos illi fatum contingere non est: *In nonnullis fas ipsum contingere non est. mihi fatum magis placet.*

201 tetigere iacentia tergo. *recta lectio. Sed & recti*

nonnulli

Senfere iacentia tergo.
nonnulli legunt, Senfere iacentia tergo.
9 combuſtáque nubila fumant. *in veteribus, ambu-*
ſtáque nubila fumant.
14 Conſternuntur equi: *Multo in antiquis quibuſdam*
rectius, Conſternantur equi.
36 ſignant quoque carmine factum. *Legitur in non-*
nullis ſaxum, non factum. in alijs fatum. omnia recte.
Cùm deficit orbi. *Ita in nonnullis. Alij, orbe: quod for-*
taſſe non æquè rectum eſt.
06 Arcuit omnipotens. *Arguit, in omnibus, nos arcuit,*
legendum duximus.
56 ſic inconfeſſa quid eſſet. *Sic in veteribus. Sed re-*
ctius fortaſſe nonnulli, Sed enim incõfeſſa, legitur etiã,
Sed non confeſſa.
Quam quondam nympha Chariclo
37 Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit
Ocyrhoën. *in veterib. Charicto. Sed profectò Chariclo*
Chironis vxor fuit, auctore Pindaro atq; alijs: ideò nos
Chariclo caſtigauimus.
Illud erat tempus quo te paſtoria pellis
81 Texit: onúſque fuit baculus ſilueſtris oliuæ:
Alterius diſpar; è ſeptem fiſtula cannis.
Sic in pluribus antiquis exemplaribus: ac ſi hoc modo le-
gatur, ob id, quod alterius dixit, intelligendum eſt: viciu
manus onus fuiſſe baculum, alterius fiſtulam. Sed & in
veteribus quibuſdam, Onus dextra baculus ſilueſtris o-
liuæ: quæ ſi probetur lectio, verbum, fuit, ſubintelligen-
dum eſt: quod ſepius à poetis prætermittitur. Nonnulli
malunt legere, Alternis diſpar è ſeptem fiſtula cannis.
vt id dicat Ouidius nunc baculum ſolitum ferre Apol-
linem, nunc fiſtulam.
704 Sub illis Montibus inquit erunt (& erant ſub mõ-
tibus illis) *Sic in nonnullis. mihi prior lectio magis*
placet, Montibus inquit erant: vt ſcilicet ſequens parẽ-
theſis (& erant ſub montibus illis) ſit verbi repetitione
venuſtior.

37 longo caput extulit antro: *In nonnullis longum.*

52 Tegimen direpta leonis Pellis erat: *rectius in nonnullis, direpta leoni.*

132 Exilio felix. *rectè, at in veteribus nonnullis, neque minus rectè: Exilij felix.*

216 Sicyonius ilia Ladon. *Lagon in nonnullis, quod & Planudes.*

302 Qua tamen vsque potest. *Rectius fortasse in veteribus, quo tamen vsque potest.*

406 Dumque dolet; summo vestémque reducit ab ore *Ita in omnibus: nos tamen legendum credimus, summa ab ora.*

511 Quis furor anguigenæ proles Mauortia vestras Attollit mentes? *multo in nonnullis rectius, Attonuit mentes.*

519 Hac Tyron, ac profugos posuisti sede penates: *Sic legendum ex vetustissimis exemplaribus, cum prior lectio,* A Tiro, hac profugos, *repugnante syllaba claudicaret. imitatus est autem Virgilij carmen ex primo AEneid.*

Iulium in Italiam portans, victósque penates. quin alibi Ouid. Ilion in Tyriam transfer felicius urbem.

620 Dextera Naxos erat. *In nonnullis fortasse rectius, Dextra Naxos erat.*

668 vixque animum firmat deus, excute dicens Corde metum: Chiámque tene. *In nonnullis,* Diámque tene; *& fortasse rectius. Naxos enim quo iusserat Bacchus cursum nautas dirigere, Dia etiam, auctore Stephano est dicta. Planudes tamen Chiam.*

702 Non habet infelix, quæ matri brachia tēdat. *Neque in veteribus libris inuenitur id carmen; quod ante hic interponunt nonnulli: & si maxime inueniretur, expungendum esset, ita subsultat, ita nullius est sensus.*

EX IIII. METAMORPH.

1 At non Alcithoë Mineias. *Arsinoë, apud Planudem,* non

non Alcithoë legitur.

53 Hæc placet. *In nonnullis, Hoc placet.*

123 Scinditur, & tenui stridente foramine longas E-jaculatur aquas. *Nonnulli, & tenuis stridente forami-ne longè. sed & prior recta.*

279 Nec loquar, vt quondam. *In nonnullis. Nec lo-quor.*

311 Sæpe Citoriaco deducit pectine crines. *In omni-bus, Cytheriaco. Sed profectò Cytoriaco legendum.*

336 Desinis ? aut fugio, tecumque ait ista relinquo? *Nonnulli legunt, Desine: vel fugio. mihi prior lectio ma-gis placet.*

426 Nil poterit Iuno nisi multos flere dolores ? *Re-ctius in veteribus: nisi inultos flere dolores ?*

475 Et obstantes reiecit ab ore colubros. *Rectius in nonnullis, colubras.*

498 Inspirántque graues animos. *In nonnullis, ani-mas.*

538 Spuma fui: gratúmque manet mihi nomen ab illa. *Rectius in quibusdam, Gratúmque manet.*

628 Constitit Hesperio regis Atlantis in orbe. *In qui-busdam rectius: regnis Atlantis in orbe.*

725 Quáque patent nunc terga cauis super obsita cô-chis. *In quibusdam, quáque patet.*

EX V. METAMORPH.

3 nec coniugalia festa. *& sexto etiam Ouidius coniu-galia, secunda producta. Nec mea virginitas, nec coniu-galia iura. & XI. Nec coniugale solutum est Fœdus in alitibus. & fortasse coniugalia sit legẽdum. Sed vetera omnia exemplaria, coniugalia.*

74 Ecce Syenites genitus Methione Phorbas. *In ve-teribus, Suenites. Nos id u pro y, veterum more positum credimus, quin Syenites & Planudes. Syenites autem à Syena vrbe ductum est: cuius incolas Syenites dici ait & Stephanus.*

85 Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,

Polydegmona Planudes non Polydæmona.

110 Amphycus, *Rectius fortasse, Alphytus.*

111 Tu quoq; Lapetide non hos adhibendus ad visus *Lampetide, Planudes.*

127 Sed retinente manu moriens, è poste pependit. *in quibusdam, Sed retinente manum. vtrumque rectè.*

135 Bracteus Alciones. *Barceus Planudes. mihi Bactreus placet.*

147 Regisque Thoastes *(ita legendum)* Armiger. *Choristes, Planudes, non Thoastes.*

237 Intrat: & immeriti vindex, vltórque parentis. *quidam, immeritæ parentis, legunt.*

251 Inde caua circundata nube Seriphon. Deserit à dextra Cythno, Gyaróque relictis. *In omnibus Cypro legitur. Sed tam longè à Ceripho, & Cycladibus omnibus Cypros; vt nullum omnino in hoc versu locum habeat. Ideo nos Cythno legendum putauimus: quæ vna est Cycladum Seripho propinqua, auctore Strabone, Stephano, & reliquis. Sed & Planudes Ouidij locũ hunc ita interpretatur:* Ἐντεῦθεν ἡ κοίλῃ νεφέλῃ περισχεθεῖσα τὴν σέριφον καταλέλοιπε, τήν τε κύθνον καὶ γύαρον δεξιὰς ἀφεῖσα, ἔνθεν συντομώτατα ὁδὸν ἰδοῦσα ὑπὲρ τὴν θάλατταν ἱκομένη, τάς τε Ἀθήνας καὶ τὴν παρθενικὴν ἡλικίαν ζητεῖ.

286 Fusca repurgato fugiebant nubila cęlo. *In quibusdam fortasse rectius, fusa repurgato.*

364 Depositóque metu videt hunc Erycina vagantem Monte suo residens, natumque amplexa volucrem.

Multo rectius, quod & in nonnullis legitur; & è Planude etiam colligitur.

Deposuitque metum: videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens, natumque amplexa volucrem.

370 Ipsumque regit: qui numina terræ. *Fortasse rectius, id quod nonnulli legunt ipsúmque regis qui numina ponti.*

445 Solis ab occasu, solis quærebat ad ortus. *In nonnullis*

nullis, solis ad oct asiis.

459 Mirantem, flentémque, & tangere monstra pauentem. *Parantem, in quibusdam, non pauentem.*

481 Fertilitas terræ latum vulgata per orbem. *In nonnullis, totum vulgata per orbem.*

541 Ex Acheronte suo furuis peperisse sub antris. *in nonnullis, syluis peperisse sub atris.*

598 Territáque insisto propioris margine fontis. *Ripæ, in quibusdam, non, fontis, & rectius.*

616 Sed certè sonitúque pedum terrebat. *In quibusdam, sonitúsque pedum terrebat. In aliis, sonitúque pedum terrebar, omnia rectè.*

675 Plangere, dúmque volunt. *In quibusdam fortasse rectius, dúmque volunt plangi.*

EX VI. METAMORPH.

77 Exiluisse fretum: quo pignore vindicet vrbem. *Sic in nonnullis, & rectè legitur. dicitur enim in fabulis, cum certaret cum Pallade Neptunus de Athenarũ nomine, percusso à Neptuno scopulo mare subito extitisse. Sed & equum à Neptuno eo pacto editum illo in certamine nõ minus est reperire: ideo prior etiam lectio recta, Exiluisse ferum. ferum autem equum dici, satis sit nobis Virgilij auctoritas, In latus, inque feri curuã compagibus aluum.*

189 Exul erat mundi. *In quibusdam, mundo.*

202 Quódque licet tacito venerantur murmure numen.
Latonæ turba quantum distabat ab orba,
Indignata Dea est. *Vtrum id fortasse sit rectius, quod in quibusdam, Latonæ turbæ. vt sit turbæ venerantur. sic ex ijs quæ sequuntur, proculdubio sensus qui placeat, elici nullus potest. Legitur in nonnullis, quæ quantum distat in alijs, quæ quam distabat. ego, quoquo modo legatur, aliud quid desidero, est & exemplaria inuenire, in quibus hoc insertum sit carmen.*
Tantam animosa sui furijs agitata doloris

Indignata Dea est. hoc verò rude, & minime Ouidio dignum est, ita audacter excludi debet.

223 Terga premunt: auro grauidis moderantur habenis. *Quidam legunt, grauidísque auro moderantur habenis. Sed multo mea sententia rectius in veteribus nonnullis legitur, auróque graues moderantur habenas.*

320 vide præsens, stagnúmque, locúmque, *In quibusdam, lacúmque.*

332 Illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniux Orbem interdixit. *In nonnullis, regia Iuno. Sed & regia coniux non minus rectè, id quod sequitur in nonnullis fortasse rectius: orbe interdixit.*

333 Quem vix erratica Delos Orantem accepit. *Rectius in quibusdam, Errantem accepit. vt superius. Tu terris erras ego, dixit, in vndis.*

341 Sidereo siccata sitim collegit ab æstu. *In quibusdam, concepit.*

406 Concolor huic humerus nascendi tempore dextro Corporeúsque fuit. *Multo rectius in quibusdam hic humerus.*

459 Hinc placido dantur sua corpora somno *nonnulli, tradunt.*

600 Attonitámque trahens intra sua mœnia ducit. *Alij, limina.*

617 Abstulerant, ferro rapiam. *Fortasse rectius sit, abstulerunt, vt apud Virg. Steterúntque comæ: &, Miscuerúntque herbas, & non innoxia verba.*

677 Sceptra loci, rerúmque capit moderamē Erechtheus. *In quibusdam, regníque capit.*

707 Orithyiam adamans fuluis complectitur alis. *In veteribus propè omnibus, rectius, Orithyian amans fuluis amplectitur alis.*

EX VII. METAMORPH.

56 Magna sequar: titulum seruatæ pubis Achiuæ *Sic in nonnullis sed & puppis Achiua, quod in quibusdam*

dam, legi rectè potest.

215 Diriguere metu Minyæ: subit ille: nec ignes Sensit anhelatos. *Sic in veteribus, præterquam quod non ignes, sed illos, aut ullos. sensit anhelatos, aut anhelatus, aut anhelantes. Varia enim sunt in hoc exemplaria. sed nos ignes legendum putauimus, vt & alibi Ouidius: Isset anhelatos non præmedicatus in ignes.*

171 Dissimilemque animum subijt pater Aeta relictus. *In nonnullis subijt Aetæ relictus,*

178 Non annis renouare tuis. *In quibusdam, reuocare.*

184 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos, *quidam, nudis humeris.*

187 nullo cum murmure serpens.
Sopitæ similis nullo cum murmure serpit:
Immotæque silent frondes: *Nullus si hoc pacto legantur, est horum carminum sensus, atque ideò recta sunt fortasse nonnulla exemplaria: in quibus medio excluso carmine, Nullo cum murmure sepes. Immotæque silent frondes, legitur. Sed & rectè legi potest, Nullo cum murmure serpens, vt sit quies serpens nullo cum murmure. Sequentia verò carmina, vt in veteribus quibusdam: Sopitis similes nullo cum murmure sepes, Immotæque silent frõdes. Quæ lectio & è Planude colligitur.*

214 Custodémque rudem somno sopistis: *Quidam, rudem somni.*

229 Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis: *& hic Eridani in omnibus. Sed ego ijsdem rationibus, quas superius primo libro adduxi, permotus, quòd scilicet hic etiam Thessaliæ loca & flumina ab Ouidio percenseantur: inter quæ non magis sit Attico, quàm Gallico Eridano locus: eos, qui Apidani castigarunt, secutus sum. Idque eo libentius feci, quòd Planude etiam, qui in primo, vbi idem error, cum ceteris errauerat: hic meliora videtur secutus exemplaria. Sic enim hoc carmen interpretatur:* πολλὰ δ' αὐτῷ καὶ τοῖς ὄχ-

δυσὶ τῶ ἀντιδότου ἔργοντα.

294 Ante quaterdenos hunc se reminiscitur annos. *Cum in omnibus, nunc se reminiscitur, nos hunc se, legendum credidimus. quam lectionem & Planudes secutus est. quod vero sequebatur carmen, quod in pluribus id antiquis exemplaribus non inuenitur, & superfluere videtur, expungendum duximus.*

344 Ille cruore fluens subitò tamen alleuat artus: *Cubito, non subito, ex veteribus legendum.*

376 Et stricto toties iratus amore. *Spreto, in nonnullis.*

466 Florentémque Cythnon, Syron, planámque, Seriphon. *In omnibus, florentémque Tyron, Cypron, planámque Seriphon. Nos neutrum probamus Cyprum & Tyron, quæ longissimè absunt à Cycladibus, legi nullo pacto potest. vt tamen Cypron è Cythno deprauatum, vt alio etiam in loco superius diximus; prope affirmauerim: ita non ausim Cythnon prima correpta loco Tyri ponere, & Syron, vbi Cypron, substituere: at mea quidem sententia Cythnon planámque Seriphon, rectè legatur. quid verò Tyri loco sit reponendum, quærant alij.*

510 Duc te, & omnis eat, rerum status iste mearum. *In pluribus, dicite, non ducite. Quin & melius fortasse diuidatur carmen quo pacto Planudes, Dicite: & omnis eat rerum status iste mearum.*

565 In partem leti citius venit, atque salutis. *Aliter in quibusdam, & fortasse rectius, Vtque salutis*
Spes abijt: finémque vident in funere morbi:
Indulgent animis.

617 Isse sub amplexus Asopidos Aegiræ. *Sic nos legendum putauimus, atque id ex veteribus quibusdam collegimus: vt diuidatur æ. diphthongus, vt apud Virg. Neptuno Aegeo.*

637 Et rami totidem, totidémque animalia ramis. *Rectius in quibusdam, & ramos totidem.*

765 Cessit & exitio multis, pecoríque sibíque Ruriculæ

ricolæ paucere feram. *Sic in veteribus multis. sed fortasse rectius sit quod in quibusdam, Cessit & exitio multis, pecorúmque suúmque: vt sit multis pecorũ, & suum: quam lectionem & Planudes agnoscit, sic hoc carmen interpretatus,* καὶ πολλοῖς εἰς ὄλεθρον προβάτων καὶ χοίρων γέγονεν. *quod vero sequitur Ruricolæ paucere feram in nonnullis, Rurigenæ: Planudes Indigenæ, qui sic interpretatur* ἴδεσοτω ἢ καὶ οἱ ἰθαγενοῖς τὸ θήρειον. *quod fortasse sit rectius. sequitur enim, vicinia iuuentus.*

EX VIII. METAMORPH.

123 generis falsa est ea fabula : verum
Et feris, & captus nullius amore iuuencæ. *In nonnullis, verus, non verum. Mihi, verum, magis placet.*

184 Et setæ rigidis. *Ita in nonnullis, estque eiusdem sententiæ cum carmine sequenti. vtrúmque mea sententia Ouidij: est cum tamen alterum repudiandum sit proximũ hemestichion, riget horrida ceruix, in causa fuit vt hoc excluderemus:*

301 Tindaridæ gemini præstantes cestibus alter. *In nonnullis, spectatus cestibus alter.*

317 memorisque decus Tegeæa Lycei. *Quod post hoc sequebatur carmen.*
Venit Atalanta Schenei pulcherrima virgo. tum quia in veteribus non inuenitur, tũ quod & syllabis claudicat, & rude ac nihili est; reijciendum duximus.

359 vt excusis elisus nubibus ignis. *In quibusdam, elisi ignes.*

371 spirat quoque pectore flammas. *In quibusdam, flamma.*

371 Orithyæ magni rostro femur hausit adunco. *Orichiæ, in nonnullis. Planudes Oriiyia.*

585 & ab aruis arua reuulsi: *Reuelli, in quibusdam, & rectè.*

623 medio circumdata muro *Quidam, modico legunt, non, medio.*

637 famulos ne requiras *Famulósue, in quibusdam.*
672 quæ caua sunt flauentibus illita ceris. *In nonnullis, quia caua sunt.*
857 Vultumque virilem
induit, & vultus pisces capientibus aptos. *Legendum ex veteribus, cultus, non vultus.*

EX IX. METAMORPH.

49 tanti victoria regni. *In nonnullis belli, non regni.*
98 Hunc tamen ablati. *In nonnullis, hunc tantum. & fortasse rectius.*
196 His elisa iacet moles Nemeæa lacertis: *Quod post hoc legebatur carmen.*

His Cacus horrendum Tiberino in littore monstrum.

Quod & syllaba repugnat: & in plurimis antiquis exemplaribus non inueniuntur : ideo nos repudiandum arbitrati sumus. Sunt tamen qui malint retinere: sed corrigant. Quidam, His iacet horrendum, quidam, Cacus & horrendum.

251 Iugulata pellice testor: *fortasse sit rectius, tester Superius enim memorem : Sed & testor rectè.*
347 Lotos in hanc nymphe fugiens obscena Priapi. *Lotos fortasse legendum sit. Lotis enim non Lotos dicta Nympha illa, quæ in lotum versa est.*
493 Hei mihi, quæ malè sum. *Rectius in veteribus : Et mihi, non, hei mihi.*
647 Quóque Chimæra iugo medijs in partibus ignē
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat. *Malū qui hircum, non ignem fortasse ingens, legendum. vt sit ingens pectus: atque id dicat Ouidius, quod Lucretius eo versu*

Prima Leo, postremo Draco, media ipsa Chimæra.

691 Sanctáque Bubastijs, varijsque coloribus Apis, *In nonnullis, varijsque coloribus Apis.*
749 Spes est, quæ capiat; spes est, quæ pascat amorē. *In nonnullis amantem.*

215. Ipse suos gemitus folijs inscripsit: & ai ai
Flos habet inscriptum, funestáque littera ducta est.

In veterib. multis & ya: quam lectionem sunt qui probent: ego non video cur probare debeam: cùm nullo pacto Aiacis nomen his litteris describi possit: quod in eodem flore factum & hîc paulo superius ostendit Ouidius, cùm inquit:

Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem: folioq́ legatur eodem.

& XII.

Littera communis medijs, pueroǵ viroq́
Inscripta est folijs: hæc nominis: illa querelæ.

Querelæ dici uni quidē ya esse posse. nominis non video, quomodo esse possit, cùm Aiacis tamen nomen designādum sit. Ideo illi mihi rectè sentire videntur, qui & ai ai legunt. ai enim & querelæ est, & Aiacis nomen initium. Quin Planudes sic interpretatur: καὶ αἶ αἶ τὸ αἴδες ἐκ τοῦ γεγραμμένον. & tamen fortasse sit rectius ai non repetere, sed diphthongum diuidere, quod sæpius à poëtis fit: & Latinorum morem sequi, apud quos ai est bisyllabum, quod & in ipso hoc Aiacis nomine licet cognoscere.

418. Et officium commisso spondet amori. *nonnulli, at officium.*

EX XI. METAMORPH.

37. cornúque minaci Diuulsere boues.

In nonnullis, cornuq́ minaces, virumq́ rectè.

318. Carmine vocali clarus, citharáque Philammon.

Huius Philammonis fit ab Apollonij interprete mentio, qui ait Pherecydem dixisse non Orphea cum Argonautis, sed Philammonem nauigasse. hunc verò ait Suidas fuisse Thamyræ Thracis patrem.

674. Gestúmque manus Ceycis habebat. *Planudes, sculptumq́ manus Ceycis habebat.*

675. Ingemit Halcyone: lacrimas mouet, atque lacertos. *Fortasse legendum sit, Ingemit Halcyone la-*

crimans: mouet atque lacertos.

764. Fertur Alixirhoë. *Alixothoë, Planudes.*

770. Adſpicit Heſperien patria Cebrenida ripa. *Eperien, in omnibus. quin & Planudes,* [illegible].

EX XII. METAMORPH.

236. Quem vaſtum vaſtior ipſo. *In nonnullis, ipſe.*

526. Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum. *In quibuſdam, Quæ mihi tunc primum fuerat conſpecta volucris. Sed & prior recta. ait enim inferius, ſed auis nunc vnica Caneus.*

592. Cùm tamen ille ferox. *In nonnullis, Cur tamen. in aliis, Et tamen.*

622. Non ea Tydides, non audet Oileus Aiax. *Si Oileus legatur, ſumendum eſt pro Oileius. quidam malunt Oileos, vt intelligatur filius.*

EX XIII. METAMORPH.

19. Ipſe tulit pretium. *Ita nonnulli. Alij, Iſte.*

51. Heu pars vna ducum. *Sic in omnibus. Sed fortaſſe ſit rectius, Et pars vna ducum.*

53. Velatúrque, alitúrque auibus: *In quibuſdam, Venatúrque, alitúrque.*

368. Tantum ego te ſupero: *In nonnullis, Tanto ego te ſupero.*

518. Quo dij crudeles, niſi vti noua funera cernam. *In quibuſdam, niſi quo noua funera.*

562. Expellitque genis oculos: *In nonnullis, Expilatq; genis, vtrumque rectè.*

610. Térque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras Ter plangor: *In nonnullis, tum conſonus exit in auras.*

707. Ferre diu nequiere luem: *Sic in quibuſdam, Vt Virgilianovtatur verbo, qui de eadem peſtilentia, Arboribuſq; ſatiſq; lues, & letifer annus. in nonnullis tamen Iouem, non luem.*

713. Prætereunt vecti: *In quibuſdam, præter erant vecti.*

956. poſſum memoranda referre, *Legitur & miranda.*

EX

6. Naufragúmque fretum, *In vetustis. Naufragumq; fretum: vt tamen quadrisyllabum sit, velutí & id Virgilianum, & naufragum Scylacaum.*

87. -Acheloidúmque relinquit Sirenum scopulos: *Profectò penultima Acheloidum syllaba breuis est: ideò fortasse Acheloiadum sit legendum.*

324. Nec adhuc spectasse tot annos Quinquennem poterat Graia quater edere pugna. *In nonnullis, Graiam pugnam. Sed licet apertè quid vbi hîc Ouidius velit, intelligatur: confusus tamen verborum ordo, & sibi non quadrans, aliquid facit, vt desideremus.*

612. Clarus subit Alba Latino. *In omnibus, Clarus subit ecce Latino. Sed profectò Alba Latino successit. ideo nos Alba, non ecce, legendum putauimus.*

622. Iámque Palatinæ summam Proca gentis habebat. *Quamuis in omnibus, Iámque Palatinus summa Proca gentis habebat. quia tamen nusquam legitur Palatinum Albæ regnasse: qui hoc carmen ita castigarunt, rectè mihi sensisse visi sunt.*

723. Non tamen antè mihi curam excessisse memento: *In quibusdam, Non tamen antè tui.*

777. congestis exuit armis. *In nonnullis, edidit.*

812. memorique animo, pia verba notaui. *In quibusdam, tua verba.*

EX XV. METAMORPH.

150. Palantésque homines passim rationis egentes. *In nonnullis, ac rationis egentes, in aliis, ac ratione carentes. mihi, ac, videtur superfluere.*

274. Alióque renascitur orbe. *In quibusdam, ore.*

386. Armigerúmq; Iouis, Cythereidásq; columbas. *Fortasse Cythereiadas rectius, ne claudicet penultima.*

NOTÆ LIBRORVM, QVIBVS HIC VSI SVMVS.

C. LIBER Cornelij Walteri antiquissimus, qui hæc argumenta in marginibus adscripta habet, sed adeò ferè extrita, vix vt legi queant.

V. ALTER eiusdem Corn. Walteri liber: in quo hæc argumenta versibus auctoris eadem serie, eodémque calamo interserta sunt: priore quidem ætate inferior, scriptus tamen, vt videtur, ante annos ampliùs CCCC.

BIRCKM. Editio Coloniensis Birckmannorum. ann. M. D. LXII.

RAEVER. Editio Lugdunensis Antonij Vincentij, à Ioanne Ræuerio recognita, ann. M. D. LV.

HERVAG. Editio Basiliensis cum Commentarijs, per Ioannem Heruagium, ann. M. D. XXXXIX. quæ proximè ad veteres libros accedit.

NOTA-

NOTATIONES QVORVNDAM LOCORVM IN ARGVMENTIS LVctatij Grammatici, quæ in V. Giselini libris variè leguntur.

Ad Georgivm Fabricium Chemnicensem.

Ad versum 32. separata. *Hæc ad verbum scripsi ex V. posita ante versum 76. quo loco item posuerunt eadem non admodum variata Heruagius, & Birckm. At in C. primæ fabulæ argumēto appensa erant hæc:* Ex terra cùm omnia generata sint; variarúmque rerum mater reperiatur; tum humanū genus, quod cuncta vinceret, Prometheus Iapeti filius, vt idem Hesiodus ostendit, ex humo finxit: cui Minerua spiritum infudit. *Idem verò calamo paulo recentiore in eodem C. repetitur ad versum 34. his verbis:* Cùm omnium, quæ onerosæ sunt, rerum mater reperiatur terra, tum humanum genus, quod cuncta .... Prometheus Iapeti filius, vt idem Hesiodus ostendit, ex humo finxit: eique Minerua spiritum immisit. *Eademq; etiam repetit V. ad eundem vers. 34. sed lituris planè immersa. Iudicabunt ij quibus alia continget videre exemplaria, an duo statuenda sint argumenta: & si vnum; vtrum verius: item illud; quàm rectè melior natura à Luctatio intelligatur Minerua.*

89. Deinde seculum in argent. *Ita C. quem lubenter exprimimus. at in V. est:* Deinde in argenteum sæculum aureo colore migrauit: *vt sæculum aureo colore dixerit, pro seculo aureo.* 123. continuam. *Ita C. V. etsi diuersè admodum à vulgatis; tamen verè. Vult Luctatius ver, quod ob perpetuam suam serenitatem vnum putabatur, in quarta anni parte cogi, & coartari ab angusto trimestris spatio.*

163. versati sint. *Hanc Raneri lectionem comprobat maculosa scriptura libri C. ista:* De Gigantum sanguine natum quam sacrilega mente versatum in Lycao-

nis, &c. *In V. videtur talis castigatio accidisse; qualis in Heruag. & Birckm. nempe:* De Gigantum sanguine natus Lycaon qua sacrilega mente versatus sit, ipsius testatur exemplum.

in lupi formam. *Ita C. & Heruag. At in V.* sed lupi facti in formam. *Alij aliter. Latet nescio quid.*

240. mortalium; qui scel. *Longè aliter C. neque tamen adeò diuersè à sensu poetæ:* Iuppiter propter audaciã Lycaonis, ceterorumque mortalium scelera, etiam Deorum potentiam tentauit.

416. aboleret. *Ita C. Heruag. Birckm. Fortasse scripsit aboleretur. Solent enim in his marginum notis litteræ minusculæ suprascriptæ ut, r in tur, n in lent, exteri, & aboleri. Nisi fortasse originis verbum Luctatius ita vsurparit; quomodo Columella 3. 2. Virg. & alij, verbo inde deflexo, abolescere vsi sunt, nempe neutro modo, vti & adolescere, inolescere, &c. hodieq; vsurpantur. Sed & solœcismus esse potest, quales in Luctatio non paucos reperias. In V. est,* aboleret vetuitas, *quod & Renerius agnoscit, sed vereor vt sit* γνήσιον.

in his ostendit. *Sic liquidè scribit V. quæ verba mirè traijciunt Birckm. & Heruag. Absunt verò à C. & Rener. libro.*

452. Fluminis filia. *In C. est: omnium virginum, quæ* in Thessalia sunt, speciosissima habebatur: adeò quoque, vt Deus pulchritudine eius caperetur: Apollo enim cùm eam &c.

Deorum auxilio. *Ita C. V. & meliores vulg. Solet autem huiusmodi multa Luctatius de suo adspergere: quæ, qui viderunt cum Ouidij verbis non congruere, ausi sunt alij submouere.*

568. tribuit confestim. *Ita ferè vulgati, non malè: si nuda sententia spectanda est. At C. V. omisso Iunonis nomine, scribunt:* tribuit quæ cõfestim, ne amplius, &c. *Minuta quidem sunt hæc: ideoq; vt plurimum hîc prætereo: & tamen necessaria omnino sunt ei qui perfectè hæc aliquando volet edere.*

patris

quæ hîc de suo ingenio visus est Re-
patris iussu interemit, *nihilo magis ea me*
nerius interseruisse, vt semel dicam, Veterum librorum scriptu-
tangunt quàm infinita alia. ea quantopere à populari-
ram tantum hîc proponimus.
bus libris differat, videant alij.
à casu eius. *Ita Heru. & Ran. non malè, vt indicio esse*
potest mendosa scriptura illa in C. & à cassiatus: *ne-*
que obscurissima litura libri V. aliud videtur repræsen-
tare, nisi fortasse, à cæso eo.
quibus amissa lumina. *Ita vulg. omnes. at in V. est*
transformatum, & receptam in suam tutelam pen-
nis insignibus amissa lumina exornauit. *quod quo-*
nam modo volente aut saltem permittente Prisciano re-
cipere ausim, non video. In C. transformauit: & recep-
tum in suam tutelam pennis insignibus decorauit.
Transformationẽ autem aliquam Argi in pauonẽ non-
dum animaduertere potui in poëtæ verbis ideoq́ eam, vt
alia multa, Luctatio acceptam refero.
689. Syrinx Nympharum Naiadum. *In Birckm. C. V.*
Syringa nihilò, vti colligo ex altero loco infrà. vbi V. ha-
bet Syrinx *C.* Syrinax, *Birckm.* Syringos, *pro,* nym-
pharum Naiadum *in V. maculosè scriptum visitur,*
dearum nympharum nata. *In C.* nympharum Naia-
darum.
Pan Mercurij. *In C.* ds Mercurij. *quod memoro; si for-*
tasse è libris bonæ notæ sumpta esset scriptura illa Birck.
Pan Demogorgonis filius.
716. regressa. *Sic ex C. scripsi in V.* à Ioue in pristinam
figuram mutata est, & Isidis, &c. *Birckm.* restituta
est. *Heruag. & Raner.* reuersa Isid. *Sic variatum in*
Linigera, *quod habet Heru. & nos verũ putamus, tra-*
ductum huc à Luctatio è lib. de ponto eleg. 1. vt in no-
stra editione euincimus. In V. & Birck. est lanigera, *in*
C. Niligera, *in Raner.* vigilansque: *quod certè à quo-*
quam vigilante scriptum esse non existimo.

IN ARGVMENTVM LIB. II.

Ad vers. 1. instrui nequisset. *Videtur vsus instrue:ndi ver-*

ho, more sui sæculi: pro, docere. Totam verò hanc periodum descripsi omnino, vt erat in C. & suspicor ita factam è Luctatio. argumento sunt mutationes quæ in vulgatis lib. nonnulla istius scripturæ vestigia ostendũt, vnum excipio, me pro, vix petitam veniam, *scripsisse ex V. & Birckm.* diu expetitam veniam. *quod ipsum vulgati non bona, vt videtur, fide repræsentat.* Præministras Horas *vocauit etiam V. non & vulg.* ministras. *Si cui verò scriptura hæc C. non ita vera, & Luctatio sua & propria videatur: suggeram è V. aliam, quæ cum vulgatis libris vt partim consentit, ita partim dissentit.* Monitis itaque patris per iter ignotum ire cùm nequisset, equi ignoto agitatore contriti mundi pronam parte in petierunt. quamobrem culta mortalium subito ardore incensa sunt A Ioue autem rogantes, vt opem implorantibus ferret, ne orbis terrarum conflagraret; Phaëthon fulmine & curru præcipitatus est. *in quibus verbis multum, vt mihi videtur, peruersi, retentum tamen est,* culta, *pro quo vulg.* cuncta, multa.

367. cælestes ignes. *Ita scripsi ex Birckm. cum in V. esset* cæleste signum. *At in C. est,* cælestia.

381. transfigurauit. *Hic desinit in V. huius fabulæ argumentum, quod totum abest à C. Nam quod adijcitur in eadem V.* A Græcis autem Helice; a nostris Septentrio vocatur: *nescio quò debeam referre: valdeq́ dubito, an de eo sit annotationum genere, quales plurimæ vet. librorũ oras possederunt. Quæ deinceps in vulg. lib. sequũtur; in V. apposito reperio versus 504. hoc modo:* Calisto supra dictam cum filio Arcade Iuppiter inter sidera collocauit: & à Tethy & oceano ob Iunonis iram præter cætera sidera liquore non tinguntur: & vt auctor Hesiodus indicat. *Eadem eodem modo adscribit C. sed alieno calamo. à melioribus libris pendet rei iudicium.*

531. Coronida. *Hæc ita vt expressimus liquidè & planè erant in C. tantum verbum nobis aliòquin suspectum,* mora.

morari, *quod in C. desiderabatur, inseruimus ex V. qui*
liber hæc etiam non multo aliter scribit. *Idem euenit*
verbo abstulit, *quod è vulg. retinuimus: quia reipsa*
certi essemus in huiusmodi adnotationibus veterum li-
brorum multas relictas esse lacunas à librarijs, qui suo-
rum autographorum margines minuscula calamo exa-
ratas, & vsu deinde obliteratas, ac extritas oculis as-
sequi nequiuerunt. atque hanc caussam puta, cur in V.
irrepserit illa incondita & falsa scriptura: quem pater
excidit de vtero matris. & cum ea rogo esset im-
posita; is ad Chirona à patre in Pelium, &c. *De eo*
autem, quod Coronis hæc Thessala Coronei filia statua-
tur, nescio an librarij sit erratum, an Luctatij opinio;
nã Phlegyæ filiam esse testis Seruius ad illud Æneid. 6.
Phlegiasque miserrimus omnes, &c, *& Hesiod.*
ἢ τ' Ἰσχυϊ γῆμε κορωνίδα.
Εἰλατίδης φλεγύαο διογνήτοιο θύγατρα.
Ranerium verò suo more è Lexicis vulgaribus, præter
Phlegyam, etiam Leusippum & Ischya huc arcessiuisse,
vno ore loquuntur veteres libri, & Birckm. ac Heruag.
editiones non aspernandæ.
551. conuersa est. *Et hæc continenter exscripta ex C. &*
V. nisi quod iste addat: ita vt è templo deæ submo-
ueretur: *quod etiam omittit Ranerius, & si reliqua*
apud eundem, quandam pati metamorphosin videantur.
634. Caristæ. *Ita C. At in V. est Charictæ, vel Caristæ:*
nã quinta littera extrita est Raner. Charictæ, Heruag-
Charicles, scribunt. Qua varietate territus is qui Bir-
ckm. editionem adornauit, maculosissimam castigatio-
nem, quam alij in poëta verbis moliti sunt, etiam Lu-
ctatio accommodauit. ait enim: Ocyroë Chinonis ex
nympha quadam Cayci fluminis filia, &c. *Quid-*
quid Luctatius scripserit, si ipsum argumentũ poëtæ ver-
bis confirmare volumus: scribendum Chariclus, vt rectè
Aldus censuit: & nos in nostra editione de eadẽ re plura.
quodque esset. *C. legit* ab auo fulminis ictum exper-
turum.

677. Quòd cùm Battus Nelei filius equas pascens *V.C.& Birckm.* Quos cùm Battus Nelei filius pascens vidisset. *Valde vereor ne posteriores istiusmodi multa, quæ putarunt à Luctatio totidem verbis & planius dici potuisse, ea de suo suppleuerint.*

709. fortunio. *Ne quis librarij erratum esse existimet; adsero ita esse in C.V. pro quo alij substituunt successibus: alij hæc omnia omittunt. Videtur efformasse hoc ad modum τοῦ, infortunium.*

834. per mare. *adde asteriscum,* * per mare. *nam huc referenda est marginis annotatio.*

IN ARGVMENTVM LIB. III.

Imperaret. *Ita ex coniectura scripsi; cùm in C. & Ravver.* imperat. *in V.* imperante. *Heruag. id verbum omisit, fortasse non male, vtpote perperam additū ab inepto, propter nimium longè disiunctas particulas.* vt, ne.

humo sparsit. *Ita V.C. Birckm. Heruag. Quod etsi alij non meminerint vsquam legisse, nos tamen testabimur, in veteribus libris esse non infrequens, nominatim versu huius lib. 127* Is sua iecit humo.

Hyperenor *Adijciunt Vulg. & C.* hi Cadmo socij cōdendæ vrbis additi sunt. *puto falsum: est enim mera repetitio: & abest ab V. & Reuer.*

231. & canes. *sc. refrigerandos. quod non intelligens V. de suo adiecit:* persequens apud se habuit; sicque, &c. fera canibus. *lege* fera à canibus.

253. Vlcisceretur. *Sequentia omissa sunt in C. vsque ad* quo vt illius &c. *in V. vero hæc sequuntur:* hortatur eam, vt tale pignus amoris à Ioue peteret, vt proinde auctoritas ipsius concubitus grauis & insignis esset. *& paulo post:* deceptam optatis, tectúmque flamma exurit. *pro,* fallaciæ, *legendum* fallacia.

impetrasset. *Adijcit C.* à cupiente. *fortasse voluit dicere ab ea quæ promittebat se id cupituram & petituram à Ioue.*

316 quod maius esset. *Ita libri editi. At in C. V.* pro qua iniuria cùm damnatus esset Iuppiter. *fortasse delen-*

delendum, pro: *vt sit: Quæ iniuria cùm in Iouem recideret isque ea damnaretur. vel: Qua iniuria cùm Tiresias damnatus esset: id est; non sui merito affectus; Iuppiter eum, &c. Quid agas? In huiusmodi scriptis sæpe ineptiendum est, quo ipsa intelligamus.*

319. periequi. *Ita C; estque hæc vera phrasis Luctatij ne deprehendi posset persequi. In V. est*, dum persequeretur: *in editis*, persequens, opprimens.

312. prædicata Tiresiæ auguris vt in &c. *Sic scripsi ex V.C. Mirum quos in modos hæc mutant alij τὸ vt pendet à* prædicata, vt sit, *contemnens ea verba, quibus prædicatum erat à Tyresia, obuiã eundũ esse Libero, &c*

Versus in Acœtem. *id est poëtæ verbis non constat. vbique enim famulum sacrorum Bacchi, & Tyrrhenum eũ nominat. Quod autem illi carceribus incluso fores sponte patuerint, id numinis absentis Bacchi confieri potuit, neque ob id necesse fuit Bacchum in Acœtem transformari*

378. indicat regi, quia, *Ita C; at in V.* indicat regi nomen genúsque artis suæ, qua vitam exegerat. *putarim verius, & si longius recedat à vulg. libris.*

Captum & impositum. *Ita rursus C. at in V. captus & impositus.*

Delphini & aues facti sunt. *Ita V. at C.* præcipitauisse ac delphinos & aues esse factos addidit. *Heruag.* præcipitauere ac in delphinos & aues se mutauere. *Birckm.* præcipitasse ac delphinos ac naues narrat esse factos. *Rauerius videns eam salebram, consueta sibi arte, eã expleuit, scribens:* præcipitauere, ac in delphinos mutati sunt. *Quid hac varietate facere debeam, nõ video, neque enim verisimile est ex illis versibus.*

At Libys, obstantes dum vult obuertere remos,
In spatium resilire manus breue vidit; & illas
Iam non esse manus; iam * pennas posse vocari:

Luctatiũ nobis iterum ex veris delphinis falsas aues creasse, & tamẽ singulare aliquid latere manifestum est. Fortasse scriptum fuit delphini immanes facti sunt. Sed hæc coniectura est.

*Ita est in vet. lib. non pinnas; vt docebimus.

TYPHOGRAPHVS LECTORI.

CVm in hoc quaternione paginæ aliquot vacuæ relinquerētur, putauimus nos tibi amice Lector, rem neque inutilem, neque iniucundam facturos, si hoc loco, quamuis importuniore, doctiss. Geor. Fabricij in Nucem Ouidij emendationes subiungeremus: quas cùm ille incepti nostri iuuandi, vel potius ornandi caussa nuper ad Geselinum nostrum transmitteret; nos eas opere demū absoluto accipimus. Poterant illę quidem in alteram editionem seruari. Verùm & ea fortasse vt est temporum nostrorum ratio, diutius quàm velimus, differenda erit: & iniquum esset optimi viri erga nos studium & laborem tam diu laude sua carere. Vale.

GÉORG.

GEORG. FABRICII CHEMNICENSIS IN NVCEM P. OVIDII Nasonis emendationes.

Nil ego peccaui, nisi si peccare fatemur) *Rectius legitur, nisi si peccare videtur: vt in Asulanio: aut (vt in manu scripto) peccare docetur. Peccare pro peccatũ Minutius in Octauio. Apud nos & cogitare, peccare est, pro, ipsa cogitatio est peccatum.*

Tunc Domini memores) *Iterum in manu scripto, cum domini memores, cùm, quo tempore, nempe vetusto.*

Agricolæ fructu prouenientè deos) *Ita lego, quia deos subijcit Bacchũ & Mineruam, propter vinum & oleum. Aliter lego apud Tibullum, Libatum Agricolæ ponitur ante Deum, è manuscripto Palatino, & ex libro impresso Regiolepidi, quæ vrbs viris doctis nunquam caruit: hic per Deum, solum Bacchum intelligit, illi annumerans Cererem & Priapum. Mecum facit Bernardinus Veronensis: vulgatam defendit, & magis corrumpit, cuius enim Amantius.*

Nisi subdita ramo) *Idem sunt significatione, nisi & ni: sed non idem sono: lego è manuscripto, ni subdita, & puto ijs placere qui aures habent purgatiores. Matrem appellat arborem fecundam, ita Plinius lib. XII. Rami in excelsum emicant, siluosa multitudine, vasto matris corpore.*

Nunc vterus vitio est) *Deest, ei, quæ videri vult formosa. Alij emendarunt, Nunc vterum vitiat. quod si in vno esset vetere, probarem propter sententiam. Vterum vitiare est labefactare onus vteri, vel excutere onus visceribus, vt alibi solet poëta loqui.*

Non equidem inuideo, nunquam tamen) *Quanto alacriter figuræ mutatio in libro vetusto: numquid tamen vlla feritur?*

Nudáque deiecto cortice. *Alij detecto: Merula, decerpto. Sed ex alio Ouidij loco scribimus direpto: vt Qualem direpto cortice cedrus habet. Direpto, detracto, abscisso.*

Sed spes inducta rapinæ) *In vetusto, spes indulta.*

De quo victoria lucro Esse potest) *In multis legitur, victoria; leta etiam in manu scripto. Vnde suspicor lectionē ab alio emendatā. Leta autē hic rosa, triūpho digna.*

Nam quod habent frutices aliquando) *Manuscriptum, alioquin. Sed aduerbium alterum probè facit ad sententiam.*

Imus in extremo margine fundus habet) *Imus fundus, pro ager postremus. quo modo, Faber imus in extremo vici parte habitans, apud Horatium in Arte: ex quo nomen proprium fabri qui faciunt, valdè sunt ridiculi.*

Has puer aut certo rectas delineat ictu) *Delineat, designando diuidit, delineando dilaminat. Ita expressim manuscripto quod sequimur, quódque à fratre Blasio Fabricio è Trebocis accepimus. Huius loci fuscè obiter mentio in Hippolyto, seu (vt alij) in Phædra Senecæ, vulgo lectum fuit, dilaniat, contra numeros, quod tamen ad veritatem lectionis proximè accedit.*

At mihi maturos) *Rursus manuscriptum, At mihi maternos: quod sequentia declarant, non planè esse ineptum: nam ad arbores transferri modo diximus.*

Quæque fuit multis, est mihi præda malo) *Quanto magis conuenit lectio manuscripti; Hei mihi præda malo est. Conuenit etiam exemplis tristibus Polydori Troiani, Amphiarai Thebani, Atlantis Lybis.*

Quid? si non aptas solem mutantibus vmbras) *Hæc sincera lectio, vt Horatius Carm. 1. 17. Lucretilem Mutat Lyceo Faunus. aliud est solem fugere, aliud mutare. Fugiunt, qui abhorrent: mutant: qui repetunt.*

Illo me tutam tempore præstat hiems) *In nonnullis impressis, Illo ne metuam tempore.*

At simul induimus nostris sua munera ramis) *Munera ramorum, sunt folia & fructus. Qui legunt, sua vellera, impropriè dicunt: qui, sua vulnera, dicunt planè nihil.*

Et quascunque potest agere, tollat opes) *Vetus lectio, & sic omnino legendum id est, quæcunque sunt vicinæ aut contiguæ viæ publicæ. ita rectè Merula.*

Tangimus

Tangimus obuia, tollimus etiam seposita. Tabernas argentariam, & margaritam, circa forum vrbis Pub. Victor ponit.

Tutam non licet esse nucem) *Eodem modo, paulò ante, Nudam tamen expedit esse in alijs, Tuta non licet esse nuci. Vt alibi, votis immunibus huius Esse mali dabitur. Et, Nec equis velocibus esse Profuit. Si mihi dicendum sit, dicam, quod obseruaui: sed dicam te iudice, Giselnie: hoc Ouidij esse familiare atque perpetuum, cum datiuo: quemadmodum nomen Dignus, cum genetiuo. Mea conueniunt exemplaria vetusta: tu in tuis inquire, pro tua eximia diligentia.*

Vt sæpe sagittis Cum populus) *Legendum est, Quem populus manicas deposuisse vetat. Sensus est, Vt sæpe sagittis petitur, qui manus vinctas habet. Hoc vtrum Romanum supplicium fuerit, inuestigando est.*

Vtue grauem pauida est, vbi tolli vacca securim) *Hæc lectio respondet sententiæ, qui aliter legunt, sequentia non exactè considerant.*

FINIS.